

2024
5.

BELÜGYI SZEMLE

• ACADEMIC JOURNAL OF INTERNAL AFFAIRS •

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

PETRÉTEI DÁVID: Kriminálisztika, rendészettudomány, forenzikus tudományok – gondolatok az MRTT jubileuma kapcsán

SALLAI JÁNOS: A magyar rendészettudomány 180 éve

KORINEK LÁSZLÓ: Önkormányzati rendőrség?

VASS GYULA – AMBRUSZ JÓZSEF – RESTÁS ÁGOSTON – VARGA FERENC – KÁTAI-URBÁN LAJOS:
A katasztrófavédelmi kutatások eredményei és fejlesztése a rendészettudomány rendszerében

SOLTI ISTVÁN: Nemzetbiztonság mint kutatási terület irányai és kilátásai

SKORKA JÁNOS TAMÁS: Szabálysértési „kontra” közigazgatási bírság

LOHNER KLAUDIA: Speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység

DÁVID PETRÉTEI: Criminalistics, police science, forensic sciences – reflections on the anniversary of the Hungarian Association of Police Science

GYULA VASS – JÓZSEF AMBRUSZ – ÁGOSTON RESTÁS – FERENC VARGA – LAJOS KÁTAI-URBÁN:
Results and Future of Disaster Management Research in the System of Law Enforcement Sciences

TÓTH NIKOLETT ÁGNES: „A legnagyobb eredményünk a rendészettudományi kutatások feltételeinek a megteremtése” – interjú Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy úrral

TÓTH NIKOLETT ÁGNES: „A Magyar Rendészettudományi Társaság a következő húsz évben is biztosan megtalálja a helyét a tudomány világában” – Interjú prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy úrral

72.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

72. ÉVFOLYAM

2024/5. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK TITKÁR TAGOK

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Prof. dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatechnikai Intézet elnöke, egyetemi tanár
Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár
Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)
Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)
Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem, Shanghai, egyetemi tanár (Kína)
Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püőr. dandártábornok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese
Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára
Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
Dr. Gömbös Sándor r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója

Hajdu János r. altábornagy, a Terrorrelhárítási Központ főigazgatója
Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bünnmegelőzési Tanács elnöke
Dr. Hegyaljai Mátyás, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára
Dr. Thomas Herko, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja Magyarországon
Prof. dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemléelője
Prof. dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES
MB. FELELŐS SZERKESZTŐ
OLVASÓSZERKESZTŐ
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR

FŐMUNKATÁRS
MUNKATÁRS
SZERKESZTŐSÉG

ISSN

FELELŐS KIADÓ

NYOMDA
FELELŐS VEZETŐ

Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens
Fazekas-Pátyodi Szandra
Végh Zsuzsanna
Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
Dr. Németh Viktor PhD
Luda Henrietta
2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3.
Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
szekesztoseg@belugyiszemle.hu
<https://belugyiszemlejournal.org>
ISSN 2062-9494 (Nyomtatott)
ISSN 2677-1632 (Online)
LXXII. évfolyam
Belügyminisztérium
www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium
1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
Duna-Mix Kft.
Nemecz Attila bv. alezredes, ügyvezető
Megjelenik havonta

TARTALOM

KOVÁCS GÁBOR	Előszó	769
FELKAI LÁSZLÓ	A Magyar Rendészettudományi Társaság alapítására	770
TANULMÁNYOK		
PETRÉTEI DÁVID	Kriminálisztika, rendészettudomány, forenzikus tudományok – gondolatok az MRTT jubileuma kapcsán	773
SALLAI JÁNOS	A magyar rendészettudomány 180 éve	791
KORINEK LÁSZLÓ	Önkormányzati rendőrség?	805
VASS GYULA – AMBRUSZ JÓZSEF – RESTÁS ÁGOSTON – VARGA FERENC – KÁTAI-URBÁN LAJOS	A katasztrófavédelmi kutatások eredményei és fejlesztése a rendészettudomány rendszerében	815
SOLTI ISTVÁN	Nemzetbiztonság mint kutatási terület irányai és kilátásai	835
SKORKA JÁNOS TAMÁS	Szabálysértési „kontra” közigazgatási bírság	849
LOHNER KLAUDIA	Speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység	871
DÁVID PETRÉTEI	Criminalistics, police science, forensic sciences – reflections on the anniversary of the Hungarian Association of Police Science	893
GYULA VASS – JÓZSEF AMBRUSZ – ÁGOSTON RESTÁS – FERENC VARGA – LAJOS KÁTAI-URBÁN	Results and Future of Disaster Management Research in the System of Law Enforcement Sciences	909
INTERJÚ		
TÓTH NIKOLETT ÁGNES	„A legnagyobb eredményünk a rendészettudományi kutatások feltételeinek a megteremtése” – interjú Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy úrral	929
TÓTH NIKOLETT ÁGNES	„A Magyar Rendészettudományi Társaság a következő húsz évben is biztosan megtalálja a helyét a tudomány világában” – Interjú prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy úrral	935

ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

A Magyar Rendészettudományi Társaság 2004. május 24-én, a Belügyminisztérium Duna Palotában, az alakuló közgyűlésen 117 alapító taggal kezdte meg működését azzal a céllal, hogy a rendészet, a rendészettudomány és az azzal összefüggő tudományos szakterületek művelőinek lehetőséget teremtsen a kutatások eredményeit a tudományos életben, valamint a gyakorlatban is megjeleníteni és hasznosítani.

A rendészet tudományos elismertsége az elmúlt húsz évben folyamatosan teret nyert. A Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya befogadta a rendészettudományt mint a társadalomtudományok közé tartozó önálló tudományágot, mely sajátos vizsgálati tárggyal, eszközökkel, módszerekkel, belső struktúrával, intézményrendszerrel rendelkezik.

A rendészettudomány fejlődésében Korinek László Széchenyi-díjas akadémikusnak, a társaság elnökének, és Janza Frigyes korábbi főtitkár úrnak elvitatlan érdemei vannak. Egyesületünk sikere a társaságot alkotó tagságnak köszönhető, hiszen valamennyien szívügyüknek érzik a rendészettudomány folyamatos fejlesztését.

Az elnökség a megalakulás huszadik, jubileumi évfordulójára publikációs pályázatot jelentetett meg, amelynek elsődleges célja az volt, hogy a rendészettudomány egyes területeit reprezentáló tanulmányok jelenhessenek meg ebben a kiadványban. Terjedelmi okok miatt válogatnunk kellett a beérkezett 18 pályamunka közül, de nem fogunk lemondani a most kimaradó, értékes tanulmányokról sem.

Az esszék és az interjúk tanúsítják azokat az eredményeket, amelyeket a tagság a rendészettudomány különböző szakterületein elért, legyenek azok akár a belügyi szervek szolgálati területeiről, a nemzetbiztonságról, a magánbiztonságról vagy az önkormányzati rendészetről szóló tanulmányok.

2024-ben a rendészettel foglalkozó szakembereket az innováció és a fejlődés igénye ugyanúgy jellemezi, mint a társaság elmúlt húsz évét. Köszönet a kötet szerzőinek és a tagoknak, akik hozzájárultak az MRTT alapításakor megfogalmazott célok és szellemiség valóra váltásához.

Dr. Kovács Gábor
MRTT főtitkár

KÖSZÖNTŐ

A Magyar Rendészettudományi Társaság alapítására

Természetesnek tűnik, hogy egy szervezet létrejöttének kerek évfordulóját a tagság, köztük az „alapító atyák” megünneplik.

Megítélésem szerint egy ilyen ünnepségre egy állami szerv rácsatlakozása – szükkörű kivételt eltekintve – akkor indokolt, ha annak a szervezetnek a tevékenysége eredményes volt. Ez alatt nem azt értem, hogy az alapításbeli célokat a társaság munkája mennyiben igazolta vissza, hanem hogy tevékenységével gyarapította-e a „közt”.

Egy tudományos fokozat megszerzésére irányuló dolgozat értékelési stílusában úgy látom, hogy a Magyar Rendészettudományi Társaság az alábbiakban hozott újat.

- a) A tudományos tevékenységbe olyanokat is bekapcsolt, akik egyéb fórumon, önállóan nem jelentek volna meg. Ez alatt azt értem, hogy – saját megítélésük szerint – képességük vagy önbizalmuk nem motiválta volna őket erre, de egy közösség részeként, tehát nem önállóan (talán nem is annak tudatában, hogy a tudományt művelik) mégis megtették ezt. Ezáltal a Magyar Rendészettudományi Társaság igen jelentősen kibővítette a rendészeti tudományos munka bázisát, továbbá sokakban felkeltette a tevékenységük megértése, rendszerbe helyezése iránti igényt.
- b) Közösséget teremtett. Értelmes időtöltéshez keretet adott. Ez számomra azt jelenti, hogy sokan vannak, akik – nyugdíjas mivoltuk miatt vagy egyéb okból – kiszorultak korábbi szakmai közegekből. A szervezeten belül azonban – többnyire – lehetőség nyílt számukra kapcsolatot építeni, szakmájuk történéseit figyelemmel kísérni, értelmes célokért cselekedni.
- c) Más tudományos szervek részére etikai példát mutat(ott). Nem törekedett ugyanis az általa művelt terület monopolizálására. Hozzájárulást akart adni a rendészettudományhoz, de nem uralni azt. Együttműködni szándékozott és nem kisajátítani.

Ezekben az eredményekben sok ember munkájának van része. Azonban a „fazont” – azt hiszem – azon alapítók adták meg, akik az első években örködték a társaság szellemisége felett; vigyázták a „gyermek” fejlődését. Közülük – meglehet

persze szubjektíven – Janza Frigyes, Korinek László és Nyiri Sándor személye jelenik meg emlékezetemben. Munkájukat, mások nevében is, megköszönöm!

Biztos, hogy követik őket olyanok, akik előtt majd a következő húsz év elteltével is fejet hajthatunk.

Dr. Felkai László

elnök

Belügyi Tudományos Tanács

Kriminalisztika, rendészettudomány, forenzikus tudományok – gondolatok az MRTT jubileuma kapcsán

Criminalistics, police science, forensic sciences – reflections on the anniversary of the Hungarian Association of Police Science

Petrétei Dávid

Dr., osztályvezető
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ,
Daktiloszkópiai Szakértői Intézet
petreteid@nszkk.gov.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány a kriminalisztika különböző, gyakran szerzőnként eltérő fogalmát, feladatait, kapcsolódási pontjait igyekszik kibontani, illetve feltárni ezek viszonyát a rendészettudománnyal és a forenzikus (törvényszéki) tudományokkal.

Módszertan: A tanulmány hazai és külföldi szakirodalmi források elemzésével azok szintézisét nyújtja.

Megállapítások: A kriminalisztika egy lehetséges és jövőbe mutató megfogalmazása szerint a jogalkalmazási célú ténymegállapítás általános módszertana, jogi keretek között, jogi célok érdekében zajló tudományos megismerés. A rendészettudománnyal mellérendelt viszonyban áll, számtalan kapcsolódási ponttal, kölcsönös egymásra hatással a történetük során. A forenzikus tudományokat a kriminalisztika foglalja szemléleti és gyakorlati keretbe, de nem azonosak egymással.

Érték: A tanulmány bemutatja a kriminalisztika és a forenzikus tudományok bonyolult viszonyrendszerét, kísérletet tesz a forenzikus tudományok meghatározására, bemutatja a *Sydney-i kiáltványt* és annak jelentőségét.

Kulcsszavak: kriminalisztika, rendészettudomány, forenzikus, Sydney-i kiáltvány

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 02. Elfogadás: 2024. 04. 05.

Abstract

Aim: The article aims to explain the various concepts, tasks and interfaces of criminalistics, and to explore their relationship with police and forensic science, which often vary from author to author.

Methodology: The study provides a synthesis by analysing domestic and foreign literature.

Findings: Criminalistics is a possible and forward-looking formulation of the general methodology of fact-finding for law enforcement purposes, a scientific cognition within a legal framework, for legal purposes. It has a co-extensive relationship with law enforcement, with numerous interfaces and mutual interactions throughout their history. Forensic science is framed by criminalistics, but they are not identical.

Value: The paper presents the complex relationship between forensic science and criminalistics, attempts to define forensic science, and discusses the *Sydney Declaration* and its significance.

Keywords: criminalistics, law enforcement, forensics, Sydney Declaration

A kriminalisztika

„Amikor néhány évvel ezelőtt [...] összegyűltünk, hogy azután több pártra szakadva ki-ki a maximális szenvedéllyel védelmezze a maga igazát, rájöttem, több az 'alapelv' és az 'általános' igazság, mint szükséges.” (Zsoldos, 1987).

A kriminalisztikának létezik hosszú és bonyolult tudományos fogalma. E fogalom magva szerint a kriminalisztika multidiszciplináris bűnügyi tudomány, amely a hatályos jogi szabályozásnak megfelelően tudományosan megalapozott eszközöket, módszereket és eljárásokat dolgoz ki a felderítés és a bizonyítás, valamint a bűncselekmények megelőzése érdekében (Balláné 2019; Balláné – Lakatos, 2012). Egyes meghatározások szerint a kriminalisztika mindemellett alkalmazott ténytudomány (Fenyvesi, 2014), feladata pedig a bűncselekmények hatásainak enyhítése is (Fenyvesi, 2013).

Egy másik megközelítésben a kriminalisztika a nyomozás tudománya (Kertész, 1965; Fenyvesi, 2013). Kriminalisztikai szempontból a nyomozás a múltbeli releváns esemény igazságának megfelelő rekonstruálására, és az eljárási célok elérésére irányuló sokoldalú szellemi és gyakorlati tevékenység, amely a szükséges és lehetséges cselekvések tervszerű, tudatos, a vonatkozó eljárási szabályoknak megfelelő végrehajtása útján valósítható meg (Lakatos, 2005).

Ez a második megközelítés annyiban szerencsésebb, hogy a bűncselekményektől, büntetőeljárástól fogalmilag is elszakad. Még a közelmúltban is megjelent kriminálisztikai szaktanulmányban olyan nézet, hogy a kriminálisztika fő szabály szerint a büntetőeljárás-jogra van felfűzve (Kovács, 2023). Nem vitatom, hogy a kriminálisztika eredeti megközelítésben valóban a büntetőeljárás-jog segéd tudománya volt, amiből ma nem a segéd tudományt érzem nem helyénvalónak, hanem a büntetőeljárást. Maga a bűnügyi rendőrség sem csak büntetőeljárás keretében dolgozik, gondoljunk csak a körözési tevékenységre, vagy a rendkívüli haláleseteket követő eljárásra.

Ezeket a különbségeket igen nehéz lehet megfogni büntetőeljárásra épülő gondolkodással. A közelmúltban a bűnügyi szemléről megjelent szakkönyv fülszövege például így szól: a „*monográfia tárgyát a büntetőeljárásbeli nyomozás keretében lefolytatott szemle képezi – nem foglalkozik tehát a balesetek helyszínein végzett szemletevékenységgel –, annak azonban igyekszik a felderítési és a bizonyítási (vizsgálati) aspektusait is tanulmányozni*” (Gárdonyi, 2023). Mi ezzel a probléma? A kötet kétségkívül nem foglalkozik a közlekedési balesetek helyszínelésével, azok egy része azonban igenis büntetőeljárás keretében zajlik (egyes közlekedési balesetek közlekedési bűncselekmény elkövetésére vezethetők vissza). Másrészt a nem közlekedési, de halálos egyéb balesetek az egészségügyi törvény értelmében rendkívüli halálesetnek minősülnek, a bűnügyi rendőrség pontosan a hivatkozott szakkönyvben részletezett szemletevékenységet fogja végrehajtani, csak éppen a közigazgatási eljárásjog szerint.

Ez rávilágít arra a problémára, hogy sok esetben a kriminálisztika oktatása hat vissza a kriminálisztika elméletére. Ez nem feltétlenül baj önmagában. Az azonban már elgondolkodtató, hogy a közlekedési bűncselekmények kriminálisztikája alig kerül szóba a kriminálisztika tanórákon, talán a bizonyítási kísérlet kivételével. Kriminálisztikát és bűnügyi szolgálati ismereteket általában volt vagy aktív bűnügyesek oktatnak a rendőrtiszt-jelölteknek, a közlekedési tanszéken oktatott baleset-helyszíneléssel a bűnügyes oktatóknak nincs kapcsolata. (Feltételezem oktatnak baleset-helyszínelést a közlekedési tanszék munkatársai.) A kriminálisztika elméletéből, az átfogó képből fájdalmasan hiányzik továbbá a bűnügyi szolgálati ismeretek tantárgy keretében oktatott anyag. Holott a puhatolás, a környezettanulmány vagy a megfigyelés a kriminálisztika oktatásban is szerepel. Az operáció, a játszma, a dezinformáció a kriminálmetodika elsajátítása során kardinális szerepet kellene kapjon. Teljesen felesleges kétszer megtanítani valamit a hallgatóknak, és teljesen hibás két különböző dolgot megtanítani azonos név alatt.

A büntetőeljárás-jog hatása, hogy a kriminálisztikában is beszélünk bizonyítási eljárásokról, de van olyan fejezetünk külön, hogy „kényszerintézkedések

taktikája”. Miért? Mert az eljárásjogi kódex szerint a lefoglalás, a házkutatás és a motozás nem bizonyítási eljárás, hanem kényszerintézkedés. Pontosabban a hatályos kódex már nem beszél házkutatásról, csak kutatásról. Mintha kriminalisztikailag ugyanaz lenne egy személy, egy jármű, egy lakás, egy kiserdő vagy egy holtág átkutatása. Illetve, mintha kriminalisztikailag nem a felderítés és a bizonyítás érdekében zajlanának ezek a (mondjuk úgy) nyomozati cselekmények. Az eljárásjog változása ellenére nyomozati cselekményként, kriminalisztikailag továbbra is van értelme házkutatásról, gépkocsi-motozásról beszélni. Ahogy a metodika sincs az anyagi joghoz kötve. A Btk. szerint dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás lesz a lakásbetörés, a tároló feltörés, a gépkocsi feltörés, a kerékpár eltulajdonítása a zárólánc elvágásával, vagy a sportcipő eltulajdonítása az áruvédelmi etikett eltávolításával. Kriminalisztikai szempontból viszont a lakásbetörések közé soroljuk a roncsolásmentes zárnyitással történő elkövetést, ami az anyagi jog szerint legfeljebb a szabálysértést minősíti vétségé. Talán még szemléletesebb a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés, ami ténylegesen lehet magasból esés, áramütés, munkagéppel elgázolás, vadászbaleset vagy orvosi műhiba is – más-más eseménysor, más-más bizonyítást követel, más-más szakértők részvételét igényli.

Ingoványos terepre vezet az olyan, gyakorlatban széles körben használt krimináltaktikai eljárások oktatási célú vagy tudományos feldolgozása, ami a jogvégezett és elsősorban az eljárási kódexre támaszkodó kriminalisztikaoktatókban aggályt kelt. Ilyen lehet például a kihallgatást megelőző „elbeszélgetés” a gyanúsítottal (tanúval), ami alapvető fontosságú a pszichológiai kontaktus felvételéhez, a megfelelő légkör megteremtéséhez, vagy az alakoskodó, szerepet játszó gyanúsított (tanú) kifárasztásához. Az eljárásjog semmit sem tud kezdeni ezekkel a „beszélgetésekkel”, hiszen ezekből semmiképpen nem származhat perrendszerű bizonyíték. Ebből azonban nem következik, hogy az ilyen beszélgetés tilos lenne. Kínálja magát egy analógia: a részvétel megtagadása a vallomás műszeres ellenőrzésében nem járhat hátrányos következménnyel a tanúra vagy a gyanúsítottra. De ettől még egy ilyen információ igenis orientálhatja a nyomozást.

Egyféle kriminalisztika

Régóta meggyőződésem, hogy csak egyféle kriminalisztika van (Petrétei – Angyal, 2018). Azt használja a felderítő a megfigyelés során, a nyomozó a puhatoláskor, a helyszínelő a szemle lefolytatásakor, a vizsgáló a kihallgatás vezetésére. De ezt használja a bíró is, amikor a közvetlenség elvét érvényesítve

tanúbizonyítást vesz fel a tárgyaláson, vagy szembesítést tart. (Közbe kell szúrnom a pikírt megjegyzést, hogy a szembesítésnek valószínűleg kizárólag a bíróság előtt van létjogosultsága, a vizsgálói irodában gyakorlati haszna nincs, kára annál több lehet – a vallomások közti ellentét a nyomozás egyik hajtóereje lehet, az egymás vallomását megismerő gyanúsítottak viszont a gátjai.) Ugyanezt a kriminalisztikát használja a baleset-helyszínelő és a közlekedési balesetet rekonstruáló műszaki szakértő, a katasztrófavédelem tűzvizsgálója, a Készenléti Rendőrség tűzszerész helyszínelője, vagy a magánnyomozó. Kriminalisztikai értelemben szemle lesz a holttest külvizsgálata és a boncolás, szemle lesz az is, amikor a nyomszakértő szétfűrészezi a zárbetétet a roncsolásmentes nyitás nyomai után kutatva (Elek, 2015). Bizonyítási kísérlet lesz a fegyverszakértő által végzett próbálövés, és a helyszínről felvett háromdimenziós modellben a valóságot szimuláló szoftverrel rekonstruált magasból esés is. A puhatolás során ugyanazokat a kommunikációs, szociális és pszichológiai készségeket használjuk, mint a gyanúsított kihallgatásakor, a szemle dinamikus szakaszában nagyrészt ugyanazt (is) csináljuk, mint bármely kutatás során.

Az egyféle kriminalisztika koncepcióját a szórakoztatóipar sem támogatja, márpedig a médiának vitathatatlan hatása van a köz- és a szakmai gondolkodásra is. Ezt tekinthetjük egy kiterjesztően értelmezett CSI-hatásnak is (Angyal, 2019b). Komolytalannak tűnhet a felvetés, de képzeljük el Hercule Poirot-t a *Miami helyszínelők* társaságában, ahogy egy rejtélyes gyilkossági ügyet göngyölítenek fel. Groteszk? És vajon csak az eltérő korszak és kultúra miatt? Akkor képzeljük el Columbo hadnagyot a *Halálos fegyver* filmek nyomozópárosával – a nyolcvanas években a Los Angeles-i rendőrség munkatársai voltak mind (a *Beverly Hills-i zsaruról* nem is beszélve).

A megközelítés, hogy egyféle kriminalisztika létezik csak, az oktatást természetesen megnehezítheti. Gyakorlatilag bármilyen kriminalisztikai tankönyvet veszünk elő, a kihallgatásnál leírt szakmai ajánlások döntő többsége a nyomozó hatóság által folyamatban lévő nyomozás során fogantatott, egyszemélyes irodában végrehajtott nyomozási cselekményre vonatkozik. Fel kell készülni az ügy irataiból, komfortos és nyugodt körülményeket kell teremteni, így tovább. De vajon hogy végezzen kihallgatást egy magánnyomozó? Kézenfekvő a válasz, hogy a „tanú” és a „gyanúsított” vallomása az eljárási kódexben nevesített bizonyítási eszköz, tehát civil személy nem állíthat elő ilyesmit. Ez jó válasz lenne? Aligha. Elkezdhetünk zsonglörködni a szavakkal, hogy a magánnyomozó kikérdezést végezhet, nem kihallgatást, de ebben az esetben el kellene tudnunk magyarázni filozófiai igényességgel, hogy a kikérdezés miben különbözik a kihallgatástól, mert ha csak az eljárásjogi keretekben, akkor ugyanott vagyunk. Ha tartalmilag ugyanaz, akkor éppen a kriminalisztika terrénuma e

tartalmi szempontok kimunkálása, és éppen ez marad ki a legtöbb tananyagból. Nem beszélve a közigazgatási eljárásban végzett kihallgatásokról (a kiskorút lehetőleg a lakcímén kell meghallgatni), vagy a büntetőeljárás olyan kihallgatásairól (és szembesítéseiről), amiket a bíró foganatosít a tárgyalás során.

Ha nincsenek a tételes büntetőeljárás-jogtól független kriminalisztikai ajánlások, akkor megkérdőjeleződik a kriminalisztika önállósága, tudományos jellege is. Másrészt zavarba jövünk, ha az eljárásjogban megpróbáljuk megkeresni az álcázott megfigyelést, vagy azt a környezettanulmányt, amit nem a pártfogó felügyelő készít. Holott egyrészt ezeket a kriminalisztika gyakorlata is alkalmazza, másrészt a tankönyvekben is szerepelnek. Azaz léteznek, tételes jogi háttér nélkül is. A tételes jog csak a kereteket adja, illetve a célt jelöli ki. Ez rendkívül fontos gondolat. Ugyanis a kriminalisztikának mint gyakorlati módszernek is létezik fogalma: jogi keretek között, jogi célok érdekében végzett (tudományos) megismerés (Angyal, 2016; Angyal, 2019a). Másképpen megfogalmazva: a kriminalisztika a jogalkalmazási célú ténymegállapítás (Balláné, 2019) általános módszertana, és ha ezt a szerepét aktuálisan nem tölti be, az elsősorban a kriminalisztika tudományos művelésének egyik fontos feladatát jelöli ki.

A kriminalisztikának tehát háromféle megközelítése fér meg egymás mellett: tudomány, gyakorlat és tantárgy (Finszter, 2021). A kriminalisztika hagyományos felosztása elsősorban oktatási célokat szolgál és oktatási szempontokat követ. Eszerint általános és különös részre osztható, ahol előbbibe tartozik a technika, taktika, újabban a stratégia, illetve a korábban metodológiának is nevezett kriminalisztikaelmélet. A különös részt a metodika alkotja. Ez a tananyag összeállításához, az órák megszervezéséhez tökéletes felosztás, azonban a „valóságban” krimináltechnika önmagában természetesen nem létezik; a technika eszköztárát, ismeretanyagát döntően szemlék keretében vetik be, esetleg kutatás vagy motozás során. Szemlére, kutatásra, motozásra pedig forrónyomos felderítés során kerül sor, vagy tervezetten, a már folyamatban lévő nyomozásban, ami a metodika területe. Metodika keretében pedig a taktika és a bűnügyi szolgálati ismeretek teljes szinergiájának oktatására lenne szükség, ha a valóságot szeretnénk közelíteni.

A digitális szféra kriminalisztikáját hagyományosan a technikához sorolták a kilencvenes években, amikor a digitális bűnjel a dolgozószobából lefoglalt számítógéphez volt. Ma, amikor okoseszközök vesznek bennünket körül, bennük kapcsolati hálóval, helyadatokkal, jegyzetekkel, naptárral, fényképekkel, jelszavakkal, a lefoglalható hardverek mennyisége és minősége is sokat változott. Nem beszélve a rólunk keletkező rengeteg adat visszakövethetőségéről: a telefonunk feljelentkezik a távközlési tornyokra, bankkártyával fizetünk különböző helyeken, kocsink rendszámát leolvassa a fizetőkapu. Komoly környezettanulmányt

lehet összeállítani a személyről a közösségi oldalakon közzétett adatai, kifejtett tevékenységei alapján. Egy hackertámadást a szakemberek vissza tudnak vezetni az elkövetőhöz a digitális nyomai alapján. A „dolgok internete” (IoT) hajnalán vagyunk, amikor háztartási gépeink is a neten kommunikálnak majd velünk és egymással. A robotporszívóból vajon kiolvasható lesz távolról a lakás alaprajza? Ugyancsak most kezdődik a mesterséges intelligencia kriminalisztikai hasznosítása, ami nem tudjuk hova vezet majd. A kriminaltechnika és taktika mellé indokolt lesz bevezetni a digitális bűnjelekkel foglalkozó önálló szakterületet, aminek hangzatos neve lehetne például kriminálkibernetika (Petrétei, 2022). A digitális világ jelenségei minden bizonnyal szétfeszítik az anyag mint filozófiai fogalom kereteit. A digitális világban az egyediség, különbözőség, okság, kölcsönhatás, tükröződés teljesen másképp alakul, mint az anyagi világban, ezért a kriminalisztika általános elméleteit végig kell gondolni, meg kell vizsgálni e filozófiai tételek egyetemességét, alkalmazhatóságát, vagy hogy mi van helyettük. Illetve (dialektikusan szemlélve) mik azok az átfogó elvek, amiknek részei az anyagi és a digitális világban érvényes elvek is. (Vagy nem. A kérdés általam vélt fontosságát árnyalja, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen évekkel ezelőtt megszűnt a Kiberbűnözés Elleni Tanszék.)

Az oktatási szempontú felosztás másik problémája, hogy a világ kissé elment mellette. Zavarba ejtő kérdés lehet, hogy hová tartozik a bűnmegelőzés, az operatív ügyelemzés, az elkövetői profil megalkotása, a vallomás műszeres ellenőrzése, az adatbányászat? Nem beszélve arról, hogy például a helyszíni szemle hova kinőtte magát: a véryomelemzést külföldön nem nyomszakértői szakterületnek tekintik, hanem helyszínelő szakterületnek. De említhetjük a bűnügyi régészetet, a tűzvizsgálatot, a halottszemlét, a közlekedési balesetek szemlélését, az eljárást halálos tömegszerencsétlenségek vagy CBRN-incidensek (CBRN – Chemical, Biological, Radiological and Nuclear) helyszínén stb. Nem feltétlenül tudok „jobb” felosztást a kriminalisztikához, ellenben hangsúlyozom, hogy a fentebb tárgyalt általános-különös részre osztás oktatási célokat szolgál csak, ezt nem veszíthetjük szem elől. Illetve tulajdonképpen felfogható gyakorlatias felosztásnak az, ahogy egy tipikus rendőrfőkapitányság bűnügyi igazgatósága felépül: felderítés, nyomozás, vizsgálat, elemző-értékelő munka, bűnmegelőzés és bűnügyi technika.

A kriminalisztika és a rendészettudomány

A kriminalisztika tudományos fogalma és a kriminalisztika mint gyakorlati tevékenység fogalma egy valamiben még biztosan ugyanolyan: nem tartalmaz

utalást a rendészetre, a rendészettudományra. Sietve leszögezem: véleményem szerint ez jól van így. Véleményem szerint a kriminalisztika semmiképpen sem része a rendészettudománynak, hanem mellérendelt viszonyban álló önálló tudomány. Nem mintha a kriminalisztika tudományos fogalma nem bírná el (olyan, a rendészettudomány részét képező alkalmazott multidiszciplináris bűnügyi ténytudomány), csak az eddig általam kifejtettek pont abba az irányba igyekeztek mutatni, hogy a kriminalisztika jóval több mint a bűnügyi rendőrség által büntetőeljárásban végzett tevékenységre vonatkozó ajánlások és elméleti ismeretek.

Természetesen a rendészettudomány és a kriminalisztika közt – mellérendelt viszonyukat szem előtt tartva – számtalan kapcsolódási pont található. Nem csak arra gondolok, hogy a legtöbb nyomozati cselekmény lefolytatását a nyomozó hatóságokra mint rendvédelmi szervekre telepített legitim erőszak alkalmazásának joga szavatolhatja. Ez ugyanis nem teljesen általános: az ügyészség, a polgári légi jármű parancsnoka, vagy a parancsnoki nyomozásra jogosult katonai vezető nem rendvédelmi szerv. Ha szűken értelmezzük a kriminalisztikát, ezek az említettek akkor is jogosultak a nyomozásra. Ha viszont tágan, akkor ott lesznek a magánnyomozók, a bíró, a tűzvizsgáló, a szakértő és így tovább, akiknek nincs joga erőszakot alkalmazni, bár egyes esetekben kérhetnek segítséget rendvédelmi szervtől, nyomozó hatóságtól. (Bár a magánnyomozó legfeljebb annyit, mint bármely közönséges állampolgár, például testi épsége, személyes szabadsága védelme érdekében.)

Maguknak az egyes nyomozási cselekményeknek is lehet azonban komoly rendészettudományi kapcsolódása. A forrónyomos eljárás során a bűnügyi állomány a rendészeti állománnyal a lehető legszorosabb együttműködésben dolgozik. A helyszíni szemle az esetek többségében nem képzelhető el helyszínbiztosítás nélkül, ami lehetővé teszi az illetéktelenek eltávolítását vagy kizárását a helyszínről. Egy házkutatás vagy gépkocsi motozás kizárólag az intézkedéstaktikai alapelvek betartásával végezhető el biztonságosan. Nyílt terep vagy erdő átkutatásához csapaterőre, így pedig csapatszolgálati ismeretekre van szükség. Mindemellett a prediktív rendészet (Mátyás et al., 2020) pedig konkrét átmenet a kriminalisztika és a rendészettudomány között, mind elméleti, mind gyakorlati értelemben.

Korinek László értelmezésében a rendészettudomány a bűnügyi tudományok és a közigazgatás-tudomány határterületén helyezkedik el (Korinek, 2007), a legtöbb definíció pedig a kriminalisztikát a bűnügyi tudományok körébe helyezi. Egyetértek továbbá Hautzinger Zoltánnal abban, hogy a kriminalisztika nagyban hatott a rendészettudomány fejlődésére is (Hautzinger, 2015). A bűnügyi rendőrség, a „detektívtestület”, a „nyomozó közegek” létrejötte gyakorlatilag

a kriminalisztika adott fejlettségi fokához volt kötve. Nem értek viszont egyet Hautzinger megállapításaival a két tudomány elhatárolása kapcsán, mert úgy tűnik, hogy fontos szempontnak érzi a kriminalisztika szűkebb fókuszát, illetve szűkebb spektrumú kapcsolódását más tudományokhoz. Ha az előbbivel lényegében egyet is értek (még úgy is, hogy a fentiek alapján én jóval szélesebben határozom meg a kriminalisztikát, mint Hautzinger az idézett cikkben), az utóbbi szemponttal nem. A krimináltechnika rendkívül tágas határvonalakkal kapcsolódik a műszaki és természettudományok legtöbbjéhez, a taktika pedig a pszichológián, szociológián túl a kommunikációhoz, nyelvészethez is. A kriminalisztika átfogó elméletei mindezekén túl nagyban támaszkodnak a filozófia egyes területeire (ismeretelmélet, logika, nyelvfilozófia), a matematika egyes területeire (valószínűségszámítás, statisztika, halmazelmélet), a háttérterületekre (információelmélet, rendszerelmélet, játékelmélet, kibernetika) és így tovább. Ez önmagában nem értékítélet, de ettől még elfogadott tudományos eredmény (Angyal et al., 2018). Illetve egy pillanatra visszatérve mégis a kriminalisztika úgymond szűkebb fókuszára: vajon valóban elintézhethetjük-e a „bűnüldözés” egységes címkéjével a sorozatbetörés nyomozását, az ismeretlen emberölés felderítését, egy (önkezű?) gyógyszer-túladagolás kivizsgálását, a költségvetési csalás bizonyítását? Na és a halálos vadászbalesetet, a fogorvosi műhibát, a bujkáló elkövető kézre kerítését? A *Hableány* sétahajó tragédiáját a közlekedési bűncselekmény és a külföldi sértettek maradványainak azonosítása vonatkozásában? A kábítószer-bűnözés elleni komplex fellépést, ami a Kábítószervizsgáló Szakértői Intézet laboratóriumában, egy eddig ismeretlen vegyületcsoport azonosításával (is) kezdődhet?

A forenzikus tudományok és a Sydney-i kiáltvány

A kriminalisztika rendkívül széles határokon történő kapcsolódása elvezet bennünket a forenzikus tudományok kérdésköréhez. A forenzikus szó a latin *forensis* (*forum* + *-ēnsis*) szóból származik, jelentése a fórumról vagy a fórumhoz kapcsolódóan; a fórum pedig a peres eljárások fórumát, színhelyét jelenti. Azaz minden forenzikus, amit a (bírói) fórum elé visznek. A forenzikus tudományok magyar fordítása a törvényszéki tudományok lehet, bár a szakértőket és szakterületeiket 1945 után (a törvényszékek átnevezésekor) igazságügyinek és nem törvényszékiek neveztek. Ma pedig ismét vannak törvényszékek, kérdés, hogy ez az elnevezésekben okoz-e majd változást.

A forenzikus tudományok és a kriminalisztika nem szinonim fogalmak, viszonyuk összetett. Az Egyesült Államokban a szövetségi kormányzat szerveként

működő NIST (National Institute of Standards and Technology; kb. nemzeti szabványügyi és műszaki intézet) keretei között működő OSAC (Organization of Scientific Area Committees – kb. szakterületi bizottságok szervezete a forenzikus tudományért) által közzétett lexikonjában (URL1) a „forenzikus” meghatározására a fentieknek megfelelő fogalmat ad, azaz a jogi eljárásokhoz felhasználható ténymegállapítások, (szak)vélemények, következtetések módszereit, eljárásait és technikáit értik alatta. Ugyanez a lexikon a „kriminalisztika” alatt viszont a forenzikus tudomány egyik ágát érti, ami a nyomozás elősegítése érdekében a tárgyi bizonyítékok vizsgálatával és értelmezésével foglalkozik. Mondhatnánk tehát, hogy egyszerű dolgunk van: forenzikus alatt az általam is preferált tág értelemben vett kriminalisztikát értjük, kriminalisztika alatt pedig a krimináltechnikát. Továbbra is ugyanez a lexikon azonban a „forenzikus tudomány” alatt már sokkal szűkebb területet ért, ami nehezen érthető. Eszerint a forenzikus tudomány tudományos elvek és módszerek alkalmazása a büntető igazságszolgáltatásban, így különösen a tárgyi bizonyítékok összegyűjtésével, vizsgálatával és elemzésével kapcsolatosan.

Aggályos a fogalom ilyen szűkítése. Ha csak a büntető igazságszolgáltatásról beszélünk, számos valóban igazságügyi (forenzikus) és valóban tudományos szakterületet zárunk ki. Gondolhatunk a családjogra, ahol a genetikus szakértőnek (apaság) vagy a pszichológus szakértőnek (kiskorú gyermek elhelyezése, felügyelete) feladatai vannak. Társadalombiztosítási ügyekben a munkaképességet vizsgáló orvosszakértőnek („leszázalékolás”) ugyancsak. Műszaki szakértők, könyvszakértők a polgári peres ügyekben talán gyakrabban működnek közre, mint büntetőügyekben. Ha különösen vagy elsősorban a tárgyi bizonyítékokra fókuszálunk, a pszichológus szakértők, elmeorvos szakértők, könyvszakértők helye és szerepe kérdőjeleződik meg – mindez úgy, hogy maga a lexikon az egyes szakterületekre vonatkozó szócikkekben következetesen jogi eljárásokról, és nem nyomozásról vagy büntetőeljárásról beszél.

Az elmúlt évek egyik legnagyobb horderejű eseménye a szakterületen a *Sydney-i kiáltvány* közzététele (URL2). E mindössze másfél oldalas dokumentum tartalmazza a forenzikus tudomány fogalmát és hét alapelvét, amit a szerzők egy szacikkben részletesen is kifejtenek (Roux et al., 2022). A kiáltvány szerint a forenzikus tudomány ügylapú, feltárára irányuló, tudományokra épülő törekvés a nyomok tanulmányozására, hogy azok felkutatása, felismerése, rögzítése, vizsgálata és értelmezése révén megérthessük a közügyet képező rendkívüli eseményeket. (Közügyet képező rendkívüli esemény alatt nem csak a bűncselekményeket érti, példaként a peres ügyeket és a biztonsági incidenseket is felsorolja.) A nyomokat a fogalom a legtágabb értelemben használja, amikor azokat a múltbéli cselekmény (jelenlét vagy tevékenység) következtében hátramaradt

elváltozásoknak tekinti. A kiáltványról szóló hivatkozott cikkben ez az egyetlen alkalom, amikor a tárgyi (fizikai) bizonyítékok mellett megemlítik a pszichológiai és a digitális bizonyítékokat is. Egyébként a továbbiakban sajnos csak a tárgyi (fizikai) bizonyítékokra koncentrálnak.

A tárgyi bizonyítékok egyoldalú kiemelése egybevág egy, a kiáltványt és az azt bemutató szakcikket jegyző szerzők egy részének közreműködésével született másik tanulmánnyal (Ristenbatt et al., 2022), ami szerint a traszológia a fizikai elváltozások felkutatásával, felismerésével, azonosításával, illetve a fizikai elváltozások összességének értelmezésével foglalkozik (és a traszológia a harmadik kulcsfogalom a kriminalisztika és a forenzikus tudományok mellett). A nyom („trace”) pedig lehet tünet (szimptóma), mint az orvosi diagnózisok során; lehet jelző (index), ami a létezőre mutat; és lehet jel („sign”), ami a pusztán létezésén túlmutatva árulkodik. A cikk ezeket nem fejt ki. Umberto Eco az *Értelmezés határai* című kötetében nagyon hasonló felosztást mutat be (Eco, 2013). Ezek szerint van a nyom, a szimptóma és az indícium. A nyom tulajdonképpen kód, ami alaki jellemzőinél fogva utal egy másik tárgyra. Ez a kapcsolat azonban szinkdochikus, hiszen a cipőtalp nyoma a cipőtalpra utal, azt a mi gondolkodásunk egészíti ki cipővé, sőt személyyé. A szimptóma olyan elváltozás, ami a létrehozó fizikai okok osztályára enged következtetni, de nincs pontról pontra történő megfelelés, mint a nyomnál (például letörli a poros felületet az elkövető, de nincs olyan körvonal, ami miatt látnánk, hogy az kéz vagy láb nyoma). Az indícium olyan hátramaradt dolog, ami korábbi tulajdonosára utal, tág értelemben (azaz a tárgy-töredéktől kezdve a személyi okmányig).

A *Sydney-i kiáltvány* szerinti alapelvek a következők:

1. A jelenlét és a tevékenység nyomokat hagy, amik alapvető, észlelhető és értelmezhető információforrások az események vonatkozásában.
2. A helyszíni szemle tudományos és diagnosztikai jellegű törekvés, ami tudományos szakértelmet igényel, a hátramaradt elváltozások felkutatása és értelmezése a rekonstrukció és az azonosítás érdekében képzett személyt, széles tudományos műveltséget, személyes készségeket és technikai eszközök bevetését igényli.
3. A forenzikus tudomány üg্যালapú, tudományos ismeretekre, nyomozási módszertanra és logikus következtetésekre épül. A fogalomban is említett üg্যালapú jelleg azt jelenti, hogy egyszeri, egyedi, múltban lezajlott események tanulmányozásáról van szó, azokat nem lehet megismételni az alaposabb vizsgálat érdekében sem.
4. A forenzikus tudomány az eredményeket a kontextussal együtt értékeli az időbeli aszimmetria miatt. A múltbéli esemény teljes egészében közvetlenül nem ismerhető meg, csak töredékes, romló, változékony, hiányos

nyomai alapján alkothatunk olyan modellt, ami magyarázatot, lehetséges forgatókönyvet nyújt a talált elváltozásokra. Ehhez a kontextus ismerete elengedhetetlen: a következtetések nem tudnak „biztos” válaszokat adni, csakis a lehetséges magyarázó modellek/forgatókönyvek keretében tudják az adott elváltozás viszonylagos értékét megbecsülni. Ennek szilárd tudományos alapokon kell állnia, illetve elfogulatlan és átlátható szakértői értékelésen.

5. A forenzikus tudomány bizonytalanságok végtelen sorával foglalkozik. A szakemberek a nyomképződés mechanizmusától kezdve a szakvélemény megfogalmazásáig bizonytalansággal szembesülnek minden lépés során. A bizonytalanság tanulmányozható, de meg nem szüntethető.
6. A forenzikus tudomány céljai és közreműködői egyaránt sok dimenzióban értelmezhetők. A tág értelemben vett nyomok alapos tanulmányozása révén feltárhat fontos információkat a bűnözésről, a feketepiacról, a társadalmat fenyegető vagy aggasztó jelenségekről, hozzájárul a sikeres felderítéshez, nyomozáshoz, a jogi eljárások során támogatja a döntéshozatalt.
7. A forenzikus tudomány eredményei a kontextusban nyerik el jelentésüket. Ez azt jelenti, hogy önmagukban, a kontextustól függetlenül nincs értékük, az ügy összes információja adja meg az észlelteket és a ténymegállapítások igazi jelentését. A tudományos közösség egy része, illetve a jogalkalmazók egy része vitatja ezt az álláspontot, és azt vallja, hogy az ügyre vonatkozó háttérinformációk elfogulttá tehetik a szakértőt. Az elfogultság valós probléma, azonban meg kell tudni különböztetni az irreleváns háttérinformációkat az ügy kontextusát jelentő információktól, mert utóbbiakra vitathatatlanul szükség van a ténymegállapítások és következtetések megfogalmazásához, illetve értékeléséhez is. Ehhez szilárd etikai normákkal kell rendelkezni, hogy a szükséges információk és a befolyásoló információk közti határvonal felfedezhető legyen.

A fogalomban említett feltáró jelleg nem szerepel kibontva, az első, a harmadik és a negyedik alapelv háttérében azonban ott van. A feltáró jelleg azt jelenti, hogy az igazság a vizsgált eseménnyel kapcsolatban nem ismert; arra vonatkozó állítások, vallomások, feltevések léteznek csak. A vizsgálat során sem fog egy csapásra kiderülni az igazság: véges darabszámú lehetséges magyarázat felállítása, lehetséges forgatókönyv kidolgozása az, amire a forenzikus tudomány képes. Az igazságot majd az eljáró bíróság állapítja meg az ítéleti tényállásban („res iudicata pro veritas habetur” – az ítélt dolgot igaznak kell tartani) (Angyal, 2019a).

A kriminalisztika és a forenzikus tudományok

A *Sydney-i kiáltványba* foglalt hét alapelv kinyilvánítása rendkívül jelentős és időszerű volt, és kitapintható az is, hogy válaszként született azokra a törekvésekre, amik a kriminalisztika és a forenzikus tudományok hanyatlását idéznék elő hosszabb távon. Hírheedt összefoglalója ezeknek a törekvéseknek az amerikai úgynevezett PCAST-jelentés (PCAST – President’s Council of Advisors on Science and Technology), ami a szakterület felháborodását váltotta ki az Egyesült Államokban, illetve megalapozott ellenérvek felsorakoztatására sarkallt több tekintélyes szakmai szervezetet is (Petrétei, 2023). Egy zömében svájci szerzők által jegyzett cikk kifejezetten aggasztónak írja le, hogy a forenzikus szakterületek távolodnak egymástól, szegmentálttá válnak (Baechler et al., 2020), mindez az esetleges elfogultság elkerülése érdekében, valójában több kárt okozva, mint hasznot hajtva. A szintén svájci professzor, Christophe Champod szerint a különböző szakértői vélemények (lábbelinyomok, daktiloszkópiái nyomok, DNS-maradványok azonosítása) képesek egymástól addig függetlennek gondolt ügyeket összekapcsolni. A forenzikus adatok a hely-idő, illetve a célpont és modus operandi kontextusába helyezve segítik a bűnügyi jelenségek felismerését és követését. Ez pedig nagyon komoly társadalmi előny (Champod, 2014).

A kiáltványba foglalt forenzikus tudomány fogalom, ha a „nyom” szót kiterjesztően értelmezzük, azaz vonatkoztatjuk a pszichológiai és digitális szférára is, akkor megfeleltethető az általam is szorgalmazott hazai kriminalisztika-fogalomnak. Ezzel viszont már nem tudok azonosulni. Saját értelmezésemben a kriminalisztika és a forenzikus tudományok, ahogy arra már utaltam, bonyolultabb kapcsolatban vannak annál, hogy pusztán csereszabatos fogalomként gondoljunk rájuk. A forenzikus tudományok (mindig többesszámban!) a bevett, létező, elismert tudományterületek azon „sarkai”, „szegletei” vagy rétegei, amik az igazságszolgáltatás, a jogalkalmazás céljait szolgálják. Ezek egyáltalán nem részei a kriminalisztikának, a krimináltechnikának: az igazságügyi orvostan az orvostudomány, azon belül talán leginkább a pathológia része, az igazságügyi vegyészet a kémia része, a forenzikus fizika a fizikáé, az igazságügyi genetika a genetikáé és így tovább. A kriminalisztika pedig szemléleti keretrendszerként integrálja az egyes forenzikus szakterületeket a jogalkalmazási célú ténymegállapítás érdekében, azáltal, hogy általános elméleti tételei és a kriminalisztikai gondolkodás hatnak az egyes forenzikus tudományok módszertanára és művelésére is. Másrészt gyakorlati keretrendszerként megszervezi a felderítést, nyomozást, bizonyítást, ennek keretében a törvényszéki szakértők igénybevételét, illetve elemzi és értékeli mindezek eredményét. Harmadrészt, nem elhanyagolható módon, maga a kriminalisztika is kifejleszt

és kifejlesztett olyan törvényszéki szakértői szakterületeket, amik nem részei egyetlen (létező, elismert) tudományágnak sem: ilyen a klasszikus szakterületek közé tartozó nyom-, ujjnyom-, fegyver-, írás-, okmányszakértői munka, illetve a klasszikus szakterületek között helyet követelő arckép-azonosítás (Mészáros & Petrétei, 2023), vagy a más területeken bevett műszaki megoldásokat adaptáló hangazonosítás.

Az érvelést, mi szerint a kriminalisztika hat a forenzikus szakterületek művelésére, illetve azokat keretbe foglalja, tulajdonképpen alá lehet támasztani a kiáltvány hatodik alapelvével. A szakértő az igazság feltárásával az igazságszolgáltatást segíti, ami ideális esetben, megfelelően működő állam esetén a bűnüldözés eredményességére is hatással van. A jó vegyész szakértő nem elég, ha a kémiához ért, értenie kell a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás működését, a kábítószer-bűnözés aktuális helyzetét, trendjeit egyaránt. Jó érzékkel kell észrevennie, ha felbukkan egy új adalékanyag, vagy ha különböző eljárások különböző lefoglalásai során gyanúsán azonos összetételű kábítószeret találnak a nyomozó hatóságok.

Lezárás

„Amikor néhány évvel ezelőtt [...] összegyűltünk, hogy azután több pártra szakadva ki-ki a maximális szenvedéllyel védelmezze a maga igazát, rájöttem, több az 'alapelv' és az 'általános' igazság, mint szükséges. Nem akarván lemaradni, én is gyártottam néhányat, melyekre a többiek ugyanúgy nem voltak kíváncsiak, mint én az övékére – mindent egybevetve tehát az összejövétel és a vita rendkívül hasznosnak bizonyult.” (Zsoldos, 1987).

A Magyar Rendészettudományi Társaság jubileuma előtt tisztelgő tanulmánnyal nem az volt a célom, hogy még egy újabb kriminalisztika-fogalmat tegyek le az asztalra, hanem sokkal inkább a meglévő, sokszor egymásnak is ellentmondó megközelítések szintézisére akartam kísérletet tenni. Továbbá integrálni akartam a „forenzikus tudomány(ok)” ugyancsak szerteágazó fogalmi megközelítését, illetve elhelyezni mindezeket a rendészettudományhoz képest. Tovább szerettem volna bemutatni a rendkívül jelentős *Sydney-i kiáltványt*, röviden utalva arra a szakmai környezetre, amire ez válaszként megszületett. Összegésében pedig rá akartam mutatni arra, hogy a kriminalisztika tudománya sem lezárt statikus rendszer, hanem a tudományos, technológiai és társadalmi változások fényében újra és újra kell, kellene vagy lehet értelmezni még az alapjait is.

Felhasznált irodalom

- Angyal M. (2016): A kriminalisztikai megismerés, avagy a kriminalisztika megismerése. In Fenyesi Cs. & Herke Cs. (Szerk.), *A munkát nem lehet eltitkolni – Tiszteletkötet Tremmel Flórián professor emeritus 75. születésnapjára* (pp. 9–13). Pécsi Tudományegyetem.
- Angyal M. (Szerk.) (2019a). *Kognitív kriminalisztika. Ismeret – elmélet – történet*. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Angyal M. (2019b). A kriminalisztika mint tantárgy: a probléma-, felfedezés- és projektalapú tanulás kívánalma. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXI. A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendszertudományi tényezői* (pp. 147–159). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Angyal M., Bezsenyi T. & Petrétei D. (2018). „Az egész eljárásnak több a kára, mint a haszna” – A kriminalisztikai fejlesztések dilemmái. *Rendőrségi Tanulmányok*, 1(2), 68–92.
- Baechler, S., Morelato, M., Gittelson, S., Walsh, S., Margot, P., Roux, C. & Ribaux, O. (2020). Breaking the barriers between intelligence, investigation and evaluation: A continuous approach to define the contribution and scope of forensic science. *Forensic Science International*, 309, 110213. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110213>
- Balláné Füzster E. & Lakatos J. (2012). *Kriminalisztika I. A kriminalisztika egyes elméleti kérdései*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- Baláné Füzster E. (2019). *Krimináltechnika*. Dialóg Campus Kiadó.
- Champod, C. (2014): Research focused mainly on bias will paralyse forensic science. *Science and Justice*, 54(2), 107–109. <http://dx.doi.org/10.1016/j.scijus.2014.02.004>
- Eco, U. (2013). *Az értelmezés határai*. Európa.
- Elek I. (2015). Vagyonvédelmi eszközök, mint traszológiai nyomhordozók. Doktori értekezés. Nemzeti Közszerzői Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola.
- Fenyési Cs. (2014). *A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyési Cs. (2013). A kriminalisztika jövőbeli fejlesztési lehetőségei, kihívásai. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 3(2), 40–61. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2013/2/5507>
- Finszter G. (2021). A rejtőzködő bűn és a büntető hatalom. *Belügyi Szemle*, 69(10), 1691–1707. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.1>
- Gárdonyi G. (2023). *A bűnügyi szemle*. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Hautzinger Z. (2015). A kriminalisztika és a rendszertudomány határterületei. *Magyar Rendészet*, 15(1), 11–19.
- Kertész I. (Szerk.) (1964). *A bűnügyi technikus kézikönyve*. BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség.
- Korinek L. (2007). A bűnügyi tudományok helyzete. *Magyar Tudomány*, 168(12), 1570–1576.
- Kovács Gy. (2023). Nyomozásszervezési alapok és a nyomozási verziók. *Obsitos Detektívek Lapja*, 11(1-4), 13–20.

- Lakatos J. (Szerk.) (2005). *Kriminalisztikai alapismeretek*. Rendőrtiszti Főiskola.
- Mátyás Sz., Mészáros B. & Szabó I. (2020). Prediktív rendészet. In Ruzsonyi P. (Szerk.), *Köz-biztonság: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III.* (pp. 1895–2064). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Mészáros A. & Petrétei D. (2023). Az arcképelemzés és az arckép-azonosítás mint klasszikus kriminalisztikai szakterület. *Magyar Rendészet*, 23(3), 149–157. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.9>
- Petrétei D. & Angyal M. (2018). Hol tart most a kriminalisztika ontogenezise? *Magyar Jog*, 66(1), 51–57.
- Petrétei D. (2022). Nyomelmélet és nyomtan a 21. században. *Belügyi Szemle*, 70(5), 961–981. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.5.5>
- Petrétei D. (2023). A kriminalisztika ostroma. *Magyar Bűnüldöző*, 14(1-2), 96–107.
- Ristenbatt, R. R., Hietpas, J., De Forest, P. R. & Margot, P. A. (2022). Traceology, Criminalistics, and Forensic Science. *Journal of Forensic Science*, 67, 28–32. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14860>
- Roux, C., Bucht, R., Crispino, F., De Forest, P., Lennard, C., Margot, P., Miranda, M. D., NicDaeid, N., Ribaux, O., Ross, A. & Willis, S. (2022). The Sydney declaration – Revisiting the essence of forensic science through its fundamental principles. *Forensic Science International*, 332, 111182. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2022.111182>
- Zsoldos P. (1987). *Ellenpont*. Szerzői kiadás.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: OSAC Lexicon. <https://www.nist.gov/glossary/osac-lexicon>

URL2: Sydney Declaration. <https://iafs2023.com.au/cms/wp-content/uploads/IAFS-2023-Sydney-Declaration-18-May-2021.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Petrétei D. (2024). Kriminalisztika, rendészettudomány, forenzikus tudományok – gondolatok az MRTT jubileuma kapcsán. *Belügyi Szemle*, 72(5), 773–789. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp773-789>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Petrétei Dávid, aki a petreteid@nszkk.gov.hu e-mail címen érhető el.

A magyar rendészettudomány 180 éve

180 years of Hungarian police science

Sallai János

Prof. Dr., egyetemi tanár, iskolavezető-helyettes, rendőr ezredes
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
sallai.janos@uni-nke.hu

„A tudós feladata a keresés, szüntelen kutatás.

És ha talált valamit, ha felért egy csúcsra, akkor látja csak, milyen nagy terület nyúlik előtte, amely még teljesen ismeretlen, feltárásra, kutatásra vár. Szóval, ha a keresés sikerrel jár, akkor egyre több és több keresnivalót talál.[...]

Az ember sohasem jut majd a tudomány végére, sőt ellenkezőleg, minél többet tudunk, annál kevesebbet ismerünk ahhoz képest, amit ismerni szeretnénk.”

Pheidiasz

A magyar rendészettudomány kialakulása a Nyugat-Európában már elterjedt és megerősödött rendészettudományi modellekhez kötődik. A rendfenntartás az államok kialakulásával a hétköznapi élet egyik legfontosabb tényezőjévé vált, amelyhez elméleti alapokat nyújtottak a 18. századtól megszületett rendészettudományi munkák. Magyarországon a modern rendészet kialakulása osztrák közvetítéssel a 19. század közepére, Karvasy Ágoston művének megjelenéséhez köthető. Ezt követően a rendészeti szakfolyóiratokban, rendészettudományi, közigazgatástudományi művekben folyamatosan nyomon lehet követni a rendészet fejlődését. E fejlődés következtében létrejött az állami rendőrség, magas szintű rendőrtisztviselői (fogalmazói, felügyelői, detektív) képzés és számtalan rendészeti szakirodalom.

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a legfontosabb nemzetközi és hazai rendészettörténeti eseményeket, amelyek meghatározóak voltak a hazai rendészettudomány kialakulásában, fejlődésében.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 03. Elfogadás: 2024. 04. 09.

Módszertan: A jelen tanulmány a hazai és a nemzetközi rendészeti szakirodalom több száz kiadványának tartalmi feldolgozásával, azok gondolatainak elemzésével, kronológiai sorrendbe helyezésével, a hazai és nemzetközi események párhuzamba állításával készült.

Megállapítások: Mára nyilvánvalóvá vált, hogy a rendészet a története során egyértelműen tudásalapú tevékenységgé vált, amelyet ma már BA, MA és doktori iskola keretein belül oktatnak.

Érték: A tanulmány abban nyújt segítséget, hogy a rendészettudomány kutatói, oktatói és a rendészeti tevékenységet folytatók a döntéseik kiérleléséhez, mindennapos munkáikhoz a hazai vagy nemzetközi rendészettudomány szakirodalmából meríthetnek.

Kulcsszavak: rendészet, rendészettudomány, rendészetelmélet, biztonság

Abstract

Aim: The aim of the study is to present the most important international and domestic events in the history of policing, which were decisive in the development of the Hungarian police science.

Methodology: The present study has been prepared by processing the contents of hundreds of publications in the domestic and international law enforcement literature, analysing their reflections, placing them in chronological order, and juxtaposing domestic and international events.

Findings: It is now clear that policing has clearly evolved throughout its history into a knowledge-based activity, now taught in BA, MA and PhD schools.

Value: The study will help police researchers, academics and law enforcement practitioners to draw on the literature of domestic or international law enforcement to inform their decisions and everyday work.

Keywords: law enforcement, law enforcement science, law enforcement theory, security

A rendészettudomány nemzetközi gyökerei és történeti áttekintése

A rend fenntartása, veszély elhárítása az emberi léttel azonos időben születhetett. A rendőrség, rendőr gyökerei ugyanakkor a görög városállamokhoz, a poliszhoz kötődnek. Így első rendőr, rendészet szavunk forrása is a görög, majd latin szó, a politia. Az első rendőri szabályzat (Magyar Jogász-Ujság, 1903) is az ókorhoz – időszámításunk előtti II. századból –, Pergamenhez köthető.

Később francia, majd német területen a police, polizei szavak terjedtek el. A 16. században német területen (Augsburg 1503) a birodalmi rendtartásban került először megfogalmazásra az, amit a rendészet magában foglalt. A rendfenntartás tudományos igényű művelésének első megnyilvánulása Jusztia 18. század közepén kiadott *Rendőrtudományok alapelveihez* kötődik. Hasonlóan a 18. században élt Nicolas Delamare, akinek a rendészetről szóló, *Traité de la Police* című könyve szintén mérföldkő a rendészet történetében. Művében a rendészet lényegét a társadalmat alkotó egyénekről való gondoskodásban látta a szerző. A 18. század végén az osztrák Sonnenfels fejtegette ki a rendőri tudomány fogalmát. Sonnenfels szerint a „rendőri tudomány azon alapelvek foglalatlja, melyeknél fogva az állam benső biztonsága megállapítható és fenntartható” (Közrendészeti lap, 1872). A 18-19 században a német területen¹ számtalan rendészettudomány fogalmát, a rendészettudományt már akadémiákon, egyetemeken oktatták, de abban az időben a rendészet tartalma alatt nemcsak a rendőri tevékenységre vonatkozó ismereteket értették, hanem az államigazgatás más ágazatait is. Ám a letisztult rendészettudomány gyökerei mindenképp a francia és német területre vezetnek. Később, a 20. században a nemzetközi rendőri együttműködés kibontakozása is Európához, Monacóhoz (1914) és Bécshez² (1923) vezet, amely eredményeként létrejött az Interpol. A 20. század elején a bűnügyi, rendőri témához kapcsolódó nemzetközi konferenciákon is egyre többször elhangzott a rendőri, rendészeti tudomány létjogosultsága (Jogtudományi Közlöny, 1909). Így például az 1909-es, Turinban megtartott nemzetközi bűnügyi kongresszusi tudósításból megtudható, hogy „Rómában Otfolenghi professzor alapított a rendőri tudomány részére egy iskolát, mely azonban az egyetemtől teljesen független. Jelenleg csak Lausanneban van rendes tanszéke e tudománynak, melyet ez idő szerint dr. Léiss egyetemi tanár tölt be, ki heti háromórás kollégiumában az egész materiát előadja” (Jogtudományi Közlöny, 1909).

A rendőrtudomány első nemzetközi eseményei Németországhoz fűződnek. 1924-ben Zoopotban tartottak rendőr konferenciát és kiállítást. A rendezvény fő témája és érdekessége a távazonosítás volt, amelyet a dán Hakon Jorgensen adott elő. A zoopoti rendőri konferenciát 1925-ben a karlsruhei nemzetközi rendőrkiállítás és az ott tartott rendészettudományi előadások sorozata követte. (Az előadások témái: Gyilkos vagy öngyilkos. Bűnügyi vegytan és bűnügyi mikroszkópia. Bűnügyi oktatás. Fénykép táviratozás. Színházi rendészet. Fogorvos a rendőri

1 A rendészettudomány a 18. század elején emelkedett a kamarai tudományok körébe. Poroszország 1727-ben mutatott példáját követve az egyetemeken sorra jöttek létre a kamarai tudományok tanszékei, és a rendészettudomány oktatása általánossá vált.

2 A nemzetközi bűnügyi együttműködés szervezetének létrehozásában döntő szerepet játszott Johann Schober bécsi rendőrfőkapitány. Az alapításban a magyar rendőrség is képviselte magát és az 1920-as, 1930-as években az Interpol vezetésében. Meghatározó szerepet játszott dr. Dorning Henrik mint a magyar rendőrség képviselője.

szolgálatban.) Az Interpol vezetése 1926-ban Berlinben tartotta kongresszusát, amelyet vele párhuzamosan egy rendőrségi konferencia és kiállítás is követett. A nemzetközi rendészettudományi együttműködésnek a folyamatát a második világháború megakasztotta, majd a háború után az Interpol ismét magára talált. A 20. század második felében elindult európai egyesülési gondolat az 1990-es évek végén az Europol létrejöttét eredményezte, amely mára nemcsak büntügyi, hanem – a CEPOL (Európai Rendőr Akadémia) által – tudományos-oktatási együttműködés gyakorlati megvalósulását is jelenti. A CEPOL által indított kutatás (CEPOL, 2007) tárta fel az Európában jelenlévő elméleteket a rendészettudományról. A kutatás fő kérdése az volt, hogy: *„Van-e a rendészettudománynak egységes európai értelmezése és meghatározása? Hogyan írható le a rendészettudomány és a rendészeti tárgyú kutatások egymásra gyakorolt kölcsönhatása?”* (CEPOL, 2007). A német, holland, szlovák, osztrák, lengyel, szerb és finn rendészeti képzést személyesen is tanulmányozva megállapítottam, hogy mára természetessé vált a rendőr-, rendészeti képzés főiskolákon (BA), egyetemeken (MA) és doktori iskolákban. Ennek következménye, hogy a rendészeti kutatások teljesen bevett tevékenységekké váltak az európai országokban, és mind a rendészeti témájú oktatási kurzusok, mind a rendészeti szakirodalom online és hagyományos formában elterjedtek. Ugyanúgy, mint a hazai és nemzetközi rendőri, rendészeti konferenciák, kutatások. Ennek eredményeként mára Európában és a világon mindenütt jegyzik a rendészettudományt, és a globalizáció eredményeként egyre jelentősebb kihívások elé állítják a rendészettudomány művelőit. A CEPOL kutatások szerint is a modern rendészettudomány mára több annál, mint amit a rendőrség nap mint nap a gyakorlatban végez. A 2007-es CEPOL munkacsoport zárójelentésében a rendészettudomány meghatározással kapcsolatban az alábbi következtetésre jutottak: *„A rendészettudomány a rendőrség – mint intézmény – és a rendészet – mint folyamatos tevékenység – tudományterülete. Alkalmazott diszciplínaként a rendészettudomány a rendészet területén belül hozzá közel álló más tudományágak módszereit és tárgykörét ötvözi. Magában foglalja mindazt, ami a rendőrség teendője, és minden olyan külső tényezőt, ami a rendészetre és a közrendre hatással van. Ez a definíció jelenleg megfelelően ragadja meg azt az állapotot, ahogy a rendészeti tanulmányok mindinkább elfogadott és bevett diszciplínává válnak. A rendészettudomány azzal a szándékkal próbál a tényekre magyarázatot találni, illetve a rendészeti munka valóságáról ismeretekhez jutni, hogy azok alapján általános érvényű következtetéseket vonjon le, és a lehetséges forгатatókönyveket jó előre lássa”* (CEPOL, 2007).

A következtetésből jól kivehető, hogy a modern rendészettudomány felhasználja a rendőrség, rendészeti szervek tapasztalati tudását és a hozzá kapcsolódó diszciplínák tudományos tapasztalatait, ismereteit.

A fenti áttekintés egyértelműen igazolja, hogy bár a rendészettudomány egy régi kifejezés, annak jelentéstartalma az évszázadok során átalakult. Míg a 18. században a rendészettudomány jobbra a közigazgatás tudományát jelentette, a 19. századtól mára ez egyértelműen önálló tudományággá vált. A jövőre vonatkozólag a modern rendészettudomány a globalizáció kihívásait figyelembe véve a következő öt pillére fog épülni.

1. *„Politikai (közigazgatási) rendészettudomány, amely főleg a rendőrség feladatainak és hatáskörének, illetve a közigazgatási hatóságokkal, a törvényhatóságokkal és a lakossággal fenntartandó kapcsolatrendszer normatív meghatározását foglalja magába.*
2. *Társadalmi rendészettudomány, amelynek középpontjában a rendőri testület elvárt és valóságos működése áll a rendőrség által maga elé tűzött célok, ezenkívül – nem kisebb súllyal – a hatóságokkal és a lakossággal fenntartott kapcsolatok, saját szervezete és állománya, továbbá az általános viszonyok és a társadalmi fejlemények tükrében.*
3. *Technológiai rendészettudomány, melynek keretein belül olyan technikai és szervezeti eszközök jönnének létre, amelyek birtokában a rendőri testület úgy működhetne, hogy azzal tanújelét adja politikai felelősségtudatának, és ahogy az társadalomtudományi szempontból kívánatos.*
4. *Történelmi rendészettudomány, mely egyrészt a jelenlegi társadalomtörténeti kutatások irányában fejlődik, másrészt viszont napjaink tudománytörténeti kutatásai felé is kitérőt tesz.*
5. *Összehasonlító rendészettudomány, mely kifejezetten Európa rendőri struktúráinak történelmével és jelenlegi szervezeti viszonyaival foglalkozik”* (CEPOL, 2007).

Úgy gondolom a fentieket a rendészettudományi doktori képzéseknél figyelembe lehetne venni, illetve a Rendészettudományi Doktori Iskola kutatási területeinek megreformálásánál az átalakítás egyik modellje lehetne.

A modern magyar rendészettudomány létrejötte

Magyarország földrajzi helyzetéből és történetéből adódóan ezer szállal kötődik Közép- és Nyugat-Európához. Így a rendészet területén is a modern magyar rendészet kialakulásában a nyugati modell, szakirodalom meghatározó szerepet játszott. Ezt igazolja, hogy a magyar rendészet kialakulásában meghatározó rendészettudományi művek felhasznált irodalmában a francia, angol és főleg német szakirodalom mindig megtalálható.

A magyar rendfenntartás történetében az államalapítást követően a törvényekben jelen van a középkori várak, városok rendeleteiben a közrend fenntartása, tűzrendészeti feladatok, bűnügyi tevékenységek szabályozása.

A magyar modern rendészet kialakulásának első jelei, hogy magyarul is megjelent a rendész (1806) és rendőr (1823) kifejezés. Korábban számtalan elnevezéssel illették a rend őreit. A baktertól a csendbiztoson és darabonton át, a perzekutorig stb.

A polgári típusú rendőrségről magyar nyelven elsőként Zsoldos Ignác írt, amikor a *Néhány szó a honi közbátorságról* szóló munkájában már a lelegején leszögezte, hogy „*Szükséges az is, hogy a ’gonosznak meggátlására kívántató rendőség legyen*” (Zsoldos, 1838), mert véleménye szerint rendőség nélkül nem lehet rendet fenntartani.

Később Karvasy Ágoston 1843-ban kiadott művében (Karvasy, 1843-44) első alkalommal rendszerezte és mutatta be az általa legfontosabbnak tartott rendészet elemeit, azok tartalmát. A könyvének a negyedik fejezetrésze és egy toldalék foglalkozik a rendészettel, rendőrséggel. Karvasy már a fejezet címében is fontosnak tartotta megemlíteni, hogy a rendőrséggel kapcsolatos ismereteket „*policzia*” vagy „*rendőrségi tudománynak*” nevezze. Bár ekkor a rendőr, rendőség kifejezések már magyarul elterjedtek, Karvasy még megerősítésképpen a policzia kifejezést is alkalmazta. A rendőrségi tudomány kifejezés elsőként Karvasy művében található meg, amelyet 1843–1844-ben adtak ki, ezért ide datálhatjuk a rendészettudomány első említését, aminek ma 180 éve. A fejezetben elsőként a policzia fogalmát fejtette ki, amelyet ismét tudományként minősített. E szerint a „*policzia aza a tudomány, melly azon elveket adja elő, mellyek szerint a belső bátorság, és a közrend a statusban minden lehetséges sértések, és balesetek ellen óalmazik...*” (Karvasy, 1843-44). A fogalmat azzal zárta, hogy a rendőrségi tudomány céljainak eléréséhez alkalmazott személyzetet policziának vagy rendőrségnek kell hívni. Itt is megerősítette a rendőrségi tudomány mivoltát. A rendőrségi tudomány fő elemeinek tartotta: a népesség policziát, szegényi policziát, közállomány bátorságát, személyi bátorságot, orvosi policziát. Következő művében már még egyértelműbben fogalmazott és közrendészeti tudományról írt. Ezt a könyvet mint egyetemi oktató azok számára írta, akik még nincsenek kellően beavatva a közrendészeti tudományba, ezért meg kell ismerkedniük a közrendészeti tudomány főbb elveivel, azok részleteivel, hogy kellő ismereteket szerezhessenek, amely később alapul szolgálhat a tudomány mélyebb berkeibe való behatoláshoz (Karvasy, 1862). Karvasy ebben a művében már nemcsak megemlítette a közrendészeti tudományt, hanem annak fogalmát is megjelenítette. Ezek szerint a „*közrendészeti tudomány (Polizeywissenschaft) azon elveknek foglalatlja, melyeknek alkalmazása által az*

államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríttatnak, azoknak káros következtetési megszüntetnek vagy enyhíttetnek és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván, kielégíttetnek” (Karvasy, 1862). Karvasy is utalt rá, hogy korábban közrendészetben az államtudományt értették és Európában több definíciót is alkalmaztak. Karvasy szerint is a közrendészet gyökerei az ókorba nyúlnak vissza, de a 19. századi formája a francia területre köthető, és véleménye szerint 1674-re datálható, amikor a francia király Párizs hatóságától a *„közrendészeti kezelést elvette és azt a nagyobb rend miatt egy különös királyi közrendészeti igazgatóságra bízta”* (Karvasy, 1862). Úgy gondolom Karvasy érdeme a hazai rendészettudomány kialakulásában elvitathatatlan, műveit a későbbi rendészettudomány művelői a mai napig idézik.

A rendészet kifejezés tudományos közegben való következő megemlézése 1854-re tehető, amikor is Pauler Tivadar jogtudós Borsigzky Dénes feletti emlékeztetésében a tudományok között felsorolta a rendészetet, amelynek részei *„az ipar-, szegénységi, műveltségi rendészet, tökéletes átalakítást nyertek”* (Borsigzky, 1854).

A rendészet tudományként való elismertetése és megismertetése terén úttörő szerepet játszott az első rendészetelméleti szakfolyóirat, a *Közbiztonság* megjelenése. A főszerkesztője, Forster József szerint a jövő rendőrség csak akkor felelhetett volna meg hívatásának és a követelményeknek, ha személyi állománya *„a rendészeti tudományban elméletileg is kiképeztetnek”* (Közbiztonság, 1870). A főszerkesztő később is következetesen használja a rendészettudomány kifejezést és a magas szintű rendészeti képzés elkötelezett híve.

A dualizmus az élet minden területén fejlődést hozott, így a rendészet területén is. Elindult a rendőrség államosításának (központosításának) folyamata, amelynek gondolata Karvasy Ágoston művének toldalék részében már megtalálható. Az ekkor még megálmodott országos állami rendőrség jól képzett állománya csak ideának bizonyult, ugyanis hiányzott a szakirodalom és a képzés intézményrendszere. A fővárosról szóló törvénnyel létrehozott első állami rendőrség hatásköréről és feladatairól szóló törvény megalkotása előtt Pichler Nándor jelezte, hogy a *„rendőrség igazgató hivatalnokainak minden tekintetben tudományosabbnak kell lenniük, mint az ítélő bírácoknak, mert míg a bíró a törvényt és tényálladékot veszi ítélete alapjául és pedig tanácsülésben, a rendőr számtalan esetenél minden anyag hiányával tetteleg fellépni és működni kénytelen”* (Pichler, 1876). Ezzel utalt arra, hogy a végrehajtó rendőr állomány tudományos felkészültségéhez csak tudományos igényességű képzés vezethet. Ezt a vonalat erősíti, hogy a fővárosi rendőrségről szóló törvény előkészítése során elkészült törvényjavaslatban a törvényalkotók szerint a rendészet, akkor már

jelentős szakirodalommal „*dicsekvő tudomány magaslatára emelkedett*” (Javaslat, 1881). A parlamenti vitában utaltak még a rendőri tudománnyal foglalkozó tudósokra, de név szerint nem említettek meg senkit sem.

Ennek a folyamatnak egy következő állomása Petrovics László könyvének 1884-ben való megjelenése. Petrovics könyvének (Petrovics, 1884) címe is már egyértelműen, határozottan a közrendészeti tudomány mellett érvel. Petrovics kifogásolta, hogy a rendészeti tudománynak mostoha a sorsa, mert még a jogtudományi tanintézetekben sincs tanszéke, hogy a rendőri pályára készülőköt a rendészettudományi ismeretekkel felvértezhessék. A szerző könyvét a rendészeti szakirodalom hiányosságának enyhítése céljából készítette, melyet a leendő rendőrhivatalnokoknak szánt, ezért nemcsak elméleti, hanem gyakorlati ismeretekkel is bővítette művét. A könyvében a közrendészeti ismereteken túl közigazgatási és bünygyi rendészeti ismereteket is közölt. Petrovics a rendőri hatalmat, továbbá annak tárgyait, gyakorlatát szabályozó jogszabályok összességét közrendészetnek, míg annak rendszeres oktatását közrendészeti tudománynak nevezte. Ebben az időben egy állami (fővárosi) és sok városi municipiális rendőrség volt hazánkban. Petrovics szerint ez volt az oka annak, hogy késett a rendőrség fogalmának tudományos meghatározása.

A tudományos közélet természetes jelensége, hogy a kutatók, a tudomány művelői az elméleti és a gyakorlati jelenségekről, problémákról diskurzust folytatnak. Ennek egyik illusztris megnyilvánulása a rendészet kontra közigazgatás vita a *Magyar Közigazgatás* című folyóirat lapjain 1896-ban (Sallai, 2015). A vita azt igazolja, hogy ekkor a rendészettudománynak jelentősebb irodalma halmozódott fel, és művelői a rendészet fogalmáról, tartalmáról tudományos igényvel ütköztették nézeteiket. Továbbá a vita jól szemléltette, hogy a rendészet fejlődése milyen folyamaton, változásokon ment keresztül, és igazolta a német rendészettudománynak a magyar közigazgatásra, rendészetre gyakorolt hatását.

A magyar rendfenntartás, rendészet, rendőrség történetében kiemelkedő alkotások az 1903-ban és 1909-ben kiadott rendőrségi lexikonok (Laky – Rédey, 1903). A megjelent két lexikonban a rendészet, rendészettudomány szócikk ugyan nem szerepel, minkét mű lefedi a rendészet teljes területét.

A lexikon szerzőinek egyike volt Réde(i)y Miklós (Sallai, 2018), aki szívügyének tekintette a rendészetet mint tudományt, s annak egyetemi (önálló tanszékek) keretekben való oktatását, és a rendészettudományi szakirodalom publikálását, továbbá egy rendőrségi könyvtár létrehozását, amely biztosítaná a rendészettudományi közéletet. Réde(i)y a rendőrség államosítását szorgalmazta, amelyről az elképzeléseit mind tudományos cikkeiben, mind könyv formában közreadta. Réde(i)y Miklós, Dorning Henrik és a többi rendészeti szakember, rendőri vezető elképzelései a rendőrség államosításával célt értek, amelyet 1922-ben

követett a rendészeti tisztviselői szaktanfolyam, amely felsőfokú rendészeti képzésnek adhatott helyt, tankönyveivel bővítette a rendészeti szakirodalmat, és az ott végzett fogalmazók, felügyelők, detektívek ezáltal magas szakmai műveltségről adhattak számot.

A korszak kiemelkedő rendészeti szakembere volt Nagy Valér, aki nemcsak a gyakorlat, hanem az elmélet képviselője volt, és oktatói tevékenységével is kivívta az elismerést. Több cikke, könyve jelent meg a társadalom, rendészeti jog és más szakmai témakörökben. A téma szempontjából kiemelkedőnek tartom az 1928-ban, a *Rendőrr* folyóiratban megjelent *Van-e külön rendőri tudomány?* című cikkét. Az általános helyzetelemzést követően a címben feltett kérdésre egyértelműen megállapította, hogy a „*különálló rendőri tudománynak jogosultsága van*” (Nagy, 1928). Mivel abban az időben is vita folyt a rendőri, illetve rendészettudomány alkalmazásával, ezért nem meglepő, hogy Nagy Valér a rendőri tudományról írt. Mindezt azzal is indokolta, hogy a vita, ami folyik csak szűk körű, hisz a rendőri tevékenység túl gyakorlatias. Véleménye szerint a rendőrség egyetlen szervezete az államnak, amelyik a közbiztonsági hírszerzés, a megelőzés és az erőhatalom alkalmazás letéteményese, amelynek az irányítása céltudatosságot, szervezést, logikus időbeli tevékenységet igényel. A rendőrség az évek során megismerkedett két kimagasló tudománnyal: a kriminológiával és a kriminalisztikával. Nagy Valér szerint a „*rendőri szolgálat rendszeres, logikus, elméleti alátámasztása, bölcselete és politikája, a rendőri gyakorlat módszeres ismertetése*” (Nagy, 1928) a rendőri tudomány. Véleményem szerint Nagy Valér a korszak egyik legjobban megfogalmazott rendőri tudomány fogalmát tette közzé a rendészeti folyóiratban, ami ma is helytálló azzal a különbséggel, hogy a 2003-ban, Szabó András MTA-n elhangzott vitaindítója óta a rendőri tudomány helyett a rendészettudomány kifejezés vált meghatározóvá, és 2019-ben – 110 év szünet után – kiadott szaklexikon is a rendészettudomány nevet viseli. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy Nagy Valér néhány évvel később a *Magyar Detektív* folyóiratban közzétett cikkében a rendészetet helyezte előtérbe és nevezte tudománynak. „*Mi a rendészeti politika? Az a tudomány, mely megállapítja, hogy a rendészet ellátására minő szervezet szükséges és miként működjék ez célszerűen*” (Nagy, 1933). Az írásában nem tért ki korábban publikált rendőri tudomány cikkére.

Tóth József 1938-ban, *A rendészettudomány fogalma a nemzeti szocialista államban* címmel a rendészet fogalmáról írt (Tóth, 1938) könyvében már egyértelműen fogalmaz, amikor rendészettudományt említ. Továbbá meggyőződése, hogy a rendészet bizonyos vonatkozásban állambölcséleti és politikai probléma, ezért közigazgatási szempontból a politika tárgyalja (Tóth, 1938). Német példára hivatkozva Tóth a rend fogalmát a bölcséleti tudományok közé sorolta.

A későbbiekben következetesen rendészettudomány megnevezést használt Robert Mohl rend, rendészet kapcsán kifejtett gondolatainak felvezetésénél.

A második világháború után a szovjet modell átvétele miatt a rendészettudomány elméletének és történetének kutatása, publikálása tabunak számított. Ebben az időszakban üdítő kivételnek számított a *Rendőrségi Szemle* megjelenése. A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023. sz. szigorúan titkos parancsa szerint: „*olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.*” Ennek végrehajtása érdekében 1963. január 15-től az addig kiadott *Rendőrségi Szemlét, Büntetés-Végrehajtási Szemlét*, és a *Testnevelési és Sport Szemlét* egyidejű megszüntetéssel beolvasztotta az új elnevezésű, havi megjelenésű *Belügyi Szemlébe*. A folyóirat több mint hét évtizede a rendészettudomány zászlóshajója, és mára az MTA besorolás alapján A minősítéssel bír.

A rendészet mint tudomány az 1970-es (Szamel, 1977) évektől Szamel Lajos munkáiban (Szamel, 1985) jelenik meg újra, aki 1943-ban a rendészetből írta disszertációját.

Az 1990-es rendszerváltozás előtt a rendészet szakértelmisége részéről felmerült az igény a rendészet, rendészettudományi témák kutatására, publikálására és konferenciákon való megvitatására. A rendszerváltozást követően a szakma szinte egyhangúlag a rendészet tudományos rangjának méltó elismerésére, a rendészettudomány tudományos világba való befogadása mellett foglalt állást. Az ehhez vezető út nagyon nehéz és hosszú volt. Első nagy állomása a 2003. szeptember 17-én megtartott MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály osztályülése, ahol Szabó András³ akadémikus indítványozta, hogy az osztály fogadja be a rendőrtudományok doktori pályázatait. Az akkori eljárási szabály szerint nem az osztály, hanem az (MTA) Doktori Tanács tudományai közé került a rendőrtudomány. Az előterjesztés kapcsán rövid vitára került sor, amelyet azzal zártak, hogy az osztályelnök minden esetben konzultál a szóba jöhető bizottság elnökével, és azután dönt a doktori pályázatot illetően, hogy ki a kompetens elbírálni a dolgozatot (MTA Levéltár, 2003). A rendőr-, illetve rendészettudomány szavak használatában ekkor még zavarok mutatkoztak. Ugyanis míg az előterjesztő Szabó András szóban a rendőrtudomány kifejezést használta, addig az írásban előkészített, és az ülés során felolvasott anyag címében a rendészettudomány szerepelt. Szabó András előterjesztésének a címe a következő

3 Szabó András 1965-ben védte meg az állam- és jogtudományi kandidátusi, 1978-ban pedig akadémiai doktori értékelést. 1990-ben az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának lett tagja. 1997 és 1998 között az MTA közgyűlési képviselője volt. 1998-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2004-ben rendes tagjává választották meg. 1990-ben az Országgyűlés az Alkotmánybíróság tagjává választotta.

volt: *Helyet kér a rendészettudomány* (MTA Levéltár, 2003), amelynek részletes bemutatásától területi korlátok miatt eltekintek.

A fenti igénnyel párosult a szakmai vezetés és a rendészettudomány művelőinek támogatása, amely révén két évtizede létrejött a Magyar Rendészettudományi Társaság.

A rendészet oktatói, kutatói és szakmai művelői, a szakmai vezetés több évtizedes eredményes munkája révén 2012-ben, immár a MAB által jóváhagyott akkreditáció révén, hivatalosan is „tudomány” lett a rendészettudomány.

Végezetül 2014-ben Finszter Géza az MRTT megalakulásának 10. évfordulójára kiadott *Rendészettudományi gondolatok* című művében összegezte a rendészettudomány fogalmát, amely szerint a „rendészettudomány az állam- és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát” (Finszter, 2014). Úgy gondolom Finszter Géza gondolatai jól tükrözik a rendészettudomány lényegét és határait, és hosszú időre meghatározzák azokat a változó világban.

Befejezés, következtetés

A jelenlegi globalizált világban minden átalakul, minden változóban van. Ahhoz, hogy a jövőbeni (Fórizs, 2016) kihívásoknak megfeleljünk fontos tudni, hogy hogyan jutottunk el idáig, elődeink milyen tapasztalatokat szereztek a rendészet hétköznapijaiban. Hogyan jutottunk el az egyszerű rendfenntartási tevékenységektől a bonyolult, tudásalapú rendőri, rendészeti, vezetési munkavégzésig. Mára egyértelművé vált, hogy a modern rendészet kialakulásával párhuzamosan mind külföldön, mind hazánkban gyökeret eresztett a rendészettudomány, és a jövő rendészeti tisztviselője előtt egyetlen út van, a tanulás. Egy rossz hírem van a jövő ifjúságának. Miközben megkapnak minden technikai, informatikai támogatást, eszközt, minden eddiginél többet kell tanulniuk, hogy a globalizáció rendészettudományi kihívásainak meg tudjanak felelni. A rendészettudomány csak akkor biztosít ehhez stabil adat- és tudásbázist, ha a jövő rendészeti szakértelmisége felkészült azok alkalmazására. Mára azonban természetessé vált, hogy „a rendészettudományra napjainkban egy összetett fogalom alkotható, amely nem egy létező, az államés jogtudományok keretei közé szorítja a rendészettudományt, hanem önálló diszciplínaként határozza meg azt” (Hautzinger, 2020).

Véleményem szerint a modern rendészettudomány újabb kutatások eredményeinek közzétételével (Christián, 2022), és hazai, valamint nemzetközi szakirodalom megújulásával, rendészeti módszertanfrissítésével hozzájárulhat a rendészeti oktatás minőségének javításához, a fiatal szakemberek szellemi fejlődéséhez, a kritikai gondolkodás kialakításához és a problémamegoldó képesség fejlesztéséhez.

Felhasznált irodalom

(1870) *Közbiztonság*, 2(1).

1881. évi XXI. tv javaslat tárgyalása.

Borsigzky D. (1854). Pauler Tivadar emlékbeszéde alapító tag, jogtudós fölött. *Akadémiai Értesítő*, 15(14), 109–118.

Christián L. (2022). *Komplementer rendészet*. Ludovika Egyetemi Kiadó.

Bjorgo, T., Romero, F. d. B., Kwanten, C., Mawby, R., Pagon, M. & Jaschke, H-G. (2007). *Perspectives of police science in Europe: final report*. CEPOL.

Finszter G. (2014): A társadalomtudományok és a rendészet. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából* (pp. 15–32). Magyar Rendészettudományi Társaság.

Fórizs S. (2016). A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII. A határrendésztől a rendészettudományig* (pp. 31–41). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.

Hautzinger Z. (2020). A rendészettudomány határtudományai. *Magyar Rendészet*, 20(3), 137–146.

Karvasy Á. (1843-44). *A politikai tudományok rendszeresen előadva I-III*. Streibig.

Karvasy Á. (1862). *A közrendészeti tudomány*. Emich Gusztáv.

Laky I. & Rédey M. (1903). *Rendőrségi lexicon*. Stephaneum Nyomda.

Lippai Zs. & Sallai J. (2022). Helyet kér a rendészettudomány. *Belügyi Szemle*, 70(9), 1829–1852. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.6>

Nagy V. (1928). Van-e külön rendőri tudomány? *Rendőr*, 2(2), 11–12.

Nagy V. (1933). Rendészeti politika. *Magyar detektív*, 8(1), 1.

Petrovics L. (1884). *Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat*. Pannónia Könyvnyomda.

Pichler N. (1876). *Nézetek a rendőrségről. Általában és különösen a fővárosi rendőrségről*. Fanda és Frohna könyvnyomdája.

Sallai J. (2015). Közigazgatás vagy rendészet? A Kiss Mihály kontra Falcsik Dezső vita 1896-ban. *Magyar Rendészet*, 15(3), 141–147.

Sallai J. (2018). Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete munkássága. In Finszter G., Korinek L. & Végh Zs. (Szerk.), *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére* (pp. 107–114). Belügyminisztérium.

- Sz. n. (1872). Rendészetről II. *Közrendészeti lap*, 4(5), 1.
- Sz. n. (1903). Jogélet–régí Pergamon közrendészete. *Magyar Jogász-Ujság*, 2(2), 404.
- Sz. n. (1909). Rendőri tudomány az egyetemen. *Jogtudományi Közlöny*, 44(13), 109.
- Sz. n. (2003). *A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésének anyaga 2003. szeptember 17.* MTA Levéltár.
- Szamel L. (1977). *Magyar közigazgatás-tudomány*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szamel L. (1985). A modern rendészet-fogalom és következményei. In Ádám A. (Szerk.), *Jubileumi tanulmányok*, 40. (pp. 253–263). Janus Pannonius Tudományegyetem és Jogtudományi Kara.
- Tóth J. (1938). *A rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Szent János Nyomda.
- Zsoldos I. (1938). *Néhány szó a honi közbátorságról*. Trattner-Károlyi.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Sallai J. (2024). A magyar rendészettudomány 180 éve. *Belügyi Szemle*, 72(5), 791-803. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp791-803>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Sallai János, aki a sallai.janos@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Önkormányzati rendőrség?

Local Self-Government Police?

Korinek László

professor emeritus, elnök
Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja,
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Rendészettudományi Társaság
laszlo.korinek@gmail.com

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy bemutassa a rendszerváltozás időszakában miként próbálták a rendőrséget a demokratikus struktúra szerint átrendezni.

Módszertan: A jelen tanulmány a hazai, témába vágó szakirodalom feldolgozásával készült.

Megállapítások: A szerző álláspontja szerint a közbiztonságvédelmi szervezetek a közhatalom látványos megjelenítői, melyeknek kötelessége a demokratikus értékek közvetítése. Véleménye szerint a magyar rendőrség fejlődési pályáját akár kényszerpályának is tekinthetjük, mert a rendszerváltozás után is egyszerűbb volt folytatni a már bevált megoldásokat, és a megelőző időszak kritikus gondolkodói sem látták ezt másként.

Érték: A szerző tanulmányában megkísérli bizonyítani, hogy a tévhitekkel ellentétben a rendszerváltozással egyidejűleg a magyar rendőrséget komolyan fenyegette volna a veszély, hogy az újonnan jött politikai-szakmai garnitúra a korábbi centralizált irányítású rendőrség helyett az önkormányzati rendőrséget akarta bevezetni.

Kulcsszavak: rendőrség, helyi önkormányzatok, önkormányzati rendőrség, demokrácia

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 02. Elfogadás: 2024. 04. 11.

Abstract

Aim: The aim of this study is to show how the police were attempted to be reorganised according to a democratic structure during the period of regime change.

Methodology: Present study is based on a review of the domestic literature on the subject.

Findings: In the author's view, public security organisations are the visible representatives of public power, whose duty it is to transmit democratic values. In the author's opinion, the development of the Hungarian police can even be seen as a forced path, because even after the regime change it was easier to continue with the tried and tested solutions, and the critical thinkers of the previous period did not see it any differently.

Value: The author tries to prove that, contrary to misconceptions, the Hungarian police was seriously threatened by the new political and professional elite, which wanted to introduce a municipal police force instead of the former centrally controlled police force.

Keywords: police, local self-governments, self-government policing, democracy

Makacsul tartja magát a tévhit, hogy 1989–1990-ben, a demokratikus átalakulással egyidejűleg a magyar rendőrséget komolyan fenyegette a veszély, hogy az újonnan jött politikai-szakmai garnitúra a korábbi centralizált irányítású rendőrség helyett az önkormányzati rendőrséget akarta bevezetni.

Az alábbiakban megkísérlem bizonyítani, hogy ez nem így történt, továbbá bár akadt ilyen elképzelés, az legfeljebb elméleti szinten vetődött fel, mint egy lehetséges demokratizálódási forma, s mindez a rendszerváltozást közvetlenül megelőző időszak szellemi termékeként. Ezen elképzelés felvetői nem az „újak”, sokkal inkább a „régik” szakemberek voltak.

A nyolcvanas évek elején egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a pártállami társadalmi-gazdasági szisztéma erőforrásai fogynak, és valamilyen más irányba szükséges a fejlődést újragondolni. Tekintve, hogy az akkori kormánypárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt ugyan kizárólagos jelleggel irányította az országot, de korántsem birtokolt már olyan társadalmi-gazdasági erőt, mely képes lett volna visszaszorítani az alternatívákban gondolkodók létezését, ezért elindult egy közjogi rendszerváltás, amelynek lényege az volt, hogy a lazuló diktatúra – a szocializmus építésének egyre nyilvánvalóbb kudarcai után – megengedte a polgári demokrácia felé történő nyitást. Kilényi Géza, neves közigazgatási jogász, 1981-től vette át – a Magyar Tudományos Akadémia szervezésében – a közigazgatás korszerűsítésére irányuló kutatások vezetését. Megbízását tudatosan tágan

értelmezve egy új, demokratikus alkotmány előkészítését kezdte meg az általa továbbfejlesztett, később az Államtudományi Kutatások Programirodája nevet viselő intézmény keretében. 1988-tól a kiemelkedő kutató és akkori igazságügyi miniszter, Kulcsár Kálmán akadémikus már nyíltan vállalta az általános demokratikus, jogállami alaptörvény tervezetének a kidolgoztatását (Kilényi, 2010).

Magától értetődik, hogy ebben a légkörben már lehetőség nyílt a rendőrséggel kapcsolatos gondolatok megfogalmazására, s azok közzétételére. 1988-ban Szikinger István a *Belügyi Szemlében* publikálta azt a nézetét, hogy fontolóra kellene venni a rendőrség(ek) tanácsi alárendeltségbe helyezését (Szikinger, 1988). A reformtörekvések komolyságát támasztja alá, hogy még a biztonság védelmének egyik legfontosabb alrendszeréhez, az állambiztonság apparátusához is „hozzá lehetett nyúlni”. Annak alkotmányos keretek közé illesztésére Finszter Géza és Pajcsics József dolgozott ki javaslatot 1988-ban (Pajcsics & Finszter, 1990).

1989. március 1-jén a Belügyminisztérium Tudományos Tanácsa ülést rendezett a főhatóság és a hozzá tartozó szervezetek lehetséges és kívánatos reformjairól. Verebélyi Imre belügyminiszter-helyettes József Attila *Levegőt* című versét idézve bírálta az állam- és közbiztonság védelmének jogi és szervezeti kereteit, számos javaslatot megfogalmazva a lehetséges változtatásokat illetően. Egyebek mellett szorgalmazta a Belügyminisztériumhoz tartozó biztonságvédelmi szervezetek uniformizált és monolit tömbjének felszámolását, az egyes teendőkhez igazított struktúra kialakítását. Ezen belül annak a véleményének adott hangot, hogy számos rendőrségi feladat jól elviselné a tanácsi (önkormányzati) szervezési módot (Korinek, 2015; Verebélyi, 1989).

Hozzá kell tenni: a rendszerváltozásig nem került napirendre a rendőrség radikális átalakítása, az (vagy egyes) irányítási jogoknak az önkormányzatokhoz (tanácsokhoz) telepítése. Ugyanakkor a belügyi vezetés nem gátolta az erre vonatkozó, a tapasztalatokat és az esélyeket felmérő kutatásokat, amelyek egyébként összességükben – bár ellenvélemények is megfogalmazódtak – a decentralizáció kívánatos voltát támasztották alá (Bólyai, 1990).

Ilyen előzmények után nem meglepő, hogy az önkormányzati rendőrség koncepciójának vitáján, 1990. április 23-án az elképzelések teljes támogatást kaptak az önkormányzati törvényt előkészítő bizottságtól. A választások után, de még a kormányalakítás és a kormányprogram közzététele előtt megtartott tanácskozáson a miniszterhelyettes (Verebélyi Imre) óvatos, inkább az alább ismertetendő A változatot támogató megnyitóját követően mindenki – tehát a régebbi politikai szervezetek, a rendszerváltó pártok, valamint a szakma és az önkormányzatok (tanácsok) képviselői is – egyhangúlag állást foglaltak a radikálisabb B verzió mellett. Sőt, volt olyan javaslat is (Szegevári Péter, az akkori Fővárosi Tanács

Vb. titkára részéről), hogy a budapesti rendőrség helyett a kerületeknek legyenek önálló közbiztonsági szerveik (ami logikus, hiszen a kapitánysági szint már akkor is kerületenként működött). Dr. Diczig István, az Országos Rendőr-főkapitányság delegáltjaként – bár nem hivatalos álláspontot képviselve – lelkesen fejezte ki egyetértését az elgondolást illetően.

Azt lehet mondani, hogy az Antall-kormány megalakulásáig nem volt kétséges az átalakítás, az önkormányzati rendőrségek létrehozása. Az akkori országos rendőr-főkapitány, Túrós András az *Észak-Magyarország* című újság 1990. május 5-i számában a következőket nyilatkozta: „*Biztosra veszem [...], hogy az önkormányzati rendőrség kialakítása elkerülhetetlen.*” A továbbiakban kifejtette, hogy a változtatással maga is egyetért, mert tarthatatlan, hogy a közrend megítélésében eltér a központi és a helyi vélemény, de a hierarchia alapján dőlnek el a viták.

Érthető tehát, hogy derült égből villámcsapásként hatott, amikor a Kormány, programjának közzétételével eldöntötte: nem lesz önkormányzati rendőrség Magyarországon. Ennek a fordulatnak az okait Finszter Géza egy 2012-ben publikált tanulmányában megpróbálta összefoglalni: „*Az olyan társadalmi-, politikai- és gazdasági feszültségek, mint a bűnözés drámai emelkedése rendszerváltás első két évében, a terrorizmus és a szervezett bűnözés fenyegetése, vagy a legutóbbi időkben az állam szerepvállalását újra fogalmazó gazdasági válság hazai következményei, annak komoly felvetése, hogy a gazdasági bajok orvoslásának lehetséges útja a demokratikus jogállam lebontása, mind-mind az etatista rendészetfelfogás malmára hajtják a vizet. Ebben a környezetben nem csupán az önkormányzati rendőrség kérdőjeleződik meg, de maga az önkormányzatiság is veszítésre áll. [...]* A koncentráció és a dekoncentráció, illetve a centralizáció és a decentralizálás összekapcsolása a modern államigazgatás számára elsődlegesen szakmai kihívás. Vannak világos rendező elvek, amelyek alapján eldönthető, hogy egy hatósági feladatot mikor célszerű a központban megtartani, illetve mikor indokolt az önkormányzati közigazgatáshoz delegálni. Amennyiben a feladat messze túlnő a helyi adottságok ismeretén és sokkal inkább országos tájékozódást igényel, akkor annak a központi államigazgatásnál van a helye. Ha a feladat megoldása országos erőforrásokat igényel, szakértelem, szervezeti-, valamint anyagi-technikai értelemben egyaránt, akkor az ilyen teendőt hiba lenne decentralizálni. Másfelől viszont vannak olyan hatósági felhatalmazást igénylő állami feladatok, amelyek elvégzése alapos helyismeretet feltételez, továbbá a megoldása csak a helyi erők összefogásával biztosítható.” (Finszter, 2012).

Kézirat formájában még fellelhető, hogy valóban létezett a készülő rendőrségi törvénynek egy olyan koncepciója, amely két változatban is tartalmazta a közbiztonsági rendészet átalakítását.

Mielőtt rátérnék ennek ismertetésére, nem árt tisztázni, hogy szigorúan elméleti síkon a jogállamban elképzelhető egy teoretikus modell, mely a hatalmi ágak hármias megosztását végigvezeti a rendőri szervezeten. Ezt az elméleti modellt Finszter Géza kollégámmal a következőképpen fogalmaztuk meg: „*A szakmai felemelkedéséhez szükséges a rendészet visszatérése a civil közigazgatáshoz. Az egységes militarista modellt felváltja a szolgálati ágak társadalmi rendeltetésének megfelelő szervezeti struktúra. A közbiztonsági védelem egyes területein ez valóságos decentralizációt, az önkormányzati rendőrség létrehozását jelenti. A csapaterőnél a centralizmus – a regionális dekoncentrált egységekkel – még erősítendő is. A bűnüldözés állami monopólium, szervezete a büntető igazságszolgáltatás rendszerét követi.*” (Finszter & Korinek, 2009).

Ennek az – ismét hangsúlyozom – elméleti modellnek az egyes elemeit jóval kidolgozottabb és részletesebb formában az 1989-es rendőrségi törvény koncepciója vázolta fel, éspedig két változatban.

Az A verzió lényegében meghagyta volna az eredeti struktúrát, de érdemi beleszólási jogot, sőt egyes irányítási hatásköröket is adott volna a helyi önkormányzatoknak. Feladatokat határozhattak volna meg a rendőrség számára, egyes esetekben utasítási lehetőséget is kaphattak volna.

Valódi alternatívát kínált a B tervezet. Annak kidolgozói nem vitatták az országos hatáskörű szervezet létjogosultságát, mint ahogyan a decentralizált rendszerekben (így az Egyesült Államokban) is működnek központosított (sőt szövetségi) egységek. Az elképzelések szerint ilyen maradt volna a bűnüldözési apparátus, a csapaterős beavatkozásokat igénylő rendfenntartásért felelős alrendszer, valamint az önkormányzati területek szerint nem szétdarabolható feladatokat ellátó intézmények (vízi rendőrség, légirendészet stb.). Szakmai szempontok miatt az anyag nem teljesen igazította volna a közbiztonság védelmére rendelt szervezetet a településekhez, ugyanis a tervezet kidolgozói szerint az akkori (és mai) kapitányságnál kisebb önálló szervek létrehozása nem biztosította volna az elvárt szolgáltatásokat (24 órában akár több feladat egyidejű teljesítésére való képesség). A kisebb önkormányzatok több forma közül választhattak volna. Akár az állami rendőrség behívása megállapodás alapján (kanadai modell), akár más helyi rendőri szervezetekkel való szerződés lehetősége is rendelkezésükre állt volna. A leginkább önkormányzatbarát megoldás a társulási forma lett volna, azonban a választás szabadsága magukat a helyi közösségi képviselőket illette volna meg. A fővárosban és a megyékben a közhatalom helyi gyakorlására vonatkozó általános törvényi rendezéstől függően, ahhoz igazítva működtek volna közbiztonságvédelmi szervek. A lokális rendőrséget az önkormányzatok hozták volna létre, felettük szervi irányítási jogokat is gyakorolva. Minősített törvényben meghatározott esetekben a belügyminiszter

(vagy az országos rendőrfőkapitány) utasíthatta volna az önkormányzati rendőrségeket az együttműködésre. Országos megmozdulások, tömegkatasztrófák esetén merülhet fel ennek a lehetősége.

A bűnügyi rendőrség központi működtetése nem jelentette volna a hatáskörök hiányát a lokális szerveknél. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a nyomozások jelentős része rutinmunkát jelent a hatóságoknak. Azonban a bűnözés jellegéből adódóan bármikor felmerülhet az adott területre nem korlátozható eljárás szükségessége, ezért az együttműködésen túlmenően a hatáskörelvonás sem zárható ki, ebben az értelemben egységes és központosított maradt volna a bűnüldözés, az adatkezelés nyilvánvalóan egységes rendjén túlmenően.

Nagyon fontos, és számos félreértés eloszlatása céljából rögzített tétel volt a koncepcióban a rendőrségi működés szakmai jellegének hangsúlyozása. Ez azt jelentette, hogy sem a képviselő-testület, sem a hivatalnoki apparátus nem kapott volna beleszólási lehetőséget a konkrét, érdemi tevékenységbe, a feladatok meghatározása nem mehetett volna el az operatív irányításig vagy vezetésig. Olyannyira, hogy az anyag szerzői hangsúlyozták az ügyészi felügyelet megtartásának, sőt erősítésének az igényét a bűnügyi területen. Az önkormányzati rendőrségek tehát szakmailag önállóak, függetlenek lettek volna. A helyi testületek mellett mindenekelőtt a jogszerűség érvényesítéséért felelős szervek, elsősorban a bíróságok gyakoroltak volna kontrollt a decentralizált apparátus működése felett.

A terjedelmi korlátok miatt most itt nincs hely, hogy minden érvet és ellenérvet végigvegyünk, továbbá történelmietlen, hogy egy kiforratlan elképzelésről 35 év után ítéletet mondjunk. Ahhoz azonban, hogy az utókor számára mindez érthető legyen, fel kell idézni azt a történelmi, politikai hátteret, melyben ez megszületett. Az MSZMP józanabb reformszárnya belátta a változtatások szükségességét, és ha nem is túl jó kedvvel, de inkább élére állt a változtatásoknak, semmint, hogy a nélküle meghozott döntések magát a pártot is idő előtt elsodorták volna. Az akkori Belügyminisztériumba bekerülő új szakemberek az akkori kormányzópárt jóváhagyásával jutottak vezető pozícióba (Gál Zoltán, Verebélyi Imre), s a reformokhoz – eredeti szakmájuknak megfelelően – közigazgatási szemlélettel láttak hozzá. Az akkori felfogás szerint a demokratizálás kulcskérdése az önkormányzati gondolkodás volt. Ennek mozgatóereje a szubszidiaritás, az hogy a polgárok a saját sorsukról a lehető legalacsonyabb szinten, maguk dönthessenek. A közpolitikai változások ugyanakkor hihetetlen módon felgyorsultak, s 1990. április 8-án eldőlt, hogy a magyar polgárok egy új politikai rendszert választottak. Ezzel egyidejűleg az is nyilvánvalóvá vált, hogy az új összetételű parlament egyik első feladata lesz önkormányzati törvényt elfogadni, mert az a veszély fenyegetett, hogy a lejáró mandátumú helyi

tanácsok helyett nem önkormányzati, hanem újra tanácsi választásokat kellene tartani. Előállt tehát egy helyzet, hogy a jóval kiforrottabb önkormányzati törvénytervezet munkálatai felgyorsultak, s az új összetételű Parlament azt el is fogadta. (De ahogy az elmúlt 35 év mutatja, az akkori elképzelések és jogszabályok mára már korántsem abban a formában állnak fenn, mint 1990-ben.)

A rendőrségi törvény ügye távolról sem volt ennyire sürgető.

A kifejtettek szerint az önkormányzati törvényt és a rendőrség ahhoz kapcsolódó átalakítását is széles körben, alaposan megvitatták. Nemigen volt – még az egzisztenciájukban érintettek, a rendőri vezetők körében sem – olyan ellentábor, amelyik határozottan kiállt volna a régi struktúra és szabályozás megtartása mellett. Természetesen az 1990-ben megalakult Kormány is fenntartotta a demokratikus reform szükségességére vonatkozó elkötelezettséget, azonban a radikális decentralizáció lekerült a napirendről. Ez természetesen méltányolható döntés lehetett volna, ha ismerjük a valóságos indokokat. Igen sajnálatos, hogy ebben a döntésben megtört a közbiztonságvédelmi testület jövőjéről szóló viták szakmaisága és demokratizmusa.

Horváth Balázs, az Antall-kormány első belügyminisztere maga is híve volt a korábbi rendőrség lebontásának, a decentralizálásnak. A kabinet tagjaként azonban már úgy nyilatkozott, hogy a nem sokkal korábbi elképzelések azért nem helytállóak, mert Európában sehol nem működik önkormányzati rendőrség, ami egyébként túl drága, függ a polgároktól, tehát fennáll a korrupció veszélye, amelltt zavarodottságot okozhat a rendőri struktúrában (Sz. n., 1990).

Az első kijelentés nem felel meg a valóságnak. Európa sok országában működött és/vagy működik ma is önkormányzati rendőrség (Donnelly, 2013). Ami a költségeket illeti: jómagam akkor rendészeti helyettes államtitkárként tevékenykedtem a Belügyminisztériumban, de a helyi rendőrségekre vonatkozó költségszámítással nem találkoztam. A korrupció veszélye reális, de nem állítható szembe a központi szervek munkatársait, sőt vezetőit érintő hasonló fenyegetettséggel. Államtitkárok és – más országokban – még kormányfők ellen is folytak büntetőeljárások ilyen cselekmények miatt. A zavarodottság természetesen előfordulhatott volna, a kérdés az, hogy cél (volt)-e a fennálló szervezet védelme.

Boross Péter belügyminiszterként 1993. október 5-én, a rendőrségi törvény javaslatának vitájában fejtette ki az Országgyűlésnek a Kormány nézeteit és törekvéseit a rendőrséggel kapcsolatban. Védelmébe vette az akkori szervezetet, elismerését fejezte ki a rendőrök helytállásáért. Az integrált struktúra megőrzésének fontosságát emelte ki.

Anélkül, hogy e tanulmány keretében a vita minden elemére kitérnék, le kell szögezni, hogy a kezdetben még az egységes minisztériumhoz tartozó két tevékenységi irány – az önkormányzat és rendészet – fejlesztésének

szinkronitása 1990 második félévében már megtört. Ennek az egyik oka, hogy az őszi önkormányzati választásokon a helyi önkormányzatok vezetése szinte mindenhol az akkor ellenzéknek számító SZDSZ irányítása alá került, továbbá a taxisblokádnak, ugyanezen év októberében, látványosan mutatta be a lehetséges dezorganizáció minden tünetét, melynek nyomán a rendőrség szerepe értelem-szerűen felértékelődött. Harmadiknak pedig az egyre növekvő ismertté vált bűncselekmények számát nemcsak a statisztika mutatta, de a lakosság a hétköznapi élete során önmaga is tapasztalta.

Így aztán mondhatni eseménytelenül telt el a következő közel négy esztendő, anélkül, hogy az egykor koncepciójában már tárgyalt önkormányzati rendőrség gondolatát bárki egyértelműen lezárta (vagy továbbvitte) volna. Elfelejtődött.

A rendészet kodifikálása csak a parlamenti ciklus végén tért vissza újra, de már teljesen más formában.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény elfogadása előtt Kónya Imre – a belügyminiszteri tisztségben Boross Péter utódja – így foglalta össze a vita eredményeit és a véglegesnek szánt tartalom lényegét. Eszerint: „A Kormány által előterjesztett törvényjavaslat egyértelműen az erős, centralizált és szigorúan hierarchizált rendszerben működő rendőrség jogi kereteit teremti meg, és a parlamentáris demokrácia szabályainak megfelelően a végrehajtó hatalom részeként határozza meg a rendőrségi apparátust, amelynek irányítása a Kormány feladata.” Magyarozatként hangsúlyozta, hogy a pártállami szervezet illegitim rendszert szolgáltat, gyakran törvénytelen eszközökkel, míg az elfogadásra kerülő törvény biztosítja, hogy a közbiztonság védelme jogállami keretek közé illeszkedjék. A jogszabály megalkotásának a folyamatában a rendőrség megerősítésének szükségességét emelte ki, tehát szóba sem került az átalakítás lehetősége.¹ Figyelmet érdemel, hogy a politikailag egyébként igencsak megosztott Parlament a javaslatot egyhangúlag, mindössze egyetlen tartózkodás (Tamás Gáspár Miklós) mellett fogadta el.

Az önkormányzati rendőrség úgyszólván teljesen lekerült a tudományos viták napirendjéről, egyetlen kivétel azonban mégis akad. A centralizáció előnyeit a Rendőrtisztviselői Főiskola keretében működő Rendészeti Kutatóintézet 1994 augusztusában, Szolnokon rendezett nemzetközi konferenciáján Felkai László fejtette ki. Hangsúlyozta az egységes jogalkalmazás szükségességét, emellett az ilyen szervezés egyéb (például anyagi, informatikai) előnyeit. Azt is kiemelte, hogy a szervezet a rendszerváltozás óta meg tudta őrizni a politikai befolyástól való függetlenségét (Felkai, 1995).

1 Országgyűlési Napló, 1994. március 29., 374. ülésnap, 138. felszólalás.

Összefoglalás

A kilencvenes évek elején a magyar rendőrséget átvilágító zürichi székhelyű Team Consult megállapításaiból a legmaradandóbbnak azt a tömör kijelentést tartom, hogy csak az a rendőrség képes biztonságot szolgáltatni, mely saját magát is biztonságban érzi. A nyolcvanas évek végén felmerült önkormányzati rendőrség mint lehetséges fejlődési irány – bár mint láttuk magasrangú hivatalban lévő rendőri vezetők is támogatták a gondolatot – összességében inkább zűrzavart okozott volna az amúgy is elbizonytalanodó magyar rendőrségben. Igaz, hogy szóltak mellette is érvek, de talán jobb, hogy az alapgondolat lekerült a napirendről.

Összességében tehát a magyar rendőrség fejlődési pályáját akár kényszerpályának is nevezhetnénk, mert egyszerűbb volt folytatni a már bevált megoldásokat, továbbá a politika is sokkal kézhez állóbbnak találta a központi irányíthatóságot, és végül a rendszerváltozást megelőző időszak kritikus gondolkodói, mikor végül „komolyra fordultak” a dolgok, vállukon immár a kormányzati felelősséggel (vagy attól karnyújtásnyira), vesztettek egykori bátorságukból.

Felhasznált irodalom

- Bólyai J. (1990). Az önkormányzat kutatás elsődleges tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, 38(5), 13–17.
- Donnelly, D. (2013). *Municipal Policing in the European Union. Comparative Perspectives*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137290618>
- Felkai L. (1995). A magyar rendőrség szervezete. *Új Rendészeti Tanulmányok*, 1(1), 26–29.
- Finszter G. (2012). Az önkormányzati rendőrség lehetőségei. *Fundamentum*, 16(2), 45–49.
- Finszter G. & Korinek L. (2009). Rekviem egy rendőrségért. *Népszabadság*, 2009. február 28.
- Kilényi G. (2010). Néhány gondolat az alkotmánybírói függetlenségről szóló tanulmányhoz. *Közjogi Szemle*, 3(4), 13–18.
- Korinek L. (2015). Rendszerváltozás a belügyben. *Belügyi Szemle*, 63(1), 5–33. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.1.1>
- Pajcsics J. & Finszter G. (1990). Az állambiztonsági tevékenység alkotmányos szabályozása. *Magyar Jog*, 37(1), 31–41.
- Sz. n. (1994). 1994. március 29., 374. ülésnap, 138. felszólalás. Országgyűlési Napló.
- Sz. n. (1990). Mai Nap, 1990. május 27., 3.
- Szikinger I. (1988). Rendőrség és politika. *Belügyi Szemle*, 36(7), 4–12.
- Verebélyi I. (1989). A belügyi igazgatás reformja. *Belügyi Szemle*, 37(5), 3–17.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Korinek L. (2024). Önkormányzati rendőrség? *Belügyi Szemle*, 72(5), 805–814. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp805-814>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Korinek László, aki a laszlo.korinek@gmail.com e-mail címen érhető el.

A katasztrófavédelmi kutatások eredményei és fejlesztése a rendészettudomány rendszerében

Results and Future of Disaster Management Research in the System of Law Enforcement Sciences

Vass Gyula

Dr. PhD, egyetemi docens, tanszékvezető, tüzoltósági főtanácsos, ny. t. ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
vass.gyula@uni-nke.hu

Ambrusz József

Dr. PhD, egyetemi docens, tanszékvezető, tüzoltósági főtanácsos, t. ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
ambrusz.jozsef@uni-nke.hu

Restás Ágoston

Dr. PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, t. alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
restas.agoston@uni-nke.hu

Varga Ferenc

Dr. PhD, adjunktus, t. dandártábornok
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
varga.ferenc2@uni-nke.hu

Kátai-Urbán Lajos

Dr. Phd, egyetemi docens, tanszékvezető, tüzoltósági főtanácsos, t. ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
katali.lajos@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány elkészítésének célja elemezni és értékelni a katasztrófavédelmi kutatás és fejlesztésének főbb eredményeit és tapasztalatait, amelynek alapján meghatározni a jövőbeni fejlesztési irányokat.

Módszertan: A tanulmány keretében elkészített hatásvizsgálat szakterületenként bemutatja a katasztrófavédelmi kutatás és fejlesztés jellemzőit, továbbá strukturált javaslatokat tesz a feltárt kutatási problémák megoldására.

Megállapítások: A rendészettudományi kutatások részeként végzett katasztrófavédelmi tudományos tevékenység eredményei lehetőséget biztosítanak

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 04. 02. Elfogadás: 2024. 04. 15.

a katasztrófavédelemi igazgatás jogi szabályozási, szakmai, műszaki alapjainak a tudományos fejlődés trendjeinek megfelelő módon történő korszerűsítésére. **Érték:** A tanulmány keretében feldolgozott katasztrófavédelmi kutatási és fejlesztési tapasztalatok megfelelő alapot biztosítanak a vonatkozó társadalmi igényeknek történő magas szintű megfeleléshez.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, polgári védelem, tűzvédelem, iparbiztonság

Abstract

Aim: The purpose of this study is to analyse and evaluate the main results and experiences of disaster management research and development activities, on the basis of which to determine future development directions.

Methodology: The impact assessment prepared in the framework of the study presents the characteristics of disaster management research and development activities, and also makes structured proposals for solving the appeared research problems.

Findings: The results of disaster management scientific activity carried out as part of law enforcement researches provide an opportunity to modernise the legal regulatory, professional and technical bases of disaster management administration in a manner appropriate to recent scientific development.

Value: The disaster management research and development experiences processed in the framework of the study provide a suitable basis for a high level of compliance with the relevant social needs.

Keywords: disaster management, civil protection, fire protection, industrial safety

Bevezetés

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdése szerint „*a katasztrófavédelem nemzeti ügy, melynek egységes irányítása állami feladat.*” Ezen alapelv nyomon követhető egyrészt a megrendelői kutatási és fejlesztési igények meghatározásában, másrészt pedig a katasztrófavédelemben részt vevő szervezetek megelőzési, felkészülési, védekezési és helyreállítási szakfeladatainak tudományos megalapozásához kapcsolódó fejlesztési feladatok definiálásában is. A katasztrófavédelmi feladatrendszer tűzvédelmi, polgári védelmi és iparbiztonsági szakterületeinek szabályozási, szervezeti, eljárási és módszertani

sajátosságai megjelentek a katasztrófavédelmi kutatási és fejlesztési tevékenységben is (Varga, 2023). Ugyanakkor a kapcsolódó szervezeti fejlődéstörténetnek fontos eleme volt az is, hogy az elmúlt több mint két évtizedben a katasztrófavédelmi igazgatás a rendészeti igazgatás részeként alakult ki (Góra, 2021).

A Magyar Rendészettudományi Társaság (a továbbiakban: MRTT) keretében működő Katasztrófavédelmi Tagozat tagjainak tudományos munkáját – a fenti társadalmi szükségleteknek megfelelően – a polgári védelmi, a tűzvédelmi, az iparbiztonsági és a tűzvédelmi mérnöki szakcsoportokban folyó tudományos kutatómunka határozza meg. A Katasztrófavédelmi Tagozat rendeltetése a rendszettel és a rendészettudománnyal, különösen az európai követelményeknek eleget tevő korszerű, integrált katasztrófavédelmi tevékenység modernizálásával, továbbá a hazai katasztrófavédelem jogelőd szervezeteinek múltjának feltárásával közvetlenül és közvetve összefüggő valamennyi ismeret tudományos kutatása, rendszerbe foglalása, fejlesztése, hasznosítása (URL1).

A kutatómunka természetesen szorosan kapcsolódik a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (a továbbiakban: NKE RTK) meglévő katasztrófavédelmi felsőoktatási rendszer kutatási és fejlesztési feladataihoz, mivel az MRTT Katasztrófavédelmi Tagozat tagjai főként a Katasztrófavédelmi Intézet (a továbbiakban: KVI) szervezetéhez tartozó oktatókból és hallgatókból állnak.

A tanulmány szerzői egyetértenek Christián László és szerzőtársai megállapításával, miszerint az RTK egyik fő feladatává vált *„az egyetem tudományos-szellemi központ jellegének növelése, a tudományos kutatások gyakorlatorientáltságának biztosítása”* (Christián, Hautzinger & Kovács, 2021). Elengedhetetlenül fontos továbbá a kutatási együttműködés a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal (BM OKF) és a felsőfokú képzést folytató intézményekkel is.

Jelen tanulmányban a szerzők bemutatják az MRTT Katasztrófavédelmi Tagozatának szakcsoportjaiban folyó katasztrófavédelmi kutatások főbb jellemzőit, kapcsolódását a rendészettudományhoz, valamint az elmúlt időszakban folytatott kutatások eredményeit, és a jövőbeni fejlesztés lehetséges irányait.

A katasztrófavédelmi tudományos kutatás és fejlesztés általános sajátosságai

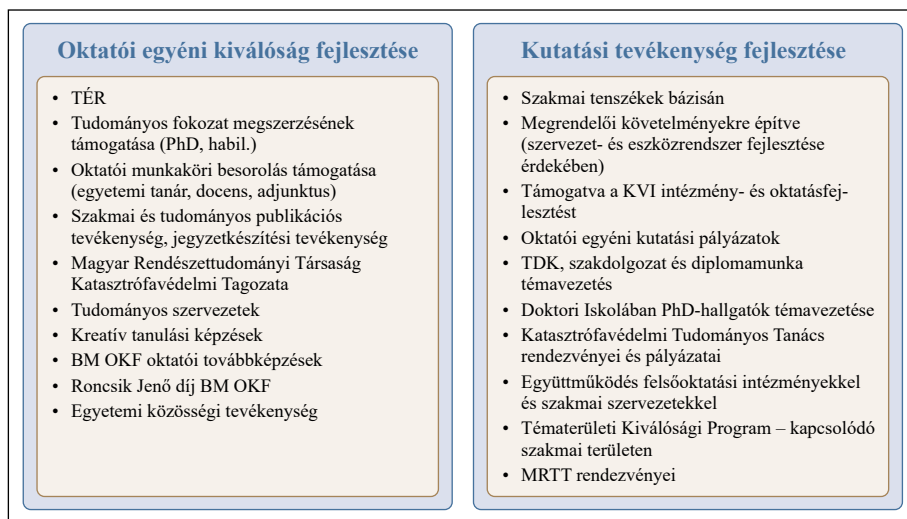
A katasztrófavédelmi tudományos kutatási és fejlesztési tevékenységet két oldalról lehet vizsgálni. A katasztrófavédelmi tudományos munka egyrészt *„kapcsolódik a rendészettudományhoz tartozó diszciplínákhoz, illetve érinti a hadtudomány egyes vetületeit is”* (Ambrusz & Vass, 2020), másrészt pedig a katonai műszaki tudományokhoz (Bleszity et al., 2016).

A katasztrófavédelmi kutatásokat jelentős mértékben meghatározza az egyetemi doktori képzés. A katasztrófavédelmi PhD doktori képzésen részt venni elsősorban az NKE Katonai Műszaki Doktori Iskolájában (KMDI), a Hadtudományi Doktori Iskolában és a Rendészettudományi Doktori Iskolában (RDI) lehetséges. A KMDI-ben 2014-től önálló védelmi igazgatási, majd ezt felváltva 2015-től katasztrófavédelem önálló kutatási terület működik. Itt jelenleg 19 fő doktorandusz tanul. Kiemelkedő eredménynek számít, hogy a kutatási terület hallgatói közül 2015-től kezdődően összesen 36 fő szerzett PhD tudományos fokozatot. Témahirdetésre került továbbá sor az RDI-ben is, ahol egy fő szerzett katasztrófavédelmi témakörben PhD doktori tudományos fokozatot. Fontos megjegyezni, hogy a rendészettudományi doktori képzés területén a különleges jogrendet, a válságkezelést és a katasztrófavédelmet érintően a fejlesztés igénye és lehetősége is adott, amelyet a szerzők véleménye szerint hathatósan támogatni szükséges. A kutatási és fejlesztési tevékenységhez a KVI és együttműködő szervezetei adják a bázist.

Az 1. számú ábra bemutatja az oktatói kiválóság és a kutatási tevékenység fejlesztésének összefüggéseit, amely sok tekintetben a hallgatói tehetséggondozás eredményeire épül.

1. számú ábra

Az oktatói kiválóság és a kutatási tevékenység fejlesztésének összefüggései

Forrás. Az ábrát a szerzők készítették.

Polgári védelmi kutatási tevékenység elemzése és értékelése

A 21. századra a rendvédelem és nemzetbiztonság kihívásai alapvetően megváltoztak. A kihívások, kockázatok, fenyegetések rendszere globálissá vált, ugyanakkor nem lehet eltekinteni a lokális jelenségek szerepétől sem. A katasztrófavédelmi kihívásokra adott hazai válaszoknak egyszerre kell figyelembe vennie a nemzetközi tapasztalatokat, a jó gyakorlatokat és a lokális kihívásokat.

Az MRTT Katasztrófavédelmi Tagozat Polgári Védelmi Szakcsoportjának kutatási fő iránya indokoltan a lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének módszertani megújítása, és az érintettek felkészítési hatékonyságának növelése. Az ország, valamint a magyar állampolgárok védelmének és biztonságának további erősítése jegyében az Alaptörvény módosítása, és a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény, annak végrehajtási rendeletei teljesen megváltoztatták és új alapokra helyezték a különleges jogrendi helyzeteket, továbbá a kapcsolódó állami feladatellátást meghatározó jogi szabályozási területeket, valamint az azok mögött húzódó állami, illetve nemzeti funkciókat. A jogalkotó az eddigi ágazati működést kiegészítette az összkormányzati koordinációval és az ágazati elhatárolást felváltó hatékony együttműködés kereteivel, kiemelve a társadalom felkészültségének és biztonságátudatosságának erősítését.

Ennek érdekében a normál jogrendi válságkezelés és a különleges jogrendi szabályozás hatékonyabbá tételében a védelmi-biztonsági szabályrendszer teljessége és működőképességének folyamatossága alapvető követelményként került beépítésre.

A szabályozás korszerűsítésével a nem állami szereplők felkészültségét és biztonságátudatosságát is fokozni kívánta a jogalkotó, megerősítve hazánk és nemzetünk biztonságát. Ebben az összetársadalmi feladatban a lakosság közreműködése elengedhetetlen, amely a polgári védelmi, katasztrófavédelmi feladatokat is az ezirányú kutatás metszéspontjába helyezi.

A kihívások, fenyegetések rendszere tehát fragmentálódott, így a válaszok sem lehetnek egysíkúak vagy elszigeteltek. A szakcsoportban végzett kutatások során szükséges volt a katasztrófák várható hatásainak, pontosabb felismerhetőségének feltérképezése a hatékony felkészülést illetően, valamint a gyors, pontos tájékoztatás és riasztás követelményeinek rögzítése a károk mérséklésének érdekében.

Hazánknak rendelkeznie kell olyan képességekkel, amelyek komplex megelőzési és katasztrófakockázat-csökkentési rendszert alkotnak. Földrajzi adottságainkat és a természeti vagy ipari katasztrófák gyakran határokon átívelő jellegét figyelembe véve, fokozni kell a szomszédos országokkal folytatott

katasztrófavédelmi együttműködést, feltérképezve a kölcsönös segítségnyújtási lehetőségeket, amelyek hatékony tematikus közös tartalmakat alkotnak, és alkalmazott tudásanyagot biztosítanak.

A katasztrófavédelem nemzeti ügy, így módon elengedhetetlen a társadalom egészének a megelőzéshez, a védekezéshez és a helyreállításhoz való hozzájárulása.

A kutatás alappillérei

A Polgári Védelmi Szakcsoport kutatásának alappillérei a természeti és civilizációs eredetű katasztrófák és veszélyek vonatkozásában azok tudatosítására, a módszeres felkészítésre, a felkészülésre, valamint a proaktív tájékoztatásra épülnek. A megelőzés, a védekezés, illetve a sikeres következménykezelés vonatkozásában közös feladat a védelmi igazgatás és a közigazgatás vezetőinek ezirányú felkészítése. A tanulók katasztrófavédelmi felkészítéséhez az alapfokú és a középfokú nevelés-oktatás szakaszára szükségessé vált kidolgozni a felkészítések módszertanát, amelyre épülve az élethosszig tartó veszélyhelyzetre történő felkészítési tartalmakat is integrálni szükséges.

Az 1. számú táblázat bemutatja az elmúlt évben megkezdett, összefogott és támogatott kutatási témákat, amelyek megalapozzák a további kutatási irányokat is.

1. számú táblázat

Polgári védelmi kutatási irányok

Fejezetek	Címek és főbb kutatási irányok
I.	A közigazgatási vezetők katasztrófavédelmi felkészítésének feladatai
II.	A területi védelmi bizottság tagjai, a helyi védelmi bizottságok elnökei, valamint a területi szintű védelmi igazgatási és katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködők felkészítésének feladatai
III.	A polgármester és a jegyző, valamint a helyi védelmi igazgatási és katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködők felkészítésének időszerű feladatai
IV.	Pedagógusok és tanulók katasztrófavédelmi felkészítésének feladatai
V.	A lakosság tájékoztatási feladatai

Forrás. A táblázatot a szerzők készítették.

Jövőbeni feladatok

A Polgári Védelmi Szakcsoport jövőbeni kutatási témakörénél meghatározó szereppel rendelkezik az Európai Unió polgári védelmi mechanizmusa keretében kijelölt feladatrendszer, amely elsődlegesen a természeti és az ember által okozott katasztrófákra adott válaszingedmények koordinációjának fejlesztését irányozza elő. A mechanizmus célja megerősíteni az együttműködést a nemzeti

polgári védelmi hatóságok között, fokozni a lakosság körében a katasztrófa helyzetekkel kapcsolatos tájékozottságot és a katasztrófákra való felkészültséget, gyors, hatékony és koordinált segítséget biztosítani az érintett országok számára. Az Európa Tanács 2022 decemberében új szabályokat fogadott el annak biztosítása érdekében, hogy az olyan kritikus ágazatok, mint az energia, a víz, a közlekedés és az egészségügy képesek legyenek a hibrid támadások, a természeti katasztrófák, a terrorfenyegetések és a népegészségügyi szükséghelyzetek megelőzésére, a velük szembeni védekezésre, reagálásra, a kezelésükre, és az ezeket követő helyreállításra.

Az új szabályok célja a kritikus fontosságú szervezetek sebezhetőségének csökkentése és rezilienciájuk fokozása. A kritikus fontosságú szervezetek olyan alapvető szolgáltatásokat nyújtanak, amelyek nélkülözhetetlenek a létfontosságú társadalmi funkciók, a gazdasági tevékenységek, a lakosság egészsége és biztonsága, valamint a környezet fenntartása szempontjából. Az új szabályok értelmében a kritikus fontosságú szervezeteknek azonosítaniuk kell majd azokat a releváns kockázatokat, amelyek jelentősen megzavarhatják az alapvető szolgáltatások nyújtását, megfelelő intézkedéseket kell hozniuk rezilienciájuk biztosítása érdekében, a zavart okozó eseményeket jelenteniük kell az illetékes hatóságok felé.

A fentiek mellett kiemelt szereppel bírnak a szakcsoport kutatási irányait illetően az Európai Bizottság által kiadott ajánlások, amelyek öt uniós katasztrófavédelmi reziliencia célt fogalmaznak meg.

Az első cél a katasztrófák előrejelzése érdekében a kockázatértékelés és a katasztrófakockázat-kezelési tervezés javítása. A második cél a felkészülés növelése a lakosság kockázatokkal kapcsolatos tudatosságának és felkészültségének bővítésével. A harmadik cél a katasztrófariaszítás, illetve a korai előrejelzés hatékonyabbá tétele. A negyedik a katasztrófákra történő reagálás javítása az uniós polgári védelmi mechanizmus reagálási képességének szélesítésével. Míg az ötödik cél az uniós tagországok katasztrófabiztonságának fokozása a szilárd polgári védelmi rendszer biztosításával. A katasztrófavédelem polgári védelmi feladataihoz kapcsolódó nemzetközi jó gyakorlatok átvétele, valamint az eljárások és módszerek kidolgozásában való közreműködés kiemelten támogatja a hazai szabályozás további finomítását a lakosság és a környezet magas szintű védelme érdekében.

A tűzvédelmi tudományos kutatás helyzete és fejlesztése

A korunkra jellemző változások a tűzvédelem területét is kihívások elé állítják. A statisztikákat elemezve jól látható, hogy a tűzoltóságok beavatkozásainak

száma a tüzeseteknél inkább csökkenő, míg a műszaki mentéseknél határozottan növekvő tendenciát mutat (Kersák, 2021). Az adatokat vizsgálva az is kitűnik, hogy egyes káreseti típusok száma csupán kisebb ingadozásokat mutat, míg másoké, így például a szabadtéri tüzeseteké vagy a viharkároké, erősen kileng. Ez utóbbiak erős korrelációt mutatnak a különböző időjárási jelenségekkel, így a csapadékhiányt követő aszályal, valamint a túlzott csapadékmennyiséggel és viharokkal (de Rigo et al., 2017; Teknős, 2021). A szakemberek a klímaváltozás miatt mindkét esetben növekedéssel számolnak. Az épített környezet tűzvédelme más jellegű, de nem kevésbé fontos kihívásokkal áll szemben. Ezeket alapvetően két tényező generálja. Az egyik, hogy a társadalom elvárásai egyre magasabb szintűek a biztonsággal, így a tűzbiztonsággal szemben is (Hadnagy-Imre, 2007), míg a másik, hogy a modern építészet eddigi szokatlan formái a megelőző tűzvédelem területén is újszerű megoldásokat követelnek (Veresné Rauscher, 2021). A kihívásokra adott válaszok formái többfélék, amelyek közül az információs technológiák ma már egyértelműen az élen járnak (Érces, 2023). A fentiekén túlmenően a tűzvizsgálat kihívásai is érezhetők, hiszen mind a tűzmelegelőzés, mind a káreseti beavatkozás hatékonysága növelhető, ha a tűzvizsgálat tapasztalatait megfelelően értékeljük és azokat megfelelő módon átültetjük a gyakorlatba (Nagy, 2020).

A Tűzvédelmi Szakcsoport kutatási tevékenységének jellemzői

A Tűzvédelmi Szakcsoport kutatásának alappillérei a tűzvédelem fő irányvonalait követik, így az a megelőző tűzvédelem, a mentő tűzvédelem, valamint a tűzvizsgálat területeire fókuszál.

A megelőző tűzvédelemmel kapcsolatos kutatások egyik iránya az informatika nyújtotta lehetőségek intenzív bevonását célozza már az épületek tervezési fázisában is. Ez nem más, mint az építési folyamatok jövőorientált optimalizálása, amely a megelőző tűzvédelem területén is az eddigiektől eltérően teljesen új lehetőségeket kínál.

A BIM rövidítéssel jelzett folyamat során (Building Information Modelling/Management) az épületek tervezése 3D formában is megjeleníthető, és az idő- és költségtényezők további integrálásával a modell fokozatosan 4D vagy 5D modellé alakítható. A tervezési folyamatba mind a passzív, mind az aktív tűzvédelmi rendszerek integrálhatók, így a költségek nem csak az építmény építése során, de a teljes életciklusra optimalizálhatók (Érces, 2023; Érces et al., 2023). A szakcsoport megelőző tűzvédelemmel kapcsolatos egyik további kutatása – nemzetközi együttműködés keretében – a tűzvédelmi bevonatok hatékonyságának vizsgálatára és fejlesztésére fókuszál. A legutóbbi vizsgálatok kedvező eredményeket mutatnak a fitinsavnak a szöveteknél, a cink-oxidnak pedig

a fafelületeken történő alkalmazásánál (Sykam et al., 2021; Öhrn et al., 2023). Ehhez a folyamathoz kapcsolódik a tűzvédelmi mérnöki BSc képzésnek az NKE-RTK KVI szervezésében történő 2022. szeptemberi indítása (Cséplő, 2018).

A mentő tűzvédelem kihívásai mind a tűzoltás, mind a műszaki mentés területén kutatásokat és fejlesztéseket generál. Ezek alapvetően a beavatkozási biztonságra és a hatékonyság növelésére fókuszálnak. Az épített környezet tűzbiztonságának növelését indokolja, hogy az elmúlt időszakban több olyan középmagas, magas épületben is tűz keletkezett, ahol a tűzbiztonság általános szintjét magasnak, de legalább elfogadhatónak gondoltuk (URL6; URL7). További kihívást jelent a városi lakóterületek erdős környezet felé terjeszkedése, ahol a társadalom természethez visszavágyó életmódja a megfelelő biztonsági intézkedések elhagyása esetén egyértelműen magasabb tűzkockázatot jelenthet. A szakcsoport kutatóinak munkája eredményeként már hazánkban is több ilyen területet azonosítottak (Bodnár, 2023). A jövőben ezeknek a területeknek a vizsgálata a nemzetközi trendeket követve hazánkban is egyértelműen felértékelődik, így arra lehet számítani, hogy ezzel kapcsolatban további kutatásokra lesz szükség.

A klímaváltozás okozta aszályos időszakok egyértelműen növelik mind a leégett területek nagyságát, mind az eloltásukra fordított költségeket. A leégett területek nagyságának csökkentése elsősorban az erdőtüzvédelmi programok fejlesztésével és a gyors tűzészlelés lehetőségeinek kiépítésével érhető el (Debreceni & Bodnár, 2023). Ez utóbbi a távérzékelésen alapuló tüzdetektálás alkalmazását jelenti, amelynek kutatásába a szakcsoport hallgatók bevonását is ösztönzi (Restás et al., 2022). Az erdőtüzvédelmi programok vizsgálata és a fejlesztési lehetőségek feltárása jelenleg doktori program keretében valósul meg, amelynek eredménye érkekezés formájában a közeljövőben várható.

A tűzoltás hatékonysága egyrészt a jelenlegi technikai eszközök mennyiségének növelésével és az alkalmazási lehetőségek bővítésével, másrészt eddig nem alkalmazott megoldások bevezetésével és újak fejlesztésével növelhető. A mennyiségi növelés szakmai kérdés – azzal a BM OKF foglalkozik –, ezért a szakcsoport kutatásának fókuszában inkább az alkalmazási lehetőségek bővítése és az új megoldási lehetőségek keresése áll. A szakcsoport jelentős hangsúlyt fektet a már meglévő technikai eszközök jövőbeni hatékonyabb alkalmazásán belül – többek között – a zárt téri beavatkozásoknál nélkülözhetetlen légzőkészülékek optimális használatának vizsgálatára, valamint a hőkamerák jelenlegi képességeinek és jövőbeni lehetőségeinek kutatására is (Pántya, 2023; Tomka & Pántya, 2023). Az új megoldási lehetőségek kutatásának egyik további iránya a személyzet nélküli eszközök hatékonyságának vizsgálata, bevezetésének lehetősége, a tűzoltás szempontjából a földi és légi robotizált eszközök témaspecifikus fejlesztése (Bodnár, Restás & Xu, 2018).

A tűzvédelem harmadik pilléréként a tűzvizsgálat is kiemelt szerepet kap a szakcsoport munkájában. Ennek egyik igen érdekes témája a nyílt égéssel rendelkező berendezések biztonságához köthető. A kutatást végzők egyik felismerése az, hogy a szénmonoxid keletkezésének mechanizmusa teljesen eltérő az eddig leírtaktól, így a berendezések biztonságának kérdését a jövőben valószínűleg újra kell gondolnunk (Rác, 2023).

A jövőbeni feladatok közé tartozik a rendészeti felsőoktatás keretében az eddigi eredmények megőrzése és továbbfejlesztése, az újonnan indult mérnök-képzés oktatási feladatai mellett a tudományos háttérének megerősítése és fejlesztése (Vass, 2018).

Az iparbiztonsági kutatási eredmények és fejlesztési lehetőségek összefoglalása

Az Iparbiztonsági Szakcsoport kutatásainak céljával elsősorban az egységes katasztrófavédelmi rendszerbe integrált iparbiztonsági hatósági és szakfeladatokból adódó műszaki, vezetési és szervezési szakmai-tudományos problémák megoldása vált. A katasztrófavédelem szervezetében a megjelent új iparbiztonsági feladat- és hatáskörök újabb kihívás elé állítják az oktatás és kutatás képviselőit.

A kutatási témák célkitűzései között immár nyomatékosabban megjelent a katasztrófavédelmi hatósági szervezet- és intézményrendszer fejlesztésének, illetve a beavatkozás kultúrájáról a megelőzés kultúrájára történő áttérés szakmai igénye is. A kutatási témák között ma már ott vannak a katasztrófavédelem vízügyi és vízvédelmi hatósági jog-, intézmény- és eszközrendszerének fejlesztéséhez kapcsolódó kutatási feladatok.

A kutatási témák vezetői főként a KVI oktatói állományából, a katasztrófavédelem és az iparbiztonsági kötelezettségeket végrehajtó gazdasági szervezetek területén dolgozó, doktori fokozattal rendelkező szakemberek közül kerülnek ki.

Az utóbbi évek kutatási eredményei közül kiemelhető például a katasztrófavédelem iparbiztonsági műszaki technikai eszközrendszerének kutatásával és fejlesztésével foglalkozó tanulmány (Zsitnyányi, 2022).

Hasonlóan fontos eredmények vannak továbbá az energetikai rendszerek fenntartható működésével kapcsolatos iparbiztonsági tevékenységek stratégiai célú kutatását érintő kutatásban is (Sibalin, 2023). Az atomerőmű létesítés nukleáris veszélyhelyzet-kezelési követelményeivel foglalkozó PhD-értekezés (Antal-Farkas, 2023), vagy az intelligens detektorok és rendszerek katonai és katasztrófavédelmi alkalmazását érintő kutatómunka (Petrányi, 2021) szintén fontos kutatási eredményeket hozott.

Iparbiztonsági kutatás és fejlesztés irányai és trendek

Az iparbiztonsági kutatások fő fejlesztési irányai az iparbiztonsági szakterületeken bekövetkező fejlődési trendekhez, az államigazgatási szervezetek jogalkalmazási problémáihoz, az iparbiztonsági hatósági és üzemeltetési feladatok műszaki, eljárási és módszertani megalapozásához kapcsolódnak elsősorban.

A veszélyes üzemi és szállítási szakterületeken külön kutatási feladatokat az iparban, a közlekedésben és a logisztikában megjelenő globális és európai környezeti és energetikai változások befolyásolják.

A hazai feldolgozó és gyártó iparágak struktúrájának változása és új veszélyes tevékenységek megjelenése egyaránt jellemző a veszélyes anyagokkal vagy hulladékokkal foglalkozó veszélyes tevékenységekre. Erre kiváló példa az akkumulátorgyártáshoz, az elektromos meghajtású gépjárművek gyártásával, az akkumulátor hulladékok kezelésével járó iparbiztonságot is érintő változásokra történő reagálás. Ugyanez vonatkozik az atomenergetika biztonságát fokozó új műszaki és biztonsági megoldások megjelenésével és az atomerőműfejlesztésekkel kapcsolatos iparbiztonsági feladatokra is.

A kutatási feladatok tartalmát meghatározzák továbbá a nemzetközi és európai jogi szabályozási keretrendszer változásai is, melyek a létfontosságú rendszerek és létesítmények szabályozása esetében hazánkban is folyamatos intézményfejlesztési feladatokat generálnak. Ezt egészítik ki az ágazat- és alágazat-specifikus kockázatelemzési eljárások és módszertan fejlesztését biztosító műszaki követelmények tudományos alapokon történő meghatározása, valamint az erre épülő dokumentációs rendszer korszerűsítése is. A kritikus entitások és az alapvető szolgáltatások külső biztonsági, környezeti és társadalmi hatásokkal szembeni ellenállóképességének növelése további feladattal látja el a kutatókat.

A katasztrófavédelem ipari kárelhárítási feladataihoz kapcsolódó nemzetközi és hazai jó gyakorlatok, üzemeltetési biztonsági megoldások és korszerű technikai eszközök adaptálása jelentős mértékben segíti a veszélyes tevékenységekben rejlő kockázatok minimalizálását.

A tűzvédelmi mérnöki kutatásokban rejlő lehetőségek vizsgálata

Az MRTT Katasztrófavédelmi Tagozata Tűzvédelmi Mérnöki Szakcsoportjának 2023. évi megalakulását a KVI által szervezett tűzvédelmi mérnöki alapképzési szak 2022/2023 tanév őszi szemeszteri indítása alapozta meg. Természetesen a szakcsoport érintett oktatóinak számára a legjelentősebb és legátfogóbb képzésfejlesztési feladatoként jelentkezett a tűzvédelmi mérnöki alapképzési szak

szaklétesítéséhez és szakindításához kapcsolódó dokumentáció elkészítése, és azoknak az egyetemi fórumrendszeren történő jóváhagyást követően az Oktatási Hivatallal való engedélyeztetése. A mérnöki képzés indításának indokoltságát részben a tűzvédelmi jogi szabályozás végrehajtásában érintett gazdasági szereplők képzési igénye jelentette, ezáltal biztosítandó a jelen kor egyre változó tűzvédelmi mérnöki képesítési kompetenciákkal és tervezői jogosultsággal rendelkező, magas színvonalon képzett szakemberek felkészítése. Részben pedig a BM OKF tapasztalatai is alátámasztották az igényt, mivel a hivatásos katasztrófavédelmi szervek részére is szükséges az érintett gazdasági szereplők szakembereivel azonos szintű képesítéssel rendelkező tűzvédelmi mérnök képzettségű szakemberek alkalmazása (Cséplő, Kátai-Urbán & Vass, 2018).

A tűzvédelmi mérnök alapképzés létesítésének és indításának célja alapvetően a következő képesítési jogkörökhöz kötött mérnöki (műszaki) tevékenység végzéséhez szükséges jogosultságokhoz és ismeretekhez kötődnek. Ilyen jogosultság és ismeretek szükségesek a tűzvédelmi tervezői tevékenység folytatásához, a tűzvédelmi szakértői tevékenység végzéséhez, az építmények tűzvédelme, a tűzoltó technikai eszközök, az ipari tűzvédelem, a tűzvizsgálat, a beépített tűzvédelmi berendezés tervezőre és kivitelezőre vonatkozó ismeretek megszerzéséhez, a gazdálkodó szervezetek tűzvédelmi szakágazataiban történő munkavégzéshez, valamint a hivatásos katasztrófavédelem tűzvédelmi mérnöki ismereteket igénylő munkaköreiben való tevékenységhez.

A képzés minőségi színvonalát a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság által jóváhagyott természettudományi ismeretekhez, a gazdasági és humánismeretekhez, a tűzvédelmi műszaki alapozó ismeretekhez és a tűzvédelmi mérnöki ismeretekhez tartozó tantárgyi struktúra biztosítja (URL2).

A szakcsoport kiemelt szakmai feladatát képezte a 2022/2023 tanévben indult négyéves tűzvédelmi mérnöki alapképzési szakra épülő tűzvédelmi mesterképzési szak létesítésével és indításával kapcsolatos előkészítő feladatok megkezdése. A mesterképzés indítása a mérnökképzés teljes körű portfóliójának kialakítása érdekében szükséges, így biztosítva hosszútávon mind a gazdaság, mind a katasztrófavédelem területén a mérnök szakemberek utánpótlását és az NKE doktori iskoláiban a PhD-fokozat megszerzésének lehetőségét. A tűzvédelmi mérnöki mesterképzés létesítését és a 2026/2027 tanévben történő indítását az építésgazdaságban és a tűzvédelmi területen működő érdekképviseltek, valamint a BM OKF is szakmailag támogatja.

A szakcsoport a 2023-ban kidolgozta a tűzvédelmi felelős műszaki vezető és műszaki ellenőr szakirányú továbbképzési szak képzési és kimeneti követelményét, illetve a kapcsolódó tanterv és vizsgakövetelményeket, amelyek véleményezése a BM OKF irányításával megtörtént. A véleményezésébe

bevonásra kerültek a Magyar Mérnöki Kamara és a Magyar Építész Kamara Tűzvédelmi Tagozatainak, valamint a Magyar Tűzvédelmi Szövetség képviselői. A képzés igényét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége között 2023-ban megkötött együttműködési megállapodás alapozta meg, amely az építésgazdaságban a tűzvédelmi szakterületen jelentkező speciális műszaki szakemberhiányt tervezi pótolni. Az egyéves időtartamú képzés tervezetten 2025 februárjában indul.

A szakcsoport jövőbeni kutatási irányai

A Tűzvédelmi Mérnöki Szakcsoport tevékenységének alapvető célkitűzése a társadalmi és tűzvédelmi szakmai problémákra innovatív mérnöki megoldások keresése tudományos kutatások útján. A műszaki szemlélettel, mérnöki módszerek komplex alkalmazásával történő oktatás- és tananyagfejlesztés területén napjaink egyre gyorsuló technikai fejlődésének nyomon követése a szakcsoport célja.

A 21. század első évtizedeire világszerte kirajzolódtak azok a tűzvédelmi kihívások, amelyek mérnöki megoldásokat igényelnek. Európában az idősödő társadalom védelme tűzvédelmi szempontból az eddig alkalmazott megoldásokon túlmutató új műszaki megoldásokat igényel. Az európai tűzbiztonsági szervezet (European Fire Safety Alliance) első helyen említi tűzvédelmi akciótervében a 65+ korú személyek védelmének fontosságát, kiemelt tekintettel a menekülési képességek növelésének jelentősége szempontjából, amely elsősorban műszaki megoldásokat igényel (URL3). További kiemelt aktualitással bír napjainkban az energiaátállás okozta számos mérnöki kihívás, amelyre adekvát válaszokat kell adnia kutatóinknak a társadalom biztonsága érdekében (URL4).

A műszaki problémákra kutatott megoldások mellett társadalmi nehézségekre is szükséges a mérnöki szemléletű válaszok keresése. Ezen a területen elsődleges cél a lakosság tűzvédelmi tudatosságának növelése, a tűzvédelmi kultúra magasabb szintre emelése a lehető legfiatalabb korosztálytól kezdve. A kutatók kiemelten az Országos Tűzmegelőzési Bizottság munkájának tudományos megalapozását, szakmai előkészítését segíthetik elő (URL5).

Az innovatív mérnöki módszerek elemzéseiben, fejlesztéseiben elsősorban napjaink korszerű szoftveres megoldásainak alkalmazott kutatása a legfőbb irány. A korszerű mérnöki munka és kutatás alapvetően adatalapú. A pontos és adatalapú műszaki szemlélet nem újdonság, de az alkalmazott módszerek, szoftverek és a mesterséges intelligencia (továbbiakban: MI) adta kihívások új távlatok kutatását igénylik. A mérnöki adatokon nyugvó, CAD alapú mérnöki tevékenység váltó modellezés, az építményinformációs modellek előállítás, a parametrikus tervezési metodika napjaink legújabb kihívásait jelentik, amelyek

által szintet kíván lépni valamennyi mérnöki tevékenység, ezért ezen területek kutatása elsődleges cél. Az adatalapú modellek alapvető jelentőséggel bírnak a generatív elveken működő és rohamosan fejlődő MI alkalmazásának területén. Napjainkban, kezdeti fázisban ugyan, de megjelennek az első mérnöki MI algoritmusok, amelyek a parametrizált adatok kapcsán szinte végtelen lehetőséget rejtenek. A szakcsoport jövőbeni célkitűzése mérnöki adatbázis építése, és ezáltal a modellezésbe, a számítógépes tűz-, füst- és kiürítés szimulációkba integrált MI fejlesztésének a kutatása (Zeng et al., 2022).

Az oktatás terén napjainkban hiátus mutatkozik az aktuális és a korszellem kihívásainak megfelelő, modern tűzmelegelőzést ismertető könyvek, tankönyvek területén. Az egyetemi oktatásban és a szakmai önképzésben elengedhetetlen szerepet töltenek be korszerű és megfelelő színvonalú oktatási anyagok. A rendelkezésre álló szakkönyvek, tankönyvek elavultak, régiek. Sem korunk szabályozásának, sem napjaink műszaki tartalmának nem felelnek már meg, ezért pótlásuk kiemelten fontos. A szakcsoport célja, hogy részt vegyen az oktatási célú anyagok elkészítésében, tudományos támogatásában. A tradicionális tankönyvek, műszaki feladatgyűjtemények, egyetemi jegyzetek mellett a célkitűzés modern, kreatív eszközökkel történő tananyagok, szakmai anyagok fejlesztése. Ezen a területen a rövid egy-egy szakmai témát tömören ismertető videótartalmak, egy-egy szakmai témát körüljáró podcastek készítésében való közreműködés és a tartalmak tudományos felügyelete a legfőbb feladat. Napjaink felgyorsult technikai fejlődése, valamint a társadalmi és műszaki igényeket kiszolgáló szabályozás az el nem hagyható, hagyományos, tankönyvi ismereteken túl dinamikusabban változtatható, gyorsan frissíthető és aktualizálható szakmai és oktatási anyagokat is igényel.

Ezen területen is fontos célkitűzésekkel rendelkezik a szakcsoport az oktatási célú szakmai és tudományos tartalmak előállításában és folyamatos koordinálásában (Bray et al., 2023).

Összegezve tehát a szakcsoport legfontosabb jövőbeni kutatási irányai az alábbiak lesznek:

1. Társadalmi kihívások, elsősorban az idősödő társadalom által használt meglévő épületállomány tűzbiztonságának mérnöki szempontú növelése.
2. Az energiaátállítás, az elektromobilitás rohamos fejlődése miatt szükségessé váló tűzvédelmi kihívások műszaki megoldásainak kutatása.
3. A fenntarthatóság alapvető részét képező biztonság, azon belül is a tűzbiztonság hosszútávon fenntartható fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata.
4. A korszerű építményinformációs modellezésen alapuló, számítógépes szimulációkat alkalmazó, komplex innovatív mérnöki módszerek kutatása.
5. Adatalapú, parametrikus és promt tervezési metodika MI-vel segített mérnöki megoldásainak elemzése és fejlesztése.

6. A társadalom tűzvédelmi tudatosságának növelése.
7. A hiánypótlást célzó tradicionális tankönyvek, egyetemi jegyzetek készítésén túl korszerű, releváns és dinamikus kezelhető oktatási tartalmak készítése.

Összegzés, következtetések

Jelen tanulmányban a szerzők szakcsoportonként az alábbi következtetésekre jutottak:

1. A jövő generációjának hatékony felkészítése közös feladat és felelősség. Következésképpen nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt összefogva kell keresni a megoldásokat annak érdekében, hogy a természeti környezet megóvásával a jövő generációinak méltó életkörülményeit biztosítani lehessen. Egyidejűleg ez az a metszéspont, amelyet a jövőben is a lakosság katasztrófavédelmi felkészítése a hatékony biztonságkultúra kialakulását a modern rendészet edukációja területén segíti elő. Fontos mérföldkő lehet a Polgári Védelmi szakcsoport jövőbeli munkájában a veszélyhelyzeti tervezés megújítására tett ajánlások a katasztrófavédelmi reziliencia szempontjából is kiemelt területek erősítésének vonatkozásában.
2. A Tűzvédelmi Szakcsoport kutatásának fókuszában a megelőző tűzvédelem, a mentő tűzvédelem, valamint a tűzvizsgálat szakterületeinek jövőbeni kihívásai állnak. Az építmények tervezésében – az aktív és passzív tűzbiztonság fokozása érdekében – az informatikai megoldások fejlesztése a cél, a mentő tűzvédelemben a meglévő technikai eszközök alkalmazásának bővítése és új műszaki megoldások bevonása a beavatkozások hatékonyabbá tételére, valamint a tűzvizsgálatok során a vizsgálati eljárások és módszertani folyamatok korszerűsítése a jogalkotói és jogalkalmazói tevékenység jobbítását illetően.
3. Az iparbiztonsági kutatások irányait a változó globális környezetünk, az új iparágak megjelenése, a nemzetközi és európai uniós szabályozás változása, a jogalkalmazási műszaki, eljárási és módszertani keretrendszer kiépítésének követelményei befolyásolják elsősorban, amelyek által létrejövő tudományos problémák megoldása többek között az iparbiztonsági szakcsoport tagjaihoz köthető kutatási tevékenységben jelenik meg.
4. A jövő nagy lehetősége lesz a tűzvédelmi mérnökképzésben rejlő jelentős szakmai és tudományos kutatási potenciál, amely a szerzők álláspontja alapján középtávon a tűzvédelmi mérnöki mesterképzés, valamint a mérnöki és műszaki szakterületen megjelenő új társadalmi és digitális kihívások keretében használható fel.

5. A katasztrófavédelmi PhD doktori képzés az NKE szakirányú képzést folytató doktori iskoláiban valósul meg, és eredményesen hozzájárulhat a katasztrófavédelmi kutatási eredmények kidolgozásához, illetve a katasztrófavédelmi szakterületek jog-, intézmény- és eszközrendszereinek a fejlesztéséhez.

Felhasznált irodalom

- Antal-Farkas Z. (2023). *Atomerőmű létesítés nukleáris veszélyhelyzet-kezelési követelményeinek kutatása és fejlesztése*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2023.011>
- Ambrusz, J. (2016). An overview of disaster preparedness training in Hungary, with special regard to public administration leaders. In Konferencia Szervezőbizottsága (Szerk.), *Building Disaster Resilience in a Changing World (Book of abstracts)* (pp. 11). Babes-Bolyai University.
- Ambrusz J. & Vass Gy. (2020). Katasztrófavédelem a hadtudomány és a rendészettudomány határán. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében* (pp. 41–50). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Bleszity J., Földi L., Haig Zs., Nemeslaki A. & Restás Á. (2016). Műszaki kutatások és hatékony kormányzás. *Hadmérnök*, 11(3), 221–242.
- Bodnár, L. (2023). New challenge of wildfires in Hungary – Fires at Wildland – urban Interface. In Bodnár, L. & Heizler, Gy. (Eds.), *3rd Fire Engineering & Disaster Management Pre-recorded International Scientific Conference: Book of extended abstracts* (pp. 59–62), Védelem Tudomány Journal.
- Bodnár, L., Restás, Á. & Xu, Q. (2018). Conceptual Approach of Measuring the Professional and Economic Effectiveness of Drone Applications Supporting Forest fire Management. *Procedia Engineering*, 211, 8–17.
- Bray, R. J., Fernandez-Anez, N., Maluk, C., Merci, B., Wang, Y. & Woodrow, M. (2024). IAFSS workshop on education 2023 – Perspectives on the need for competence in fire safety engineering. *Fire Safety Journal*, 144, 104105. <https://doi.org/10.1016/j.firesaf.2024.104105>
- Christián L., Hautzinger Z. & Kovács G. (2021). A magyar rendészeti felsőoktatás jelene és jövője. *Magyar Rendészet*, 21(Klsz), 53–72. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.ksz.4>
- Cséplő Z., Kátai-Urbán L. & Vass Gy. (2018). A tűzvédelmi mérnöki képzéshez szükséges szakmai feltételek vizsgálata. *Hadmérnök*, 13(1), 153–167.
- Ércses, G. (2023). The Architectural aesthetics of fire safety. In Fácányi, Zs., Sugár, V. & Hargitai, D. (Eds.), *Ybl Conference on the Built Environment – Book of Abstracts* (pp. 63–64). Óbuda University.

- Érces, G., Rácz, S., Vass, Gy. & Varga, F. (2023). Robustness of the fire safety network in buildings. In Bodnár, L. & Heizler, Gy. (Eds.), *3rd Fire Engineering & Disaster Management Prerecorded International Scientific Conference: Book of extended abstracts* (pp. 68–72), Védelem Tudomány Journal.
- Érces G. (2023). A BIM és a tűzvédelem. *Védelem Tudomány*, 3(2), 1–18.
- Góra Z. (2021). A katasztrófavédelmi felsőoktatás fejlesztése a rendészeti képzés rendszerében. In Boda J. & Tóth N. Á. (Szerk.), *50 éves a rendészeti felsőoktatás* (pp. 125–129). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Farkas Á. (2022). Az Alaptörvény új, védelmi és biztonsági tárgyú rendelkezéseinek elemzése I. In Kádár P. (Szerk.), *Védelmi-biztonsági szabályozási és kormányzástani műhelytanulmányok* (pp. 2786–2283). Nemzeti Közszerzői Egyetem Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely.
- Hadnagy-Imre J. (2007). *A tűz megelőzése fejlődése napjainkig*. Védelem Online.
- Kádár P. (2022). A különleges jogrendi szabályrendszer reformja. *Katonai jogi és hadijogi szemle*, 10(3), 65–90.
- Kátai-Urbán L. & Vass Gy. (2019). Katasztrófavédelmi PHD doktori képzés és kutatás. *Védelem Tudomány*, 4(3), 165–184.
- Kersák J. Zs. (2021). Katasztrófavédelmi műveletek elemzés, értékelése a lezárt tűzoltási és műszaki mentési adatok alapján. *Hadtudomány*, 31(e), 84–98. <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2021.31.E.84>
- László V. (2022). A különleges jogrend és a veszélyhelyzet intézménye Magyarországon – aktuális kérdések és a 2023-tól hatályba lépő szabályozás. *Polgári Védelmi Szemle*, 14(DARE-net ksz), 201–215.
- Nagy L. Z. (2020). *Mérnökszemléletű tűzvizsgálattan*. Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság.
- Öhrn, O., Sykam, K., Gawusu, S., Mensah, R. A., Restas, A., Först, M., Jiang, L. & Xu, Q. (2023). Surface coated ZnO powder as flame retardant for wood: A short communication. *Science of The Total Environment*, 897(1), 165290. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.165290>
- Pántya P. (2023). Műszaki fejlesztési lehetőségek a tűzoltóságok légzésvédelme terén. *Hadmérnök*, 18(1), 75–92.
- Petrányi, J. (2020). *Research and development of intelligent detectors and systems for detection of ionizing radiation for military and disaster management applications*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszerzői Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2021.012>
- Rácz S. (2023). A széndioxid, mint veszélyforrás a háztartásokban. *Védelem Tudomány*, 8(klsz), 151–161.
- Restás, Á., Virovác, V., Rácz, S. & Bodnár, L. (2022). Low-cost solution for forest fire detection using surveillance camera. In Luis, M. R. & Domingos, X. V. (Eds.), *Advances in Forest Fire Research 2022* (pp. 1705–1708). Univesity of Coimbra.

- Restás, Á., Kristóf, A. & Bodnár, L. (2022). Ground water as water source opportunity at the fire front – case study at Bács-Kiskun County, Hungary. In Luis, M. R. & Domingos, X. V. (Eds.), *Advances in Forest Fire Research 2022* (pp. 1646–1650). Univesity of Coimbra.
- Rigo, d. D., Libertá, G., Durrant, T. H., Vivancos, T. A. & San-Miguel-Ayanz, J. (2017). *Forest fire danger extremes in Europe under climate change: variability and uncertainty*. Publications Office of the European Union.
- Sibalin I. (2023). *Az energetikai rendszerek fenntartható működésével kapcsolatos iparbiztonsági tevékenységek stratégiai célú kutatása és fejlesztése*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszerológati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2023.013>
- Sykam, K., Försth, M., Restás, Á. & Das, O. (2021). Phytic acid: A bio-based flame retardant for cotton and wool fabrics. *Industrial Crops and Products*, 164(10), 113349. <http://dx.doi.org/10.1016/j.indcrop.2021.113349>
- Teknős L. (2021). Térségünk természeti katasztrófák általi veszélyeztetettsége, a 2021. évi viharok mentési, helyreállítási feladatai. In Bodnár L. & Heizler Gy. (Szerk.), *Természeti Katasztrófák Csökkentésének Világnapja Nemzetközi Tudományos Konferencia* (pp. 43–50). Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület.
- Tomka P. & Pántya P. (2023). Hőkamerák alkalmazhatósága a tűzoltósági, katasztrófavédelmi műveletek során. *Polgári Védelmi Szemle*, 15(DAREnet ksz), 202–211.
- Varga F. (2023) A Katasztrófavédelmi Intézet felsőfokú képzési portfóliójának bemutatása, fejlesztési lehetőségei. *Védelem Tudomány*, 8(klsz), 26–33.
- Zeng, Y., Zhang, X., Su, L. & Wu, X. (2022). Artificial Intelligence tool for fire safety design (IFETool): Demonstration in large open spaces. *Case Studies in Thermal Engineering*, 40, 102483. <https://doi.org/10.1016/j.csite.2022.102483>
- Zsitnyányi A. (2022). *A katasztrófavédelem iparbiztonsági műszaki technikai eszközrendszerének kutatása és fejlesztése*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszerológati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2022.028>
- Vass Gy. (2018). A katasztrófavédelmi képzés helyzete a rendészeti felsőoktatás rendszerében. In Dobák I. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére* (pp. 659–667). Dialóg Campus Kiadó.
- Veresné Rauscher J. (2021). Nemzetközi kutatások és kiürítés szimulációk fejlődése III. – külföldi kitekintés. *Védelem Katasztrófavédelmi Szemle*, 28(3), 27–28.

Online hivatkozások

URL1: *MRTT Katasztrófavédelmi Tagozat*. <https://rendeszet.uni-nke.hu/tagozatok/katasztrofavedelmi-tagozat>

URL2: *Tűzvédelmi mérnök alapképzési szak*. <https://kvi.uni-nke.hu/oktatas/tuzvedelmi-mer-noki-alapkepzes>

URL3: *European Fire Safety Alliance: Fire Safety Action Plan*. <https://www.europeanfiresafetyalliance.org/wp-content/uploads/2020/04/European-Fire-Safety-Action-Plan.pdf>

URL4: *Fire Safety – Know the facts.* <https://www.firesafeurope.eu/facts-figures>

URL5: *Országos Tűzmegeelőzési Bizottság.* <https://www.katasztrofavedelem.hu/65/orszgos-tz-megelzsi-bizottsag>

URL6: *Reporting from Valencia, Spain.* <https://www.nytimes.com/2024/02/24/world/europe/fire-valencia-spain.html>

URL7: *Grenfell Tower Fire. Preliminary Report.* https://www.london-fire.gov.uk/media/5087/gtirt19-01534_grenfell_tower_fire_preliminary_report_final.pdf

Alkalmazott jogszabályok

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Vass Gy., Ambrusz J., Restás Á., Varga F. & Kátai-Urbán L. (2024). A katasztrófavédelmi kutatások eredményei és fejlesztése a rendészettudomány rendszerében. *Belügyi Szemle*, 72(5), 815–833. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp815-833>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Vass Gyula, aki a vass.gyula@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Nemzetbiztonság mint kutatási terület irányjai és kilátásai

Trends and prospects for national security as a research area

Solti István

Dr. PhD, tanársegéd, elnök
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Magyar Rendészettudományi Társaság,
Polgári Nemzetbiztonsági Tagozat
solti.istvan@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A szerző a nemzetbiztonsági tanulmányok/elméletek/kutatási terület jelenlegi magyarországi helyzetét vizsgálja meg dolgozatában. Elsődleges célja egy hiteles diagnózis felállítása, amely megmutatja, hogy a nemzetbiztonsági tanulmányok körében melyek azok a területek, ahol esetleg friss lendületre lehet szükség, és melyek azok, amik csupán a gondos figyelmet igénylik.

Módszertan: A cél érdekében a szerző áttekintik a nemzetbiztonsági elméletekhez szorosan köthető területeket, az eredmények lehetséges megjelenési felületeit és az egyes tudományos eredmények hatásait a nemzetbiztonsági szféra mindennapi tevékenységére. Ennek érdekében több kutatási módszert párhuzamosan alkalmaz, de elsősorban az elméleti-logikai kutatás eszközrendszerét vette igénybe. Az egyes tudományterületek összevetésénél azokra az eredményekre helyezte a hangsúlyt, amelyek a nemzetbiztonsági tevékenység funkcióihoz kapcsolódó aspektusokat vizsgálja.

Megállapítások: A szerző a nemzetbiztonsági kutatási terület jellegzetességeit áttekintve végül arra a következtetésre jutott, hogy a századfordulót követően több területen is jelentős átrendeződés ment végbe. Egyre több olyan tudományterület van, amelynek képviselői a nemzetbiztonsági tevékenység egyes szegmenseit saját módszereik és szempontjaik szerint dolgozták fel, valamint a rendészettudomány már kinyilvánítottan is önálló kutatási területévé tette. E mellett a tárgyalt témák köre is jelentősen kiszélesedett, ami szintén az új tudományterületek belépésének köszönhető.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 02. Elfogadás: 2024. 04. 15.

Érték: A szerző a pozitív folyamatok mellett azt is megállapította, hogy továbbra is beazonosíthatók olyan kutatási területek, amikben jelentős előrelépésekre volna lehetőség.

Kulcsszavak: nemzetbiztonság, nemzetbiztonsági tanulmányok, hírszerzés, elhárítás

Abstract

Aim: The author examines the current state of national security studies/theories/research in Hungary. Their primary objective is to provide a credible diagnosis of which areas of national security studies may need fresh impetus and which areas need only careful attention.

Methodology: To this end, the author reviews the areas closely related to national security theory, the possible outlets for the results, and the implications of each academic finding for the everyday work of the national security sphere. To this end, several research methods have been applied in parallel, but primarily the theoretical-logical research toolbox has been used. In comparing the different disciplines, the author has focused on those results that examine aspects of national security activity that are related to its functions.

Findings: In reviewing the characteristics of the area of national security studies, the author concluded that there has been a significant shift in several areas since the turn of the century. There are several disciplines that have developed their own methods and perspectives on specific aspects of national security, and police science has been declared as a distinct field of research. In addition, the range of subjects covered has broadened considerably, also due to the entry of new disciplines.

Value: But alongside these positive developments, the author also found that there are still areas of research where significant progress could be made.

Keywords: national security, national security studies, intelligence, counter-intelligence

Bevezetés

Mint az írás címe is mutatja, ez az áttekintés a rendészettudomány egyik kutatási területének, a nemzetbiztonsági kutatási terület elmúlt néhány évének jellegzetességeit tervezi felvillantani, mégpedig a Magyar Rendészettudományi Társaság (továbbiakban: MRTT) megalakulása 20. évfordulója alkalmából.

Ennek apropója, hogy az MRTT-n belül külön polgári nemzetbiztonsággal foglalkozó tagozat is tevékenykedik. A tagozat célja, hogy a nemzetbiztonsági elméletek iránt érdeklődő szakemberek tudományos tevékenységét támogassa és ösztönözze. Olyan kutatókét, akik a nemzetbiztonságot meghatározó alapkérdéseket elemzik, a környezetünkben megjelenő veszélyeket, fenyegetéseket és kihívásokat, valamint ezek nemzetbiztonságra gyakorolt hatásait kutatják, továbbá összességében a nemzetbiztonsági tevékenységeket vizsgálják tudományos igényességgel.

Mikor kézhez vettem az MRTT felhívását, az első gondolat az volt, hogy itt egy alkalom, hogy áttekinthessem a saját területünk elért eredményeit, kutatási trendjeit, a különböző műhelyek tevékenységeinek hatását. Az első lelkesedést aztán szokás szerint a felismerés követte. Az első ránézésre egyszerű feladat mégsem lehet egy felsorolás nevekkel, címekkel, hivatkozásokkal és hozzáfűzött saját megállapításokkal, hiszen ehhez első lépésként tisztában kell lennünk azzal, hogy a tudomány területén mi is a nemzetbiztonság.

Az nagy biztonsággal kijelenthető, hogy a nemzetbiztonságot önálló tudományterületnek nem tekinthetjük. Viszont abban már nagyobb a bizonytalanság, hogy melyik tudományterülethez tartozhat. Államtudomány? Jogtudomány? Esetleg hadtudomány? Vagy rendészettudomány? A képet még az is árnyalja, hogy egyes műszaki tudományok területén történő kutatásokkal is találkozunk, de még ezeken kívül is találunk kapcsolódó tudományterületeket. Korábban előtérbe került az a nézet, ami szerint a nemzetbiztonsági elméletek kizárólag a hadtudományhoz tartoznak (Vida, 2014), viszont megítélésem szerint ezt az idő és a különböző tudományágak eredményei napjainkra meghaladták. Egy azonban kijelenthető, akik jelenleg közvetlenül nemzetbiztonsági kutatási területen végeznek kutatásokat, azok a rendészettudomány keretében is megtalálhatják a helyüket.

Ezzel párhuzamosan viszont azt alaptételként fogadhatjuk el, hogy „léteznek a nemzetbiztonsági elméletek, amelyek a nemzetbiztonsági rendszerrel foglalkoznak” (Vida, 2022). Azonban az, hogy a nemzetbiztonsági rendszer mely jellemzők alapján különíthető el más állami rendszerektől, arra már számtalan megközelítést láthatunk. Vagyis az alapproblémát maga a nemzetbiztonsági elméletek tárgyának, más kifejezéssel a nemzetbiztonsági kutatási területnek a meghatározása jelenti. Kiket és milyen eredményeiket sorolhatjuk a terület teljesítménye közé? Milyen tényezők, amik erre a megfelelő választ megadhatják? Egyáltalán el kell-e élesen határolni bármitől és bárkitől, vagy már az érintettség meghatározza a hovatartozást. Illetve még egy fontos kérdés merül fel úton-útfélen: Van önálló polgári és nem polgári, így katona nemzetbiztonság kutatási terület?

Az imént felvetett kérdések nem mindegyikére keresem a választ ebben a dolgozatban, inkább arra szorítkozom, hogy felvillantsak néhány olyan, akár hangsúlyos vagy kevésbé hangsúlyos kérdéskört, amelyek meghatározhatják tudományos életünk jelenlegi és jövőbeni mindennapjait.

A nemzetbiztonság mint államigazgatási terület

Az állambiztonság, az államvédelem, a nemzetbiztonság és az e területeken megvalósuló titkosszolgálati tevékenység az állami működés egy olyan szegmense, amely az egyes államoknak az államstruktúráktól és a hatalmi berendezkedésektől függetlenül megjelenő működési formája.

Mint ahogy Finszter professzor megjegyzi: azt követően, hogy a fennálló hatalmi viszonyok őrzése már nemcsak az uralkodó magánügye volt, hanem az állam saját feladata, az állambiztonság közüggé vált, aminek szervezeti és eljárási alakzatai a rendészeti igazgatás részeként jöttek létre (Finszter, 2019). A megállapításhoz azt azonban hozzá kell tenni, hogy ez alól jellemzően kivétel a katonai hírszerzési szakág, amit szinte mindenhol és mindenkor a honvédelmi igazgatás tart magánál.¹ Ezzel párhuzamosan megfigyelhető a tendencia, hogy az egyes államok nemzetbiztonsági ügynökségei kikerülnek a rendészeti igazgatás felügyelete alól, és jellemzően a miniszterelnöki irányítás valamely formája szerint működnek.² Hazánkban is megfigyelhető az említett folyamat. A dolgozat készítésének napjaiban e tendenciát erősítő lépések történnek Magyarországon is. A nemzetbiztonság megőrzi kormányzati irányítási jellegét, viszont az irányítás a kormányfő egyre közvetlenebb hatáskörébe kerül, és szinte teljes egészében kikerül a rendészeti és részben a honvédelmi igazgatásból, természetesen, ha azt szűk értelmében kezeljük.³

Magyarország Alaptörvénye a hatályba lépése óta a rendőrséggel közös cikkben határozza meg a nemzetbiztonsági szolgálatokat. A 46. cikkében megállapítja funkcióikat, és kimondja, hogy kormányzati irányítás alatt állnak, ahol a Kormány a közigazgatás legfőbb szerve. A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény szerint Magyarországon a központi államigazgatási szervek

1 A hírszerzés történetének feldolgozását lásd bővebben: Boda & Regényi, 2019.

2 Néhány példa a teljesség igénye nélkül: Olaszország, Németország, Spanyolország, Portugália, Horvátország.

3 A cikk készítésének időszakában történik a hazai nemzetbiztonsági szféra igazgatási rendszerének átalakítása, amelynek részletei jelentek meg a Magyar Közlöny 2024. évi 28. és 32. számában (URL1; URL2).

négy csoportját különítjük el. Külön csoport a rendvédelmi szerv és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, ahol a rendvédelmi szerv alatt a rendőrséget, a büntetés-végrehajtási szervet, a hivatásos katasztrófavédelmi szervet és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat kell érteni.

E szerint a nemzetbiztonsági szervek az államigazgatás részei, aminek következtében az irányításuk és vezetésük, valamint egyéb jogállási jellemzőik az államigazgatás valamennyi klasszikus jegyét magukon viselik. Viszont e mellett olyan egyedi jellemzőik vannak, amelyek összességükben kizárólag a nemzetbiztonsági feladat- és eljárási rendszer tulajdonságai. Fontos kihangsúlyozni, hogy összességükben, hiszen sem az ország függetlensége, sem törvényes rendjének védelme nem kizárólagosan a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerében szerepel. Mégis egy funkció említhető, amely más állami szerv esetében nem található meg, ez pedig a nemzetbiztonsági érdek védelme. Azonban ennek kidolgozásával még mindig adós a nemzetbiztonság elméletével foglalkozó tudományos közösség, aminek következtében továbbra is áll Finszter professzor megállapítása, miszerint a fogalom általánossága miatt „*a demokratikus jogállam nemzetbiztonsági szolgálatai lényegében a társadalom működésével és az egyes emberek magatartásával kapcsolatos minden tényt érdeklődési körükbe vonhatnak, ha abban valamilyen nemzetbiztonsági kockázatot feltételeznek*” (Finszter, 2019). A fogalom határozatlansága ellenére is megállapíthatjuk, hogy a nemzetbiztonsági ügynökségek alkotmányos feladataik révén társadalmi igényeknek felelnek meg, melyhez a titkos felderítés, mégpedig a nemzetbiztonsági célú titkos felderítés eszközrendszerét vehetik igénybe.⁴ További sajátossága, hogy a titkos felderítés eszköz- és eljárási rendszerét a széles társadalmi rétegek felületesen ismerhetik meg, hiszen a titkosság követelményének érvényesülésétől nem lehet eltekinteni.

Az alaptörvényi konstitúciónak további aspektusa, hogy a teljes nemzetbiztonsági tevékenység, vagyis nem csupán a nemzetbiztonsági szolgálatok, hanem a nemzetbiztonság funkciói teljesítésében részt vevő valamennyi állami szereplő, az államigazgatásban egymáshoz képest elfoglalt helyük és kiszabott feladataik, meghatározott hatásköreik, a nemzetbiztonsági titkos felderítések joga, az egyéb rendészeti szervekhez és funkciókhoz való igazodás meg kell feleljen az alkotmányos követelményeknek. Mindez pedig a nemzetbiztonsági tanulmányok között nem nélkülözheti a jogtudomány, azon belül is az alkotmánytan és a közigazgatástan jelenlétét, valamint az államtudomány vizsgálatait.

Ha a kérdéskört a társadalmi és technikai fejlődés szemüvegén keresztül nézzük, akkor Kovács Zoltán András titkos adatszerző tevékenységekre vonatkozó

4 A titkos felderítés részleteit Hetesy Zsolt dolgozta ki doktori értekezésében. Lásd Hetesy, 2011.

megállapítását idézhetjük. E szerint az információs társadalom kialakulásával a releváns információk széles spektruma vált elérhetővé a társadalom, vagyis bárki számára, ami viszont leszűkítette a titkos adatszerzéssel megszerzendő információk körét, hiszen leszűkült és átalakult az a terület, amelyek gyűjtéséhez titkosszolgálati eszközök alkalmazása szükséges (Kovács, 2019). Ehhez a megállapításhoz viszont azt mindenképpen érdemes hozzátenni, hogy az információs társadalom fejlődésének van még egy, legalább ennyire fontos hozadéka.

Való igaz, hogy a nyilvános adatok köre robbanásszerűen emelkedett, viszont ezzel párhuzamosan az információforrások számszerűsége is jelentős bővülésen ment keresztül. Tekintettel arra, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok létének, működésének, alkotmányos funkciói teljesítésének lényeges feltétele az információ, azon belül is a releváns információ begyűjtése, ezért a nemzetbiztonsági szolgálatok a számtalan formában és helyen tárolt és jelentősen kibővült kommunikációs folyamatokban megjelenő adatok gyűjtését kell elvégezzék. E témát többek között Kovács Zoltán járta körbe, és tanulmányában igazolta, hogy a technikai fejlődés eredményeként az információgyűjtő eszközök és módszerek száma folyamatosan nő, és a jövőben további emelkedés várható (Kovács, 2015).

A nemzetbiztonsági kutatási terület interdiszciplináris jellegét a titkos információgyűjtés kérdésköre mutatja meg leginkább. Az információgyűjtés említett módja ugyan nem kizárólag a nemzetbiztonsági szolgálatok sajátja, hiszen jellemzően a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás egyes szervei is rendelkeznek ezen jogosítványokkal. Így viszont azt mondhatjuk, hogy a nemzetbiztonság titkosszolgálati jellegét az állami felhatalmazással folytatható titkos információgyűjtéssel karöltve a nemzetbiztonsági szféra sajátos funkciói és eljárásainak titkossága adja meg.

A nemzetbiztonság sajátos funkcióinak kutatása

Az előzőekben említetthez hasonló következtetésre juthatunk akkor is, ha a hivatásrendek funkciói felől közelítjük meg a nemzetbiztonsági tanulmányokat. A titkosszolgálatok, a rendőrség és honvédség olyan állami funkciókat teljesítenek, amelyek közös vonása a kihívások leküzdése és a veszélyek elhárítása. Ezek az alkotmányos szervek az állam függetlenségének egyes szegmenseit védik, ennek során pedig kizárólag az állam mint önálló identitás számára rendelkezésre álló kényszerítő eszközrendszereket vehetnek be. Mégis a nagy halmazon belül az egyes hivatásrendek jól elhatárolhatók egymástól, még úgy is, hogy találunk közös halmazati elemeket. Ha megvizsgáljuk a védendő értékeket, akkor azt látjuk, hogy a honvédség funkciója az állam külső fegyveres

fenyegetettségekkel szembeni védelme, a rendőrség az állam közrendjéért és belső biztonságáért felel, míg a nemzetbiztonság az állami szervek működését veszélyeztető leplezett törekvésekkel szembeni védelmi vonal, valamint a kormányzat információs igényét kielégítő szervezetek.

Vizsont valamennyi funkció esetében található közös halmazati rész. Az állam büntetőjogi igénye körében számos olyan magatartással találkozunk, amik túlmutatnak a közrenden és közbiztonságon, és már a nemzetbiztonság számára is veszélyeket rejtenek magukban. Mindezekon felül a külföld ellenséges szándékainak megismerése a honvédséggel jelent közös viszonyulási pontot. Ezekből a problémákból pedig már az adódik, hogy a nemzetbiztonság kutatásakor valamennyi irányt vizsgálni szükséges, így nem zárhatjuk ki, sőt segítségül is hívhatjuk az egyes tudományterületek eredményeit.

A Nemzeti Biztonsági Stratégiában is kijelölt biztonsági kihívások területei közül számosban láthatunk kutatásokat a nemzetbiztonság felségterületét érintően. Egyrészt megjelennek azok az elsődleges biztonsági problémák, amik a nemzetbiztonság mellett több államigazgatási vagy alkotmányos szerv feladatkörében is előkerülnek. Született például az utóbbi években PhD-értekezés a migráció által generált nemzetbiztonsági kihívásokról (Laufer, 2013), Dely Péter megvizsgálta a nemzetbiztonsági ügynökségek szerepét és helyét polgári válságkezelés témakörben (Dely, 2021), míg Benedek Márta a 21. század nemzetbiztonsági stratégiai kérdéseit járta körbe közép-európai államok kül- és biztonságpolitikai környezetét elemezve (Benedek, 2016).

Révész Béla *A titok mint politika* című művében arra a következtetésre jutott, hogy mivel a közigazgatás a politikai folyamatok részese, ezért ez bizonyos sajátosságokkal érvényes a titkosszolgálatok vonatkozásában is. Azonban *„míg a közhivatalnoki kar elsősorban funkcionális szerepet tölt be a politikai döntéshozatalban, addig a titkosszolgálatok egyszerre tölthetnek be ágazati és funkcionális szerepet”* (Révész, 2007). A nemzetbiztonsági ügynökségek teljes működését az a kettősség határozza, hogy *„intézményi súlyuk egyébként is a döntéshozatal környékére pozicionálja őket, de emellett a konkrét döntési alternatívák számára is ők szolgáltatják az aktuális adatokat, információkat, sőt, az elemzéseket, értékeléseket. Fokozza ezen súlyukat az a gyakran figyelmen kívül hagyott funkciójuk, amely szerint – ismét a „civil” politikus köztisztviselő súlyát felülmúlva – nem egyszerűen az adatszolgáltatásban merül ki tevékenységük lényege, hanem ugyanilyen, ha nem nagyobb jelentősége van a feltárt, elemzett, értékelt konfliktusok titkos alakításának, az ezekre gyakorolt hatásaiknak”* (Révész, 2007). Ha elfogadjuk Révész Béla megállapításait, akkor ezekből ismét csak az a következtetés vonható le a tudományos élet számára, hogy a nemzetbiztonsági kutatási terület nem sorolható be egyetlen tudományterület alá sem.

A teljes nemzetbiztonsági szféra és azon belül is a nemzetbiztonsági tevékenységek problémakörét számos tudományterület által szükséges szemügyre venni. Felismerhetünk olyan tudományterületeket, amelyek már eddig is témának tekintették a nemzetbiztonságot, mint például az alkotmánytan, közigazgatás-tan, biztonságföldrajz, nemzetközi tanulmányok, hadtudomány és a rendészettudomány. Viszont Révész Béla azon megállapításával is egyet érthetünk, hogy ennek következtében itt is a mindenkié, tehát senkié felismerés veszélye állhat fenn, vagyis többnyire „ezen diszciplínák peremvidékére szorul a titkosszolgálatok belső viszonyainak és környezetének elemzése” (Révész, 2007).

A Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskolájának megalakulását megelőzően kizárólag a hadtudomány volt az, amely a nemzetbiztonság mint kutatási terület jelentőségét elismerte, és biztosította fejlődését. Ennek köszönhető, hogy a terület elméleti megalapozása nem maradt el, ezek eredményeit Vida Csaba külön tanulmányban is összegezte (Vida, 2014). Azonban azzal, hogy a 2010-es évek óta a rendészettudomány is elismeri saját tudományos kutatásainak terepévé, egyrészt méltányolt egy már korábban megfogalmazódott igényt, másrészt a titkosszolgálatok dogmatikai elemzéséhez is új szempontokat emelt be. Ugyanis a normatív szemlélet pusztá leíró funkciója mellett előtérbe kerülhet a kritikai gondolkodás újító szerepe (Boda, Finszter, Imre, Kerecsi, Kovács & Sallai, 2016).

Említhetünk egy kifejezetten közös, de mindenképpen közös tőről fakadó területet, mégpedig a rendészeti és a honvédelmi igazgatásban foglalkoztatott területét. A nemzetbiztonság esetében ez oly annyira közös, hogy a titkosszolgálatok foglalkoztatási viszonyait ugyanaz a törvény szabályozza, mint a többi rendvédelmi szolgálatét, de jogintézményi és szabályozási eszközök szintjén a honvédek jogállását szabályozó jogszabályokkal is lényeges azonosságok és hasonlóságok mutathatók ki. Annak ellenére figyelhető meg ez a fejlődési vonal, hogy a rendszerváltozást követően követelmény volt az erőszakos szervezetek leválasztása egymásról, és egy későbbi hatalomkoncentráció lehetőségének a kizárása, ennek ellenére a titkosszolgálatok munkatársai azóta is ugyanazon jogállási elemek mentén foglalkoztatottak, mint a rendőrség és a honvédség munkatársai. Azzal, hogy számos, a munka világával foglalkozó tudomány (például szervezetpszichológia, munka- és szervezetelmélet, munka- és szervezetantropológia) ezen a területen nem dolgozta ki a területspecifikus megoldásait, az eredeti elképzelésekkel szemben pont a katonai viszonyok szerint szabályozza a nemzetbiztonsági szervek belső szervezeti viszonyait és munkatársainak szolgálati viszonyát. Azt fontos hangsúlyozni, hogy történtek a témában lezárt és figyelemre méltó eredményeket hozó kutatások, melyek a humánerőforrás-gazdálkodás egyes szegmenseire koncentráltak (Zalai, 2013; Horváth,

2018), viszont egy átfogó és önálló viszonyrendszer kialakításához szükséges lehet újabb, ágazati szinten is hasznosítható modern megoldások felmutatására.

Maradva a rendszerváltozás időszakánál és az imént említett követelmény-nél azt mondhatjuk, hogy a demokratikus elvárások mentén elfogadott, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995-ös törvénnyel egy időtálló, a jogállami követelményeknek lényegében megfelelő szabályrendszer született meg. Ekkor öt önálló szolgálat működött a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat létrejöttével. A szervezetrendszer 2010 óta többkörös változáson van túl, a versengő szervezeti modellt egyre inkább a fúziós működésen alapuló szervezeti és irányítási rend váltja fel, melynek elméleti alapjait a szakmai közvélemény is számos tudományos fórumon vizsgálat tárgyává tette (Kovács & Dobák, 2018).

A nemzetbiztonság információgyűjtő eszközeinek és módszereinek problematikája

A különböző információgyűjtő módok, így a titkos információgyűjtés tudományos igényű kutatásában az utóbbi időszakban komoly előrehaladás figyelhető meg. Az első lépéseket a jogtudomány képviselői tették meg, mikor alapjogi szempontok mentén vették vizsgálat alá és elsősorban jogintézményként kezelték a kérdést. Vitathatatlan, hogy a jogtudományi kutatások eredményeként ismertük meg a titkos információgyűjtés fogalmi elemeinek alapjogi részét. Ahogy Bejczy Alexa PhD-értekezésében megfogalmazza: „*az állam működéséhez, meghatározott társadalmi érdekek védelméhez szükség van ezen jogintézményre, ugyanakkor az is tény, hogy ezen intézmény olyan súlyos jogkorlátozásokra is alkalmas, amely akár odáig vezethet, hogy nagyobb sérelmet okoz, mint az, amitől megóvni szándékozik*” (Bejczy, 2010). Az Alkotmánybíróság a nemzetbiztonsági tevékenység veszélyeinek egy másik, de az előzővel összefüggő forrására hívta már fel több alkalommal a figyelmet. Így a nemzetbiztonsági törvény 2007-es vizsgálatakor is kimondta, „*hogy az alapvetően titkos és sajátos eszközöket használó tevékenység azért igényel megfelelő jogi szabályozást, hogy a szolgálatok „semmilyen körülmények között ne jelenthessenek veszélyforrást a demokratikus jogrendre.” Ennek érvényesülése érdekében elengedhetetlen követelmény, hogy az alapvető jogok a titkos eszközök használata során is csak a szükségesség keretei között legyenek korlátozhatók*” (AB, 2007). Ezen felvetések óhatatlanul a jogtudomány látókörébe utalják a kérdést, hiszen az alapjogok korlátozhatósága az alkotmányjog fontos kérdése, amely alaptéziseinek letétele komoly tudományos műltra tekint vissza. A probléma jogtudományi eredményei nemzetközi és nemzeti dokumentumokban öltének testet, mint

például Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kihirdetett egyezmény. A Római Egyezmény 8. cikke külön kiemeli a nemzetbiztonságot, mint amelynek védelmi igénye okozhatja a magán- és családi élet, a lakás és levelezés tiszteletben tartásának jogállami tevékenységgel való korlátozását. Ebből viszont az a felvetés adódik, hogy a jogkorlátozások módja, mértéke, esetei, területei stb. még további kidolgozásra és finomításra szorulnak, amiben a bírói gyakorlat mellett a jogtudomány képviselőinek is fontos szerep jut, eszközeire és módszereire vonatkozóan pedig a rendészettudománynak volnának feladatai.

Ha a kérdéskört a rendészettudomány felől közelítjük meg, akkor jóval összetettebb problémával találkozunk. Ugyan a hazai rendészettudomány területén munkálkodók már a nyolcvanas évek második felétől foglalkoztak a titkos eszközök alkalmazhatóságának elvi megalapozásával,⁵ viszont mélyreható tudományos igényű tárgyalása csak az elmúlt évtizedben kezdődhetett meg. Mégpedig annak köszönhetően, hogy megváltozott a titkos eszközökkel kapcsolatos nemzetbiztonsági szemlélet. A modern társadalmakban elkülönül egymástól a titkosság követelménye és a titokzatosság szemlélete. Az például már nem képezi különös védelem tárgyát, hogy a nemzetbiztonsági ügynökségek milyen különleges eszközök alkalmazására jogosultak. Napjainkra csupán az képezi a titok tárgyát, hogy ezeket az eszközeiket mikor, hol, kivel szemben és hogyan vethetik be, valamint az, hogy a technikai információgyűjtés területén milyen konkrét technológia megoldásokat alkalmaznak. A szolgálatok felismerték, hogy az információs társadalomban nincs létjogosultsága bárki által megismerhető és elérhető ismereteket saját titokként kezelni. Ennek a felismerésnek az eredményeként születhettek meg olyan művek, melyek egyes különleges eszközök módszertanával és rendszertanával foglalkoztak, igaz több tudományterület képviselőitől, akik között már kifejezetten rendészettudomány gyakorlóit is megtalálhatók.⁶ A rendészettudomány újfajta megközelítésének köszönhető, hogy a nemzetbiztonsági kutatási területen megjelent a hadtudomány által kidolgozott felderítés, vagyis a forrásalapú megközelítéssel párhuzamosan

5 A titkos információgyűjtés rendészettudományi megközelítésének hazai képviselői között említhetjük Zalai Péter, Komáromi István, Horváth József, Bócz Endre, Máramarosi Zoltán, Lakatos István, Nyíri Sándor Rendészeti Szemlében és Belügyi Szemlében megjelent szerzőket. A szerző gyűjtését lásd bővebben: Solti, 2018.

6 Hetesy Zsolt *Titkos felderítés* című értekezése a jogtudomány területén készült, míg a szerző, Solti István a hadtudomány keretében készítette el a *Titkos információgyűjtés, elvei, eszközei és módszerei, alkalmazásuk a nemzetbiztonsági munkában* című értekezését. Szintén hadtudományi doktori értekezés Nyeste Péter *A bűnüldözési és a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés rendszerspecifikus sajátosságai, szektorális elvei* című munkája, viszont már a rendészettudomány PhD-fokozatát jelentette Mezei József számára *A magyar állam kémelhárító tevékenysége 1975 és 1985 között* című értekezése.

a téma eszköz- és módszeralapú kutatása, ami a napi operatív tevékenységet helyezi a középpontba az elméleti megközelítés helyett. Az információgyűjtés hírszerzési ágak szerinti tárgyalása ugyanis nem alkalmas a nemzetbiztonsági ügynökségek napi operatív tevékenységei rendszertanának feldolgozására, hiszen az egyes hírszerzési ágakon belül elsősorban a katonai felderítés szempontjai domborodnak ki, ami mellett viszont a nemzetbiztonsági ügynökségek titkos eszköztárának rendszertani részletei elsikkadnak. Ez alól talán egyetlen kivételt lehet említeni, a humán hírszerzés területét (továbbiakban: HUMINT), ami sajátosságánál fogva a nemzetbiztonsági tanulmányoknak is megfelel. E sajátosság pedig az, hogy valamennyi HUMINT alkalmazás a titkosszolgálati eszköztárnak is eleme, így e témában olyan átfogó műveleti részleteket bemutató művek is születtek az utóbbi időben, mint Regényi Kund szerkesztésében az *Információszerzés kapcsolati forrásai* című könyv (Károly, Drusza, Regényi & Laufer, 2019), vagy tanulmány formájában a konspiráció jelentőségének elemzése a HUMINT folyamatokban (Dobák, Mezei & Regényi, 2020).

Ennek a szemléletnek köszönhetően készülhetnek olyan, az információszerzésnek konkrét műveleti módszereinek rendszerelméleti vizsgálatait szem előtt tartó tudományos munkák, mint a két világháború utáni szakmatörténeti elemeket megjelenítő hírszerzési és kémelhárítási szabályzat (Regényi & Dobák, 2015), vagy Dobák Imre rádiófelderítés történetét és metodikáit feldolgozó műve (Dobák, 2013), valamint külön említést érdemel az OSINT témakör rendszeres tárgyalása, aminek a *Nemzetbiztonsági Szemle* 2019-ben külön tematikus számot szentelt.

Összegzés

Révész Béla megállapítása szerint „*a nemzetbiztonsági tevékenységre ott és akkor van szükség, ahol és amikor más állami szervek eszközzrendszere nem elégséges a nemzeti érdekek védelmére és érvényesítésére*” (Révész, 2007). Az állítást azonban annyival mégis árnyalni szükséges, hogy a nemzetbiztonsági tevékenység nem merül ki a nemzetbiztonsági célú titkos felderítésben, hanem kiegészül számos, az állami élet számára fontos funkcionális területtel. A hazai példánál maradván ilyennek tekinthetjük például a polgári hírszerzés rejtjel tevékenységét, az Alkotmányvédelmi Hivatal esetében a megbízhatósági vizsgálatokkal kapcsolatos hatásköröket, vagy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál az okmányhatósági és információbiztonsági feladatokat, vagyis az olyan állami feladatokat, amelyek hatékony teljesítése egyébként a különleges eszközrendszerek alkalmazását nem igénylik. Mindezek következtében a hazai

nemzetbiztonsági tanulmányok tárgya is jóval szélesebb, és előre egyértelműen nem is lehet körülhatárolható, mint ahogy ez a dolgozat sem terjedhetett ki minden egyes részterület bemutatására.

Végző konklúzióként a Magyar Rendészettudományi Társaság működésének kerek évfordulója alkalmából fontos kijelenteni – ahogy a fentiekben már többször is utaltam rá –, hogy a rendészettudománynak eddig is meghatározó része volt a nemzetbiztonsági elméletek alakulásában, és a továbbiakban is lényeges szerepet kell vállalnia, hogy az elkövetkező időben megjelenő társadalmi igényeknek még inkább képes legyen megfelelni.

Felhasznált irodalom

- Bejczy A. (2010). *Titkos információgyűjtés vs. alapjogok*. Doktori értekezés. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Benedek M. (2016). *A nemzetbiztonság stratégiai kérdései a XXI. század kül- és biztonságpolitikájában*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2017.09>
- Boda J., Finszter G., Imre M., Kerecsi K., Kovács G. & Sallai J. (2016). A rendészettudományi kutatások elméleti megalapozása és főbb irányai. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, 1(17). <http://hdl.handle.net/20.500.12944/7248>
- Boda J. & Regényi K. (Szerk.) (2019). *A hírszerzés történet az ókortól napjainkig*. Dialóg Campus.
- Finszter G. (2019). Állambiztonság – nemzetbiztonság. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7(3), 98–117. <https://doi.org/10.32561/nsz.2019.3.8>
- Dely P. (2021). *A nemzetbiztonsági szolgálatok és a rendőrség szerepe a polgári válságkezelésben, különös tekintettel az EU afganisztáni szerepvállalására*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2022.005>
- Dobák I., Mezei J. & Regényi K. (2020). A konspiráció szempontjainak megjelenése az állambiztonság kapcsolati forrásból származó információgyűjtésének területein. *Magyar Rendészet*, 20(2), 35–48. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.2.2>
- Hetesy Zs. (2011). *A titkos felderítés*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Horváth F. (2018). *A közszolgálati etika elméleti és gyakorlati kérdései a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2018.021>
- Károly L., Drusza T., Regényi K. & Laufer B. (2019). *Az információszerzés kapcsolati forrásai*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

- Kovács Z. (2015). A titkosszolgálatok és az információgyűjtés jövőbeli lehetséges irányai, új technológiák megjelenése és hatásai a titkosszolgálati tevékenységekre. In Boda J. & Dobák I. (Szerk.), *A nemzetbiztonság technikai kihívásai a 21. században* (pp. 111–122). NKE Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Kovács Z. A. (2019). Adalékok az információszerzés történetéhez. In Boda J. & Regényi K. (szerk.), *A hírszerzés története az ókortól napjainkig* (pp. 9–14). Dialóg Campus.
- Kovács, Z. A. & Dobák, I. (2018). Paradigm Changes in the Hungarian National Security Institutions (1990-2016). In Finszter, G. & Sabjanics, I. (Eds.), *Security challenges in the 21st century* (pp. 175–218). Dialóg Campus.
- Laufer B. (2013). *A migráció rendvédelmi és nemzetbiztonsági kihívásai*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2013.021>
- Mezei J. (2023). *A magyar állam kémelhárító tevékenysége 1975 és 1985 között*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.
- Nyeste P. (2016). *A bűnüldözési célú titkos információgyűjtés története, rendszerspecifikus sajátosságai, szektorális elvei*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2017.05>
- Regényi K. & Dobák I. (2015). Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 3(1), 146–197.
- Révész B. (2007). *A titok mint politika. A titkosszolgálatok politológiai kutatásának lehetőségei*. Doktori értekezés. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Solti I. (2018). *Titkos információgyűjtés, elvei, eszközei és módszerei, alkalmazásuk a nemzetbiztonsági munkában*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2018.008>
- Vida Cs. (2014). A tudományos képzés rendszere a nemzetbiztonság területén. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2(1.ksz), 40–57.
- Vida Cs. (2022). A nemzetbiztonsági elméletek alapjai – Szükségesek-e az alapkutatások a nemzetbiztonsági elméletekben? *Szakmai Szemle*, 20(1), 5–22.
- Zalai N. (2012). *A humánerőforrás-gazdálkodás kérdéseinek vizsgálata a nemzetbiztonsági szolgálatoknál*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2013.016>

Alkalmazott jogszabály

2/2007. (I. 24.) AB határozat

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Magyar Közlöny* 2024. évi 28. szám. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/549d2f2d5d-347bcf7a8a6290413e6dbb4e27c11c/megtekintes>

URL2: *Magyar Közlöny* 2024. évi 32. szám. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/0d91948a-995a79920bb9df99739709f6b2ad345b/megtekintes>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Solti I. (2024). Nemzetbiztonság mint kutatási terület irányai és kilátásai. *Belügyi Szemle*, 72(5), 835–848. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp835-848>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Solti István, aki a solti.istvan@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Szabálysértési „kontra” közigazgatási bírság

Misdemeanour fine and administrative fine

Skorka János Tamás

mesteroktató, doktorandusz, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
skorka.tamas@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A jogalkotó a jogsértő magatartások szankcionálását jogpolitikai, célszerűségi, hatékonysági elvek alapján, de saját belátása szerint helyezi el az egyes jogterületeken. A bűncselekményi szintet el nem érő, csekélyebb társadalomra veszélyességgel bíró magatartások hagyományosan a szabálysértési jog terítóriumába tartoznak. Az egyes jogterületek között azonban vannak mozgások. Egyes magatartások átkerülnek a szabálysértési jog területéről a közigazgatási bírságolás hatálya alá. Nem ritkán a szabálysértési tényállások egyes elkövetési magatartásai megmaradnak a szabálysértési jogon belül, míg ugyanazon tényállás másik elkövetési magatartása átkerül a közigazgatási jog hatálya alá. Kapcsolatba hozható-e ez a jelenség a két jogterület szankciórendszerével? Milyen szankciók találhatók az egyes jogterületeken és ezek mennyiben hatékonyak adott jogsértő magatartások szankcionálásában? Ezen kérdések megválaszolása a szabálysértési jog továbbfejlődésének az irányát adhatja meg, illetve beigazolhatja azt a tézist, amit a szakirodalom már megfogalmazott, hogy a szabálysértési jog fokozatosan leépülő közigazgatásvédelmi funkcióját az ágazati szabályozás veszi át, és a szabálysértési jog egyre inkább a büntetőjog árnyékképévé válik.

Módszertan: A kérdések megválaszolása érdekében a szabálysértési törvény és a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló törvény rendelkezéseit, illetve a hozzájuk kapcsolódó szakirodalmat vetette össze, elemezte a szerző.

Megállapítások: A szerző az elemzés során arra a megállapításra jutott, hogy a két jogterület szankciói a vizsgálat fókuszát képező közlekedési szabályszegések

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 03. Elfogadás: 2024. 04. 11.

szankcionálásában erős hasonlóságot mutatnak, ezek önmagukban nem eredményezhetik a két jogterület közötti mozgásokat. A jelenség megértéséhez szükséges a jogpolitikai indokok, a gazdaságossági, hatékonysági kérdések figyelembevétele. **Érték:** Az elemzés megmutatta az egyes szankciók közötti hasonlóságokat, eltéréseket, és rámutatott arra, hogy adott magatartások esetén melyek jelenthetnek adekvát megoldást a szankcionálásra. A tanulmány megállapításai beépítésre kerülnek *A közigazgatás büntetőhatalma* című doktori értekezésbe.

Kulcsszavak: szabálysértési jog, közigazgatási jog, szankciórendszer, ágazati szabályozás

Abstract

Aim: The legislator places the sanctioning of unlawful conduct in the various areas of law on the basis of principles of legal policy, expediency and effectiveness, but at its own discretion. The law on misdemeanours has traditionally covered conduct which is less dangerous to society and which does not rise to the level of a criminal offence. However, there are movements between the different areas of law. Some conduct is transferred from the area of misdemeanour law to administrative fines. It is not uncommon for certain offences to remain within the scope of the law on offences, while other offences in the same situation are transferred to administrative law. Can this phenomenon be linked to the system of sanctions in the two areas of law? What sanctions can be found in each area of law and how effective are they in sanctioning specific offences? The answers to these questions may provide a direction for the further development of the law of misdemeanours and may confirm the thesis already formulated in the literature that the gradually declining administrative protection function of the law of misdemeanours is being taken over by sectoral legislation and that the law of misdemeanours is increasingly becoming a shadow image of criminal law.

Methodology: In order to answer the questions, the author compared and analysed the provisions of the Act on Administrative Offences and the Act on Sanctions for Administrative Offences, as well as the related literature.

Findings: In order to understand this phenomenon, it is necessary to take into account the legal policy rationale and the questions of economy and efficiency.

Value: The analysis has shown the similarities and differences between the various sanctions and has indicated which sanctions may be an adequate solution for specific behaviours. The findings of the study will be incorporated into the doctoral thesis on „*The criminal power of public administration*”.

Keywords: misdemeanour law, administrative law, sanctions system, sectoral legislation

A közigazgatási büntetőjog kialakulása és fejlődése hazánkban

A társadalomra veszélyes magatartások szankcionálása az állami büntetőhatalom feladata. Ennek két alapvető jogi területe a büntetőjog (ebben az értelemben a szabálysértési jogot ide soroljuk) és a közigazgatási jog, „mindkét jogterület szabályozási tárgykörében ott van a szankcionálás” (Balla, 2023). Mindkét jogterületnek más a szankcionálási funkciója, előbbinek a jogrendszer védelme, a közigazgatásnak pedig valamilyen közfeladat érvényesítése (Balla, 2023). Azt azonban a jogalkotó dönti el, hogy ez a büntetőhatalom melyik jogág keretei között, milyen eszközökkel juttassa érvényre a jogi normákat. A magyar jogfejlődésben a kihágási jog volt az első lépcső, amely a klasszikus büntető igazságszolgáltatásról leágazott. A kihágási jog vegyes tartalmú volt: kriminális jellegű „kis bűncselekményeket” és igazgatásellenes normaszegéseket, azaz „állampolgári engedtlenségeket” egyaránt tartalmazott (Kis, 2019). A közigazgatási szervek a bíróságok mellett helyet kaptak az eljárások lefolytatásában. A kihágási jog gyakorlatilag létrehozta a magyar jogban a közigazgatási hatáskörébe utalt büntetőhatalmat. Büntetőjogi tényállásokat az állam kizárólag törvény útján alkothat és azt kizárólag bíróságok alkalmazhatják, a közigazgatási büntetőjog, mindaz a büntetőjog, amely esetében ezek a posztulátumok nem érvényesülnek, tehát a közigazgatás – törvényi felhatalmazás alapján – szabályt alkot, magatartást büntetendővé nyilvánít és szankcionál (Bittó, 1982).

A közigazgatási büntetőjog kodifikációja hazánkban az 1843-as Deák-féle büntetőjogi törvényjavaslattal vette kezdetét, majd a kihágási jog második, eredményesebbnek bizonyuló kodifikációjára a Csemegi-kódexben¹ került sor (Gerencsér, Varga & Bérces, 2023). A 19. század végétől 1955-ig a közigazgatási jogsértések egységes szankciója a büntetőjogi trichotómia alsó szintjét jelentő kihágási jog volt (Kis, 2016). Azt azonban több szerző is megjegyzi, hogy a kihágási jog hatókörén kívül is voltak olyan közigazgatási szankciók, melyek nem a büntetőjogi trichotómia részét képezték, hanem – önálló jogellenességi forma megjelenése nélkül – igazgatási szankciónak minősültek, és elkülönítendő a kihágási jogtól, áthágásnak neveztek (Kis, 2016). A kihágások azon (jelentősebb) része, amely igazgatásellenes magatartásokat tartalmazott átminősítésre került szabálysértéssé, és két év párhuzamos együttélés után 1955-ben megszüntetésre került a kihágás mint jogellenességi kategória. A kihágások a büntetőjog részét képezték, a szabálysértésekről viszont ez már nem volt elmondható, hiszen pont azért kerültek létrehozásra, hogy a közigazgatás, illetve

1 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről, és az 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.

akkor még az államigazgatás is gyakorolhasson büntetőhatalmat (Árva, 2014). Ahogy Király Tibor megjegyezte: „*A kihágás bűncselekmény volt, a szabálysértés nem az.*” (Király, 1955). A szabálysértési jogot nem annyira elméleti, mint inkább jogpolitikai indokok, a szocialista rendszerben bekövetkező büntetőjogi kodifikációs hatások hozták létre. Király sürgette az önálló államigazgatási szankció létrehozását, azonban a szabályozás más irányba ment. A szabálysértésekkel nem vegytisztta közigazgatási szankció született, mert a szabálysértési jog az átminősítés ellenére is megmaradt Janus-arcúnak (Nagy, 2016). A szabálysértési jog „büntetőjogias” jellegét magyarázza, hogy a szabálysértések egy részét a „dekriminalizált kihágások” alkották, és ezeket a „kriminális jellegű” szabálysértéseket kellett az igazgatási (nem kriminális) jellegűekkel együtt az államigazgatásnak a szabálysértési eljárásban kezelnie (Kis, 2019). Máthé Gábor fogalomhasználatával élve, a szabálysértési jog megalkotásával elkezdődött az egységes közigazgatásvédelmi koncepció megvalósítása (Máthé, 2022). Az egységes közigazgatásvédelmi elgondolás azonban napjainkra egyértelműen elbukott (Kis, 2015). Bebizonyosodott, hogy a szabálysértés nem lehet egységes keret a kriminális és a közigazgatás-ellenes magatartások szankcionálására. Az 1980-as évektől a szabálysértési jogon kívüli ágazati szankciók terjedtek el, melyek a szabálysértési jog súlytalanná válását eredményezték. A szabálysértési jog nem volt kellően hatékony a közigazgatásvédelem számára (Kis, 2015). A szabálysértési jog nem kapott lehetőséget a jogi személyek felelősségre vonására, a szubjektív felelősség miatt az eljárás egy büntetőjogi elemekkel terhelt bizonyítási eljárást követelt meg. A szabálysértési bírságoknak nem volt elég visszatartó ereje a szocialista nagyvállalatok számára, és az ágazati szabályozás is gyorsabb volt az egyes miniszteri rendeletek révén, s ezáltal megtörtént a kibújás a büntetőjogi törvényesség elve alól (Kis, 2015). A szabálysértési jog közigazgatásvédelmi funkciója tehát fokozatosan súlyát veszítette a közigazgatás felügyeleti bírságai miatt.

Azt a folyamatot, amit a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény megkezdett, azt a jelenleg hatályos, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.) befejezte. Kiss Norbert költői kérdését tekintve, hogy „*Mérföldkő vagy határkő?*” az új szabálysértési törvény (Kis, 2016), tulajdonképp egyértelmű a válasz, a Szabs. tv. határkő.

A törvény preambuluma a csekélyebb mértékű kriminális cselekmények elleni hatékony fellépésről beszél, és már nyoma sincs a szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény bevezetőjében még szereplő „*államigazgatási tevékenység eredményességének előmozdításáról*” vagy az „*államigazgatási szervek munkáját akadályozó*” magatartások szankcionálásáról. Bekerült a törvénybe

a büntetőjogi legalitás elve, ezáltal megszűnt a közigazgatás jogalkotási lehetősége, hatályon kívül helyezésre kerültek az önkormányzatok szabálysértési jogalkotását szabályozó rendeletek. Az eljárásban fokozottan érvényesülnek a büntetőjogi, büntetőeljárás-jogi alapelvek, szigorodott a szankciórendszer, bevezetésre került a visszaesés jogintézménye, folyamatosan nő az elzárással sújtható szabálysértések száma. A hatályos szabálysértési törvénnyel tehát megtörtént a szabálysértési rendszerváltás (Kis, 2016), létrejött egy látens kihágási jog (Nagy, 2016), egy büntetőjogon kívüli kisbüntetőjog (Árva, 2021). Mindemellett a közigazgatási bírságok kiállták az alkotmányosság próbáját, és az objektív felelősség térhódítása, a sokszor büntetőjogi pénzbírság mértékét is meghaladó közigazgatási bírságok (Belcsák, 2009), a hatékonyság, a bizonyítási eljárás hiánya és a befolyt bírság adott ágazatban történő felhasználásának lehetősége, mind a szabálysértési jogon kívüli közigazgatási büntetőhatalom térnyerését idézték elő. Azonban a közigazgatási büntetőhatalom közjogi, jogelvi és dogmatikai konstrukciója nem vált egységes és koherens területté, de a gyorsabb és hatékonyabb jogérvényesítés igénye a büntetőjogon kívüli büntetőhatalom minőségében és súlyában is bővülő, komplex közigazgatási rendszereit hozta létre (Kis, 2014).

A szabálysértési és a közigazgatási szankcionálás elméleti kérdései

Patyi András megfogalmazásában a jogérvényesítés a közigazgatási szervek azon tevékenysége, amellyel elősegítik, hogy a jogszabályok a valóságban gyakorolják a társadalomra azt a hatást, amiért kibocsátották őket (Patyi, 2017). Ha a norma címzettjei a normával ellentétes magatartást tanúsítanak, akkor valamilyen hátrányos jogkövetkezmény, szankció kerül kilátásba helyezésre. A szankció tehát egy eszköz, amely célhoz kötött, e cél pedig kizárólag a jog által megkövetelt rend érvényre juttatása lehet. A közigazgatási szankció a közigazgatás-ellenes magatartásokkal szemben alkalmazott joghátrány (Nyerges, 2016). Közigazgatás-ellenes magatartás alatt pedig azokat a cselekményeket érti a jogalkotó, amelyek a közigazgatás működését zavarják vagy akadályozzák (Kis, 2008). A szankcionálás célja azonban eltérő a szabálysértési, illetve a közigazgatási jogban. Napjainkra egyértelművé vált a szabálysértési jog feletti büntetőjogi dominancia, amely szintén azt erősíti, hogy a szabálysértési szankciók célja a megtorlás, a represszió, és ezen keresztül a generális, illetve a speciális prevenció. A közigazgatás viszont nem kifejezetten szankció-központú. A szankció nem cél, hanem inkább eszköz. Nem a repressziós és a prevenció cél a döntő, mindinkább a reparáció, a jogszerű állapot visszaállítása (Gerencsér,

Varga & Bérces, 2023). A szabálysértési jog az aktuális pszichikus viszonyt, a felróhatóságot akarja bizonyítani a jogsértő magatartás és az eljárás alá vont személy között. A közigazgatási jog számára ez nem lényeges. Adott esetben mindegy, hogy ki a jogsértést elkövető személy, a lényeg, hogy a közigazgatás által előírt kötelezettség teljesüljön. A szabálysértési felelősség tehát szubjektív, míg a közigazgatási felelősség döntően objektív alapú (Skorka & Buzás, 2022). A két felelősségi forma közül az objektív felelősség sokkal hatékonyabban tud érvényre jutni, tekintve, hogy nem kell a szubjektív felelősségi formához kapcsolódó büntetőjogi–büntetőeljárás-jogi garanciális elveket érvényre juttatni. A büntetőjogi garanciák érvényesülése a szabálysértési jogban sok esetben eredményez mentesülést a felelősségre vonás alól. A szabálysértési és a közigazgatási szankciók párhuzamossága jól megfigyelhető a közúti közlekedési szabályok megsértésének szankcionálása terén (lásd Madai, 2022). A biztonsági öv használatának elmulasztása, az ittas vezetés, a sebességkorlátozás túllépése mind-mind olyan magatartások, melyek egyes esetei a közigazgatási, míg más esetei a szabálysértési szankcionálás hatálya alá esnek. A Szabs. tv. 2. § (4) bekezdése a gyakorlatban rendezi az egyes eljárások viszonyát, és a szabálysértési felelősséget mögöttes felelősségé minősíti a büntetőjogi és a közigazgatási felelősséghez képest (Gerencsér, Varga & Bérces, 2023). Valójában a jogalkotó szabadon dönthet arról, hogy melyik jogág keretében szankcionálja az egyes magatartásokat. A jogpolitikai célok érvényre jutása nem feltétlen segíti a jogalkalmazókat, vagy a címzettek eligazodását a jogi szabályozásban, és ez fokozottan igaz a közlekedési jogsértések szankcionálására (lásd Haspel, 2024). Kétségtelen, hogy a célt akkor tudja elérni a szabályozás, ha sok ellenőrzés van, a jogsértéseket tetten érik az ellenőrző szervek, és a bírság kiszabása és esetleges behajtása sem marad el. A szabálysértési eljárások a törvény preambulumban megfogalmazott célt a gyorsaság tekintetében még el tudták érni, de a hatékonyság – például a sebességtúllépések szankcionálása tekintetében – már elmaradt. A közigazgatási eljárás az objektív felelősség alkalmazásával és az automatizált ellenőrzési és bírságolási rendszerrel ezt a célt is tudja teljesíteni. Az objektív felelősségi rendszer a közlekedési jogsértések esetén kiállta az alkotmányosság próbáját, de kritikaként mindenképpen megfogalmazható vele szemben, hogy a szankció gyakran eltéveszti a célszemélyt (Nagy, 2010), és nem biztos, hogy adekvát szankciót alkalmaz. A szabálysértési jogterületen viszont mindenképp megmaradnak a kriminális jellegű magatartások, ahol fontos a tényleges elkövető felelősségre vonása. A két jogterület viszonya azonban nem tisztázott a szabálysértési törvény hatásköri rendelkezés ellenére sem, és időről-időre egyes szabálysértési tényállások egyes elkövetési magatartásai az ágazati közigazgatási szabályozásban jelennek meg.

A közigazgatás komplex felelősségi rendszert alkalmaz, amely a jogellenes cselekmények súlyához és típusához igazodva, a közigazgatási szankciók mellett büntetőjogi, munkajogi és polgári jogi alakzatokat is használ (Gerencsér, Varga & Bérces, 2023). A szabályozásban gyakori a keretdiszpozíció alkalmazása, amikor a kötelező magatartási szabályt leíró norma és a szankció nem egy jogszabályban jelenik meg. Ez a megállapítás egyébként a szabálysértési jogterületre nézve is helytálló. A szabálysértési joganyag azonban egységesebb képet mutat, mint az ágazatonként széttagolt közigazgatási szabályozás. A szabálysértési törvény kódex jellegű, egységes szerkezetbe foglalja az anyagi, az eljárási és a végrehajtási jogot. A sokszínű és széttagolt közigazgatási szankcionálás átláthatóvá tételének igénye volt az egyik ok, amely életre hívta a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvényt (a továbbiakban: Szankció tv.).

A szabálysértési törvény és a szankciótörvény rendelkezéseinek összevetése

A szabálysértési jogterület a Szabs. tv. hatályba lépésével – ahogy Máthé Gábor fogalmaz – egyértelműen a „büntetőjog szellemképévé” vált, és szinte teljes mértékben megszűnt a közigazgatásvédelmi feladata. A szabálysértési jog közigazgatásvédelmi funkciójának leépülése tulajdonképp az ágazati közigazgatási szankciók térhódításával fordított arányban történt. Kis Norbert 2015-ben írja, hogy „*az adminisztratív büntetőhatalmat több évtizedes »kalandozás« után jogállami keretek közé fogják terelni.*” (Kiss, 2005). A 2021. január 1-től hatályos Szankció tv. célja: „*A közigazgatási hatósági eljárás során megállapított jogszabálysértések esetén a közigazgatási hatóság által kiszabható hátrányos jogkövetkezmények általános szabályainak egységes, átlátható és következő szabályozása, valamint az állampolgárok és a vállalkozások jogkövető magatartásának oly módon történő elősegítése, hogy az ne lehetetlenítse el a szankcionált további életvitelét, működését...*”

A Szankció tv. tehát általános keretet, egységes szabályozást ad az anyagi jogi jogszabálysértések miatt alkalmazható szankciókra. A fokozatos szankcionálás elvének figyelembevételével meghatározza a közigazgatási szabályszegések elkövetőivel szemben alkalmazható szankciók körét és az egyes szankciók kiszabására vonatkozó előírásokat.² Ugyanakkor „*hangsúlyozandó a jogszabály preambulumának azon általános szabálya, hogy a törvénynek nem célja a szankció alkalmazásával a szankcionált életvitelének, működésének ellehetetlenítése.*” (Balla, 2023).

2 2017. évi CXXV. törvény indokolása a közigazgatási szabályszegések szankcióiról.

A Szankció tv. és a Szabs. tv. szankciórendszere között nem nehéz hasonlóságot találni. A Szabs. tv. büntetési rendszere dualista jellegű, büntetésekre és intézkedésekre tagolódik. Büntetés az elzárás, a pénzbírság és a közérdekű munkavégzés.³ A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések a járművezetéstől eltiltás, az elkobzás, a kitiltás és a figyelmeztetés.⁴ A szankciók jelentős hasonlóságot mutatnak a hatályos büntető törvénykönyv szankcióival. Természetesen a büntetőjog által védett jogtárgyak sokszínűsége és a társadalomra veszélyesség magasabb foka miatt a szankciók köre szélesebb és súlyosabb joghátrány érvényre juttatására alkalmasak. A Szankció tv. a jogsértés esetén figyelmeztetés, közigazgatási bírság, tevékenység végzésétől történő eltiltás és elkobzás alkalmazását teszi lehetővé.⁵ Lényeges különbség a szabálysértési és a közigazgatási jogi szabályozás között, hogy a szabálysértési jogban csak a Szabs. tv. minősíthet adott magatartást büntetendővé, és csak a törvényben meghatározott joghátrány alkalmazható. A Szankció tv. viszont lehetőséget ad arra, hogy törvény vagy eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott kormányrendelet további közigazgatási szankciókat állapítson meg. A Szankció tv. ezen rendelkezése megnyitja az utat az adott jogsértéshez kapcsolódó adekvát szankciók alkalmazásához, ugyanakkor a törvény által rögzített szankciórendszer tényleg csak egy irányvonal marad, melyről az egyes ágazati szabályok tovább burjánzanak.

A két törvény szankciórendszere között a legmarkánsabb eltérés az, hogy a szabálysértési eljárásban lehetőség van a személyes szabadság korlátozására az elzárás büntetés révén. A Szabs. tv. XXIII. Fejezetében – *Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések* – húsz szabálysértési tényállás szerepel, melyek elkövetőivel szemben vagylagos büntetésként elzárás kiszabására van lehetőség. Ezeknél a jogsértéseknél valójában nem pontos a közigazgatási büntetőjog megfogalmazás, tekintve, hogy nem a közigazgatási szerv alkalmazza a szankciót. A közigazgatási szerv – jelen esetben a rendőrség – csak előkészítő eljárást folytat (nyomoz), és a büntetéskiszabás az igazságszolgáltatásra, a bíróságokra hárul. Érdekes helyzet állhat elő az életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése⁶ szabálysértés elkövetése esetén, mivel a Szabs. tv. kizárja a vagylagos szankció, a pénzbírság kiszabását, és ha az eljárás alá vont nem hajlandó közérdekű munkát vállalni, és az ismételt elkövetés miatt nem alkalmazható a figyelmeztetés, akkor elfogytak a rendelkezésre álló lehetőségek...

Az elzárásbüntetésnek azonban a kritikák ellenére helye van a szabálysértési törvényben. Az elzárással sújtható kriminális magatartásokkal szembeni

3 Szabs. tv. 7. § (1) bekezdés.

4 Szabs. tv. 8. § (1) bekezdés.

5 Szankció tv. 3. § (2) bekezdés.

6 Szabs. tv. 178/B. §.

hatékony fellépés végső eszközén túl a végrehajtási eljárásban is jelentős szerepet tölt be. Napjainkban a szabálysértési bírságok nagyjából felét nem fizetik meg az elkövetők és csak a hosszadalmas behajtási eljárás végén található „pénzbírság elzárásra történő átváltoztatása” révén rájuk vetülő elzárásbüntetés árnyékában történik meg a befizetés, gyakran csak „félúton” a büntetés-végrehajtási intézet felé (Skorka, 2023).

Pénzbírság a szabálysértési eljárásban

A közigazgatási szankciók közül a legnagyobb tömeget a közigazgatási jogi bírságok jelentik (Nagy, 2019). A szabálysértési jogterületre is teljes mértékben igaz ez a megállapítás. A szabálysértési eljárás során alkalmazott szankciók közül a pénzbírság a jogerősen kiszabott szankciók 70%-át, míg az összes jogerősen elbírált szabálysértés közül a vagyoni jellegű joghátrány (a pénzbírság és a helyszíni bírság együttesen) a jogerősen kiszabott szankciók 92%-át teszi ki (URL1). Megjegyzendő azonban, hogy a magas értékhez az is hozzájárul, hogy szinte kivétel nélkül minden szabálysértés elkövetőjével szemben van lehetőség helyszíni bírság kiszabására, még azon tényállások esetében is, ahol a tettenérésnek,⁷ illetve a bizonyítási cselekmények nélküli eljárásnak nincs reális esélye. A pénzbírság esetében csak az életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése⁸ szabálysértés az, ahol a jogalkotó kizárja a pénzbírság, illetve a helyszíni bírság alkalmazását.

A szabálysértési szankciórendszer egyéb elemei esetében több olyan tényező van, ami az alkalmazás lehetőségét korlátozza. Az elzárás büntetés a szabálysértések csak mintegy ötöd részénél alkalmazható, azonban ultima ratio jellege miatt a bíróságok csak elenyésző számban, nagyon indokolt esetben alkalmazzák. A közérdekű munka egyrészt csak az eljárás alá vont hozzájárulása, illetve egészségügyi alkalmasága esetén szabható ki, másrésztől a gyakorlati tapasztalatok alapján kevésbé hatékony. A járművezetéstől eltiltás intézkedés csak az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megsértőivel szemben szabható ki, de a cselekmény súlyát figyelembe véve a közlekedési szabálysértések túlnyomó részét kitevő közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés esetén nem indokolt az alkalmazása. Alacsony az elkobzások és elhanyagolható a kitiltások száma. A Szabs. tv. egyébként a szankciórendszer ismertetésénél jelzi is, hogy a törvény az egyes büntetések és intézkedések

7 Valójában a beismerés a felelősségre vonás alapja a helyszíni bírság esetében.

8 Szabs. tv. 178/B. § (17) bekezdés.

alkalmazására, valamint a helyszíni bírságra vonatkozóan további törvényi feltételeket, tilalmakat állapíthat meg.⁹

A szabálysértési eljárásban a pénzbírság legalacsonyabb összege hatezeröt-száz forint, legmagasabb összege kettőszázezer forint, szabálysértési elzárás-sal is büntethető szabálysértések esetén négyszázezer forint. A bírságösszegek a Szabs. tv. hatályba lépését követően több mint tíz évig nem változtak. A fenti összegek egy 30%-os emelést követően 2023. szeptember 1-től hatályosak. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) szerint a pénzbüntetés összege harminckilencezer forinttól háromszázötvenegymillió forintig terjedhet.¹⁰ A jogi személlyel szemben kiszabható pénzbírság legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább hatszázötvenezer forint.¹¹

A büntetőjogban a pénzbüntetést úgy kell kiszabni (figyelemmel a bűncselekmény tárgyi súlyára, a bűnösség fokára, az elkövető társadalmi veszélyességére), hogy meg kell állapítani a pénzbüntetés napi tételeinek számát és – az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten – az egy-napi tételnek megfelelő összeget.¹² A szabálysértési jogban szinte ugyanezen elv érvényesül, de napi tétel alkalmazása nélkül. A kötelező mértékű bírságok kivételével a szankciót úgy kell megállapítani, hogy az igazodjék a szabálysértés tárgyi súlyához. Az eljárás alá vont személy személyi körülményeit annyiban kell figyelembe venni, amennyiben azok a szabálysértési hatóság vagy a bíróság rendelkezésére állnak.¹³ A Kúria Büntető Kollégiuma a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről szóló 56. BK véleményben foglalta össze a szankció kiszabása során figyelembe vehető enyhítő-súlyosbító körülményeket. A vélemény a büntetőjogra vonatkozik, de a szabálysértési eljárásokban is alkalmazásra kerül. A Szabs. tv. az 56. BK véleményt valójában nem nevesíti, de ennek ellenére a gyakorlatban alkalmazásra kerül. Ami viszont megtalálható a törvényben, az az előélet és a hatóságokkal való együttműködés értékelése, valamint az eljárás alá vont személy által a cselekményével okozott kár sértett részére történő megtérítésének nyomatékosan enyhítő körülményként történő értékelése. Az ismételt elkövetés és a halmozat kérdésében is hasonló szabályokat találunk a két jogterületen. A büntető jogterületen egy relatíve határozott rendszer működik a természetes személyeknél, amihez a jogi személyek esetében a bírságösszeg

9 Szabs. tv. 7. § (4) bekezdés.

10 Btk. 50. § (3) bekezdés.

11 2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről 6. § (1) bekezdés.

12 Btk. 50. § (1) bekezdés.

13 Szabs. tv. 21. § (1) bekezdés.

nyitott felső határa miatt egy abszolút határozatlan rendszer társul. A szabálysértési jogterületen is egy relatív határozott komplex rendszerről beszélhetünk, melyben a szabálysértési előadóknak, bírósági titkároknak a szankció kiszabása terén jelentős mozgástere van, melyet csak a Szabs. tv. XXVII. és XXVIII. Fejezetében meghatározott egyes közlekedési szabálysértések esetén a Kormány által rendelettel megállapított kötelező mértékű pénzbírság korlátoz. ¹⁴ A jogsértő magatartás „fix bírsággal” sújtását egyrészt a cselekmény elszaporodottsága, másrészt a közlekedés biztonságára gyakorolt hatásának súlyossága indokolhatja (Bisztriczki & Kántás, 2017). Száz körüli Kresz-szabályszegés ¹⁵ található ebben a csoportban, melyek elkövetőjével szemben a szabálysértési hatóság csak a rendeletben meghatározott összegű pénzbírságot szabhat ki. Ha a cselekmény kapcsán történt is meghallgatás, a személyi körülményeket akkor sem veheti figyelembe a szabálysértési előadó. Eltérésre csak a jogorvoslatot követően van lehetőség, de ott sem a bírságösszeg tekintetében. A pénzbírság helyett intézkedésként figyelmeztetés alkalmazására kerülhet sor. Ezen bírságtípus kivételével a szabálysértési jogban a szabálysértési hatóság eljáró tagja, vagy a bíróságon a bíró az „ügy ura”. A szankcióra, annak mértékére felettese nem adhat utasítást, az ügyész ezen jogcímen nem támadhatja meg a döntést. A pénzbírság mértékére vonatkozóan azonban a büntetéskiszabás során figyelembe veendő körülményeken túl még egy tényező gyakorol hatást. A bírságösszeg kiszabásakor célszerű figyelembe venni a kötelező mértékű bírságokat. A szabálysértési jog alkalmazza a beszámítás jogintézményét. A pénzbírság összegébe a pénzbírság alapjául szolgáló szabálysértéssel összefüggésben elrendelt szabálysértési őrizet teljes idejét, valamint a négy órát meghaladó tartamú előállítás tartamát be kell számítani. Minden megkezdett óra, amikor az eljárás alá vont személy szabadságát korlátozza a hatóság, háromszáz forinttal csökkenti a megfizetendő pénzbírság összegét. ¹⁶

Figyelmeztetés a közigazgatási eljárásban

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (továbbiakban: Ket.) egy 2012. január 1-jétől hatályos

14 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról (továbbiakban: 63/2012. Korm. rendelet).

15 1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól.

16 Szabs. tv. 11. § (2) bekezdés.

módosítás szerint a VI/A. fejezetében tartalmazta a közigazgatási bírságolás szabályait. A jelenleg hatályos eljárás törvény az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (továbbiakban: Ákr.) azonban nem tartalmaz anyagi jogi bírságra vonatkozó szabályokat. A hiátust a Szankció tv. hivatott betölteni.

A közigazgatási szabályszegésért – a felelősség megállapítása esetén – a közigazgatási hatóság közigazgatási szankciót alkalmaz. Főszabály az objektív felelősség, vétkességet csak akkor kell vizsgálni, ha a törvény erről kifejezetten rendelkezik. A Szankció tv.-ből a sortartás és a fokozatosság elvét lehet kiolvasni a szankciók alkalmazása tekintetében. A törvény a szankciók között első helyen rögzíti és alkalmazza a figyelmeztetést. A figyelmeztetés privilegizálása mindenesetre ügyfélbarát szabályozást és egyúttal szemléletváltást is jelent a közigazgatásban, hiszen a büntetés helyett az a cél, hogy a címzettek önkéntes jogkövető magatartását ösztönözze, ezáltal megelőzze a jogsértéseket (URL2).

A figyelmeztetés rendeltetése megegyezik a szabálysértési jogban alkalmazott figyelmeztetéssel. A hatóság rosszállását fejezi ki a szabályszegés elkövetése miatt, és súlyosabb szankciót helyez kilátásba, ha az ügyfél nem tartózkodik a további szabályszegésektől. Figyelmeztetésnek akkor van helye, ha közigazgatási szabályszegés elkövetése miatt más szankció nem alkalmazható, vagy ha a közigazgatási szabályszegés az elkövetés körülményeire tekintettel csekély súlyú és a figyelmeztetéstől kellő visszatartó hatás várható. Megegyezik a két figyelmeztetés abban is, hogy – a figyelmeztetés természetéből adódóan – mellette egyéb szankció nem alkalmazható.¹⁷ Azonban míg a szabálysértési szankciók között a figyelmeztetés korlátlanul, a szabálysértési előadók által széles körben alkalmazható, addig a közigazgatási eljárásban a figyelmeztetés alkalmazása kötöttebb. A fokozatosság elvét figyelembe véve gyakorlatilag első szankció szerepét tölti be, viszont olyan ügyek vonatkozásában kizárt az alkalmazása, ahol csekély súlyú szabályszegés sem merülhet fel, vagy ahol az ágazati szabályozás nem ad rá lehetőséget. A hatóság a figyelmeztetés helyett – a feltételek teljesülése esetén is – bírságot szab ki, ha az emberi élet, testi épség, egészség sérelmére vagy veszélyeztetésére kerül sor, fogyatékos, kiskorú vagy hátrányos helyzetű személyek védelmét célzó rendelkezések sérülnek, környezetvédelmi okokból, vagy ha a jogszabály eleve kizárja a figyelmeztetést.¹⁸ A figyelmeztetés tehát mintegy összekapcsolásra került a pénzbírság kiszabásával és annak mintegy előfeltételévé vált. Közigazgatási bírság kiszabására akkor kerülhet sor, ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján önkormányzati

17 Szankció tv. 6. §.

18 Szankció tv. 9. § (3) bekezdés.

rendelet bírság kiszabását teszi lehetővé, egy éven belül az ügyfél vonatkozásában közigazgatási szankció alkalmazására került sor és a hatóság nem alkalmaz figyelmeztetést (az előbbi kizáró okok miatt).¹⁹ Az ügyféllel szemben korábban kiszabott szankciókkal kapcsolatos adatok megismerhetőségének biztosítása érdekében a Szankció tv. létrehozta a Közigazgatási Szankciók Nyilvántartását (a továbbiakban: K SZNY) ([URL3](#)).

A figyelmeztetéssel kapcsolatban egyetértek Nagy Marianna megállapításával, mely szerint az egyetlen olyan szankciótípus, amely legalább nem okoz jogalkalmazási bonyodalmakat (Nagy, 2018). Egyébiránt ez a felismerés már a szabálysértési jogterületen dolgozók körében is elterjed. És üdvözítő lenne, ha lassan ennek a gondolatnak a folyamányaként a „figyelmeztető jellegű bírságösszegek” is kikopnának a joggyakorlatból, csökkentve a jogorvoslatok és a végrehajtási eljárások számát.

Pénzbírság a közigazgatási eljárásban

A Szankció tv. keretszabályokat, általános feltételeket ad a közigazgatási bírság kiszabására vonatkozóan, míg a konkrét jogsértéseket és az azok esetén alkalmazandó bírságösszegeket az ágazati törvények rögzítik, melyek természetesen eltérhetnek a főszabálytól.

A bírság mértékét tekintve a törvény egyaránt differenciál a természetes és jogi személyek, valamint a bírság alapjául szolgáló jogszabályok szerint. Törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában a közigazgatási bírság felső határa természetes személyek esetén egymillió forint, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek esetén tízmillió forint lehet. Az önkormányzati rendelet alapján megállapítható közigazgatási bírság felső határa természetes személyek esetén kétszázezer forint, jogi személyek és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek esetén kétfélmillió forint lehet.²⁰ Tekintve, hogy a Szankció tv. szabályozása szubszidiárius, az ágazati bírságok ettől jóval magasabb bírságösszegeket állapíthatnak meg. Ez azt eredményezi, hogy a közigazgatási bírságok esetenként meghaladják a büntetőjog által maximálisan kiszabható pénzbüntetések nagyságát.

A közigazgatási bírság alsó határértéke – függetlenül a kiszabó szervtől és a jogszabályi felhatalmazás típusától – minden esetben azonos. Az alsó és felső határ megadásával egy relatíve határozott rendszer jön létre, melyet azonban az

19 Szankció tv. 9. § (2) bekezdés.

20 Szankció tv. 10. § (2)–(3) bekezdés.

ágazati szabályok komplexé tesznek az egyes jogsértések esetén alkalmazandó bírságrétekek kötelező alkalmazásával. A közigazgatási és a szabálysértési bírság összehasonlítására leginkább a közlekedési jogsértések adnak lehetőséget. A közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések döntő többsége a szabálysértési jog hatóköréből került át a közigazgatási szankcionálás által védett társadalmi viszonyok közé. Bár a szabálysértési jog csak a természetes személyek esetében alkalmazhat anyagi jogi bírságot, úgy gondolom mégsem ez az oka az átrendződésnek. A közigazgatási bírság összege természetes személy esetében egymillió forint, míg a közlekedési szabálysértést elkövető jogi személy esetében kettőszázezer forint.²¹ Véleményem szerint ez a jelentős különbség a jogsértések nagyon kis százalékában kap szerepet a jogsértést megvalósító személy mérlegelési szempontjai között. Ahogy Beccaria megfogalmazta, a jogsértés megelőzésének nem a magas összegű bírság kilátásba helyezése a leghatékonyabb fegyvere (Beccaria, 2012). A közlekedési jogsértések esetén kiszabható közigazgatási bírságok azon szabályszegések esetében, melyek a szabálysértési jogterületről kerültek át, mértéküket tekintve csaknem azonosak a szabálysértési bírságokkal. A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 20. § (1) bekezdés k) pontjában, illetve 21. § (1) bekezdésében található jogsértések bírságösszegeit a közúti áru fuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírsággal összefüggő hatósági feladatokról szóló 156/2009. (VII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 156/2009. Korm. rendelet) 11/A.–11/F. mellékletei, illetve a 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet²² 1–3., 5–6. mellékletei tartalmazzák. A legalacsonyabb bírságok egyike tizenháromezer forint, amely például a gépjárművel lakott területen, biztonsági öv használata nélküli közlekedés esetén kerül kiszabásra, míg a legjelentősebb bírság háromszázkilencvenezer forint, a sebességkorlátozás legnagyobb léptékű túllépése esetén alkalmazandó. Tehát nem a bírság összege a döntő tényező, mint inkább – ahogy Beccaria tétele is folytatódik – annak tudata, hogy a jogsértő magatartást mindig szankció fogja követni. Azon közlekedési szabályszegések, amelyek jól mérhetők, elkövetésük technikai eszközzel jól dokumentálható, a közlekedési nyilvántartások adatai alapján egyszerűen feldolgozható, és az objektív felelősség révén automatizált döntéshozatalra alkalmas, azok átkerültek a közigazgatási bírsággal hatálya alá.

21 Kivétel: az engedély nélküli vezetés, tekintve, hogy közlekedési szabálysértés, de mivel a társadalomra veszélyessége nagyobb, ezért nem a közlekedési, hanem az elzárással sújtható szabálysértések között szerepel, így háromszázezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

22 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről.

Természetesen található ellenpélda is. A magyar főútvonalakon, autópályákon közlekedő „horrorkaravánok” Nyugat-Európából szállítanak használt gépjárműveket Kelet-Európába. A járművezetők egy alkalommal akarnak minél több járművet hazájukba szállítani, hogy ott értékesítsék azokat. Sajnos a szállítások során a Kresz teherszállításra, vontatásra vonatkozó szinte minden rendelkezését megsértik. A jogszabályváltozás előtt a közúti ellenőrzés során az intézkedő rendőr ötvenezer forint helyszíni bírságot szabhatott ki az intézkedés alá vont járművezetővel szemben. Ennek az összegnek a legcsekélyebb visszatartó hatása sem volt. A 2021. január 31-én hatályba lépett jogszabály-módosításnak²³ köszönhetően a szankcionálás átkerült a szabálysértési jogból a közigazgatási bírságolás hatálya alá. A 156/2009. Korm. rendelet 8. számú melléklete huszonnyolc pontban, tizenháromezer forinttól másfél millió forintig terjedően, részletes bírságképletekkel, százalékos túlsúly meghatározással, az enyhébb jogsértéstől a rendkívül súlyos jogsértésig kategorizálva, rendelkezve a járművek visszatartásáról, illetve a járművezető és indokolt esetben az üzembentartó felelősségéről szabályozza a kérdést. Ha a bírságösszeg nem lenne elegendő a jogsértő magatartástól való „elrettetésre”, akkor az alkalmazott intézkedés, a járművek lefoglalása, visszatartása már tetemes anyagi kárt okoz a jogsértőnek, és ez által visszatartja a további szabályszegésektől.

A közigazgatási bírságolási rendszer komplex jellegét jól példázza az, amikor a közlekedési ágazat tekintetében a fenti jogszabályok kötelező mértékű bírságot állapítanak meg az egyes jogsértések elkövetésére – kizárva ezzel a Szankció tv. adata mérlegelési lehetőséget, jöllehet ezt az automatikus döntéshozatal hozza magával –, illetve amikor egyes jogsértések esetében bírságképletet alkalmaznak.

A bírság egyik legfontosabb jellemzője a progresszivitás, amely képessé teszi a bírságot arra, hogy alkalmazkodjon a jogsértés típusához, mértékéhez és egyediségéhez (Gerencsér, Varga & Bérces, 2023). A közlekedési szabályszegéseknél a jogalkotói progresszivitás kizárja a jogalkalmazóit, míg a Szankció tv. teret ad a jogalkalmazói mérlegelésnek, azonban ezt a törvény 10. § (1) bekezdésében meghatározott mérlegelési szempontok (például a jogsértéssel okozott hátrány visszafordíthatósága, érintettek körének nagysága, jogsértés időtartama, ismétlődése, gyakorisága) megadásával jelentős mértékben elősegíti. A szabálysértési jogban a törvény csak nagyon korlátozott mértékben határoz meg figyelembe veendő tényezőket, ilyen a már említett előélet, az együttműködési kötelezettség és bizonyos esetekben a kártérítés.

23 595/2020. (XII. 17.) Korm. rendelet a közúti árufuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságolással összefüggő hatósági feladatokról szóló 156/2009. (VII. 29.) Korm. rendelet módosításáról.

A szabálysértési jogban a jogalkalmazói mérlegelés túlzott szabadsága leginkább az elzárással sújtható szabálysértések elbírálása esetében érhető tetten. A tulajdon elleni szabálysértés – egy párszáz forint értékű bolti lopás – elkövetőjének cselekménye a helyszíni figyelmeztetéstől egészen az őrizetbe vételig terjedően bírálható el. Feltehetően a jogalkotó is érzékelte ennek tarthatatlanságát, amikor a szabálysértési őrizetbe vétel feltételeinek fennállása esetére mérlegelési szempontokat²⁴ határozott meg az őrizetet foganatosító hatóság számára,²⁵ bár véleményem szerint nem elég konkrétan.

A bírságok összevetése kapcsán meg kell jegyezni, hogy a szabálysértési jog is alkalmaz kötelező mértékű bírságokat, pontosan a közös terület, a közlekedés terén.²⁶

A bírság minimumát tekintve eltérően rendelkezik a két jogterület. A közigazgatási jog az adók módjára történő végrehajtás szabályai szerinti legkisebb behajtható összeget jelöli meg bírságminimumként, míg a szabálysértési jog – hasonló logika mentén gondolkodva – az elzárásra átváltoztatott pénzbírság egy napi tételét.

A közigazgatási bírságok kiszabásánál a jogalkalmazói mérlegelést a fokozatosság elvének érvényre juttatása is korlátozza. Egyrésztől a pénzbírság és a figyelmeztetés összekapcsolása révén, másrésztől – a KSZNY adatok felhasználásával – a bírságösszeg kötelező korlátozásával. A mérlegelési jogkörben megállapított bírság összege ugyanis nem lehet több, mint a jogszabályban meghatározott közigazgatási bírságösszeg felső határának fele, ha a KSZNY-ben a hatósági eljárás megindításának napját megelőző három éven belül az ügyfél vonatkozásában közigazgatási bírság szankciót megállapító döntést jegyeztek be.²⁷

A közigazgatási és a szabálysértési jogterületen egyaránt alkalmazott helyszíni bírság sok tekintetben erős hasonlóságot mutat. A hatóság részéről kétségtelen előnye a helyszíni bírság alkalmazásának, hogy egy sommás eljárásban megoldja a szankcionálást a jóval hosszabb alakszerű eljárás helyett. A megbírságot személy előnye viszont a szabálysértési jogban a „fél bírságban” jelentkezik. A közigazgatási helyszíni bírság a szabálysértési helyszíni bírságnál méltányosabb, az ügyfél „negyed bírságot”, tehát maximum a jogszabályban megállapított legmagasabb bírságösszeg negyedét kaphatja a helyszínen.

24 Szabs. tv. 73. § (1c) bekezdés.

25 2021. évi XXXI. törvény a közbiztonság erősítése érdekében egyes rendészeti igazgatási törvények módosításáról 52. §.

26 63/2012. Korm. rendelet.

27 Szankció tv. 10. § (4) bekezdés.

Tevékenység végzésétől történő eltiltás

A szankcióknak nem szigorúnak, hanem adekvátnak kell lennie, azaz minden jogsértéstípusra az arra ható szankciót kellene alkalmazni (Nagy, 2012). Egy szabálysértési példával élve: egy tiltott prostitúciót folytató eljárás alá vont személyt nem célszerű pénzbírsággal súlytani, mert feltehetően többet fog „dolgozni”, hogy előteremtse a bírság befizetéséhez szükséges pénzt. A közérdekű munka vagy az elzárásbüntetés ilyen problémát nem vet fel. A Szabs. tv. négy intézkedéséből tulajdonképpen három megtalálható a Szankció tv.-ben is. A figyelmeztetés és az elkobzás szabályozása hasonló. A szabálysértési jog járművezetéstől eltiltása, illetve kitiltás intézkedése pedig megfelel a Szankció tv. tevékenység végzésétől való eltiltásának. A szabálysértési szankciórendszer dualista jellege gyakran érvényre jut a büntetéskiszabás során. A szabálysértések jelentős része közlekedési szabálysértés, melyeknél a pénzbüntetés alkalmazása mellett – ha az alkalmazás feltételei fennállnak – gyakran kerül sor az engedélyhez kötött járművezetés szabályait megsértővel szemben a járművezetéstől eltiltás alkalmazására. Az eltiltások száma évről-évre emelkedik. Az eltiltásnak az ismételt elkövetéshez és a közveszély helyszínén történő közlekedéshez kapcsolódóan vannak kötelező esetei is, de a szabálysértési előadók saját mérlegelési jogkörükben dönthetnek úgy, hogy a magatartás a közlekedésbiztonságra fokozott veszélyt jelent, így akár egy évre is eltilthatják az eljárás alá vont személyt a járművezetéstől.

A Szankció tv. szerint tevékenység végzésétől történő eltiltásnak kell tekinteni minden olyan közigazgatási szankciót, amellyel a hatóság az ügyfél valamilyen jogosultsága gyakorlását meghatározott időre, vagy jogszabályban meghatározott feltétel bekövetkezéséig megvonja vagy korlátozza. A törvény szabályozása szubszidiárius jellegű, amikor lehetőséget ad a tevékenység végzésétől történő eltiltásra. Az eltiltás mérlegelés kérdése, de alkalmazásának feltétele az emberi élet, testi épség vagy egészség sérelme vagy veszélyeztetése, a kiszolgáltattott személyekkel szembeni, illetve az ismételt jogsértés.²⁸ Az ismételt jogsértés a Szankció tv.-ben is „három csapást” jelent. A jogintézmény a büntetőjogból került át a szabálysértési jogba, ahol a három jogsértés hat hónapon belül történő elkövetéséhez fűződnek hátrányos jogkövetkezmények, ez a közigazgatási szankciónál egy évet jelent.

A tevékenység végzésétől való eltiltás sok esetben hatékonyabb, mint a bírságolás. A tapasztalatok szerint a koronavírus miatt elrendelt veszélyhelyzet időszakában a védelmi intézkedések elmulasztása miatt kiszabott bírságok kevésbé

28 Szankció tv. 13. § (1)–(2) bekezdés.

voltak hatékonyak, mint az intézkedések. A kereskedelmi egység eladója által elmulasztott maszkhasználat miatt kiszabott bírság sokkal kevésbé érintette érzékenyen az üzlet tulajdonosát, mint az, ha az üzlet néhány napra bezárásra került (Skorka, 2022).

A Szankció tv. nem ad támpontot arra vonatkozóan, hogy milyen típusai vannak a tevékenység végzésétől való eltiltásnak. Így ez a feladat az ágazati szabályozásra hárul. A lista pedig folyamatosan növekszik: engedély felfüggesztése, felfüggesztés megszüntetésének feltételhez kötése, engedély visszavonása, működés korlátozása, intézménybezárás. A fenti szankciók a jogi személyekkel az alapeljáráásban tökéletesen hatékonyak, de a magánszemélyek esetében is lehetnek olyan intézkedések, melyek a jogszerű állapot helyreállításra készítenek. A sebességtúllépés miatt kiszabott közigazgatási bírság befizetésének elmaradása esetén a jármű kivonásra kerül a forgalomból, ha pedig megindul a végrehajtási eljárás, akkor a Nemzeti Adó- és Vámhivatal felé fizetési kötelezettség keletkezik, amely például az állampolgárok által igénybe vehető állami támogatásokból történő kizárást eredményez.

A Szankció tv.-ben szabályozott elkobzás intézkedés gyakorlatilag tükörképe a Szabs. tv.-ben szereplő elkobzásnak. Az elrendelési okain túl az is megegyezik, hogy alkalmazására felelősségre vonás nélkül is sor kerülhet.

Összegzés

A Szabs. tv. és a Szankció tv. szankciórendszere nagy hasonlóságot mutat egymással, de ugyanez már nem állítható ilyen határozottan a szabálysértési jog és a közigazgatási jog viszonylatában. A Szankció tv. általános szabályaitól az ágazati szabályozás eltérhet, és a számtalan szabályozási tárgykör miatt a szankciórendszer meglehetősen sokféle intézkedést foglal magába. A közigazgatási jog szankciórendszerének pont ez az egyik erőssége, hogy adott jogsértésekre megfelelő válaszokat tud adni. A közigazgatási és a szabálysértési szabályozás sok területen érintkezik egymással. Gyakran a változások a szabálysértési jogterület rovására történnek, az egyes szabálysértési tényállások elkövetési magatartásai átkerülnek a közigazgatás ellenőrzése alá. Ennek egyrészt a hatékonyság az oka. A büntetőjogi garanciákkal terhelt szabálysértési jog – például a vallomás megtagadási okok miatt – nem tud kellően hatékony lenni. A közigazgatási jog által alkalmazott objektív felelősség hatékonyabb, gyorsabb és olcsóbb elbírálást tesz lehetővé. Mindemellett az ágazati szankcionálásnál olyan szaktudás koncentrálódik a hatóság ügyintézőinél, amely nem várható el egy szabálysértési előadótól a Szabs. tv.-ben megtalálható minden szabálysértés

esetében. Másrészt például a szankciók súlyára világít rá, hogy a szabálysértési tényállások léptéke és értéke a környezetvédelmi jogban kicsi, periférikus, mégis pótolhatatlan a maga szintjén, mert a hatékony eszköz a rendetlenkedő, engedetlen személyek megfelelő viselkedésre késztetésére (Tamás, 2020), de alkalmatlan eszköz lenne a multinacionális cégek környezetszennyezéseinek szankcionálására. A szabálysértési és a közigazgatási jogterület közötti mozgások – a vizsgálat tárgyát képező –, közlekedési szabályszegések esetében nem vezethetők vissza csak a szankciórendszerre, és ebben a kérdésben a Szankció tv. sem hozott változást, tekintve, hogy ebben a szabályozási körben a két jogterület szankciói erős hasonlóságot mutatnak.

Felhasznált irodalom

- Kis N. (2005). *A bűnösségi elv hanyatlása a büntetőjogban*. Unio.
- Árva Zs. (2014). A modern magyar közigazgatási büntetőjog. *Jog, állam, politika*, 6(2), 49–65.
- Árva Zs. (2021). In memoriam szabálysértési jog? In Peres Zs. & Pál G. (Szerk.), *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Tamás András tiszteletére. Semper ad perfectum*. (pp. 21–32). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Balla Z. (2023). *A közigazgatás alapintézményei*. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Beccaria, C. (2012). *A bűnökről és a büntetésekről*. Attraktor Kiadó.
- Belcsák R. F. (2009). A bírságkiszabás jogállami garanciáinak hiányáról. In Sulyok G. (Szerk.), *Optimi Nostri. Díjnyertes tudományos diákköri dolgozatok* (pp. 8–41). Universitas-Győr Nonprofit Kft.
- Bisztriczki L. & Kántás P. (2017). *A szabálysértési törvény magyarázata*. HVG-ORAC.
- Bittó M. (1982). A közigazgatási büntetőjog kialakulása. *Állam- és Jogtudomány*, 25(2), 225–249.
- Gerencsér B. Sz., Varga Á. & Bérces V. (2023). *A szabálysértési jog: a büntetőjog és a közigazgatási jog határán. Közigazgatási szankciótan. Egyetemi jegyzet a PPKE JÁK hallgatói számára 5.2. kiegészített verzió*. Pázmány Press.
- Haspel O. (2024). *A közigazgatási bírság egyes kérdései*. Megjelenés alatt.
- Király T. (1955). A szabálysértések. *Állam és Igazgatás*, 1955(9), 549.
- Kis N. (2008). Közigazgatási szankciótan. In Gyurita E. R. (Szerk.), *Közigazgatási jog III*. Universitas-Győr Nonprofit Kft.
- Kis N. (2014). A közigazgatási büntetőhatalom alkotmányossági és jogpolitikai dilemmái. In Ruzsonyi P. (Szerk.), *Tendenciák és alapvetések a bünygyi tudományok köréből* (pp. 167–185). Nemzeti Közszoigalati és Tankönyv Kiadó.
- Kis N. (2015). A közigazgatási büntetőhatalom hatékonysági és jogbiztonsági dilemmái. *Belügyi Szemle*, 63(12), 49–68. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.12.5>
- Kis N. (2016). Mérföldkő vagy határkő? Mérlegen az új szabálysértési törvény. *Magyar Rendészet*, 16(3), 81–87. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/6493>

- Kis N. (2019). A szabálysértési jog kialakulása, fejlődése és elméleti alapjai. In Hollán M. & Nagy J. (Szerk.), *A szabálysértési jog tankönyve* (pp. 25–33). Dialog Campus – Wolters Kluwer. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/12760>
- Madai S. (2022). A szankcióalkalmazás nehéz útján: közlekedési szabályszegések a büntetőjog, a közigazgatási jog és a szabálysértési jog határán. *Magyar Jog*, 59(5), 279–285.
- Máthé G. (2022). A megoldhatatlan felelősségi problematika meghaladása. In Koltay A. & Gellér B. (Szerk.), *Jó kormányzás és büntetőjog. Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára* (pp. 453–469). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Nagy M. (2010). *Interdiszciplináris mozaikok a közigazgatási jogi felelősség dogmatikájához*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Nagy M. (2012). Meddig növelhető a közigazgatási jogérvényesítés hatékonysága a szankcionálás szigorításával? *Iustum Aequum Salutare*, 8(8), 123–129.
- Nagy M. (2016). A kihágástól a kihágásig. In Hack P., Horváth G. & Király E. (Szerk.), *Kodifikációs kölcsönhatások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére* (pp. 185–201). ELTE Eötvös Kiadó.
- Nagy M. (2018). Dogmatikai alibi megoldások – a közigazgatási szankciós törvényről. *Jogtudományi Közlöny*, 73(5), 252–259.
- Nyerges É. (2016). Az anyagi jogi bírság a közigazgatási szankciórendszerben. *Államtudományi Műhelytanulmányok*, 1(11), 2–15.
- Patyi A. (2017). *A közigazgatás működésének alapjai*. Dialog Campus Kiadó.
- Skorka T. (2023). A szabálysértési szankciók – kiemelten a pénzbírság – végrehajtása. In Kovács I. (Szerk.), *A kor szellemében: tudományos válaszok a világban jelentkező különböző veszélyforrásokra. Tanulmánykötet* (pp. 88–102). MRTT Hallgatói Tagozat.
- Skorka T. (2022). Az (új) általános szabálysértési hatóság és a pandémia. *Belügyi Szemle*, 70(6), 1293–1319. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.6.9>
- Skorka T. & Buzás G. (2022). A szabálysértési törvény első tíz éve konferencia tudományos előadásai dióhéjban. *Magyar Rendészet*, 22(3), 209–215. <https://orcid.org/0000-0002-2408-6158>
- Tamás A. (2020). Közigazgatási felelősség és szankciófajták. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 8(3), 276–287. <https://doi.org/10.32575/ppb.2020.3.15>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Szabálysértés kiszabott szankciók*. https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Kiszabott%20szankci%C3%B3k_ver20240220090158.xlsx&Token=aWe3VVBhRVFXS1AYZCxYkE0MnZUQ3FtSXUrd0xHNFNSSmpBRWVUMG44Wk-hMNjZ1UGtJZ0tjeGxab1U1cTlwNzVyZ0FGUFNTY3BpblF5KyszOUl6d1JmcGsvZHBnbE-51TEY1RHg2M3h2WXFQWWhuWVhUSTRZVHJpMEZCZIFCV2U
- URL2: *Közigazgatási szabályszegés, közigazgatási szankciók a helyi jogalkotásban*. https://dhkfa.hu/News/2022/Tanulmanyok/K%C3%B6zigazgat%C3%A1lsi_szab%C3%A1lyszeg%C3%A9s_szankci%C3%B3k_2022.pdf

URL3: *A Szankció tv. rendelkezéseinek ismertetése.* <https://akr.kormany.hu/a-szankcios-tv-rendelkezesek-ismeretese>

Alkalmazott jogszabályok

1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről
1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról
2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
2017. évi CXXV. törvény indokolása a közigazgatási szabályszegések szankcióiról
2021. évi XXXI. törvény a közbiztonság erősítése érdekében egyes rendészeti igazgatási törvények módosításáról
- 410/2007. (XII. 29.) Korm. rendelet a közigazgatási bírsággal sújtandó közlekedési szabályszegések köréről, az e tevékenységekre vonatkozó rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, felhasználásának rendjéről és az ellenőrzésben történő közreműködés feltételeiről
- 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról
- 595/2020. (XII. 17.) Korm. rendelet a közúti árufuvarozáshoz, személyszállításhoz és a közúti közlekedéshez kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről, valamint a bírságozással összefüggő hatósági feladatokról szóló 156/2009. (VII. 29.) Korm. rendelet módosításáról
- 1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Skorka T. (2024). Szabálysértési „kontra” közigazgatási bírság. *Belügyi Szemle*, 72(5), 849–870. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp849-870>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Skorka János Tamás, aki a skorka.tamas@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység

Special Investigative Support and Behavioural Analysis

Lohner Klaudia

tudományos segédmunkatárs, főnyomozó, bűnügyi elemző, rendőr főhadnagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Országos-Rendőr Főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság,
Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály
lohner.klaudia@uni-nke.hu

Magyar Tudományos Társaság

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány célja a hazánkban létrehozott speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység bemutatása.

Módszertan: Az elmúlt évtizedekben komoly fejlődésen ment keresztül a profilalkotás mind a tudományos eredményeket, mind a gyakorlati alkalmazást tekintve, mely modernizálási törekvésekhez hazánk is alkalmazkodott.

Megállapítások: A nemzeti szinten kialakított, alkalmazott módszerek relevanciáját nemzetközi kutatási irányok, eredmények és gyakorlati alkalmazás támogatja alá.

Érték: Jelen tanulmány azon túl, hogy elsőként bemutatja a hazánkban működő speciális és viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogatás szervezeti működését és módszereit, felveti a tevékenység további fejlesztésének szükségességét, melyet az elmélet és gyakorlat szorosabb összefogásával javasol megvalósítani.

Kulcsszavak: profilalkotás, nyomozástámogatás, viselkedéselemzés, kihallgatástaktikai tanácsadás

Abstract

Aim: The aim of this study is to present the Special Investigation Support and Behavioural Analysis activities established in our country.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 04. 02. Elfogadás: 2024. 04. 06.

Methodology: In the past decades, profiling has developed considerably, both in terms of scientific results and practical application, and our country has adapted to these modernisation efforts.

Findings: The relevance of the methods developed and applied at national level is supported by international research trends, results and practical application.

Value: In addition to presenting for the first time the organisational functioning and methods of special and behavioural analysis-based investigative support in Hungary, the present study raises the need for further development of this activity, which is proposed to be achieved through closer integration of theory and practice.

Keywords: criminal profiling, investigative support, behavioural analysis, interrogation tactical advices

Bevezető

Áttekintve a nemzetközi gyakorlatot és tudományos eredményeket elmondhatjuk, hogy a nyomozástámogató módszerek komoly fejlődésen mentek keresztül nemzetközi szinten. A nyomozástámogató egységek szerepe messze túlmutat a gyanúsítottak paramétereinek meghatározására, vagy az elkövetők viselkedésének magyarázatára tett kísérleteken. Céljuk sokkal inkább a nyomozási technikák és eljárási cselekmények eredményesebbé tételére és produktívabb alkalmazására irányul (Alison, McLean & Almond, 2007). Ebbe a fejlődési folyamatba bekapcsolódva az Országos Rendőr-főkapitányág (továbbiakban: ORFK) Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály (továbbiakban: BF BEEFO) 2021. évben létrehozta a Speciális Nyomozástámogató és Viselkedéselemző Csoportot, olyan módszereket, szakértelmet és technikákat integrált a rendőrség működésébe, melyek valóban hasznosítható módon képesek a büntetőeljárásokat támogatni. A speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző (továbbiakban: SNYV) tevékenység olyan módszerek alkalmazását jelenti, melyek elsősorban a bűnelkövetői, sértetti, helyszíni jellemzők és viselkedés, továbbá az ügy(ek) elemzésén keresztül támogatja a nyomozási eljárásokat. Egy komplex, több módszert kombináló elemzési folyamatként leírható szaktanácsadói tevékenység, melynek a bűnügyi elemző-értékelő tevékenység ad keretet, és ez határozza meg fő és alapvető irányait, elveit. A tevékenység keretében készült elemzések eredményei alapesetben eljárásjogi értelemben bizonyítékként nem kerülnek felhasználásra. Céljuk, hogy a nyomozó hatóság számára új perspektívákat nyissanak meg, és adott esetben orientálják az egyes eljárási cselekményeket.¹

1 Természetesen más szervezeti egységeknél és társszerveknél is léteznek hasonló szaktevékenységeket ellátó személyek vagy csoportok, jelen tanulmány a rendőrségen (ORFK) alkalmazott nyomozástámogató tevékenységre koncentrált.

Az SNYV tevékenység bizonyos szempontból többet, más szempontból kevesebbet jelent a klasszikus bűnügyi elemző-értékelő munkánál. A módszer hazánkban a kilencvenes évektől alkalmazott profilelemzési eljárás, az úgynevezett „specifikus profilalkotás” továbbfejlesztett és jelentős mértékben kiszélesített változata. Egy olyan speciális nyomozástámogató bűnügyi elemzői tevékenység, amelyben (a tevékenységi kör szélesítésével) a profilalkotás csupán egy módszer lett az SNYV tevékenységet művelő szakemberek tárházában.

Bűnügyi elemző-értékelő tevékenység

A bűnelemzés a bűnügyi és más, potenciálisan érdelemleges adatok, vagyis a bűnügyileg releváns információk közötti kapcsolat felismerésére, azonosítására és azok értékelésére folytatott rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység. Célja a bűnüldöző munka szervezéséhez a lehető legtöbb, rendezett, érdemi információ kinyerése a különböző forrásokból gyűjtött adathalmazból, és ezek alapján döntések előkészítése. Feladata pedig, hogy egységes, meghatározott technikák alkalmazásával, célirányos adatgyűjtést folytatva vezessen el a bűnüldözésben alkalmazott erőforrások összehangoltabb elosztásához, időmegtakarításhoz, ezzel elősegítve a vezetői döntések meghozatalát.² Az elemzők fő feladatait három részre lehet bontani: (1) összegyűjtik az információkat, értelmezik azokat és az egyes részek relevanciáját és kapcsolatát az egészhez viszonyítva; (2) objektív módon alakítják a részinformációkat, hogy azokból az egészre nézve következtetéseket lehessen levonni; (3) eljuttatják az értelmezett információt a felhasználókhöz (megmutatják az egész folyamat gyakorlati hasznát) (Canton, 2021).

Profilalkotás

A 13/2001 (X. 2.) és a jelenleg hatályos 23/2018 (VI. 21.) Bűnelemzési Szabályzat is rendelkezik a „specifikus profilalkotás” módszeréről, melyet a nyomozástámogató bűnelemzési formák között helyez el.³

2 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról. Szám: 5-1/13/2001. TÜK.

3 Azt azonban ezen a pontos fontos tisztázni, hogy ez az elnevezés mára nem felel meg a gyakorlatnak. A folyamatos fejlesztési procedúra részét kell képezze a Bűnelemzési Szabályzat kiegészítése a profilelemzést és más nyomozástámogató módszereket érintően.

A profilelemzés és más viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogató eljárások intézményesített szinten az ORFK BF BEÉFO-n működnek. Ezek a nyomozástámogató módszerek bizonyos bűnügyi elemzési célokhoz hasonlóan és azokkal összhangban, az információk speciális metódus szerinti gyűjtésén, speciális módszerekkel történt elemzésén és értékelésén, valamint azokból való következtetések levonásán alapulnak. Céljuk a nyomozásokra fordított idő, anyagi- és humán erőforrások optimalizálása, vezetői döntések támogatása.

Módszerek és megközelítések a profilalkotásban

Bár mint említettem, a jelen fejezetben leírt módszerek sokkal szélesebb spektrumon mozognak, mint a klasszikus értelemben vett profilalkotás, mégis a metódus fő ellentmondásain és megközelítésein keresztül tudunk a legcélraveze-tőbb úton eljutni a jelenlegi nemzetközi tendenciákig és a hazai gyakorlathoz.

Ellentmondások és tévhitek

A témával foglalkozó egyes szerzők, tudományos és gyakorlati szakemberek sokszor egymást bírálják a témakört érintően, az egyes megközelítések pedig egymással „versengenek”. Kocsis N. Richard (2015) külön tanulmányban foglalkozik azokkal a hiányosságokkal, amelyek felmerülnek a témakör (tudományos) megjelenése kapcsán. Álláspontja szerint a szakterület koherenciájának hiánya egymásnak ellentmondó és vitatható elméletek megszületését eredményezi. Másrészt problémának látja a felállított paradigmák érvényességét vizsgáló kutatások hiányát, emellett taglalja a témakör népszerűsége okán kialakult túlzott érdeklődés kontraproduktív hatásait.

Geberth szerint (1996) a profilozó olyan nyomozó vagy tanácsadó, aki elemzi a helyszín(ek)ről, az áldozat(ok)tól és a tanú(k)tól származó információkat azért, hogy megpróbálja pontos leírást készíteni a bűncselekményt elkövető személyről. David Canter (2000) szerint azonban a „profil” szó épp azt a fals képet sugallhatja, hogy teljes képet kaphatunk az ismeretlen személyről. Úgy, ahogy a profilozó szakember képesítését és meghatározását, úgy az elkészült profil tartalmát érintően is találkozhatunk egymásnak ellentmondó álláspontokkal. Homant és Kennedy (1998) szerint az osztályozás vagy az elkövető profilja tartalmazhat pszichopatológiai állapotokat, személyiségjegyeket, viselkedési mintákat és demográfiai jellemzőket. Ezek meghatározása nem a bűncselekmény önálló megoldására irányul, hanem inkább más bizonyítékok kiegészítésére és a gyanúsítottak körének potenciális szűkítésére (Woodworth & Porter, 2000).

A profilalkotás nem adja meg az elkövető konkrét személyazonosságát, inkább azt jelzi, hogy milyen típusú személy követte el a bűncselekményt. Homant és Kennedy megállapításainak részben ellentmondva Alison és Rainbow (2011), valamint Ivaskevics (2020) szerint a vizsgálat bár általános felvetés szerint bizonyos viselkedési és személyiségjegyekre összpontosít, fontos megjegyezni, hogy a profilelemzéssel kapcsolatos egyik legnagyobb tévhit, hogy a profilozó az ismeretlen elkövető személyiségjegyeit igyekszik feltérképezni (Rainbow & Gregory, 2011). Egyetlen kutatás sincs, amely bizonyítottan kimutatta volna, hogy egy elkövető bűncselekmény elkövetése közben tanúsított viselkedése és konkrét személyiségjegyei között összefüggés lenne. A viselkedésből stabil személyiségvonásokra következtetni nem lehet, sokkalta általánosabb és óvatosabb kapcsolatokat állapítanak meg (Ivaskevics, 2020). További, több helyen előforduló tévhit, hogy a profilelemzés folyamata kizárólag a pszichológiai tudományokból származik, és annak végzésére kizárólag pszichológusok alkalmasak (Canter, 2000; Rainbow, 2011). Bár a profilalkotás történetét áttekintve megismerhetjük azt a megközelítést, miszerint kezdetekben a klinikai szakpszichológusok, pszichiáterek adtak új irányokat a nyomozásoknak, de ezek sikeressége koránt sem volt cáfolhatatlan (Alison & Rainbow, 2011).

Megközelítések és irányzatok

A profilalkotás nem új jelenség. Tulajdonképpen elmondhatjuk, hogy a nyomozók és bűnügyi szakemberek régóta alkotnak profilt az ismeretlen elkövetőről – mégha ez nem is mindig volt nevesítve (1888-ban Dr. Thomas Bond megpróbálta leírni Hasfelmetsző Jack személyiségét). Bizonyára sokak számára ismert, hogy 1957-ben George Metesky, a New York-i gyújtogató, vagy a New York-i „bolond bombagyáros” („Mad Bomber”) beazonosítását James A. Brussel pszichiáter-kriminológus személyiségrajza segítette. Brussel a Sherlock Holmes szerepét betöltő pszichiáterről szóló cikkében elmagyarázza, hogy a pszichiáter általában észszerű jóslatokat tesz arra vonatkozóan, hogy az illető hogyan fog reagálni egy adott helyzetre, és hogy mit fog tenni a jövőben. Brussel szerint a profilalkotás során ezt a folyamatot megfordítják. Az egyén tetteinek tanulmányozása helyett arra következtetnek, hogy milyen személyiség lehet az illető (Brussel, 1968). A profilalkotás kezdeti szárnypróbálgatásai tehát a klinikai megközelítésből indultak ki, vagyis abból, hogy a nyomozók pszichiáterek vagy klinikai szakpszichológusok segítségét kérték egy-egy elkövető jellemzésénél. Mivel a módszer kezdetben kizárólag a pszichiáterek (vagy pszichológusok) személyes tapasztalatára támaszkodott, illetve olykor nem volt tudományosan alátámasztott, könnyedén támadhatóvá vált. Az 1960-as évek

óta azonban számos kutatási eredmény született a klinikai megközelítéssel kapcsolatban. Az eljárás alapja, hogy az elkövetőt a bűncselekmény elkövetésekor is befolyásolja az a mentális zavar, amelyben szenved (Ivaskevics, 2020). A klinikai megközelítésű profilalkotást kutatók sorához hazánk is csatlakozott az elmúlt években (Bellavics, 2022).

A bűnügyi profilozók az 1970-es években kezdték meg szervezetszerű működésüket az FBI Viselkedéstudományi Egységénél (Behavioral Science Unit – BSU). Az ekkori eredmények szerint a bűnügyi profilalkotás különösen hasznosnak bizonyult olyan bűncselekmények esetében, mint a sorozatos szexuális gyilkosságok. Ezek a bűncselekmények látszólag véletlenszerű és indíték nélküli jellegük miatt félelmet keltenek, és nagy nyilvánosságot kapnak. Amint Lunde (1976) rámutat, bár a sorozatgyilkosok általában nem ismerik áldozataikat, azonban azok kiválasztása nem véletlenszerű, inkább azon alapul, hogy a gyilkos az áldozatok bizonyos, számára szimbolikus jelentőséggel bíró jellemzőit érzékeli. Egy adott sorozatgyilkos áldozatai közötti hasonlóságok és különbségek elemzése fontos információt nyújt egy látszólag motiváció nélküli bűncselekmény „indítékára” vonatkozóan. Ez pedig magáról az elkövetőről is információt szolgáltatathat (Ressler, Burgess & Douglas, 1988).

Míg az Egyesült Államokban a motiváció nélküli, szexuális indíttatású sorozatemberölések (és ezek nyomozásában szerzett tapasztalat) hozták el az igényt a profilozó szakemberek alkalmazására, addig az Egyesült Királyságban a 1992-es Rachel Nickell gyilkosság profilelemzési hibáiból tanulva egy nagyon erőteljesen tudományos alapokra, empirikus kutatási eredményekre szabott módszer felé indultak el, melyben fontos szerepet kap a statisztika és az eredmények tudományos alátámasztása (Alison & Rainbow, 2011). Ezek a kiindulási pontok meghatározták a profilalkotás alapvető megközelítéseit.

A szakirodalom alapvetően három fő megközelítésre osztja a profilalkotást: statisztikai, klinikai és bűnügyi nyomozati megközelítésre. Az egyes módszereket utolérték az azokkal szemben megfogalmazott kritikák is: a klinikai szemlélettel szemben a tudományos kutatási eredmények hiánya; a statisztikai megközelítéssel szemben az egyedi esetek problémája és az elkövető-áldozat dinamikájának és más környezeti tényezőknek figyelmen kívül hagyása, az információk felhasználhatóságának kérdésköre; a bűnügyi nyomozati elemzés esetében pedig az elméleti megalapozottság hiánya, egyes kutatási eredmények cáfolata, és a komplex elkövetői viselkedés túlzott leegyszerűsítése (Ivaskevics, 2020).

A tevékenység, annak kialakulása óta, nagy utat tett meg, és különböző megközelítései alakultak ki az egyes országokban és régiókban. A profilalkotás módszere – mint ahogy az egyes módszerek és tudományterületek általában – nem egységesen fejlődött a világ különböző területein. Fókuszba helyezve azokat az

országokat, ahol a profilalkotás nagy múltra tekint vissza, elmondhatjuk, hogy összességében a klinikai és tapasztalati egészen a skála másik végén elhelyezkedő, tisztán statisztikai aspektusig jutunk el. A gyakorlatban azonban ezek nem válnak el egymástól élesen. Általánosságban elmondható, hogy a multidiszciplináris módszerek alkalmazása célszerű a nyomozások támogatása során. Az egyes megközelítések és módszerek azonban nem vegytiszták, pusztán más-más tudományterületet és módszert helyeznek fókuszba. Ezek kialakulása pedig az adott ország vagy régió sajátos szociokulturális jellemzőinek, bűnügyi helyzetének, tendenciáinak, jogszabályi hátterének, nyomozási gyakorlatának, rendelkezésre álló erőforrásainak, nyomozástámogatási és profilelemzési tapasztalatának függvénye. Ahogy azt Brent E. Turvey (2011) megfogalmazta, az emberi viselkedésnek is kultúránként és régiónként eltérő jelentése lehet.

A nyomozástámogatás új irányai

Az elkövetői profilalkotás hagyományosan az elkövető valószínűsíthető társadalmi-demográfiai jellemzőinek előrejelzését jelenti a bűncselekmény helyszínén rendelkezésre álló információk alapján. A 2000-es évektől azonban az elkövetői profilalkotás tágabb értelmezése alakult ki nemzetközi szinten. Az egyes módszerek fejlesztésében élen járó Egyesült Királyságban a szakemberek a „viselkedési nyomozási tanácsadó” (BIA) elnevezést vették fel, amely tükrözi, hogy az elkövetőre és annak valószínűsíthető „pszichológiai profiljára” való kizárólagos összpontosítás helyett a bűncselekmények nyomozásának számtalan kérdésére összpontosítanak. A tanácsadók jóval túlmutatnak a gyanúsítottak paramétereinek meghatározására vagy az elkövetők viselkedésének magyarázatára tett kísérleteken, és ma már olyan kérdésekben is segítséget nyújthatnak, mint a DNS-vizsgálat, a kockázatértékelés, a földrajzi elemzés, az áldozatok vallomásainak valóságtartalma és a kapcsolatelemzés (Alison, McLean & Almond, 2007). A pszichológiai profilalkotás és a viselkedési tanácsadás jelenleg szélesebb körben összpontosít a nyomozói döntéshozatalra, a hírszerzésen alapuló rendőri tevékenységre, a nyomozati kihallgatásra, az informátorok kezelésére és a gyanúsítottak rangsorolására. A cél a hatékonyabb és eredményesebb nyomozási technikák kifejlesztése (Almond, Alison & Porter, 2007).

Bár Alison, McLean és Almond 2007-es tanulmányukban kifejezetten az Egyesült Királyságban alkalmazott pszichológiai tanácsadás rendvédelem területén való szélesebb körű alkalmazását említik, ez nem jelent egyet azzal, hogy kizárólag a pszichológia tudományának nagyobb mértékű integrálásáról lenne szó. Magyarországon a 2021 óta tartó fejlesztési folyamat sokkal inkább a bűnügyi

elemző-értékelő szakterület bővítését és fókuszpontjának adott irányba történő szélesítését jelenti. Ahogy arról korábban is szó esett az SNYV tevékenység tehát egy több tudományterületet – köztük a pszichológiát és pszichiátriát is – ötvöző komplex, multidiszciplináris tevékenység. Ez az integrált megközelítés a hazai tapasztalatokon és ismeretanyagokon túl, a nemzetközi tendenciákból, tudományos eredményekből és alkalmazott módszerekből merít.⁴

Gross és Endrődy

A nemzetközi szinten alkalmazott módszerek közül azok fejlesztése kezdődött meg, melyek a hazai nyomozások támogatására a lehető leghatékonyabban lehetnek képesek. Fontos megjegyezni, hogy minden felsorolt módszer kidolgozása egy komplex és egyedi folyamat, melynek bár alapjait megadják a tudományos kutatások eredményei, a nemzetközi gyakorlat, a hazai jogrendszer, a nyomozási és eljárási tapasztalatok, alapelvek, és a kriminalisztikai ajánlások, azonban a gyakorlati tapasztalat, bűnügyi helyzetkép, nyomozók igényei mentén azoknak folyamatosan változniuk és fejlődniük kell, épp úgy, ahogy a kriminalisztika más területeinek. Épp ezért a nemzetközi szinten alkalmazott módszerek maradéktalan áttemelése nem lehet célravezető. Ahogy Hans Gross könyvét sem csak lefordította Endrődy Géza (1897), amikor megírta az első magyar kriminalisztikai monográfiát, hanem komoly és átfogó munka eredményeképp, más szerzők munkáit és saját tapasztalatit is megfogalmazva tett ajánlásokat a hazai gyakorlatra vonatkozóan, úgy a nemzetközi szinten alkalmazott speciális és viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogató eljárások áttemelése sem történhet kizárólag egyszerű fordítással és a nemzetközi tapasztalatok áttemelésével.

A tevékenység kialakításának kezdetétől az a törekvés, hogy az alapvető, munka végzéséhez elengedhetetlen tudáson túl (bűnügyi elemzők, nyomozók, kriminalisták) speciális, forenzikus és más tudományterületek művelői legyenek integrálva az SNYV-be, melyben jelenleg helyet kapnak bűnügyi elemzői, nyomozói, kriminalisztikai, nyelvészeti, statisztikai, kriminológiai, pszichológiai, pszichiátriai, szociológiai, testbeszédelemzői szaktudással és tapasztalattal rendelkező szakemberek.

4 A továbbiakban a profilalkotás kifejezés alatt a gyanúsított kör szűkítését értjük az ismeretlen elkövető felállított profilja alapján; speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység alatt pedig a hazánkban alkalmazott, szélesebb körű nyomozástámogató módszerek alkalmazását.

Speciális nyomozástámogatás formái hazánkban

A szaktevékenység egyediségét az említett tudományterületek együttes alkalmazásán túl a nyomozások több szempontú támogatási lehetőségei adják: elsősorban az ügy- és profilelemzés, kihallgatástaktikai tanácsadás, sorozatjelleg vizsgálat, pszichológiai boncolás, földrajzi elemzés és viselkedéselemzés. Az SNYV tevékenységének fókuszában jelenleg a kihallgatástaktikai tanácsadás áll, melynek alkalmazhatósága ugyan nem bűncselekmény specifikus, elsősorban kiemelt deliktumtípusok esetén veszik igénybe a nyomozó szervek.

A tevékenység főképp olyan kiemelt bűncselekmények elemzése során alkalmazható, mint az emberölések, súlyos, halált vagy életveszélyt okozó testi sértések, gyanús eltűnések, rablások, gyújtogatások, zaklatások, szexuális, illetve sorozat-bűncselekmények. Helye lehet minden olyan körözési, büntető-, előkészítő és rendkívüli halálesi eljárásban, melyben speciális és/vagy viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogatás szaktanácsadói tevékenységként szükségessé válik az ORFK illetékességi területén.

Ügy- és profilelemzés

A nyomozástámogató bűnügyi ügy- és profilelemzés célja a nyomozás irányainak orientálása, prioritások meghatározásának támogatása, új perspektívák megnyitása. A módszerek magában foglalhatják a gyanúsított kör szűkítését vagy tágítását; adatbázis szűrési-keresési lehetőségek meghatározásának támogatását; tömegszűrést (az eljárás kezdeti szakaszában); nehezen értelmezhető motiváció feltárásának támogatását; az ügy/helyszín elemzésével verziók felállítását; gyanúsított profiljának felállítását; potenciális gyanúsítottak felállított profil alapján történő rangsorolását; a sorozatjelleg vizsgálatát. Az elemzés jellemzően a nyomozással párhuzamosan, dinamikus elemzés formájában történik (kivéve például az úgynevezett „dőglött ügyek” esetén).

Ahogy a 13/2001. (X. 2.) számú, korábban hatályos bűnelemzési szabályzatban is szerepel,⁵ a profilelemzés nem alkalmazható önmagában. A korábbi gyakorlat alapján azonban a profil és az ügyelemzés egymás mellett kapott helyet egy értékelő jelentésben.

Az SNYV tevékenység a korábbi folyamatokat több szempontból és jelentős mértékben megváltoztatta.

5 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról. Szám: 5-1/13/2001. TÜK.

- 1) Egyrészt maga a profilalkotás folyamata a 2021. évben megindított fejlesztés eredményeként már nem kizárólag statisztikai módszereken (Nagy & Elekesné, 2004), hanem a hazai és nemzetközi szakirodalom és gyakorlat szerint is sokkalta kifizetődőbb multidiszciplináris megközelítésen alapul. Az ismeretlen elkövető profiljának felállítása tehát egy komplex folyamat, mely a pszichológiai, statisztikai, bűnügyi nyomozati/kriminológiai perspektíva ötvözeteként jön létre.
- 2) Másrészt az ügyelemzés és a profil nem válnak el egymástól élesen. Egyfelől az ügy elemzése során született kriminalisztikai és egyéb megállapítások az ismeretlen elkövető profiljában is helyet kapnak, továbbá egy adott ügyben készülő elemző-értékelő munka a profil elkészítésével nem lesz teljes. Vagyis ügyelemzés létezik profilalkotás nélkül, profilalkotás azonban nincs ügyelemzés nélkül.

A felállított profil eredményeinek figyelembevétele az elemzés és a nyomozás során sem történik egzakt módon. A profil feladata, hogy orientáljon, adott esetben például az adatbázisoknak történő kereséseket finomhangolja, és segítse a prioritások meghatározását egy összetett elemzési folyamat részeként.

Kihallgatástaktikai tanácsadás

A vallomás az egyetlen olyan bizonyítási eszköz, mely a kriminalisztika mind a hét alapkérdésére képes választ adni (Ibolya, 2005). Jelentősége vitathatatlan, épp ezért az alapvető hibák kiküszöbölésén túl, amelyek elkövethetők egy kihallgatás során, kiemelt jelentősége van a minél szakszerűbb és célszerűbb lefolytatásának. Több kutatás azt mutatja, hogy az esetek 8–33%-ában a gyanúsítottak bűnössége csak akkor volt bizonyítható, ha beismerő vallomást tettek (Baldwin & McConville, 1980; Moston & Stephenson, 1993; Beauregard, Deslauriers-Varin & St-Yves, 2010). Egy 2006-os tanulmány szerint Angliában a gyanúsítottak mintegy 60%-a tesz vallomást a rendőrségen a kihallgatás során, míg az USA-ban ez az arány körülbelül 45% (Gudjonsson, 2006).

Számos kutatás megállapította, hogy a gyanúsítottak kihallgatásai nagyobb valószínűséggel zárulnak beismerő vallomással, ha a kihallgatók bizonyos kihallgatási stratégiákat alkalmaznak, mint például az erkölcsi igazolás, a pszichológiai kifogások, a bókók alkalmazása és az ellentmondások azonosítása (Evans, 1994; Irving & McKenzie, 1989; Leo, 1996; Buckley, 2013), továbbá a nyomozók bizonyos attitűdöket mutatnak, például empátiát, tiszteletet és türelmet (Moston & Engelberg, 1993; Holmberg & Christianson, 2002). A kihallgatási

taktikák és stratégiák, valamint pszichológiai fogások és viselkedéselemzői attitűd alkalmazása és kihallgatásokba történő integrálása tehát kutatásokkal bizonyítottan növelheti a hatékonyságot.

Reiser már 1982-ben ír arról, hogy a profilalkotási technikák különböző helyzetekben, például túszejtés esetén is alkalmazhatók. A bűnüldöző tisztviselőknek a lehető legtöbbet kell megtudniuk a túszejtőről, hogy megvédjék a túszo­k életét. Ilyen esetekben, a rendőrséget segíti az elkövetővel való (bár gyakran korlátozott) szóbeli kapcsolatfelvételben, és esetleg a családjához és barátaihoz való hozzáférésben. Képesnek kell lenniük arra, hogy felmérjék az alanyt abból a szempontból, hogy milyen cselekményt fog valószínűleg végrehajtani, és hogy milyen reakciói lehetnek a különböző ingerekre (Ressler et al., 1988).

Amikor Douglas és munkatársai 1986-os tanulmányukban megfogalmazták, hogy a bűnelkövetői profil tartalmazza az elkövetőre vonatkozó háttérinformációkat (demográfiai adatok), a fizikai jellemzőket, szokásokat, meggyőződé­seket és értékeket, a bűncselekményt megelőző, az ahhoz vezető, valamint a bűncselekményt követő viselkedést, már említést tettek arra vonatkozóan, hogy a profilban szerepelhetnek nyomozati ajánlások a kikérdezésre („interrogating”) vagy a kihallgatásra („interviewing”) is (Douglas, 1986).

Beauregard és munkatársai (2017) szerint a beismerés egyik fő akadálya az elkövető személyiségprofilja. A profilalkotás és a témával kapcsolatos kutatások eredményei tehát hasznosíthatók a kihallgatási stratégiák kialakításában. A helyszíni viselkedés és az elkövető jellemzői segíthetnek a nyomozó tiszteknek abban, hogy azonosítsák, kinek és hol kell a kihallgatást lefolytatnia, milyen típusú környezet a legmegfelelőbb egy adott interjúalany­nak, és milyen érzelmi felhívások lehetnek a leginkább hatékonyak (Beauregard, Busina & Healey, 2017). Több kutatás felhívja a figyelmet arra, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni azokat a kontextuális tényezőket, amelyek körülveszik egy adott bűncselekmény elkövetését (Beauregard et al., 2017).

A kihallgatásokkal kapcsolatos kutatásokat számba véve elmondható, hogy bár bizonyos eredmények támogathatják a kihallgatási gyakorlatot, mindig szükséges az adott szituáció vizsgálata, mely egyedi elemzést igényel. Ehhez a tudományos eredmények jó kiindulási alapot adhatnak.

A SNYV tevékenység kihallgatástaktikai tanácsadási szaktevékenysége a (tágabb értelemben vett) kihallgatás egészére koncentrál. Szerepe a felkészüléstől egészen a kihallgatás utólagos értékeléséig terjedhet, azonban aktív szerepe kizárólag a felkészülési és kiértékelési szakaszban van. Jellemzően a nehezen megközelíthető gyanúsítottak és tanúk kihallgatásának, az emlékek minél pontosabb és megbízhatóbb előhívásának, valamint az anyagi igazságnak megfelelő vallomások kinyerésének támogatására alkalmazható. Az SNYV

tevékenység a kihallgatásokra való felkészülés támogatására, a kihallgatás elemzésére, valamint a kihallgatások megtervezésében való segítségnyújtásra terjedhet ki ([URL1](#)).

A tevékenységi kör lényegében új megközelítésbe helyezve támogatja a kihallgatásokra való felkészülést és a kihallgatások kiértékelését, bevonva abba a kriminalisztikán túl a kriminológiát, bűnügyi elemző-értékelő tevékenységet, pszichológiát, pszichiátriát, bűnügyi nyelvészetet, szociológiát, testbeszédelemzést is, melyeket megfelelő súllyal vesz számításba, alkalmazkodva az adott kihallgatási szituációhoz és megválaszolandó kérdésekhez. A jelenlegi gyakorlat alapján ugyan nem állnak rendelkezésre hivatalos statisztikák, azonban az elmondható, hogy az integrált szemlélet és az SNYV tevékenysége bizonyos esetekben jelentős mértékben képes támogatni a nyomozó szerveket a kihallgatások lefolytatásában és a büntetőeljárásban.

Földrajzi elemzés és viselkedéselemzés

A bűnügyi földrajzi profilozás a bűnügyi profilozás egyik részterülete, ami elméleti alapjait a környezeti kriminológiából szerzi (Ivaskevics, 2020; Chainey, 2021). A környezeti kriminológia abból indul ki, hogy minden bűncselekmény térben (és időben) történik, és az elkövető is egy saját, személyes téri mintázatot rajzol, miközben a bűncselekmény helyszínére eljut, a bűncselekményt elköveti, és ahogyan a helyszínt elhagyja. Az egy elkövetőhöz tartozó bűncselekmények számának növekedése a földrajzi profilozáshoz szükségszerűen egyre több információt szolgáltat az elkövető mentális térképéről. Mindebből adódik, hogy a kriminalisztikában a földrajzi profilozást elsősorban sorozatjellegű bűncselekmények esetén használják (Rossmo, 2012). Harries (1999) és Rossmo (1993, 2000) szerint a földrajzi profilalkotás egy olyan nyomozati módszer, amely a bűncselekmények összefüggő sorozatának helyét használja fel a legvalószínűbb elkövetői lakóhely meghatározásához (Rossmo & Rombouts, 2016). Szintén Rossmo (1999) szerint a legtöbb bűncselekmény az elkövető lakhelyének viszonylag közvetlen közelében történik, a bűncselekmények száma pedig a lakóhelytől való távolsággal csökken. A bűnügyi utazási távolságok mintázata bűncselekménytípusonként változik (Canter, 2004).

Az elemzési fajták közül az ügyelemzés és bűncselekményi minta elemzése a bűnelemzési szabályzat szerint külön említést tesz a bűncselekmény helyének jelentőségéről. Az elemzési feladat fényében számos esetben alkalmazhatók földrajzi elemzési eszközök az információk közötti kapcsolatok ábrázolására, elemzési folyamatok támogatására vagy vizuális megjelenítésre. Nincs ez

másképp az SNYV tevékenységben végzett ügy- és profilelemzés, illetve a sorozatjelleg vizsgálat esetében sem. A földrajzi viselkedéselemzéshez azonban ezen túlmenően, a gyakorlatban is alkalmazható, tudományosan bizonyított összefüggések feltárására lenne szükség az elkövető és az adott cselekmény jellemzői és földrajzi viselkedése, mozgása között.

Pszichológiai boncolás

Időről időre előfordulhatnak olyan gyanús halálesetek, amelyekben szükséges felmérni az elhunyt személy mentális állapotát. Az úgynevezett pszichológiai boncolással (PA) kísérletet tesznek arra, hogy rekonstruálják egy személy életútját, halála előtti mentális állapotát. Tehát ez a módszer akkor hasznos, amikor kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy baleset történt, vagy az elhunyt önkéntesleg vetett véget életének, esetleg idegenkezűség történt (Canter, 2000). Eredetileg azért került kifejlesztésre a PA módszer, hogy az orvosszakértőket és a halottkémekeket segítse az öngyilkossági szándék visszamenőleges megállapításában. Ez viszont segítette azoknak az eseteknek a tisztázását is, amelyekben a halál körülményei megkérdőjelezhetők voltak, például öngyilkosságnak leplezett emberölések vizsgálatát (McPhedran, 2021; Domonkos, 2022).

Sorozatjelleg vizsgálat

A bűncselekmények összekapcsolása olyan rendőrségi gyakorlat, amelynek során a bűncselekmény helyszínén tanúsított elkövetői viselkedés elemzése alapján azonosítják azokat a bűncselekményeket, amelyeket ugyanazon személy követhetett el (Woodhams, 2015). A sorozat-bűncselekmények, különösképpen a szexuális motivációjú emberölés-sorozatokkal kapcsolatos elemzések, az ezzel kapcsolatos kutatások kezdete óta (körülbelül az 1980-as évektől, például Robert R. Hazelwood és John E. Douglas, Edwin Megargee, Robert Ressler kutatásaiban) szorosan összefonódnak a profilalkotás témakörével (Hazelwood & Douglas, 1980). Az elemzés megpróbálja feltárni a hasonlóságokat a lehetséges elkövetői magatartások között, amelyek viszonylag különböznek a többi (azonos típusú) bűncselekményben tanúsított magatartástól. Ennek alapja két elv: a viselkedési következetesség, vagyis a konzisztencia (Canter, 1995) és a viselkedési megkülönböztető képesség, vagyis a differenciálhatóság (Bennell & Canter, 2002). Az első elv megköveteli az elkövetőktől, hogy bizonyos következetességet tanúsítsanak a bűncselekmények végrehajtásában.

A második pedig, hogy az egyik elkövető bűncselekményei viszonylag megkülönböztethetőek legyenek egy másik elkövető cselekményeitől, annak érdekében, hogy el lehessen különíteni egy sorozatot a többi elkövető által elkövetett bűncselekményektől (Woodhams & Grant, 2006; Woodhams, 2015). Annak érdekében, hogy vizsgálni lehessen, a különböző viselkedési mutatók mennyire konzisztensek, valamint mennyire lennének megbízhatók bűncselekmények összekapcsolásában, a kutatók a leggyakrabban különböző rendőrségi adatbázisok információit használják fel, amelyek tartalmazzák az adott bűncselekmények részletes leírásait. A cél az, hogy felfedjék, az egyes elkövetőknél fennáll-e az úgynevezett „abszolút viselkedésbeli konzisztencia”, tehát hogy vannak-e olyan viselkedésformák, amelyek egyazon elkövetőnél különböző időben és bűncselekményekben ugyanúgy megjelennek (Sherman et al., 2010; Ivaskevics, 2017).

A technika fejlődésével lehetőség nyílt arra, hogy a bűncselekmények összekapcsolásához a nyomozóknak és elemzőknek segítségükre legyenek egyes szoftverek, illetve bűnügyi adatbázisok.

Hazánkban az eModus nyilvántartás – több más funkciója mellett – alkalmas a sorozat-jelleg vizsgálatára. A nyilvántartási rendszer azon a felismerésen alapul, hogy az elkövetőknél felfedezhető bizonyos elkövetési módszerekhez, a végrehajtás egyes mozzanataihoz, a kialakult és bevált metódusokhoz való állhatatosság, kitartás, vagyis perszeverancia (Kovács & Pásztor, 2011). Az eModus az úgynevezett modus tárgyú, felderítetlenül maradt bűncselekményekre, valamint a modus tárgyú, szándékos bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt kihallgatott személyekre vonatkozóan az elkövetés módszereinek, az alkalmazott eszközöknek, a sértetteket és a helyszíneket jellemző ismérveknek, valamint az elkövetők – személyiségét is jellemző – kriminális viselkedésmódjának, az elkövetés előtti, alatti, utáni magatartásának nyilvántartási rendszerre. A modus tárgyú, a nyilvántartás gyűjtőkörébe tartozó bűncselekményeket az eModus működtetésével kapcsolatos egyes feladatokról szóló 12/2021. (IV. 30.) ORFK utasítás melléklete határozza meg (Juhász, 2022).

Nemzetközi szinten legismertebb szoftver az úgynevezett Violent Crime Linkage Analysis System (továbbiakban ViCLAS), amelyet eredetileg Kana-dában fejlesztettek ki (Collins et al., 1998), azonban mára már számos ország rendőrsége használja valamelyik verzióját, egyebek között Ausztria, Svájc, Csehország, Franciaország, Írország stb. (Bennell et al., 2012). A ViCLAS és a hozzá hasonló szoftverek egy központosított adatbázisból dolgoznak, amely tartalmazza az összes nyomozás irataiból, aktáiból kinyert, bűncselekménnyel kapcsolatos adatot, valamint információkat az elkövetőkről és áldozataikról. Ezen adatok elemzése hozzájárulhat különböző bűnügyi sorozatok proaktív

felfedezéséhez, valamint segíthet specifikus ügyek reaktív módon történő összekapcsolásának támogatásában is. Az adatok kódolása és rendszerbe való felvitele után az elemzők összehasonlító ügyelemzést végeznek, amelyben potenciális kapcsolatot keresnek két vagy több bűncselekmény között. Végül prezentálják az elemzés eredményeit a nyomozóknak, akik további nyomozási cselekmények után eldöntik, hogy az adott bűncselekmények összefüggenek-e (Ivaskevics, 2017).

Arra vonatkozó információt, hogy konzisztenciakutatásokat elvégeztek volna hazai adatokon, nem találtam. A hazai sorozatjelleg vizsgálatban hatalmas előrelépést jelentene a témával foglalkozó empirikus tudományos eredmények megszületése, ugyanis ha meg tudjuk állapítani, hogy bizonyos viselkedések alacsony előfordulásúak, ám mégis magas konzisztenciával bírnak, akkor sokkal könnyebben észre tudjuk venni a kapcsolatot két bűncselekmény között. A témával foglalkozó kutatók is azzal érvelnek, hogy ameddig empirikus kutatások nem bizonyítják, hogy mely bűncselekménytípusnál, mely viselkedéseket érdemes figyelembe venni, addig az összekapcsolást segítő szoftveres megoldások valódi megbízhatósága és értéke több szempontból is megkérdőjelezhető lehet. Mindazonáltal elmondható, hogy az említett újszerű kutatásmódszertani kezdeményezések beágyazása sokkal pontosabbá és megbízhatóbbá tenné az adott szoftvert (Ivaskevics, 2017) és a bűncselekmények közötti összefüggéseket vizsgáló elemző-értékelő tevékenységet (Lohner & Gyimesi, 2022).

Egyéb speciális tevékenységek

A fentiekén túl a speciális szakterületek megléte, a viselkedéselemzés-alapú és speciális nyomozástámogatás támpontokat adhat a bűnmegelőzési feladatok ellátásában, a hírszerzési, elhárítási, vagy az ügyészi munka során is. A kihívások jellege pedig megkövetelhet olyan szakértelmet, amellyel egy nyomozó hatóság csak ritka esetekben, ellenben egy speciális célokra felállított egység annál inkább rendelkezik. A teljesség igénye nélkül ilyen bűnüldözésben megjelenő új kihívások lehetnek például: (1) a mesterséges intelligencia által generált szövegek elemzése; (2) a bűnelkövetői csoportok, szervezett bűnözői hálózatok profilozása; (3) fenyegetések elemzésének támogatása; (4) bizonyos bűncselekménytípusok elkövetőinek kockázatelemzése (például zaklatásnál milyen mértékben áll fenn súlyosabb bűncselekmény elkövetésének kockázata); (5) online csalások elemzésének támogatása.

Záró gondolatok – kutatások jelentősége

A jelenlegi hazai szakirodalomban viszonylag kevés olyan empirikus kutatási eredmény áll rendelkezésre (teljesség igénye nélkül például: Lehoczki, 2021 – doktori értekezés; Ivaskevics & Almond, 2020; Lohner, Haller & Hermann, 2021), mely a speciális és viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogatás és profilalkotás gyakorlati művelését produktívan támogathatná. Gondoljunk például a fent említett konzisztenciakutatásokra, a földrajzi elemzés és viselkedéselemzés hazai adatokon történő tesztelésére és vizsgálatára, a mentális zavarok és bűnelkövetés kapcsolatának elemzésére, a motivációk feltérképezésének lehetőségeire, bűnözői életút vizsgálatokra, vagy a helyszíni viselkedés és az elkövetők jellemzőinek összefüggéseire és lehetséges kutatási eredményeire. A sort sokáig lehetne folytatni, azonban ennek a szakasznak nem célja tételesen felsorolni azokat a kutatási igényeket, melyek e terület gyakorlati művelői számára hasznosíthatók lennének. Az azonban elmondható, hogy számos nemzetközi kutatás hazai adatokon való lefolytatása nagyban elősegítené a gyakorlati munkát. Az elméleti és a gyakorlati szakterület szoros párbeszéde, és a kutatások végrehajtói oldalon lévő támogatása alapvető feltétele a sikernek. Ehhez azonban konstruktív és komplex együttműködések kialakítására van szükség.

A fentiek akként is összegezhetők, hogy a bűnügyi viselkedéselemzés és az ahhoz vezető tudományos út célja a minél alaposabb és célszerűbb megismerés. Ezen a megismerésen keresztül jutunk el addig, hogy minél hatékonyabban tudjunk a nyomozók segítségére lenni, és a megszokottól eltérő megközelítéssel hozzájárulni a büntetőeljárások sikeréhez. 2021-ben az ORFK BF BEÉFO SNYV csoportja kifejezetten ilyen céllal jött létre, és mára az eljárási cselekményekben betöltött effektív szerepe tanúbizonyságot nyert (növekvő igénybevétel, pozitív visszajelzések).

Bár már-már sablonos kijelentésnek mondható, hogy a profilalkotási tevékenységnek nem célja a nyomozás helyébe lépni, mégis fontosnak tartom e tanulmányt ezzel a gondolattal zárni. Amennyiben feltesszük a kérdést, hogy mihez kezdenénk profilalkotás és viselkedéselemzés alapú nyomozástámogatás nélkül, valószínűleg azt a választ kapnánk, hogy a dolgok haladhatnak tovább a maguk útján. Ezek nem olyan szaktevékenységek, ami nélkül nem képes működni a rendőrség, és nem is egy „luxuscikk”. Ez egy olyan támogató tevékenység, ami speciális esetekben juthat nagy szerephez: komplex ügyekben, elakadt nyomozásoknál, nehezen megközelíthető gyanúsítottaknál, értelmezhetetlennek tűnő motivációknál, vagy egyszerűen csak akkor, ha új perspektívák vagy irányok megnyitására van szükség. Akár a bűnügyi elemző-értékelő munka, úgy ez a tevékenység is egy másfajta megközelítést és plusz információkat

szolgáltathat egy büntetőeljárásban, mely segítheti a nyomozásokra fordított idő, energia és anyagi ráfordítás optimalizálását, vagy további bizonyítékok beszerzéséhez vezethet.

Felhasznált irodalom

- Alison, L. & Rainbow, L. (2011). *Professionalizing offender profiling: Forensic and investigative psychology in practice*. Taylor & Francis.
- Alison, L., McLean, C. & Almond, L. (2007). Profiling Suspects. In Newburn, T., Williamson, T. & Wright, A. (Eds.), *Handbook of Criminal Investigation* (pp. 493–576). Routledge.
- Almond, L., Alison, L. & Porter, L. (2007). An evaluation and comparison of claims made in behavioural investigative advice reports compiled by the National Policing Improvements Agency in the United Kingdom. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 4(2), 71–83. <https://doi.org/10.1002/jip.59>
- Baldwin, J. & McConville, M. (1980). Juries, foremen and verdicts. *British Journal of Criminology*, 20(1), 35–44. <https://www.jstor.org/stable/23636280>
- Beauregard, E., Busina, I. & Healey, J. (2017). Confessions of sex offenders: extracting offender and victim profiles for investigative interviewing. *Journal of Criminal Psychology*, 7(1), 13–28. <http://dx.doi.org/10.1108/JCP-10-2016-0031>
- Beauregard, E., Deslauriers-Varin, N. & St-Yves, M. (2010). Interactions between factors related to the decision of sex offenders to confess during police interrogation: A classification-tree approach. *Sexual Abuse*, 22(3), 343–367. <http://dx.doi.org/10.1177/1079063210370707>
- Bellavics Zs. M. (2022). Bűnügyi adatgyűjtés és adatfelhasználás a klinikai profilalkotás tükrében. *Belügyi Szemle*, 70(1), 31–46. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.1.2>
- Bennell, C. & Canter, D. (2002). Linking commercial burglaries by modus operandi: Tests using regression and ROC analysis. *Science & Justice*, 42(3), 153–164. [https://doi.org/10.1016/S1355-0306\(02\)71820-0](https://doi.org/10.1016/S1355-0306(02)71820-0)
- Bennell, C., Snook, B., Macdonald, S., House, J. C. & Taylor, P. J. (2012). Computerized crime linkage systems: a critical review and research agenda. *Criminal Justice and Behavior*, 39, 620–634. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0093854811435210>
- Brussel, J. A. (1968). *Casebook of a crime psychiatrist*. Grove.
- Buckley, J. P. (2013). The Reid technique of interviewing and interrogation. In Williamson, T. (Ed.), *Investigative interviewing* (pp. 19–206). Willan.
- Canter, D. (1995). *Criminal shadows: Inside the mind of the serial killer*. Harper Collins.
- Canter, D. (2000). Offender profiling and criminal differentiation. *Legal and Criminological Psychology*, 5(1), 23–46. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1348/135532500167958>
- Canter, D. (2004). Offender profiling and investigative psychology. *Journal of investigative psychology and offender profiling*, 1(1), 1–15. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/jip.7>

- Chainey, S. (2021). *Understanding crime: Analyzing the geography of crime*. Esri Press.
- Collins, P. I., Johnson, G. F., Choy, A., Davidson, K. T. & Mackay, R. E. (1998). Advances in violent crime analysis and law enforcement: The Canadian Violent Crime Linkage Analysis System. *Journal of Government Information*, 25, 277–284.
- Domonkos R. (2022). *A profilalkotás lehetőségei a hazai gyanús eltűnések esetében*. Szakdolgozat. Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Douglas, J. E., Ressler, R. K., Burgess, A. W. & Hartman, C. R. (1986). Criminal profiling from crime scene analysis. *Behavioral Sciences & the Law*, 4(4), 401–421. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/bsl.2370040405>
- Endrődy G. (1897). *A bűnügyi nyomozás kézikönyve*. Losonc.
- Evans, R. (1994). Police interrogations and the Royal commission on criminal Justice. *Policing and Society: An International Journal*, 4(1), 73–81. <https://doi.org/10.1080/10439463.1994.9964683>
- Geberth, V. J. (1996). *The staged crime scene*. Law and Order.
- Gudjonsson, G. H. (2006). Sex offenders and confessions: How to overcome their resistance during questioning. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 13(4), 203–207. <https://doi.org/10.1016/j.jcfm.2006.02.003>
- Hazelwood, R. R. & Douglas, J. E. (1980). The lust murderer. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 49(4), 18–22.
- Holmberg, U. & Christianson, S. Å. (2002). Murderers' and sexual offenders' experiences of police interviews and their inclination to admit or deny crimes. *Behavioral sciences & the law*, 20(1-2), 31–45. <https://doi.org/10.1002/bsl.470>
- Homant, R. J. & Kennedy, D. B. (1998). Psychological aspects of crime scene profiling: Validity research. *Criminal justice and behavior*, 25(3), 319–343. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0093854898025003003>
- Irving, B. L. & McKenzie, I. K. (1989). Police interrogation: the effects of the Police and Criminal Evidence Act 1984. *Policing*, 3(1), 4–22.
- Ivaskevics K. (2017). Alkalmazott pszichológiai kutatások a sorozat-bűncselekmények felderítésének szolgálatában. *Belügyi Szemle*, 65(4), 69–88. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.4.4>
- Ivaskevics K. (2020). Bűnözői profilalkotás. In Haller J. (Szerk.), *Rendészeti pszichológia* (pp. 111–148). Dialóg Campus.
- Ivaskevics, K. & Almond, L. (2020). Predicting the criminal record of Hungarian homicide offenders from crime scene behaviours. *Psychology, Crime & Law*, 26(1), 22–33. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/1068316X.2019.1611831>
- Juhász G. (2022). A kriminalisztikai célú adatgyűjtés, az elektronikus Modus Operandi Nyilvántartás jövője és kutatási lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 70(1), 59–68. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.1.4>
- Kobolka I. & Sallai J. (2008). Budapest kriminálgeográfiája 1960-1985 között. *KBH Szakmai Szemle*, 3, 86–102.

- Kocsis, R. N. (2015). The Name of the Rose and Criminal Profiling: The Benefits of ViCAP and ViCLAS. *Journal of Forensic Psychology Practice, 15*(1), 58–79. <https://doi.org/10.1080/15228932.2014.986706>
- Kovács K. & Pásztor A. (2011). A perszeverancia kriminalisztikai jelentősége. *Belügyi Szemle, 59*(12), 89–103.
- Lehoczki Á. (2021). *A homicid cselekmény utáni szakasz pszichés történéseinek vizsgálata emberölést elkövetők esetében, és ennek vetületei a bűnügyi profilalkotás tekintetében*. Doktori disszertáció. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.
- Leo, R. A. (1996). Miranda's revenge: Police interrogation as a confidence game. *Law and Society Review, 30*(2), 259–288. <https://doi.org/10.2307/3053960>
- Lohner K. & Gyimesi B. (2022). Sorozat-bűncselekmények elemzése és profilozása. *Magyar Rendészet, 22*(2), 79–92.
- Lohner K., Hermann Zs. & Haller J. (2021). Szexuális motiváció nyomai a tetthelyen: kriminálpszichológiától a kriminalisztikáig. *Belügyi Szemle, 69*(10), 1813–1828. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.10>
- Mátyás Sz. (2020). *Bűnözésföldrajz*. Didakt Kiadó.
- McPhedran, S. (2021). Psychological Autopsy: A Method to Assist in the Identification of Risk and Protective Factors for Intimate Partner Femicide. *Violence Against Women, 28*(5), 1060–1076. <https://doi.org/10.1177/10778012211058214>
- Moston, S. & Engelberg, T. (1993). Police questioning techniques in tape recorded interviews with criminal suspects. *Policing and Society: An International Journal, 3*(3), 223–237. <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.1993.9964670>
- Moston, S. & Stephenson, G. M. (1993). The changing face of police interrogation. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 3*(2), 101–115. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/casp.2450030204>
- Nagy E. & Elekesné L. Zs. (2004). A specifikus elkövetői profilalkotás elmélete és gyakorlata. *Belügyi Szemle, 52*(6), 51–65.
- Rainbow, L. & Gregory, A. (2011). What behavioural investigative advisers actually do. In Alison, L. & Rainbow, L. (Eds.), *Professionalizing offender profiling* (pp. 18–34). Routledge.
- Reiser, M. (1982). *Police psychology: Collected papers*. LEHI Publishing Company.
- Ressler, R. K., Burgess, A. W. & Douglas, J. E. (1988). *Sexual homicide: Patterns and motives*. Simon and Schuster.
- Rossmo, D. K. (2012). Recent developments in geographic profiling. *Policing: A Journal of Policy and Practice, 6*(2), 144–150. <http://dx.doi.org/10.1093/police/par055>
- Rossmo, D. K. & Rombouts, S. (2016). Geographic profiling. In Wortley, R. & Townsley, M. (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (pp. 181–198). Routledge.
- Sherman, R. A., Nave, C. S. & Funder, D. C. (2010). Situational similarity and personality predict behavioral consistency. *Journal of Personality and Social Psychology, 99*(2), 330–343. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0019796>

- Tibor I. (2005). *Kihallgatási taktika a nyomozásban*. <http://ibolyatibor.atw.hu/Sajat/3.pdf>
- Turvey, B. E. (2011). *Criminal profiling: An introduction to behavioral evidence analysis*. Academic press.
- Woodhams, J. & Bennell, C. (2015). Introduction – Time to Consolidate and Reflect. In Woodhams, J. & Bennell, C. (Eds.), *Crime Linkage Theory, Research, and Practice* (pp. 1–10). CRC Press.
- Woodhams, J. & Grant, T. (2006). Developing a categorization system for rapists’ speech. *Psychology, Crime & Law*, 12(3), 245–260. <http://dx.doi.org/10.1080/10683160500151134>
- Woodworth, M. & Porter, S. (2000). Historical Foundations and Current Applications of Criminal Profiling in Violent Crime Investigations. *Expert Evidence*, 7(4), 241–264. <https://doi.org/10.1023/a:101665510353>
- Zsóka B. M. (2019). Az emberölés és a skizofrénia összefüggései a klinikai profilalkotás tükrében. In Baráth N. E. & Mezei J. (Szerk.), *Rendészet–Tudomány–Aktualitások. A rendészet-tudomány a fiatal kutatók szemével* (pp. 24–30). Doktoranduszok Országos Szövetsége Rendészettudományi Osztálya.

A cikkben található online hivatkozás

URL1: *Profilalkotás megújítása a Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztályon*. https://belugyiszemle.hu/sites/default/files/hirlevel/2022-06/Hirlevel_2022_6.pdf

Alkalmazott jogszabályok

- 13/2001. (X. 2.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Bűnelemzési Szabályzatának kiadásáról
- 23/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás a Bűnügyi Elemzési Szabályzatról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lohner K. (2024). Speciális nyomozástámogató és viselkedéselemző tevékenység. *Belügyi Szemle*, 72(5), 871–891. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp871-891>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Lohner Klaudia, aki a lohner.klaudia@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Criminalistics, police science, forensic sciences – reflections on the anniversary of the Hungarian Association of Police Science

Dávid Petrétai

Dr, head of department
Hungarian Institute for Forensic Sciences,
Department of Dactyloscopy
petreteid@nszkk.gov.hu

Abstract

Aim: The article aims to explain the various concepts, tasks and interfaces of criminalistics, and to explore their relationship with police and forensic science, which often vary from author to author.

Methodology: The study provides a synthesis by analysing domestic and foreign literature.

Findings: Criminalistics is a possible and forward-looking formulation of the general methodology of fact-finding for law enforcement purposes, a scientific cognition within a legal framework, for legal purposes. It has a co-extensive relationship with law enforcement, with numerous interfaces and mutual interactions throughout their history. Forensic science is framed by criminalistics, but they are not identical.

Value: The paper presents the complex relationship between forensic science and criminalistics, attempts to define forensic science, and discusses the *Sydney Declaration* and its significance.

Keywords: criminalistics, law enforcement, forensics, Sydney Declaration

Criminalistics

'When we came together a few years ago [...] and then split into several parties, each one defending their own truth with maximum passion, I realised there were more "principles" and "general" truths than necessary.' (Zsoldos, 1987).

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2024, issue 5. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp773-789>

There is a long and complex scientific concept of criminalistics. At the core of this concept, criminalistics is a multidisciplinary criminal science that develops scientifically based tools, methods and procedures for the detection, proof, and prevention of crime following the existing legislation (Balláné, 2019; Balláné & Lakatos, 2012). According to some definitions, criminalistics is also an applied science of fact (Fenyvesi, 2014) and its task is to mitigate the effects of crime (Fenyvesi, 2013).

In another approach, criminalistics is the science of investigation (Kertész, 1965; Fenyvesi, 2013). From a criminalistic point of view, the investigation is a multifaceted intellectual and practical activity aimed at the truthful reconstruction of a relevant past event and the achievement of procedural objectives, which can be achieved by the planned, conscious execution of necessary and possible actions following the relevant procedural rules (Lakatos, 2005).

This second approach is more fortunate in that it is conceptually detached from criminal offenses and criminal proceedings. Even in the recent literature on criminalistics, there is a view that criminalistics is, as a rule, attached to criminal procedure law (Kovács, 2023). I do not dispute that criminalistics in its original approach was indeed an auxiliary science of criminal procedure law, of which today I do not feel that it is the auxiliary science that is inappropriate, but criminal procedure. The criminal police themselves do not only work in the context of criminal procedure, just think of wanted persons, or the procedure following extraordinary deaths.

These differences can be very difficult to understand with a criminal procedure-based mindset. For example, the subtitle of a recent textbook on the scene investigation states: *'the subject of this monograph is the inspection conducted in the context of criminal investigations – it does not deal with the inspection of accident scenes – but it also tries to study the detection and evidentiary (investigative) aspects of it'* (Gárdonyi, 2023). And what is the problem with that? The book certainly does not deal with the investigation of traffic accidents, but some of them do take place in the context of criminal proceedings (some traffic accidents are the result of traffic offenses). On the other hand, other non-traffic but fatal accidents are considered as extraordinary deaths under the Health Act, and the criminal police will carry out exactly the inspection activities detailed in the textbook, but under the administrative procedural law.

This highlights the problem that, in many cases, the teaching of criminalistics has an impact on the theory of criminalistics. This is not necessarily a problem in itself. However, it is thought-provoking that the criminalistics of traffic offenses is hardly ever discussed in criminalistics classes, with the possible exception of the crime reconstruction. Criminalistics and criminal investigation

are usually taught to police officer candidates by former or active criminal investigation officers, and the traffic department's accident scene training is not taught by the criminal investigation instructors. (I assume that accident scene investigation is taught by the traffic department staff.) The theory of criminalistics, the big picture, is also sorely lacking in the material taught in the criminal intelligence studies. Even though tactful inquiry, background checking, and surveillance are also included in the teaching of criminalistics. So-called "operations", "games", and "disinformation" (technical terms of criminal intelligence) should play a cardinal role in the learning of criminal methodics. It is completely unnecessary to teach students something twice, and it is completely wrong to teach two different things under the same name.

The effect of criminal procedure law is that we also talk about evidence procedures in criminalistics, but we have a separate chapter on 'tactics of coercive measures'. Why? Because the procedural code says that seizure, search, and perquisition are not evidentiary procedures, but coercive measures. More precisely, the current code no longer talks about house searches, only searches. It is like the search of a person, a vehicle, a dwelling, a forest, or a backwater would require the same process. Or, as if, from a criminalistic point of view, these investigative acts were not carried out for the purpose of detection and proof. Despite the change in procedural law, it still makes sense to talk about searches and car searches as investigative acts, in terms of criminalistics. Just as the methodology is not tied to substantive law. Under the Criminal Code, burglary of a dwelling, breaking into a storage room, breaking into a car, theft of a bicycle by cutting the lock chain, or theft of sports shoes by removing the product label will be theft by violence against objects. From a criminalistic point of view, however, burglary of a dwelling includes the non-destructive opening of a lock, which at most constitutes a misdemeanour under the criminal law. Perhaps even more illustrative is "occupational endangerment", which may in fact be a fall from a height, electrocution, being hit by a work machine, hunting accident or medical malpractice – a different set of events, requiring different evidence, requiring different experts.

It is a precarious terrain for the educational or academic processing of widely used criminal tactics in practice, which raises concerns among academics of criminalistics who are law-abiding and rely primarily on the procedural code. This could be, for example, the pre-interrogation 'interview' with the suspect (or the witness), which is essential to establish psychological contact, create the right atmosphere, or tire out the suspect (or the witness) who is acting out or playing a role. Procedural law has nothing to do with these 'conversations', as they cannot in any way result in evidence of a procedural nature. However,

it does not follow that such conversations are prohibited. An analogy is offered: refusal to participate in the instrumental verification of a confession (polygraph test) should not harm the witness or the suspect. However, such information can still orient the investigation.

The one kind of criminalistics

I have long been convinced that there is only one kind of criminalistics (Petrétei & Angyal, 2018). It is used by the spotter when conducting surveillance, the detective when conducting an inquiry, the scene of crime officer when conducting a crime scene investigation, and the inspector when conducting an interview. But it is also used by the judge when he takes evidence in a trial or conducts a confrontation, under the principle of immediacy. (I must insert the piquant comment that confrontation is probably only useful in court, it is of no practical use in the investigating office, but can be more damaging – the conflict between testimonies can be a driving force in the investigation, but suspects who know each other’s testimonies can be its hindrance.) The same criminalistics are used by the accident scene investigator, and the crash reconstruction expert after a traffic accident, the fire investigator of the disaster management, the explosion scene investigators of the Bomb Squad Unit of the Rapid Response Police Force, or the private investigator. In criminalistic terms, an inspection will be the external examination of the body and the autopsy, an inspection will also be when the forensic expert saws apart the lock insert in search of traces of a non-destructive opening (Elek, 2015). A test firing by a firearm expert, and a high fall reconstructed in a three-dimensional model of the scene using virtual reality software are also crime reconstruction. The same communication, social, and psychological skills are used during the inquiry as during the interrogation of the suspect, and during the dynamic phase of the crime scene investigation, much of the same (also) as during any search.

The concept of one kind of criminalistics is also not supported by the entertainment industry, and the media have an undeniable impact on public and professional thinking. This can be seen as an extension of the CSI effect (Angyal, 2019b). It may seem a frivolous suggestion, but imagine Hercule Poirot in the company of *CSI: Miami* as they unravel a murder mystery. Grotesque? And is it just the different era and culture? Then imagine Lieutenant Columbo with the detective duo from the *Lethal Weapon* films – all of them were LAPD officers in the 1980s (not to mention the *Beverly Hills cop*).

The approach that there is only one kind of criminalistics can of course make education difficult. Virtually any textbook on criminalistics will have the vast majority of the professional recommendations described in the interrogation section refer to the investigative act carried out by the investigating authority in a one-man office during an ongoing investigation. You need to prepare the case file, create comfortable and calm conditions, and so on. But how does a private investigator conduct an interrogation? The obvious answer is that the testimony of a “witness” and a “suspect” is an evidentiary instrument as defined in the procedural code, and therefore cannot be produced by a civilian. Is that a proper answer? Hardly. We can start juggling with the words that a private investigator can conduct questioning, not interrogation, but in that case, we should be able to explain with philosophical sophistication how questioning differs from interrogation because if only in the procedural framework, we are at the same position. If the content is the same, it is precisely the elaboration of this content that is the terrain of criminalistics, and this is what is left out of most curricula. Not to mention the interrogations in administrative proceedings (the minor should preferably be interviewed at their address), or the interrogations (and confrontations) in criminal proceedings that the judge will conduct during the trial.

If there are no criminalistics recommendations that are independent of the law of criminal procedure, the autonomy and scientific nature of criminalistics will be called into question. On the other hand, we are confused if we try to look for disguised surveillance in procedural law, or for the background checking that is not carried out by the probation officer. On the one hand, they are used in the practice of criminalistics, and they are also mentioned in textbooks. In other words, they exist without a specific legal background. The specific law only provides the framework and defines the purpose. This is an extremely important consideration. There is also a concept of criminalistics as a practical method: (scientific) cognition carried out within a legal framework and for legal purposes (Angyal, 2016; Angyal, 2019a). In other words, criminalistics is the general methodology of fact-finding for legal application (Balláné, 2019), and if it does not currently fulfill this role, it is primarily an important task of the scientific cultivation of criminalistics.

Three approaches to criminalistics can therefore coexist: science, practice, and subject (Finszter, 2021). The traditional division of criminalistics is primarily for educational purposes and follows educational criteria. It can be divided into general and specific parts, the former including technique, tactics, and, more recently, strategy and the theory of criminalistics, formerly known as methodology. The specific part is methodics. This is a perfect division for the preparation of the curriculum and the organization of lessons, but in ‘reality’, of course, the

criminal technique does not exist in itself; the tools and knowledge of technique are mainly used during crime scene investigation, or possibly during perquisition or searches. The crime scene investigation, perquisition, and search take place in the course of a primary crime responding measures, or in a planned way, in the course of an ongoing investigation, which is the field of methodics. And in the context of metotics, the teaching of tactics and criminal intelligence would need to be fully synergistic if we are to approach reality.

The criminalistics of the digital sphere were traditionally associated with criminal technics in the 1990s, when the digital evidence was the computer seized from someone's study. Today, as we are surrounded by smart devices with their web of contacts, location data, notes, calendars, photos, and passwords, the quantity and quality of seizable hardware has changed. Not to mention the traceability of all the data we generate about ourselves: our phone logs up to telecommunication towers, we pay with our credit card at various places, and our car registration number is read at toll gates. It is possible to conduct a detailed background check of a person, based on what they post on social networking sites, and what they do online. A hacking attack can be traced back to the perpetrator by the digital trail. We are at the dawn of the Internet of Things (IoT), where our household appliances will communicate with us and each other online. Will a robot vacuum cleaner be able to remotely read the floor plan of your home? We are also just beginning to see the criminalist use of artificial intelligence, and we don't know where it will lead. Alongside criminal technics and tactics, it will be appropriate to introduce a separate discipline dealing with digital crime signals, which could be called, for example, criminal cybernetics (Petrétei, 2022). The phenomena of the digital world are certainly pushing the boundaries of the philosophical concept of matter. In the digital world, uniqueness, difference, causality, interaction, and reflection are completely different from those in the material world, and therefore the general theories of criminalistics need to be rethought, the universality of these philosophical propositions, their applicability, or what is in their place, need to be examined. Or (dialectically) what are the overarching principles that include principles that apply in the material and digital world? (*Or not*. The perceived importance of this question is tempered by the fact that the Department of Cybercrime at the Ludovika University of Public Service was abolished years ago.)

The other problem with the educational division is that the world has moved on a little. It may be a perplexing question: where do crime prevention, operational case analysis, offender profiling, instrumental verification of confessions, and data mining, all belong? Not to mention where crime scene investigation, for example, has grown to: blood stain patternanalysis is not considered

a traceology specialty abroad, but a scene of crime specialty. But we could also mention forensic archaeology, fire investigation, coroner's inquests, traffic accident investigation, investigation at the scene of a fatal mass casualty incident or CBRN (Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear) incident, etc. I do not necessarily know of a "better" division for criminalistics, but I would stress that the general/special division discussed above is for educational purposes only, and this should not be lost sight of. In fact, the way in which the criminal directorate of a typical police headquarters is structured: detection, investigation, inspection, data analysis and evaluation, crime prevention, and forensics.

Criminalistics and police study

The scientific concept of criminalistics and the concept of criminalistics as a practical activity are certainly the same in one respect: they do not contain any reference to law enforcement or police science. Let me hasten to say that, in my opinion, this is just fair enough. In my opinion, criminalistics is in no way part of the police studies, but is an independent science in a subsidiary relationship. It is not that the scientific concept of criminalistics (an applied multidisciplinary science of criminal facts that is part of police science) does not withstand, it is just that what I have said so far has tried to point in the direction of criminalistics being much more than recommendations and theoretical knowledge of the activities of the criminal police in criminal proceedings.

Of course, there are numerous links between law enforcement and criminalistics, bearing in mind their coexisting relationship. I am not just referring to the fact that the conduct of most investigations can be guaranteed by the legitimate right to use force vested in the investigating authorities as law enforcement agencies. This is not entirely universal: the public prosecutor's office, the commander of a civil aircraft, or the military commander authorized to conduct a command investigation, are not law enforcement agencies. If we interpret criminalistics strictly, they are still entitled to investigate. But if we take a broad view, then there are private investigators, judges, fire inspectors, experts, and so on, who have no right to use force, although in some cases they may request assistance from law enforcement agencies, investigating authorities (although a private investigator may do no more than any ordinary citizen, for example to protect their physical integrity or personal liberty.)

However, the individual investigative acts themselves may also have a strong law enforcement connection. During the initial crime respond measures, criminal investigators work as closely as possible with law enforcement. In the majority

of cases, a crime scene investigation cannot be carried out without securing the scene, which allows unauthorized persons to be removed or excluded from the scene. A search of a vehicle can only be carried out safely if the basic principles of tactical measures are considered. A search of open terrain or woodland requires platoon or company level tactical skills. In addition, predictive policing (Mátyás et al., 2020) is a concrete transition between criminalistics and law enforcement, both in theoretical and practical terms.

According to László Korinek, police study is situated at the borderline between criminal science and public administration (Korinek, 2007), and most definitions place criminalistics within the scope of criminal sciences. I also agree with Zoltán Hautzinger that criminalistics has had a major impact on the development of police study (Hautzinger, 2015). The creation of the criminal police, the ‘detective corps’, the ‘investigative officers’ was practically linked to the particular stage of development of criminalistics. I disagree, however, with Hautzinger’s statements about the demarcation of the two disciplines, because he seems to feel that an important aspect is the narrower focus of criminalistics and its narrower spectrum of connections with other disciplines. If I agree with the former in substance (even though I define criminalistics much more broadly than Hautzinger does in the cited article), I do not agree with the latter aspect. Criminal technics have very broad boundaries with most of the technical and natural sciences, and tactics are linked to communication and linguistics, in addition to psychology and sociology. In addition, the broad theories of criminalistics draw heavily on areas of philosophy (epistemology, logic, philosophy of language), mathematics (probability, statistics, set theory), frontier areas (information theory, systems theory, game theory, cybernetics) and so on. This is not a value judgement in itself, but it is still an accepted scientific result (Angyal et al., 2018). And returning for a moment to the so-called narrower focus of criminalistics: can we really use the single label of “crime responding” to investigate a serial burglary, an unknown homicide, a (self-administered?) drug overdose, or a budget fraud? How about the fatal hunting accident, the dental malpractice, the catching of the hiding perpetrator? The tragedy of the *Hableány* (Mermaid) cruise ship in relation to the traffic crime and the identification of the remains of the foreign victims? The complex action against drug crime, which could (also) begin with the identification of a hitherto unknown group of compounds in the laboratory of the Institute for DrugsAnalysis?

Forensic sciences and the Sydney Declaration

The very broad boundaries of criminalistics bring us to the issue of forensic sciences. The word forensic is derived from the Latin *forensis* (*forum* + *-ēnsis*) meaning of or relating to a forum; and *forum* means the forum or scene of litigation. That is, everything is forensic that is brought before a (judicial) forum. The Hungarian translation of forensic science may be *törvényszéki tudományok* (“court” sciences), although the experts and their specialties were changed names to justice after 1945 (when the law courts were renamed from “*törvényszék*”). Today, the court name is “*törvényszék*” again, but it remains to be seen whether this will lead to a change in the nomenclature.

Forensic science and criminalistics are not synonymous, their relationship is complex. In the lexicon ([URL1](#)) published by OSAC (Organization of Scientific Area Committees for Forensic Science), a US federal government agency operating under the National Institute of Standards and Technology (NIST), the definition of ‘forensic’ is as given above, i.e. it is understood to mean the methods, procedures and techniques of making findings of fact, (expert) opinions and conclusions that can be used in legal proceedings. The same lexicon, on the other hand, defines ‘criminalistics’ as a branch of forensic science concerned with the examination and interpretation of physical evidence in order to facilitate investigations.

This narrowing of the concept is worrying. If we talk only about criminal justice, we exclude several genuinely judicial (forensic) and genuinely academic disciplines. One can think of family law, where the genetic expert (paternity) or the psychological expert (custody and supervision of a minor child) have responsibilities. In social insurance cases, the medical expert who examines the ability to work (‘disability’) is also involved. Engineering experts, accountant experts are perhaps more often involved in civil litigation than in criminal cases. If we focus particularly or primarily on physical evidence, the place and role of psychological experts, psychiatric experts, accountant experts is called into question - all this in a way that the lexicon itself consistently speaks of legal proceedings, not investigations or criminal proceedings, in the glossaries for each specialism.

One of the most high-profile events in the field in recent years was the publication of the *Sydney Declaration* ([URL2](#)). This document, just one and a half pages long, contains the concept and seven principles of forensic science, which the authors explain in detail in a professional article ([Roux et al., 2022](#)). Forensic

science, according to the Declaration, is a case-based, research-oriented endeavour using the principles of science to study and understand traces through their detection, recognition, examination and interpretation to understand anomalous events of public interest. (Public affairs events are not limited to criminal offenses, but include litigation and security incidents as examples.) Traces are used in the broadest sense of the term when they are understood as lesions left behind as a result of a past act (presence or activity). In the article on the Declaration referred to, this is the only time when psychological and digital evidence are mentioned alongside physical evidence. Otherwise, unfortunately, the rest of the paper focuses only on the physical evidence.

The one-sided emphasis on physical evidence is consistent with another study (Ristenbatt et al., 2022), written in collaboration with some of the authors of the declaration and the paper presenting it, which argues that traceology is concerned with the detection, recognition, identification, and interpretation of physical lesions as a whole (and that trasology is the third key concept alongside criminalistics and forensic science). A ‘trace’ can be a symptom, as in medical diagnosis; it can be an index, pointing to what exists; and it can be a sign, revealing something beyond its mere existence. Umberto Eco presents a very similar division in his volume *The Limits of Interpretation* (Eco, 2013). So there is the trace, the symptom and the indication. The trace is in fact a code, which refers to another object by its formal characteristics. But this relation is synecdochical, since the trace of the sole of the shoe refers to the sole of the shoe, which is completed by our thinking into a shoe, or even a person. A symptom is a lesion that suggests a class of physical causes that create it, but there is no point-to-point correspondence as with a trace (for example, the perpetrator wipes away a dusty surface, but there is no outline that makes us see that it is a hand or footprint). An indicia is a residue that refers to a previous owner, in a broad sense (i.e. from a fragment of an object to an identity document).

The principles of the *Sydney Declaration* are:

- 1) Presence and activity leave traces, which are essential, perceptible and meaningful sources of information about events.
- 2) A scene inspection is a scientific and diagnostic endeavour, requiring scientific expertise, and the search for and interpretation of the lesions left behind requires a qualified person, broad scientific literacy, personal skills and the use of technical means for reconstruction and identification.
- 3) Forensic science is case-based, based on scientific knowledge, investigative methodology and logical conclusions. The case-based nature of the concept means that it is a study of one-off, isolated events in the past, which cannot be repeated for the sake of a more in-depth investigation.

- 4) Forensic science evaluates results with context because of temporal asymmetry. The whole of a past event cannot be directly known, only fragmentary, deteriorating, variable, incomplete traces of it can be used to build a model that provides an explanation, a possible scenario for the lesions found. To do this, knowledge of the context is essential: inference cannot provide ‘certain’ answers, only in the context of possible explanatory models/scenarios can the relative value of a given lesion be estimated. This must be based on a solid scientific foundation and on unbiased and transparent peer review.
- 5) Forensic science deals with an infinite range of uncertainties. From the mechanism of imprinting to the formulation of an opinion, professionals face uncertainty at every step. Uncertainty can be studied but cannot be eliminated.
- 6) The goals and contributors of forensic science can be interpreted in many dimensions. Through the in-depth study of clues in the broad sense, it can reveal important information about crime, the black market, phenomena that threaten or concern society, contribute to successful detection and investigation, and support decision-making in legal proceedings.
- 7) The results of forensic science find their meaning in context. This means that they have no value on their own, independent of context; it is all the information in the case that gives the true meaning to the observations and findings. Some in the scientific community and some in the legal community dispute this position, arguing that background information about the case can bias the expert. Bias is a real problem, but it is necessary to distinguish between irrelevant background information and information that is contextual to the case, because the latter is arguably necessary for the formulation and evaluation of findings of fact and conclusions. To do this, there must be a sound ethical standard to draw the line between the information needed and the information that influences it.

The research-oriented character of the concept is not explicitly mentioned, but it is there in the background of the first, third and fourth principles. The research-oriented nature means that the truth about the event under investigation is not known; there are only statements, testimonies, assumptions about it. Nor will the truth be revealed in one fell swoop in the course of an investigation: it is forensic science that is capable of producing a finite number of possible explanations, of working out possible scenarios. The truth will be established by the trial court in the facts of the case (‘*res iudicata pro veritas habetur*’ – the thing judged must be held to be true) (Angyal, 2019a).

Criminalistics and forensic sciences

The proclamation of the seven principles contained in the *Sydney Declaration* was extremely significant and timely, and can be seen as a response to efforts to bring about the decline of criminalistics and forensic sciences in the longer term. A notorious summary of these efforts is the so-called PCAST (President's Council of Advisors on Science and Technology) report, which has provoked outrage in the field in the United States and has prompted a number of respected professional organizations to raise well-founded objections (Petrétei, 2023). An article, mostly by Swiss authors, describes as particularly worrying that forensic disciplines are becoming distant and segmented (Baechler et al., 2020), all in order to avoid possible bias, actually causing more harm than good. According to Professor Christophe Champod, also from Switzerland, different expert opinions (footprints, dactyloscopic traces, identification of DNA residues) are able to link together cases that were previously thought to be independent. Forensic data, placed in the context of place-time, target and modus operandi, helps to detect and track criminal phenomena. This is a very significant societal benefit (Champod, 2014).

The concept of forensic science in the Declaration, if the word 'trace' is interpreted in an expansive way, i.e. it is also applied to the psychological and digital spheres, can be equated with the concept of domestic forensic science that I am advocating. However, I can no longer accept this. In my own interpretation, criminalistics and forensic sciences, as I have already indicated, have a more complex relationship than to think of them as a purely interchangeable concept. Forensic sciences are (always plural!) the 'corners', 'nooks' or layers of established, existing, recognised scientific areas that serve the purposes of justice, of the application of the law. These are not at all part of criminalistics, of criminaltechnics: forensic medicine is part of medicine, and perhaps most of all pathology, forensic chemistry is part of chemistry, forensic physics is part of physics, forensic genetics is part of genetics, and so on. Criminalistics, on the other hand, integrates the forensic disciplines as a framework for the criminal justice, by influencing the methodology and practice of the forensic sciences through its general theories and the mindset of the investigator. On the other hand, as a practical framework, it organises the investigation, detection, evidence and the use of forensic experts, and analyses and evaluates the results of these activities. Thirdly, and not insignificantly, criminalistics itself has developed forensic fields that are not part of any (existing, recognised) sciences: such as trace and pattern recognition, ridgeology, firearm identification, handwriting comparison, questioned documents, which are classical fields, or facial

recognition, which is an emerging field (Mészáros & Petrétei, 2023), or voice recognition, which adapts technical solutions used in other fields.

The statement that criminalistics influences and frames the forensic disciplines can in fact be supported by the sixth principle of the Declaration. By uncovering the truth, the expert assists the administration of justice, which ideally, in a properly functioning state, has an impact on the effectiveness of law enforcement. A good forensic chemical expert is not only a chemist, they must also understand the workings of law enforcement and the judiciary and the current situation and trends in drug crime. They must be able to spot the emergence of a new additive or the discovery by investigating authorities of drugs of suspiciously identical composition in different seizures in different proceedings.

Closing

‘When we came together a few years ago [...] and then split into several parties, each one defending their own truth with maximum passion, I realised there were more “principles” and “general” truths than necessary. Not wanting to be left behind, I produced a few of my own, which the others were as uninterested in as I was in theirs – all in all, the meeting and the debate proved to be extremely useful.’ (Zsoldos, 1987).

My aim with this study, which pays tribute to the jubilee of the Hungarian Association of Police Science, was not to put yet another criminalistics concept on the table, but rather to attempt to synthesise existing, often contradictory approaches. Furthermore, I wanted to integrate the equally diverse conceptual approach of the ‘forensic science(s)’ and to situate all these in relation to law enforcement. Further, I wanted to introduce the highly significant *Sydney Declaration*, briefly referring to the professional context to which it was born in response. In conclusion, I wanted to point out that the science of criminalistics is not a closed static system, but that even its foundations must, should, or can be reinterpreted in the light of scientific, technological, and social change.

References

- Angyal, M. (2016). A kriminalisztikai megismerés, avagy a kriminalisztika megismerése [Criminalistics cognition, or the cognition of criminalistics]. In Fenyvesi, Cs. & Herke, Cs. (Eds.), *A munkát nem lehet eltitkolni – Tiszteletkötet Tremmel Flórián professor emeritus 75. születésnapjára* (pp. 9–13). Pécsi Tudományegyetem.

- Angyal, M. (Szerk.) (2019a). *Kognitív kriminalisztika. Ismeret – elmélet – történet* [Cognitive criminalistics. Knowledge – theory – history]. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Angyal, M. (2019b). A kriminalisztika mint tantárgy: a probléma-, felfedezés- és projektalapú tanulás kívánalma [Criminalistics as a subject: the need for problem-, discovery- and project-based learning]. In Gaál, Gy. & Hautzinger, Z. (Eds.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXI. A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői* (pp. 147–159). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Angyal, M., Bezsenyi, T. & Petrétei, D. (2018). „Az egész eljárásnak több a kára, mint a haszna” – A kriminalisztikai fejlesztések dilemmái [‘The whole process does more harm than good’ – The dilemmas of criminalistics development]. *Rendőrségi Tanulmányok*, 1(2), 68–92.
- Baechler, S., Morelato, M., Gittelson, S., Walsh, S., Margot, P., Roux, C. & Ribaux, O. (2020). Breaking the barriers between intelligence, investigation and evaluation: A continuous approach to define the contribution and scope of forensic science. *Forensic Science International*, 309, 110213. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110213>
- Balláné Füzster, E. & Lakatos, J. (2012). *Kriminalisztika I. A kriminalisztika egyes elméleti kérdései* [Criminalistics I. Some theoretical issues in criminalistics]. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Balláné Füzster, E. (2019). *Krimináltechnika* [Crime techniques]. Dialóg Campus Kiadó.
- Champod, C. (2014): Research focused mainly on bias will paralyse forensic science. *Science and Justice*, 54(2), 107–109. <http://dx.doi.org/10.1016/j.scijus.2014.02.004>
- Eco, U. (2013). *Az értelmezés határai* [The limits of interpretation]. Európa.
- Elek, I. (2015). *Vagyongvédelmi eszközök, mint traszológiai nyomhordozók* [Asset protection devices as tracers]. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola.
- Fenyvesi, Cs. (2014). *A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője* [Tendencies in criminalistics. The past, present and future of criminal investigation]. Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyvesi, Cs. (2013). A kriminalisztika jövőbeli fejlesztési lehetőségei, kihívásai [Future development opportunities and challenges for criminalistics]. *Pro Futuro – A jövő nemzedékek joga*, 3(2), 40–61. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2013/2/5507>
- Finszter, G. (2021). A rejtőzködő bűn és a büntető hatalom [Hiding crime and punishing power]. *Belügyi Szemle*, 69(10), 1691–1707. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.1>
- Gárdonyi, G. (2023). *A bűnügyi szemle* [The criminal inspection]. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Hautzinger, Z. (2015). A kriminalisztika és a rendészettudomány határterületei [The interface between criminalistics and law enforcement]. *Magyar Rendészet*, 15(1), 11–19.
- Kertész, I. (Szerk.) (1964). *A bűnügyi technikus kézikönyve* [Handbook for the criminal technician]. BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség.
- Korinek, L. (2007). A bűnügyi tudományok helyzete [The state of forensic science]. *Magyar Tudomány*, 168(12), 1570–1576.

- Kovács, Gy. (2023). Nyomozásszervezési alapok és a nyomozási verziók [Investigative management basics and investigative versions]. *Obsitos Detektívek Lapja*, 11(1-4), 13–20.
- Lakatos, J. (Szerk.) (2005). *Kriminalisztikai alapismeretek* [Basic knowledge of criminalistics]. Rendőrtiszti Főiskola.
- Mátyás, Sz., Mészáros, B. & Szabó, I. (2020). Prediktív rendészet [Predictive policing]. In Ruzsonyi, P. (Ed.), *Közbiztonság: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III.* (pp. 1895–2064). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Mészáros, A. & Petrétei, D. (2023). Az arcképelemzés és az arckép-azonosítás mint klasszikus kriminalisztikai szakterület [Facial Image Analysis and Facial Image Identification as a Classic Field of Forensics]. *Magyar Rendészet*, 23(3), 149–157. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.9>
- Petrétei, D. & Angyal, M. (2018). Hol tart most a kriminalisztika ontogenezise? [Where is the ontogenesis of criminalistics now?]. *Magyar Jog*, 66(1), 51–57.
- Petrétei, D. (2022). Nyomelmélet és nyomtan a 21. században [Theoretical Issues of the Trace and Pattern Evidences in the 21th Century]. *Belügyi Szemle*, 70(5), 961–981. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.5.5>
- Petrétei, D. (2023). A kriminalisztika ostroma [The siege of criminalistics]. *Magyar Bűnüldöző*, 14(1-2), 96–107.
- Ristenbatt, R. R., Hietpas, J., De Forest, P. R. & Margot, P. A. (2022). Traceology, Criminalistics, and Forensic Science. *Journal of Forensic Science*, 67, 28–32. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14860>
- Roux, C., Bucht, R., Crispino, F., De Forest, P., Lennard, C., Margot, P., Miranda, M. D., NicDaeid, N., Ribaux, O., Ross, A. & Willis, S. (2022). The Sydney declaration – Revisiting the essence of forensic science through its fundamental principles. *Forensic Science International*, 332, 111182. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2022.111182>
- Zsoldos, P. (1987). *Ellenpont* [Counterpoint]. Szerzői kiadás.

Online links in the article

URL1: *OSAC Lexicon*. <https://www.nist.gov/glossary/osac-lexicon>

URL2: *Sydney Declaration*. <https://iafs2023.com.au/cms/wp-content/uploads/IAFS-2023-Sydney-Declaration-18-May-2021.pdf>

Reference of the article according to APA regulation

- Petrétei, D. (2024). Criminalistics, police science, forensic sciences – reflections on the anniversary of the Hungarian Association of Police Science. *Belügyi Szemle*, 72(5), 893–908. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp893-908>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Dávid Petrétei, who can be contacted at petreid@nszkk.gov.hu.

Results and Future of Disaster Management Research in the System of Law Enforcement Sciences

Gyula Vass

PhD, associate professor, head of department, fire protection chief adviser, ret. colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
vass.gyula@uni-nke.hu

József Ambrusz

PhD, associate professor, head of department, fire protection chief adviser, colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
ambrusz.jozsef@uni-nke.hu

Ágoston Restás

PhD, professor, head of department, lieutenant colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
restas.agoston@uni-nke.hu

Ferenc Varga

PhD, senior lecturer, brigadier general
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
varga.ferenc2@uni-nke.hu

Lajos Kátai-Urbán

PhD, associate professor, head of department,
fire protection chief adviser, colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
katali.lajos@uni-nke.hu

Abstract

Aim: The purpose of this study is to analyse and evaluate the main results and experiences of disaster management research and development activities, on the basis of which to determine future development directions.

Methodology: The impact assessment prepared in the framework of the study presents the characteristics of disaster management research and development activities, and also makes structured proposals for solving the appeared research problems.

Findings: The results of disaster management scientific activity carried out as part of law enforcement researches provide an opportunity to modernise the

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2024, issue 5. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp815-833>

legal regulatory, professional and technical bases of disaster management administration in a manner appropriate to recent scientific development.

Value: The disaster management research and development experiences processed in the framework of the study provide a suitable basis for a high level of compliance with the relevant social needs.

Keywords: disaster management, civil protection, fire protection, industrial safety

Introduction

According to Article 1(1) of Act CXXVIII of 2011 on disaster management and amending certain related acts, *'disaster management is a national matter, the unified management of which is a state task'*. This principle can be traced both in the definition of the research and development needs of the commissioning organisations and in the definition of the development tasks related to the scientific basis of the prevention, preparedness, protection and recovery tasks of the organisations involved in disaster management. The regulatory, organisational, procedural and methodological specificities of the fire protection, civil protection and industrial safety fields of the disaster management system have also been reflected in disaster management research and development activities (Varga, 2023). At the same time, an important element of the related organisational development history has been the fact that over the last more than two decades, disaster management has been developed as part of law enforcement administration (Góra, 2021).

The scientific work of the members of the Disaster Management Section of the Hungarian Association of Police Sciences (Magyar Rendészettudományi Társaság, hereinafter: MRTT) is determined by the scientific research work of the civil protection, fire protection, industrial safety and fire protection engineering groups, in accordance with the above-mentioned social needs. The mission of the Disaster Management Section is the scientific research, systematisation, development and utilisation of all knowledge directly and indirectly related to law enforcement and police science, especially the modernisation of integrated disaster management activities in line with European requirements, and the exploration of the past of the predecessor organisations of the Hungarian disaster management ([URL1](#)).

The research work is of course closely related to the research and development tasks of the disaster management higher education system of the

Ludovika University of Public Service, since the members of the MRTT Disaster Management Section are mainly lecturers and students of the Institute of Disaster Management (Katasztrófavédelmi Intézet, hereinafter referred to as the KVI).

The authors of the study agree with the statement of László Christián and his colleagues that one of the main tasks of the Faculty of Law Enforcement is *'to increase the character of the university as a scientific-intellectual centre and to ensure the practice-orientation of scientific research'* (Christián, Hautzinger & Kovács, 2021). Research cooperation with the National Directorate General for Disaster Management, Ministry of the Interior (NDGDM) and institutions of higher education is also essential.

In present article, the authors present the main features of the disaster management research conducted in the Disaster Management Section of the MRTT, its relation to law enforcement, the results of the recent research and possible directions for future development.

General characteristics of scientific research and development in disaster management

Scientific research and development in disaster management can be analysed from two angles. On the one hand, disaster management science is *'related to the disciplines of law enforcement and also touches on aspects of military science'* (Ambrusz & Vass, 2020), and on the other hand, it is related to military engineering (Bleszity et al., 2016).

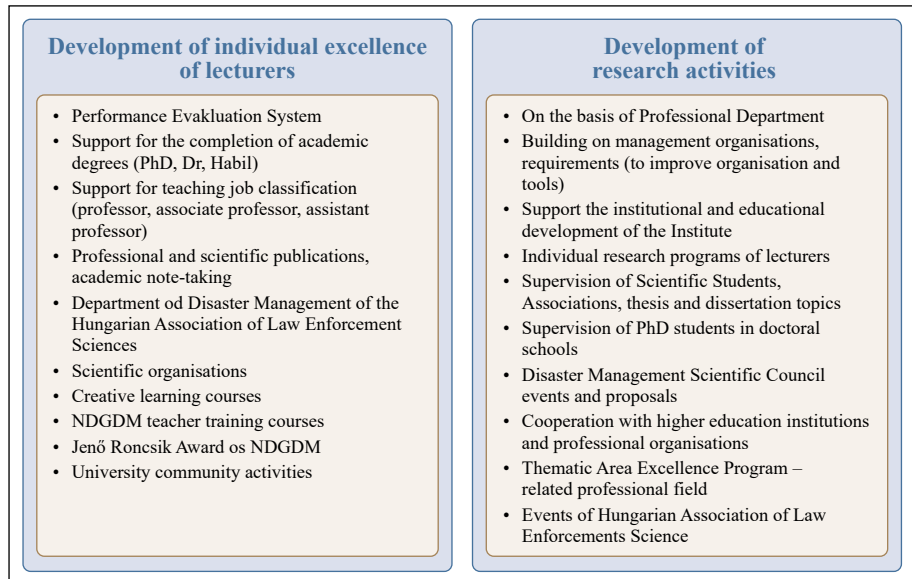
Disaster management research is strongly influenced by doctoral training at university level. PhD doctoral training in disaster management is available mainly at the Doctoral School of Military Engineering (Katonai Műszaki Doktori Iskola, KMDI), the Doctoral School of Military Science (Hadtudományi Doktori Iskola, HDI) and the Doctoral School of Police Science (Rendészettudományi Doktori Iskola, RDI) of Ludovika University of Pulic Service. The KMDI has had a separate research area on protection management since 2014, and a separate research area on disaster management since 2015. Currently 19 PhD students are studying here. An outstanding achievement is the fact that 36 of the students in this research area have been awarded PhD degrees since 2015. A PhD in disaster management was also announced at the RDI, where one person obtained a PhD in disaster management. It is important to note that there is a need and an opportunity for development in the field of doctoral training in the field of special legal order, crisis management and disaster management,

which the authors believe should be strongly supported. The research and development activities are based on the KVI and its collaborating organisations.

Figure 1 shows the relationship between teaching excellence and the development of research activity, which in many respects builds on the results of student talent management.

Figure 1

The links between excellence in teaching and the development of research

Note. The figure was created by the authors.

Analysis and evaluation of civil protection research

The challenges of law enforcement and national security have changed fundamentally for the 21st century. The system of challenges, risks and threats has become global, but the role of local phenomena cannot be ignored. Domestic responses to disaster management challenges must take into account international experience, good practices and local challenges.

The main research focus of the Civil Protection Unit of the Department of Disaster Management of the MRTT is the renewal of the methodology of preparing the population for disaster management and increasing the effectiveness of the preparation of those involved. In the spirit of further strengthening the protection and security of the country and the Hungarian citizens, the amendment of the

Fundamental Law and Act XCIII of 2021 on the Coordination of Defence and Security Activities and its implementing regulations have completely changed and placed on new foundations the special legal order situations, the legal regulatory areas defining the related state functions and the underlying state and national functions. The legislator has supplemented the existing sectoral functioning with a framework for effective cooperation and coordination between the whole of government, replacing sectoral demarcation, with the emphasis on strengthening the preparedness and security awareness of society.

To this end, the completeness and continuity of the defence-security rulebook has been incorporated as a fundamental requirement to make normal rule of law crisis management and special rule of law regulation more effective.

By modernising the regulation, the legislator also wanted to increase the preparedness and security awareness of non-state actors, strengthening the security of our country and nation. The public's contribution is essential in this overall social task, which also places civil protection and disaster management tasks at the intersection of research in this field.

The system of challenges and threats is therefore fragmented, so responses cannot be one-plane or isolated. Research in this group needed to explore the likely impacts of disasters, to better identify the need for effective preparedness, and to establish the requirements for rapid, accurate information and alert to mitigate damage.

Our country must have the capabilities that form a complex system of prevention and disaster risk reduction. Taking into account our geography and the often cross-border nature of natural or industrial disasters, disaster management cooperation with neighbouring countries should be enhanced, exploring opportunities for mutual assistance, creating effective thematic common content and providing an applied knowledge base.

Disaster management is a national affair, so it is essential that society as a whole contributes to prevention, protection and recovery.

Research pillars

Research pillars of the Civil Protection Unit are based on awareness, systematic preparation, preparedness and proactive information on natural and civil disasters and hazards. In the context of prevention, protection and successful consequence management, the training of defence and public administration managers is a common task. In order to prepare pupils for disaster management, it is necessary to develop a methodology for the primary and secondary phases of education, on the basis of which the content of lifelong emergency preparedness should be integrated.

Table 1 shows the research themes that have been initiated, consolidated and supported in the past year, which also provide the basis for further research directions.

Table 1
Civil protection research themes

Chapters	Titles and main research lines
I.	Tasks of disaster management training for public administration leaders
II.	The tasks of training the members of the territorial protection committee, the chairpersons of the local protection committees and those involved in the administration of protection and disaster management at territorial level
III.	Timely training of the mayor and the notary, as well as those involved in local defence administration and disaster management
IV.	Tasks of disaster preparedness for teachers and students
V.	Tasks of informing public

Note. Table prepared by the authors.

Future challenges

The future research topics of the Civil Protection Unit will be determined by the tasks assigned to it under the European Union's Civil Protection Mechanism, which will focus on improving the coordination of responses to natural and man-made disasters. The Mechanism aims to strengthen cooperation between national civil protection authorities, to increase public awareness and preparedness for disasters and to provide rapid, effective and coordinated assistance to the countries concerned. In December 2022, the Council of Europe adopted new rules to ensure that critical sectors such as energy, water, transport and health are able to prevent, protect against, respond to, manage and recover from hybrid attacks, natural disasters, terrorist threats and public health emergencies.

The new rules aim to reduce the vulnerability of critical organisations and increase their resilience. Critical organisations provide essential services that are crucial to vital social functions, economic activities, the health and safety of the public and the maintenance of the environment. Under the new rules, critical organisations will have to identify relevant risks that could significantly disrupt the provision of essential services, take appropriate measures to ensure their resilience and report disruptive events to the competent authorities.

In addition to the above, the recommendations issued by the European Commission, which set out five EU objectives for disaster resilience in the field of disaster management, are of particular relevance for the research directions of the group.

The first objective is to improve risk assessment and disaster risk management planning to anticipate disasters. The second objective is to increase preparedness by raising public awareness and preparedness for risks. The third objective is to improve disaster preparedness and early warning. The fourth is to improve disaster response by broadening the response capacity of the EU Civil Protection Mechanism. While the fifth objective is to enhance the disaster resilience of EU Member States by ensuring a robust civil protection system. The adoption of international best practices related to civil protection tasks of disaster management and the contribution to the development of procedures and methods will be a major support to further refine national legislation to ensure a high level of protection of the population and the environment.

Status and development of scientific research on fire protection

The changes of our times are also challenging the field of fire protection. An analysis of the statistics shows that the number of fire brigade interventions tends to decrease in the case of fires, while the number of technical rescues is definitely increasing (Kersák, 2021). The data also show that some types of damage show only minor fluctuations, while others, such as outdoor fires and storm damage, fluctuate widely. The latter show a strong correlation with different weather phenomena, such as drought following rainfall deficits, as well as excessive rainfall and storms (de Rigo et al., 2017; Turtle, 2021). Experts expect an increase in both cases due to climate change. Fire safety in the built environment faces different but no less important challenges. These are generated by two main factors. One is that society's expectations of safety, including fire safety, are becoming ever higher (Hadnagy-Imre, 2007), while the other is that the unconventional forms of modern architecture demand innovative solutions in the field of preventive fire protection (Veresné Rauscher, 2021). The forms of responses to these challenges are manifold, of which information technologies are now clearly at the forefront (Érces, 2023). In addition to the above, the challenges of fire investigation are also noticeable, as both fire prevention and damage intervention can be made more effective if the lessons learned from fire investigation are properly evaluated and appropriately translated into practice (Nagy, 2020).

Research activities of the Fire Protection Unit

The research pillars of the Fire Protection Unit follow the main lines of fire protection, focusing on the areas of preventive fire protection, rescue fire protection and fire investigation.

One direction of research on preventive fire protection is to intensively integrate the potential of information technology already in the design phase of buildings. This is the future-oriented optimisation of building processes, which, unlike in the past, also offers completely new possibilities in the field of preventive fire protection.

In the process, abbreviated BIM (Building Information Modelling/Management), the design of a building can be visualised in 3D and, by further integrating time and cost factors, the model can be progressively transformed into a 4D or 5D model. Both passive and active fire protection systems can be integrated into the design process, so that the costs can be optimised not only during the construction of the building, but for the whole life cycle (Érces, 2023; Érces et al., 2023). One of the other research activities of the unit on preventive fire protection focuses on the investigation and development of the effectiveness of fire protection coatings in the context of international cooperation. Recent studies show favourable results for the application of phytic acid to fabrics and zinc oxide to wood surfaces (Sykam et al., 2021; Öhrn et al., 2023). Linked to this process is the launch of the BSc in Fire Protection Engineering in September 2022, organised by the KVI (Cséplő, 2018).

The challenges of rescue fire protection are generating research and development in both firefighting and technical rescue. These are essentially focused on improving the security and efficiency of intervention. The need to improve fire safety in the built environment is justified by the recent fires in several mid-rise and high-rise buildings where the overall level of fire safety was considered high or at least acceptable (URL6; URL7). A further challenge is the expansion of urban residential areas into forested environments, where society's nature-oriented lifestyle can clearly pose a higher fire risk if appropriate precautionary measures are not taken. As a result of the work of researchers in this group, several such areas have already been identified in Hungary (Bodnár, 2023). In the future, the study of these areas will clearly be more important in Hungary, following international trends, and it is expected that further research will be needed in this area.

Climate change-induced droughts clearly increase both the area burned and the cost of extinguishing them. The reduction of burned areas can be achieved primarily by improving forest fire protection programmes and building up rapid fire detection capabilities (Debreceni & Bodnár, 2023). The latter involves the application of remote sensing-based fire detection, in which the group encourages the involvement of students (Restás et al., 2022). The study of forest fire protection programmes and the exploration of improvement options is currently being carried out in the framework of a PhD programme, the results of which are expected in the form of a thesis in the near future.

The effectiveness of firefighting can be increased by increasing the amount of existing technical equipment and the range of applications, and by introducing solutions that have not been used before and developing new ones. The increase in quantity is a technical issue – it is dealt with by the NDGDM – and the focus of the research of the group is therefore on the expansion of application possibilities and the search for new solutions. The unit also places considerable emphasis on the optimal use of respirators, which are essential for closed space interventions, and on research into the current capabilities and future potential of thermal cameras, among other things, as part of the more efficient use of existing technical tools (Pántya, 2023; Tomka & Pántya, 2023). A further direction for research into new solutions is to investigate the efficiency of unmanned devices and the possibility of introducing them, and to develop topic-specific ground and aerial robotic devices for firefighting (Bodnár, Restás & Xu, 2018).

As the third pillar of fire protection, fire testing will also be a priority in the work of the unit. One very interesting topic is the security of equipment with open combustion chambers. One of the insights of the researchers is that the mechanism of carbon monoxide formation is completely different from what has been described so far, so that the issue of equipment safety will probably have to be reconsidered in the future (Rácz, 2023).

Future tasks include the preservation and further development of the achievements of higher education in law enforcement, and the strengthening and development of its scientific background in addition to the educational tasks of the newly launched engineering education (Vass, 2018).

Summary of industry safety research results and development opportunities

The main objective of the research of the Industrial Safety Unit is to solve the technical, managerial and organisational problems arising from the technical, managerial and scientific tasks of the industrial safety authorities and specialised tasks integrated into the unified disaster management system. The new industrial safety tasks and competences that have emerged in the organisation of disaster management pose a new challenge to education and research.

Among the objectives of the research topics, the need to improve the organisational and institutional system of disaster management authorities and the professional need to move from a culture of intervention to a culture of prevention have also become more prominent. The research themes now include research tasks related to the development of the legal, institutional and instrumental

framework of disaster management authorities in the field of water management and water protection.

The supervisors of the research topics are mainly from the teaching staff of the KVI, from the field of disaster management and from the economic organisations implementing industrial safety obligations, and are all PhD holders.

Recent research results include a study on the research and development of technical technological tools for industrial safety in disaster management (Zsitnyányi, 2022).

There are also similarly important results in research on industrial safety activities for strategic purposes related to the sustainable operation of energy systems (Sibalin, 2023). The PhD thesis on nuclear emergency management requirements for nuclear power plant construction (Antal-Farkas, 2023) or research on the application of intelligent detectors and systems for military and disaster management (Petrányi, 2021) have also produced important research results.

Industrial safety research and development directions and trends

The main development directions of industrial safety research are primarily related to the development trends in the fields of industrial safety, the problems of law enforcement in public administration organisations, and the technical, procedural and methodological underpinnings of industrial safety authority and operational tasks.

In the field of hazardous operations and transport, specific research tasks are influenced by global and European environmental and energy changes in industry, transport and logistics.

Changes in the structure of the domestic manufacturing and production industries and the emergence of new hazardous activities are both characteristic of hazardous activities involving hazardous substances or waste. An excellent example is the response to changes in the industry safety associated with battery production, the manufacture of electric vehicles and the management of battery waste. The same applies to the industrial safety challenges associated with the emergence of new technical and safety solutions to improve the safety of nuclear energy and the development of nuclear power plants.

The content of the research tasks is also determined by the changes in the international and European regulatory framework, which generate continuous institutional development tasks in the case of the regulation of critical systems and facilities in Hungary as well. This is complemented by the definition of technical requirements on a scientific basis to ensure the development of sector- and subsector-specific risk analysis procedures and methodologies, and the

modernisation of the documentation system based on these. Increasing the resilience of critical entities and essential services to external security, environmental and societal impacts is an additional task for researchers.

The adaptation of international and national good practices, operator safety solutions and state-of-the-art technical tools related to the industrial damage control tasks of disaster management can significantly help to minimise the risks inherent in hazardous activities.

Exploring the potential of fire engineering research

The formation of the Fire Protection Engineering Unit of the Disaster Management Section of the MRTT in 2023 was based on the launch of the Fire Protection Engineering bachelor's degree course organised by the KVI in the autumn semester of the academic year 2022/2023. Of course, the most significant and comprehensive training development task for the relevant lecturers of the group was the preparation of the documentation related to the professionalisation and start-up of the bachelor's degree in fire protection engineering and its approval by the Education Office after the approval of the university forum system. Part of the justification for the establishment of the engineering course was the training needs of the economic operators involved in the implementation of fire safety legislation, in order to ensure the training of highly qualified professionals with the increasingly evolving fire safety engineering competences and design qualifications of the present day. In part, the experience of the NDGDM has also confirmed the need, as the professional disaster management bodies also need to employ fire protection engineers with the same level of qualification as the professionals of the economic operators concerned (Cséplő, Kátai-Urbán & Vass, 2018).

The purpose of establishing and starting a bachelor's degree in fire safety engineering is essentially related to the competences and knowledge required to perform the following engineering (technical) activities. Such competences and knowledge are required to carry out the activities of a fire protection designer, a fire protection expert, a designer and constructor of fire protection for buildings, fire-fighting equipment, industrial fire protection, fire testing, fire protection installations, to work in the fire protection branches of business organisations and to work in the professional fire protection engineering sector of the professional disaster management services.

The quality of the training is ensured by the subject structure approved by the Hungarian Accreditation Committee for natural sciences, economics and

humanities, fire protection technical basic knowledge and fire protection engineering knowledge (URL2).

The main professional task of the group was to start the preparatory tasks related to the establishment and launching of the four-year master's degree in fire protection based on the bachelor's degree in fire protection engineering, which was started in the academic year 2022/2023. The launching of the master's programme is necessary in order to develop a comprehensive portfolio of engineering education, thus ensuring the long-term supply of engineering specialists in both the economic and disaster management fields and the possibility of obtaining PhD degrees in the doctoral schools of the Ludovika University of Public Service. The establishment of the master's programme in fire protection engineering and its launch in the academic year 2026/2027 is supported by the stakeholders in the building industry and fire protection, as well as by the NDGDM.

In 2023, the unit has developed the training and outcome requirements for the specialised further training course for the technical manager and technical inspector responsible for fire protection, as well as the related curriculum and examination requirements, which have been reviewed under the guidance of the NDGDM. Representatives of the Fire Protection Sections of the Hungarian Chamber of Engineers and the Hungarian Chamber of Architects, as well as the Hungarian Fire Protection Association were involved in the consultation. The need for the training was based on the cooperation agreement concluded in 2023 between the Ludovika University of Public Service and the National Federation of Hungarian Building Contractors, which aims to fill the shortage of specialised technical experts in the field of fire protection in the construction industry. The one-year training is scheduled to start in February 2025.

Future research directions of the unit

The fundamental objective of the Fire Protection Engineering Unit is to find innovative engineering solutions to social and professional fire protection problems through scientific research. The aim of the unit is to follow the accelerating technological development of today's world in the field of education and curriculum development with a technical approach and the complex application of engineering methods.

The first decades of the 21st century have witnessed the emergence of fire safety challenges worldwide that require engineering solutions. In Europe, the protection of an ageing society requires new engineering solutions for fire safety that go beyond the solutions used so far. The European Fire Safety Alliance (EFA) has

highlighted in its Fire Action Plan the importance of protecting people aged 65+, with particular emphasis on the importance of increasing the ability to escape, which requires engineering solutions (URL3). Another major challenge today is the many engineering challenges posed by the energy transition, to which researchers must provide adequate answers to ensure the safety of society (URL4).

In addition to researching solutions to technical problems, it is also necessary to find engineering solutions to social difficulties. In this field, the primary objective is to raise public awareness of fire safety and to promote a higher level of fire safety culture, starting from the youngest possible age. Researchers can contribute in particular to the scientific basis and technical preparation of the work of the National Fire Prevention Committee (URL5).

In the analysis and development of innovative engineering methods, the main focus is on applied research into modern software solutions. Modern engineering and research is fundamentally data-driven. An accurate and data-driven approach to engineering is not new, but the challenges posed by applied methods, software and artificial intelligence (AI) require research into new perspectives. CAD-based engineering data-driven modelling, building information modelling, parametric design methodologies are the latest challenges that all engineering activities are facing today and are expected to be taken to the next level, and research in these areas is therefore a priority. Data-driven models are of fundamental importance in the field of generative and rapidly evolving applications of AI. Nowadays, the first engineering AI algorithms are emerging, albeit in an initial phase, which offer almost infinite possibilities in the context of parameterised data. The future goal of the group is to build an engineering database and thus to research the development of AI integrated into modelling, computer fire, smoke and evacuation simulations (Zeng et al., 2022).

In the field of education, there is currently a lack of up-to-date textbooks and textbooks on modern fire prevention that meet the challenges of the times. Up-to-date and high-quality teaching materials are essential for university education and professional self-training. The textbooks and manuals available are outdated and old. They no longer meet the requirements of modern legislation or the technical content of today's world, and their replacement is therefore of the utmost importance. The aim of the unit is to participate in the preparation and scientific support of educational materials. In addition to traditional textbooks, technical exercise books and university teaching notes, the aim is to develop modern, creative teaching materials and professional materials. In this area, the main tasks are to contribute to the production of short video content, podcasts on a specific technical topic and the scientific supervision of the content. Today's accelerated technological development and regulation to meet social

and technical needs require not only traditional, textbook knowledge, but also professional and educational material that can be changed more dynamically, updated and updated quickly.

It also has important objectives in this area in the production and ongoing coordination of professional and scientific content for educational purposes (Bray et al., 2023).

In summary, the main future research directions of the unit will be:

- 1) Social challenges, in particular to improve the fire safety of existing building stock used by an ageing society from an engineering perspective.
- 2) Research into technical solutions to the fire safety challenges posed by the energy transition and the rapid development of electromobility.
- 3) Exploring the possibilities for long-term sustainable development of safety, including fire safety, as a fundamental part of sustainability.
- 4) Research into complex innovative engineering methods based on advanced building information modelling using computer simulations.
- 5) Analysis and development of AI-enabled engineering solutions for data-driven, parametric and prompt design methodologies.
- 6) Increasing the fire safety awareness of society.
- 7) In addition to the production of traditional textbooks and university notes to fill the gap, the production of modern, relevant and dynamic educational content.

Summary, conclusions

In the present study, the authors have reached the following conclusions, by occupational group:

- 1) Effectively preparing the next generation is a shared responsibility and task. Consequently, solutions must be sought jointly at national and international level to ensure that future generations can live in dignity while preserving the natural environment. At the same time, it is at this intersection that the preparation of the population for disaster management will continue to promote the development of an effective safety culture in the field of modern law enforcement education. An important milestone in the future work of the Civil Protection Unit could be the recommendations for the renewal of emergency planning in relation to the strengthening of areas that are also priorities for disaster management resilience.
- 2) The Fire Prevention Unit focuses its research on the future challenges in the fields of preventive fire protection, rescue fire protection and fire

investigation. In building design, the aim is to improve information technology solutions to enhance active and passive fire safety, in rescue fire protection to extend the use of existing technical tools and to incorporate new technical solutions to make interventions more effective, and in fire testing to modernise the testing procedures and methodological processes to improve legislative and enforcement activities.

- 3) The directions of industrial safety research are primarily influenced by our changing global environment, the emergence of new industries, changes in international and EU regulations, the requirements of building a technical, procedural and methodological framework for law enforcement, the solution of which is reflected in the scientific problems that arise, among others, in the research activities of the members of the Industrial Safety Unit.
- 4) The great potential of the future will be the significant professional and scientific research potential of fire safety engineering education, which, in the authors' view, can be used in the medium term in the context of the master's degree in fire safety engineering and the new social and digital challenges in the field of engineering and technology.
- 5) The PhD doctoral training in disaster management is carried out in the Ludovika University of Public Service's doctoral schools of specialised training and can effectively contribute to the development of research results in disaster management and the development of legal, institutional and instrumental systems in disaster management.

References

- Antal-Farkas, Z. (2023). *Atomerőmű létesítés nukleáris veszélyhelyzet-kezelési követelményeinek kutatása és fejlesztése* [Research and Development of Nuclear Emergency Management Requirements for the Establishment of a Nuclear Power Plant]. Doktori értekezés. Nemzeti Közszerológiai Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2023.011>
- Ambrusz, J. (2016). An overview of disaster preparedness training in Hungary, with special regard to public administration leaders. In Organising Committee of the Conference (Ed.), *Building Disaster Resilience in a Changing World (Book of abstracts)* (pp. 11). Babes-Bolyai University.
- Ambrusz, J. & Vass, Gy. (2020). Katasztrófavédelem a hadtudomány és a rendészettudomány határán [Disaster management at the interface of military science and law enforcement]. In Gaál, Gy. & Hautzinger, Z. (Eds.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében* (pp. 41–50). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Bleszity, J., Földi, L., Haig, Zs., Nemeslaki, A. & Restás, Á. (2016). Műszaki kutatások és hatékony kormányzás [Engineering research and good governance]. *Hadmérnök*, 11(3), 221–242.

- Bodnár, L. (2023). New challenge of wildfires in Hungary – Fires at Wildland – urban Interface. In Bodnár, L. & Heizler, Gy. (Eds.), *3rd Fire Engineering & Disaster Management Pre-recorded International Scientific Conference: Book of extended abstracts* (pp. 59–62). Védelem Tudomány Journal.
- Bodnár, L., Restás, Á. & Xu, Q. (2018). Conceptual Approach of Measuring the Professional and Economic Effectiveness of Drone Applications Supporting Forest fire Management. *Procedia Engineering*, 211, 8–17.
- Bray, R. J., Fernandez-Anez, N., Maluk, C., Merci, B., Wang, Y. & Woodrow, M. (2024). IAFSS workshop on education 2023 – Perspectives on the need for competence in fire safety engineering. *Fire Safety Journal*, 144, 104105. <https://doi.org/10.1016/j.firesaf.2024.104105>
- Christián, L., Hautzinger, Z. & Kovács, G. (2021). A magyar rendészeti felsőoktatás jelene és jövője [The Present and Future of the Hungarian Law Enforcement Higher Education]. *Magyar Rendészet*, 21(SI), 53–72. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.ksz.4>
- Cseplő, Z., Kátai-Urbán, L. & Vass, Gy. (2018). A tűzvédelmi mérnöki képzéshez szükséges szakmai feltételek vizsgálata [Examination of the professional requirements for training as a fire protection engineer]. *Hadmérnök*, 13(1), 153–167.
- Ércses, G. (2023). The Architectural aesthetics of fire safety. In Fácányi, Zs., Sugár, V. & Hargitai, D. (Eds.), *Ybl Conference on the Built Environment – Book of Abstracts* (pp. 63–64). Óbuda University.
- Ércses, G., Rácz, S., Vass, Gy. & Varga, F. (2023). Robustness of the fire safety network in buildings. In Bodnár, L. & Heizler, Gy. (Eds.), *3rd Fire Engineering & Disaster Management Pre-recorded International Scientific Conference: Book of extended abstracts* (pp. 68–72). Védelem Tudomány Journal.
- Ércses, G. (2023). *A BIM és a tűzvédelem*. [BIM and fire protection]. *Védelem Tudomány* 3 TNR 11, 1–18. <https://ojs.mtak.hu/index.php/vedelemtudomany/article/view/13241>
- Góra, Z. (2021). A katasztrófavédelmi felsőoktatás fejlesztése a rendészeti képzés rendszerében [Developing disaster management higher education in the law enforcement training system]. In Boda, J. & Tóth, N. Á. (Szerk.), *50 éves a rendészeti felsőoktatás* (pp. 125–129). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Farkas, Á. (2022). Az Alaptörvény új, védelmi és biztonsági tárgyú rendelkezéseinek elemzése I [Analysis of the new provisions of the Fundamental Law on protection and security I]. In Kádár, P. (Ed.), *Védelmi-biztonsági szabályozási és kormányzástani műhelytanulmányok* (pp. 2786–2283). Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely.
- Hadnagy-Imre, J. (2007). *A tűz megelőzés fejlődése napjainkig* [Evolution of fire prevention to date]. Védelem Online.
- Kádár, P. (2022). A különleges jogrendi szabályrendszer reformja [Reform of the special legal order system]. *Katonai jogi és hadijogi szemle*, 10(3), 65–90.
- Kátai-Urbán, L. & Vass, Gy. (2019). *Katasztrófavédelmi PHD doktori képzés és kutatás* [PHD Doctoral Training and Research in Disaster Management]. *Védelem Tudomány*, 4(3), 165–184.

- Kersák, J. Zs. (2021). Katasztrófavédelmi műveletek elemzés, értékelése a lezárt tűzoltási és műszaki mentési adatok alapján [Analysis and evaluation of disaster management operations based on closed firefighting and technical rescue datasheets]. *Hadtudomány*, 31(c), 84–98. <https://doi.org/10.17047/Hadtud.2021.31.E.84>
- László, V. (2022). A különleges jogrend és a veszélyhelyzet intézménye Magyarországon – aktuális kérdések és a 2023-tól hatályba lépő szabályozás [The special legal order and the institution of emergency in Hungary – current issues and the regulation coming into force from 2023]. *Polgári Védelmi Szemle*, 14(DAREnet SI), 201–215.
- Nagy, L. Z. (2020). *Mérnökszemléletű tűzvizsgálattan* [Engineering approach to fire testing-theory]. Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság.
- Öhrn, O., Sykam, K., Gawusu, S., Mensah, R. A., Restas, A., Först, M., Jiang, L. & Xu, Q. (2023). Surface coated ZnO powder as flame retardant for wood: A short communication. *Science of The Total Environment*, 897(1), 165290. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.165290>
- Pántya, P. (2023). Műszaki fejlesztési lehetőségek a tűzoltóságok légzésvédelme terén [Technical development opportunities in the field of respiratory protection for fire brigades]. *Hadmérnök*, 18(1), 75–92.
- Petrányi, J. (2020). *Research and development of intelligent detectors and systems for detection of ionizing radiation for military and disaster management applications*. Doctoral dissertation. National University of Public Service Doctoral School of Military Engineering. <https://doi.org/10.17625/NKE.2021.012>
- Rácz, S. (2023). A széndioxid, mint veszélyforrás a háztartásokban [Carbon dioxide as a source of danger in households]. *Védelem Tudomány*, 8(SI), 151–161.
- Restás, Á., Virovác, V., Rácz, S. & Bodnár, L. (2022). Low-cost solution for forest fire detection using surveillance camera. In Luis, M. R. & Domingos, X. V. (Eds.), *Advances in Forest Fire Research 2022* (pp. 1705–1708). Univesity of Coimbra.
- Restás, Á., Kristóf, A. & Bodnár, L. (2022). Ground water as water source opportunity at the fire front – case study at Bács-Kiskun County, Hungary. In Luis, M. R. & Domingos, X. V. (Eds.), *Advances in Forest Fire Research 2022* (pp. 1646–1650). Univesity of Coimbra.
- Rigo, d. D., Libertá, G., Durrant, T. H., Vivancos, T. A. & San-Miguel-Ayanz, J. (2017). *Forest fire danger extremes in Europe under climate change: variability and uncertainty*. Publications Office of the European Union.
- Sibalin, I. (2023). *Az energetikai rendszerek fenntartható működésével kapcsolatos iparbiztonsági tevékenységek stratégiai célú kutatása és fejlesztése* [Strategic research and development of industrial safety activities related to the sustainable operation of energy systems]. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2023.013>
- Sykam, K., Försth, M., Restás, Á. & Das, O. (2021). Phytic acid: A bio-based flame retardant for cotton and wool fabrics. *Industrial Crops and Products*, 164(10), 113349. <http://dx.doi.org/10.1016/j.indcrop.2021.113349>

- Teknős, L. (2021). Térségünk természeti katasztrófák általi veszélyeztetettsége, a 2021. évi viharok mentési, helyreállítási feladatai [Vulnerability of our region to natural disasters, storm damage rescue and recovery tasks for 2021]. In Bodnár, L. & Heizler, Gy. (Eds.), *Természeti Katasztrófák Csökkentésének Világnapja Nemzetközi Tudományos Konferencia* (pp. 43–50). Rádiós Segélyhívó és Infokommunikációs Országos Egyesület.
- Tomka, P. & Pántya, P. (2023). Hőkamerák alkalmazhatósága a tűzoltósági, katasztrófavédelmi műveletek során [The applicability of thermal imaging cameras in fire brigade, disaster management operations]. *Polgári Védelmi Szemle*, 15(DAREnet SI), 202–211.
- Varga, F. (2023) A Katasztrófavédelmi Intézet felsőfokú képzési portfóliójának bemutatása, fejlesztési lehetőségei [Presentation of the higher education portfolio of the Institute for Disaster Management and its development opportunities]. *Védelem Tudomány*, 8(SI), 26–33.
- Zeng, Y., Zhang, X., Su, L. & Wu, X. (2022). Artificial Intelligence tool for fire safety design (IFETool): Demonstration in large open spaces. *Case Studies in Thermal Engineering*, 40, 102483. <https://doi.org/10.1016/j.csite.2022.102483>
- Zsitnyányi, A. (2022). *A katasztrófavédelem iparbiztonsági műszaki technikai eszközrendszerének kutatása és fejlesztése* [Research and development of the technical equipment system for industrial safety in disaster management]. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola. <https://doi.org/10.17625/NKE.2022.028>
- Vass, Gy. (2018). A katasztrófavédelmi képzés helyzete a rendészeti felsőoktatás rendszerében [The status of disaster management training in the system of higher law enforcement education]. In Dobák, I. & Hautzinger, Z. (Szerk.), *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére* (pp. 659–667). Dialóg Campus Kiadó.
- Veresné Rauscher, J. (2021). Nemzetközi kutatások és kiürítés szimulációk fejlődése III. – külföldi kitekintés [International research and the development of evacuation simulations III – a foreign perspective]. *Védelem Katasztrófavédelmi Szemle*, 28(3), 27–28.

Online links in the article

URL1: *MRTT Katasztrófavédelmi Tagozat*. <https://rendeszet.uni-nke.hu/tagozatok/katasztrofavedelmi-tagozat>

URL2: *Tűzvédelmi mérnök alapképzési szak*. <https://kvi.uni-nke.hu/oktatas/tuzvedelmi-mer-noki-alapkepzes>

URL3: *European Fire Safety Alliance: Fire Safety Action Plan*. <https://www.europeanfiresafetyalliance.org/wp-content/uploads/2020/04/European-Fire-Safety-Action-Plan.pdf>

URL4: *Fire Safety – Know the facts*. <https://www.firesafeurope.eu/facts-figures>

URL5: *Országos Tűzmegeelőzési Bizottság*. <https://www.katasztrofavedelem.hu/65/orszgos-tz-megelzsi-bizottsag>

URL6: Reporting from Valencia, Spain. <https://www.nytimes.com/2024/02/24/world/europe/fire-valencia-spain.html>

URL7: Grenfell Tower Fire. Preliminary Report. https://www.london-fire.gov.uk/media/5087/gtirt19-01534_grenfell_tower_fire_preliminary_report_final.pdf

Laws and Regulation

Act CXXXVIII of 2011 on disaster management and amending certain related acts

Act XCIII of 2021 on the coordination of defence and security activities

Reference of the article according to APA regulation

Vass, Gy., Ambrusz, J., Restás, Á., Varga, F. & Kátai-Urbán, L. (2024). Results and Future of Disaster Management Research in the System of Law Enforcement Sciences. *Belügyi Szemle*, 72(5), 909–927. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp909-927>

Statements

Conflict of interest

The authors have declared no conflict of interest.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Gyula Vass, who can be contacted at vass.gyula@uni-nke.hu.

INTERJÚ

„A legnagyobb eredményünk a rendészettudományi kutatások feltételeinek a megteremtése”

Interjú Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy úrral

‘Our greatest achievement is the creation and establishing of
all the conditions for law enforcement research’

Interview with Dr. Frigyes Janza retired police major general

Tóth Nikolett Ágnes

Dr. PhD, egyetemi docens, kollégiumvezető, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
toth.nikolett@uni-nke.hu

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 03. 25. Elfogadás: 2024. 04. 06.

Absztrakt

Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár, BM oktatási főszemlélő, a Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) alapító főtájtára, jelenleg elnökségi tagja. Janza Frigyes éppen ötvenhárom évvel ezelőtt kezdte a belügyi pályáját, pontosan akkor, amikor megalakult a Rendőrtisztai Főiskola.

Abstract

Dr. Frigyes Janza retired police major general, honorary university professor, BM chief education inspector, founding secretary general of the Hungarian Police Science Association (MRTT), currently a member of the board. Frigyes Janza started his career in internal affairs exactly fifty-three years ago, exactly when the Police Officer College was founded.

Vezérőrnagy úr, mi előzte meg az MRTT alapítását? Hogyan született meg a gondolat?

Két mottót idézek, amelyet fontosnak tartok, mielőtt a kérdést megválaszolnám. Az egyiket a *Kis hercegből*: „Két-három hernyót el kell túrnöm, ha meg akarom ismerni a pillangókat.” A másikat a Dalai lámától: „Függetlenül attól, hogy hívők vagyunk-e vagy agnosztikusok, hiszünk-e Istenben vagy a karmában, az erkölcsi etika olyan kódex, amelyet mindenki követhet.” E két gondolat, a célhoz vezető út rögzőségének elfogadása, és a tudomány kikezdehetetlen tisztessége feletti örökös vezérelte a tevékenységemet.

Amikor húsz évvel ezelőtt megalakult a Magyar Rendészettudományi Társaság, a Rendőrtisztai Főiskola lett a befogadó intézménye, Blaskó Béla akkori főigazgató támogatásával. Úgy éreztem, nem lehet létrehozni a társaságot a korábbi miniszter Pintér Sándor és az utódja, Lamperth Mónika beleegyezése nélkül. Egyértelművé vált, hogy a befogadó intézmény vezetője nem lehet az elnöke a társaságnak, így Korinek László (korábbi rendészeti helyettes államtitkár) lett az elnök, aki akkor a Belügyi Szemle főszerkesztője volt, Blaskó Béla pedig az alelnök. Mindketten a mai napig ugyanazt a tisztséget viselik. Alelnökök lettek még Felkai László és Finszter Géza urak. Én lettem a főtájtár.

A rendészettudomány történetéről is megosztok néhány gondolatot. 1998-ban, amikor a Belügyminisztériumban oktatási főosztályvezető voltam, felmerült a főiskola másik intézményhez való csatlakozásának kérdése, egy fúzió lehetősége a Rendőrtisztai Főiskola és az Államigazgatási Főiskola között. Szóba került az is, hogy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Rendőrtisztai Főiskola összeolvadása valósuljon meg. Ekkor leírtam egy hat pontból álló

feltételrendszer, amely a tudományos megalapozás megteremtéséhez volt szükséges. Már akkor is azt gondoltam, hogy addig nem lehet beszélni tudományról, amíg annak nincs egyetemi kimenete (diszciplínája), fontosnak tartottam, hogy doktori iskola is létrejöjjön. Tudományos folyóíratra is szükség volt, végül saját lapja lett a Rendőrtiszti Főiskolának, a Magyar Rendészet. Az akadémiai befogadás, a MAB akkreditáció és a társadalmi megalapozás is szükséges volt. Így indultunk, ezekkel a tervekkel.

Másik oldalról is érlelődött a rendészettudomány megalapozása, ennek érdekében 2003-ban rendeztünk egy konferenciát a főiskolán. Bodonyi Ilona és Virányi Gergely is foglalkozott a rendészettudomány kutatásával. A bolognai folyamat elemei már érlelődtek akkor, s a főiskola is indíthatott MA szakot, így nem valósult meg egyik fúziós elképzelés sem.

A rendészettudomány elismertetése volt a legfontosabb ebben az időben. A Kanadában élt Szabó Dénes professzor sokat járt Magyarországon, publikált, beszámolt a nemzetközi trendekről. Szabó András akadémikus pedig felkérésemre tanulmányt írt a rendészettudományról, amelyet 2003 őszén az Akadémián föl is olvasott. Ekkor létrejött a Rendészettudományi Bizottság az MTA-n. A későbbiek során is szükségünk volt arra a szellemi többletre, amivel Szabó András rendelkezett. Katona Géza professzor is támogatónk volt Déri Pállal, a Belügyi Szemle egykori főszerkesztőjével karöltve.

A rendészettudomány fogalma, kutatása hogyan változott az évek során?

Fontos előzményként említhető, hogy volt egy kutatóintézete a Rendőrtiszti Főiskolának, amely irányító struktúráként, húsz évvel ezelőtt beolvadt az Adyligeten megalakult BM Vezetőképző, Továbbképző és Kutató Intézetbe. A tényleges kutatás azonban elengedhetetlenül szükséges a rendészettudományban, ennek lett színtere az MRTT.

A társaság céljaiként az alábbiak szerepeltek az alapító okiratunkban: a rendészettudománnyal és a rendészettel kapcsolatos tudományos ismeretek fejlesztése, az egyes rendészeti problémák tudományos vizsgálata; a rendészettel összefüggő és más kapcsolódó szakterületek iránt érdeklődő, azokkal tudományos igénnyel foglalkozó vagy foglalkozni kívánó állampolgárok összefogása; a rendészettudomány fejlődésének szolgálata; a tudományos eredmények gyakorlatban való alkalmazásának segítése; megfelelő fórum biztosítása a társaság tagjai részére ismereteik bővítésére, kutatásaik segítésére, szakmai eredményeik terjesztésére, publikálására, szakmai színvonaluk emelésére, továbbá érdekeik védelmére; a magyar rendészettudományi élet hagyományainak felkutatása, ápolása, a szakmai egység és az együvé tartozás érzésének, gyakorlatának erősítése.

Az alapítás többkörös folyamatában fontosnak tartottam azt, hogy minél több tagja legyen az MRTT-nek. Az alapításkor 113 fővel, a bírósági bejegyzéskor közel kétszáz taggal alakultunk meg. Minden komoly érdeklődőt felvettünk a tagjaink sorába, nemcsak a tudományban jártas kollégákat. Azt vártam az alakulásakor, hogy egy olyan tudományos csatornát nyitunk ki, amelyik megadja nekünk a lehetőséget arra, hogy olyan kérdéseket vitassunk meg, amelyeket – a rendészettudomány jellegéből fakadóan – a szolgálatban nem tudunk megbeszélni. Fontos volt egy új fórumot is megnyitni, ahol a nemzetközi gyakorlatokat ismertetni lehetett. Úgynevezett „Visegrádi Estéket” szerveztünk, ide politikusokat is meghívtunk, hogy a rendészettel kapcsolatos gondolataikat megosszák velünk.

A rendészettudomány fogalma folyamatosan csiszolódik, nincs egzakt fogalma. (Egy ítélkező bírón egyszer számonkérték a pornográfia fogalmát. A bíró erre megjegyezte: nem ismerem a pontos fogalmát, de felismerem, ha látom.) A hazai kutatás ezen a tudományterületen hihetetlen módon felgyorsult, ami egyértelműen a főiskola egyetemmé válásához köthető. Azok az alapművek már elkészültek, amelyek ahhoz szükségesek, hogy tovább lehessen fejlődni ebben a tudományban. A rendészet hatósági tevékenységével kapcsolatos terület nem igazán kimunkált még, és olyan dinamikával változik a társadalmi élet körülöttünk, amelyre reagálni szükséges.

Mi tart a legnagyobb eredménynek?

Az elmúlt húsz évben az úgynevezett társadalmi játékszabályokat mindig betartotta a társaság, fegyelmi eljárásunk sem volt. A legnagyobb eredménye az MRTT-nek a rendészettudományi kutatások elindítása, ami természetesen még jobban ki fog teljesedni, de ma már megállíthatatlanul halad tovább ez a folyamat.

Elnökségi tagként hogyan gondolkodik az MRTT jövőjéről?

Az MRTT és általában a rendészettudomány jövője a rendészet globális változásaihoz igazodóan alakul. Mivel világméretű változások vannak az államok és a magánbirodalmak viszonyában, fel kell készülnünk ennek a folyamatnak a megértésére, és javaslatokat kell megfogalmaznunk e minden hatalmi kérdést eldöntő viszonyrendszer alakítására. A hatalmi struktúra megváltozik, különösen a digitális fejlődés indukál új hatalmi kompetenciákat. A változás lesz a norma. Kockázatok, és ezen belül nem szándékolt következmények sokaságával kell szembenéznünk. Az energetikai és informatikai biztonság lesz minden további biztonság alapja. Az erőszak digitalizálódik, folytatódik az állami hatalom privatizációja és automatizálása. Ezek a folyamatok lényeges változásokat

generálnak a rendészet alapfunkciói – az állami erőszak, a megfigyelés és az érzékeléskontroll – viszonyában, jellegében és felhatalmazottságában, végső soron a szabályozottságában is. Egyre inkább el fognak különülni egymástól a klasszikus szolgálati ágak, egyre több kontroll-tevékenység integrálódik a rendőri toposzba, egyre inkább haladunk a specializáció irányába. Egyre több, speciális szakterületet uraló szakértő rendőrtisztre lesz szükségünk, egyre több, eddig civilnek gondolt ellenőrzési tevékenység fog rendőri jelleget ölteni.

Ami az MRTT-t illeti, úgy gondolom, hogy miután rendészettel foglalkozunk, indokolt, hogy a végrehajtó hatalom olyan elhelyezést biztosítson nekünk, amely a jelenlegi kartól és egyetemtől függetlenül tud működni. Ha a végrehajtó hatalom az egyesületünknek csak kiegészítő – klasszikus NGO – szerepet szán, akkor létre kell hoznia egy önálló Rendészeti Kutatóintézetet. Amikor 15 évig tartó főtitkári megbízatásomról lemondtam, hogy teret engedjek a fiatalabbaknak, továbbra is elnökségi tag maradtam, hogy még szolgálhassam a rendészettudomány ügyét. Ezért nagyon fontosnak tartom a generációk közötti harmonikus együttműködést, hogy ismerjük a legújabb rendészeti gyakorlatokat, és fejlesszük az elméleti, valamint a gyakorlati kutatásokat. A rendészettudományhoz tartozó érdeklődési kört ki kell terjeszteni a devianciák és az állami kényszerítés teljes területére. Erősíteni kell az önkormányzatok rendészeti potenciáját. Szükség van úgynevezett rendészetmérnökségre, amely javaslatot tesz majd olyan szabályok felállítására, amelyek segítik az együttélést. A közrend és a közbiztonság fogalmi rendszere a valóságos térre nézve alakult ki. Meg kell teremtenünk a virtuális tér rendészeti nyelvezetét és rendészet cselekvési kereteit. A szabadságunk nem függhet valakinek vagy valaminek a kódjától.

A rendészettudománynak a kollégák szakmai tapasztalataira nagy hangsúlyt kell fektetnie a jövőben. A tudományszervezésben dolgozó kollégák feladata pedig az, hogy kidolgozzanak olyan rendszereket, amelyek ezeket a javaslatokat becsatornázzák a rendészettudományi kutatásokon keresztül a gyakorlatba.

Felnőtt a „gyermekünk”, 20 éves lett az MRTT. Köszöntjük a felnőttek világában. Lassan ideje a „családalapításban” is gondolkodni. Legyen gyermekünk egy hároméves kutatás, amely az Alaptörvényre, a sarkalatos és ágazati törvényekre, valamint a védelmi és biztonsági stratégiákra támaszkodva, tekintettel a „kórelőzményekre”, tudományos igényességgel felméri a „jelen állapotot”, meghatározza a „diagnózist” és javallatokat fogalmaz meg a „terápiát” és a fejlesztéseket illetően. Nevezhetjük ezt akár rendészeti stratégiának is. Remélem, hogy ehhez az utódnemzéshez megkapjuk a végrehajtó hatalom támogatását, valamilyen tudományos „CSOK” formájában is.

Köszönöm az együtt töltött éveket.

Élj sokáig MRTT!

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tóth N. Á. (2024). „A legnagyobb eredményünk a rendészettudományi kutatások feltételeinek a megteremtése” – interjú Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy úrral. *Belügyi Szemle*, 72(5), 929–934. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp929-934>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Tóth Nikolett Ágnes, aki a toth.nikolett@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

INTERJÚ

„A Magyar Rendészettudományi Társaság a következő húsz évben is biztosan megtalálja a helyét a tudomány világában”

Interjú prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy úrral

‘The Hungarian Association of Police Science will surely find
its place in the world of science in the next twenty years’

Interview with professor Major General (Ret.) István Sárkány

Tóth Nikolett Ágnes

Dr. PhD, egyetemi docens, kollégiumvezető, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
toth.nikolett@uni-nke.hu

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 03. 19. Elfogadás: 2024. 04. 03.

Absztrakt

Prof. Dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy, habilitált egyetemi tanár, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem professor emeritusa, a rendészeti felsőoktatás emblematikus oktatója 1973 óta. Kezdetektől a Magyar Rendészettudományi Társaság elnökségi tagja, alapítóként a Bűnügyi Tagozat elnöke is volt. Jogászként került a Belügyminisztérium állományába, majd szakvizsgázott és tudományos fokozatot szerzett. Mindig is nagy hangsúlyt fektetett az intézményben oktató doktoranduszok motiválására. A Rendőrtiszti Főiskola főigazgatójaként, később rektoraként, majd a Rendészettudományi Kar dékánjaként is vezette az intézményt 2005 és 2012 között.

Abstract

Major General István Sárkány, Professor Emeritus of the Ludovika University of Public Service, and an emblematic teacher of law enforcement higher education since 1973. He has been a member of the board of the Hungarian Association of Police Science from the very beginning and was also the founding president of the Criminal Section. He joined the Ministry of Interior as a lawyer, then qualified as a specialist and obtained an academic degree. He has always placed great emphasis on motivating doctoral students at the institution, and led the institution as Director General of the Police College, later as Rector and then as Dean of the Faculty of Law Enforcement between 2005 and 2012.

Ha visszaemlékszünk a kezdetekre, Ön a jogi egyetem elvégzését követően a Belügyminisztérium állományába került.

Az édesapám jogász volt, bíróként, később ügyészként, majd ügyvédként is dolgozott. Az érettségi vizsga után – előfelvétellel – bekerültem az ELTE Állam- és Jogtudományi Karára. Tapasztalatszerzés végett az egyetemi tanulmányok megkezdése előtt elhelyezkedtem a Fővárosi Főügyészségen. Az elképzelésemet azonban felülírta az időközben kapott katonai behívóparancs. A rövidített, 11 hónapos katonai szolgálatom 1964 szeptemberétől 1965 augusztusáig tartott. Az ezt követően kezdődött egyetemi életet nagyon szerettem, s a tanulmányaimat summa cum laude minősítéssel fejeztem be. Bár ezt követően egy belvárosi ügyvédi irodába már felvételt nyertem, de – talán kalandvágyból – a rendőri munkát érdekesebbnek találtam. A BRFK Vizsgálati Osztályán, a „társadalmi tulajdonvédelemmel” foglalkozó alosztályon kezdtem meg a szolgálatot. Érdekes, sokrétű kérdéseket felvető ügyekkel foglalkozhattam, melyek a továbbiakban meghatározták a gazdasági élet kérdéseihez kapcsolódó érdeklődésemet.

Gondolkodott már azon, hogy jó döntés volt-e a vizsgálói munka helyett az oktatást választani?

A kilencvenes évek közepéig számos lehetőségem lett volna a váltásra, de nem éltem egyik felkínált lehetőséggel sem, és ezt nem is bántam meg. Soha nem foglalkoztatott a váltás gondolata. Immár 51 éve veszek részt a rendészeti felsőoktatásban, majdnem a főiskola megalakulásától kezdve.

Emlékszem arra a pillanatra, amikor 1973 januárjában megcsörrent a telefon az irodámban. Láttam a készüléken, hogy belügyi hívás érkezett. Györök Ferenc a budapesti rendőrfőkapitány helyettese, majd a Rendőrtiszti Főiskola alapító parancsnoka volt a vonal másik végén. Megkérdezte tőlem, hogy volna e kedvem a vizsgálói munka helyett az oktatói pályát választani a főiskolán. Bevallom, legyeztettem a hiúságomat a megtisztelő felajánlás, ami érdekes kihívásnak is tűnt, hiszen egy teljesen új intézmény munkájába kapcsolódhattam be. Bár rendkívül érdekes volt a vizsgálói munka, de igent mondtam. Így kezdődött el minden a 28. születésnapomon, 1973 nyarán. Nem gondoltam, hogy a főiskola a munkával, a szolgálattal kapcsolatos életem meghatározó intézménye lesz.

Tanszékvezető, főigazgató-helyettes, főigazgató, majd rektor lett. Megjárta a lépcsőfokokat.

A lépcső legalsó fokáról indultam beosztásban, oktatói és rendfokozatban egyaránt. Miként nem lehet összehasonlítani a mai oktatást a régivel, ugyanúgy az oktatói munkakörök megnevezését, a tanterveket és a tantárgyakat sem. Az egyetemmé alakulás gondolata már 2010 előtt is felvetődött, de a főiskola önálló egyetemmé válása nem volt reálisan teljesíthető elvárás. A 2012-ben bekövetkezett változást a tisztképzés továbbélése szempontjából óriási lehetőségnek tartom, hiszen az NKE a rendészeti felsőoktatás létehez stabil garanciát biztosít.

Büntetőjogi és kriminológiai témákban kutatott. Milyen kérdések foglalkoztatták?

Oktató munkám első húsz éve alatt főként büntetőjoggal foglalkoztam, de részt vettem – jegyzetíróként is – a büntetőeljárás jog oktatásában is. Időközben elkezdtem publikálni. Sokat foglalkoztam az akkori büntetési rendszerünkötől idegen, kakukktójásnak számító szigorított őrizet nevű intézkedéssel, s talán volt némi szerepem abban, hogy mint a jogállamisággal összeegyeztethetlent, utóbb hatályon kívül helyezték. Kandidátusi értekezésemnek is ez volt a témája. A továbbiakban az időskori viktimizáció, az erőszakos bűnözés és a terrorizmus

kriminológiai kérdéseivel foglalkoztam – társszerzőségben is írt – monográfiák és elemző tanulmányok keretében.

Az MRTT megalakulásának pillanatában a főigazgató oktatási helyetteseként tevékenykedett a Rendőrtiszti Főiskolán. Hogyan emlékszik vissza erre az időszakra?

Elsőként a rendészettudomány későbbi elfogadottságának döntő mozzanata jut az eszembe. Szabó András akadémikus 2003-ban az MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya előtt *Helyet kér a rendészettudomány* című előterjesztésében megfelelő érvanyaggal, tudományos igényességgel megtámogatva a befogadást indítványozta. Ez egy nagyon fontos mérföldkőnek nevezhető, amely elindította a folyamatot, ami ezt követően az MRTT megalakulásához is elvezetett.

Mit tart az MRTT legnagyobb eredményének az elmúlt húsz évben?

Sikerült megvalósítani a rendészettudomány akkreditáció keretében történő elismerését. Létezik már ezzel foglalkozó tanszék, létezik több, a rendészettudomány körében megvédett disszertáció, és főként létezik a Rendészettudományi Kar, valamint akkreditációt kapott a Rendészettudományi Doktori Iskola. Az elnevezések is árulkodnak a terület tudományos elfogadottságáról. Az a munka, amit az MRTT végzett húsz év alatt, egy olyan időszak volt, amely minden előre eldöntött, a jelenlegi életünk alfájának és ómegájának nevezhetjük.

Milyen szerepet tulajdonít a rendészettudomány elfogadottsága megalapozásában az MRTT-nek?

Az MRTT mindig is kulcsszerepet játszott ebben. Amikor létrejött, fel is vállalta a fő célját, hogy ösztönözze a fiatalokat arra, hogy a rendészettudomány kutatói legyenek. A társaság elnökének és főtítkárának ebben meghatározó szerepe volt, ahogyan Katona Géza tábornoknak is, aki nagyon sokat foglalkozott a fiatal kutatókkal, tudósjelöltekkel.

A rendészettudomány fogalma, kutatási eredményei az évek során hogyan változott?

A társaság megalakulását megelőzően kezdődött el számos kutatás, amelyeknek eredményei egyértelművé tették, hogy ezzel a tudományterülettel komolyabban, tudományos igényességgel kell foglalkozni a jövőben is. Nagy öröm

számomra, hogy egyre több kutató műveli ezt a tudományterületet. Fontosnak tartom azt is, hogy a témaválasztások során folyamatosan előtérbe kerül a gyakorlati munka igényeihez való igazodás is.

Elnökségi tagként hogyan gondolkodik az MRTT jövőjéről?

Ha ez a társaság ugyanúgy, ahogyan eddig tette, képes lesz arra – a jelek szerint igen –, hogy a rendészeti témák iránt érdeklődést váltson ki a fiatal kutatókból, akkor az MRTT a következő húsz évben is biztosan megtalálja helyét a tudomány világában.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tóth N. Á. (2024). „A Magyar Rendészettudományi Társaság a következő húsz évben is biztosan megtalálja a helyét a tudomány világában” – Interjú prof. dr. Sárkány István ny. r. vezérőrnagy úrral. *Belügyi Szemle*, 72(5), 935–939. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i5.pp935-939>

Nyilatkozatok

Összeférhetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Tóth Nikolett Ágnes, aki a toth.nikolett@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA), (nyomtatott ISSN 2062-9494 és online ISSN 2677-1632) havonta megjelenő, lektorált, magyarországi és nemzetközi jogtudománnyal, közigazgatással, államtudományokkal, kriminológiával, valamint biztonsági és rendészeti tudományos kutatásokkal foglalkozó tudományos folyóirat.

A Belügyi Szemle a <https://belugyiszemlejournal.org/> folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

Részletes szerzői útmutató az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/libraryFiles/downloadPublic/2>

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemle/Academic Journal of Internal Affairs (AJIA) kiadványban megjelent cikkek nem tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli.

Az etikai nyilatkozat, valamint a közzétételi visszaélésekre vonatkozó nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/libraryFiles/downloadPublic/10>

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A nyílt hozzáférésről szóló nyilatkozat az alábbi URL linken olvasható: <https://belugyiszemlejournal.org/index.php/belugyiszemle/libraryFiles/downloadPublic/7>

Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: <https://belugyiszemlejournal.org/>

A borítóképet tervezte és szerkesztette: Dr. Szabó Csaba

